REVISTA MUZEELOR 1 1973

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

REVISTA MUZEELOR

CONSILIUL CULTURII ȘI EDUCAȚIEI SOCIALISTE

REDACTOR ȘEF: LUCIAN ROȘU

https://biblioteca-digitala.ro

COLEGIUL DE REDACȚIE : Iulian ANTONESCU, Mihai BĂCESCU, Tancred BĂNĂȚEANU, Gheorghe BODOR, Valentina BUȘILĂ, Valeriu BUTURĂ, Iuliu BUZDUGAN, redactor șef adjunct, Emil CONDURACHI, Hadrian DAICOVICIU, Mircea DUMITRESCU, Irma FÈRENCZ, Radu FLORESCU, Florian GEORGESCU, Ion GRIGORESCU, secretar de redacție, Herbert HOFFMAN, Anatol MÎNDRESCU, Carol NAGLER, Mircea POPESCU, Marcel STANCIU, Zoltan SZEKELY

COPERTA I : Poartă de gospodărie maramureșană

OPERTA IV : Epitaf din sec. al XVI-lea în colecția Muzeului Bran

Redacția : Calea Victoriei 174, Sectorul I, București, Telefon 13.98.17
Administrația : str. Brezoianu nr. 23—25, Telefon 14.67.99

https://biblioteca-digitala.ro

MUZEUL DE ISTORIE — FORȚĂ ACTIVĂ ÎN PROCESUL DE FĂURIRE A CONȘTIINȚEI SOCIALISTE

La Plenara Comitetului Central al P.C.R. din 3—5 noiembrie 1971, caracterizînd coordonatele esențiale ale etapei istorice în care se află România socialistă, tovarășul secretar general Nicolae Ceaușescu arăta: *„Se poate afirma, fără nici o rezervă, că trăim o epocă în care dezvoltarea tumultuoasă a forțelor de producție care dinamizează întregul progres social este tot mai mult determinată de avîntul științei, al cunoașterii umane în general.*

Producția de bunuri materiale, care înregistrează o puternică dezvoltare, și activitatea științifică de lărgire a orizontului cunoașterii — laturi esențiale, inseparabile ale activității omului — exercită o puternică înrîurire asupra conștiinței sociale a tuturor popoarelor.

Masele populare înțeleg tot mai mult rolul hotărîtor pe care îl au în procesul producției materiale și spirituale, în întreaga dezvoltare a societății contemporane. În acest context, activitatea ideologică și politico-educativă de lărgire a orizontului cunoașterii capătă o tot mai mare însemnătate".

Orientate potrivit concepției despre lume și viață a P.C.R., cultura, știința și arta au fost chemate să contribuie la modelarea omului nou, în fața căruia stau sarcini de o nemaiîntîlnită complexitate.

În cadrul instituțiilor de cultură, o atenție deosebită a fost acordată muzeelor care, găzduite în localuri adecvate, încadrate cu personal de valoare și dotate cu aparatură modernă, au cunoscut un impresionant salt calitativ atît în ceea ce privește patrimoniul cît și legătura cu publicul.

De o deosebită importanță considerăm faptul că și în domeniul muzeografiei s-a dus o politică temeinic fundamentată din punct de vedere științific, al cărei rezultat îl constituie crearea unei rețele de instituții, repartizate echilibrat pe întregul cuprins al țării, cu profiluri, în genere, bine stabilite. În cadrul celor peste 300 de muzee, ne referim la rețeaua de stat, o pondere deosebită au muzeele de istorie, chemate să aducă în fața ochilor noștri evoluția vieții umane, figurile luminoase ale celor care au muncit și au luptat pentru viața liberă și demnă pe care o trăim. Succesele pe care muzeele de istorie le-au realizat sînt o mărturie elocventă a progresului general al muzeografiei românești, disciplină științifică puternic confruntată cu masele largi de oameni ai muncii, care a reușit să depășească acea concepție potrivit căreia muzeul era înțeles ca depozit de piese, de multe ori neîncluse într-un context logic, privite mai mult ca simple curiozități ajunse la noi din vremuri apuse, cărora li se sublinia vechimea și mai puțin mesajul.

În zilele noastre muzeul este considerat drept o instituție științifică și cultural-educativă chemată, deci, ca — pe lîngă temeinica muncă de salvare, cercetare și conservare a patrimoniului — să desfășoare o intensă activitate de educație și instrucție. În această dublă direcție au fost dobîndite succese importante: nivelul tematic general a crescut simțitor, iar organizarea expozițiilor a atins cote nevisate măcar, la începutul deceniului trecut. Tot mai mulți oameni s-au obișnuit să vadă în muzeul de istorie un loc în care pot afla date noi despre trecutul de luptă și muncă al poporului nostru.

Mijloacele de expresie proprii instituției muzeale s-au diversificat, dar avem datoria ca pe lîngă cele considerate de acum clasice (expozițiile de bază și temporare, conferințele, simpozioanele etc.), să căutăm cu perseverență forme și metode noi cu ajutorul cărora să purtăm un dialog mai viu, mai eficient, cu cei cărora li se adresează întreaga noastră activitate.

Folosirea unor astfel de metode, ca și popularizarea vie, permanentă a bogățiilor pe care le cuprinde muzeul conduce, în chip firesc, la transformarea acestuia în promotor al educației socialiste. Căci, alături de celelalte instituții culturale, și poate mai mult decît ele, muzeul de istorie este chemat să ia parte la o operă grandioasă: aceea de făurire a unui om nou, cu o nouă conștiință, făuritor al societății socialiste multilateral dezvoltate. Întreaga noastră atenție trebuie canalizată în direcția acestui imperativ major; a contribui la educația omului zilelor noastre în spiritul respectului și prețuirii trecutului de luptă al înaintașilor noștri, luptă care a făcut posibil prezentul luminos dobîndit sub înțeleapta conducere a Partidului Comunist Român, iată sarcini cărora trebuie să le facem față cu mijloace diverse și bine fundamentate ideologic și profesional.

Sîntem datori să depășim o anume stare de pasivitate și inerție care se menține, nejustificat, în multe din muzeele noastre unde se consideră că acest aspect poate fi rezolvat printr-un simplu ciclu de conferințe. După cum ușor ne putem da seama, situarea pe linia minimei rezistențe condamnă instituția respectivă la prăfuire, o scoate din circuitul vieții culturale active. În raport cu sarcinile stabilite nouă trebuie să recunoaștem că sînt încă serioase rămîneri în urmă, că nu pretutindeni se acordă atenția maximă măsurii în care activitățile organizate de noi răspund deziderateloor majore ale maselor largi. Mai sînt încă muzeografi care se preocupă formal, la suprafață, de organizarea unor acțiuni cu mare forță de pătrundere, de influențare a conștiinței maselor. Nu avem drept să ne pierdem în manifestări neînsemnate, fără ecou, în spiritul unei comodități de gîndire și acțiune. Oamenii zilelor noastre se disting printr-o imperioasă dorință de a ști, de a cunoaște, ei doresc să fie informați permanent despre tot ceea ce este nou în disciplina noastră. În spiritul acestui adevăr este necesar să orientăm întreaga activitate științifică și cultural-educativă, căci sensul său major urmează să se desfășoare în direcția intensificării participării oamenilor muncii la întreaga operă de edificare economică și socială.

https://biblioteca-digitala.ro

Munca noastră de zi cu zi trebuie dusă la un înalt nivel ştiinţific; avem obligaţia, faţă de cei pentru care lucrăm şi faţă de noi înşine, să fim la curent cu cele mai noi cuceriri ale ştiinţei, pe care să le aplicăm creator la condiţiile noastre de lucru şi să le comunicăm publicului.

Să ne reamintim permanent că secretarul general al partidului a spus : *„Formarea unei concepţii înaintate despre viaţă nu se poate realiza fără cunoaşterea cuceririlor ştiinţei, începînd cu apariţia vieţii pe pămînt, întregul proces de formare a omului, de dezvoltare a societăţii"*.

Dar această aleasă ţinută ştiinţifică a muncii trebuie dublată de o înaltă pregătire ideologică a specialiştilor muzeografi, de o profundă responsabilitate politică faţă de tot ceea ce facem, de modul în care organizăm fiecare activitate a noastră.

Expunerea tovarăşului Nicolae Ceauşescu cu privire la Programul P.C.R. pentru îmbunătăţirea activităţii ideologice, ridicarea nivelului general al cunoaşterii şi educaţiei socialiste a maselor, pentru aşezarea relaţiilor din societatea noastră pe baza principiilor eticii şi echităţii socialiste şi comuniste constituie un document de maximă importanţă în orientarea noastră şi în spiritul directivelor pe care le cuprinde trebuie să acţionăm cu fermitate şi simţ partinic. Aplicarea creatoare a indicaţiilor precis formulate de secretarul general al partidului constituie o sarcină principală a fiecăruia dintre noi : felul în care vom şti să răspundem imperativelor majore ale epocii în care trăim constituie măsura exactă a muncii pe care o depunem.

Analiza lucidă a documentelor de partid, sublinierea normelor după care trebuie să ne călăuzim, iată o cale sigură pentru evidenţierea unor forme noi de activitate cultural-educativă care trebuie promovate cu consecvenţă.

Nicolae Iorga în 1921 scria : *„Un muzeu de istorie va fi nu numai un loc unde se pot concentra, supt o bună îngrijire, lucruri care altfel se risipesc şi se distrug, nu numai un mijloc de a iniţia pe străin uşor în ceea ce a format originalitatea unei civilizaţii dispărute, dar şi altceva. Va fi, într-o epocă în care totul e în funcţiune de cultura ce vom şti să ne cîştigăm şi mai ales să o răspîndim larg în masele populare, şi un complement de realităţi pentru instrucţia şcolară şi singura unealtă prin care trecutul îşi poate întinde influenţa lui, învăţătoare şi înălţătoare"*.

Dar, noi cei care lucrăm în domeniul muzeografiei istorice avem obligaţia de a completa această idee, incluzînd în ea şi cuvîntul prezent. Căci raportul dintre muzeul de istorie şi societatea contemporană trebuie înţeles, astăzi, altfel. Muzeul nu poate şi nu trebuie să rămînă în urma evenimentelor care se desfăşoară, în afara vieţii clocotitoare, plină de avînt creator, care a cuprins întregul nostru popor.

Ceea ce se întîmplă astăzi constituie un pasionant domeniu de cercetare pentru muzeografi. Ei au datoria de onoare faţă de contemporani şi faţă de generaţiile viitoare să strîngă, să consemneze şi să redea maselor largi, prin mijloacele de expresie proprii muzeului, aceste adevărate documente de istorie contemporană. Cotidian se petrec, la nivelul întregii ţări, fapte de eroism în muncă în îndeplinirea măreţelor sarcini trasate de partid. Toate au o uriaşă forţă educativă, mobilizatoare, pe care este necesar să ştim să o folosim în munca noastră de educaţie ştiinţifică a maselor.

Istoria viitoare a României socialiste se scrie sub ochii noştri, la ea participăm cu toţii.

Marile cuceriri obţinute în lupta pentru edificarea unei lumi tot mai bune — iată o temă actuală care trebuie să stea permanent în atenţia noastră, pe care trebuie să o abordăm cu consecvenţă şi pe care sîntem chemaţi să o încadrăm armonios în năzuinţa milenară a poporului român către o viaţă liberă şi demnă.

Este necesar ca întreaga noastră activitate, prezentă şi viitoare, în domeniul cercetării istorice, să fie dirijată, cu discernămînt, spre rezolvarea problemelor majore ale istoriei, să ducă la completarea patrimoniului nostru muzeal cu dovezi materiale concrete referitoare la acele epoci sau perioade mai puţin studiate şi cunoscute, să selectăm ceea ce este caracteristic zilelor noastre în aşa fel încît muzeele să fie cu adevărat sinteze ale dezvoltării istorice de la primele manifestări de viaţă şi activitate a omului şi pînă astăzi.

La consfătuirea cadrelor didactice care predau ştiinţele sociale în învăţămîntul superior, vorbind despre direcţiile principale ale cercetării istorice, tovarăşul Nicolae Ceauşescu arăta: *„este necesar să acordăm mai multă atenţie legării istoriei de problemele fundamentale ale dezvoltării poporului român, de marile lupte sociale pe care le-a dus pentru împlinirea idealurilor sale de progres, dreptate socială şi libertate naţională, reliefării puternice a rolului forţelor înaintate în dezvoltarea istorică a legităţilor generale care guvernează societatea. Consider că ar fi necesar să se acorde o mai mare atenţie aprofundării perioadei moderne a dezvoltării ţării noastre şi îndeosebi istoriei contemporane a României. În centrul predării istoriei trebuie puse problemele esenţiale ale evoluţiei poporului nostru, cum sînt : realizarea unităţii naţionale, cucerirea suveranităţii de stat, formarea naţiunii române şi rolul jucat de aceasta în dezvoltarea progresistă a societăţii"*.

Avem datoria de a folosi cu chibzuială şi eficienţă toate mijloacele pe care statul nostru ni le pune la îndemînă cu multă înţelegere, în scopul cercetării şi cunoaşterii, păstrării şi salvării patrimoniului cultural-ştiinţific, în scopul folosirii rezultatelor cercetărilor, pentru desăvîrşirea măreţei opere de înnobilare spirituală a omului zilelor noastre, de a-i sădi în conştiinţă dragostea faţă de tot ceea ce s-a înfăptuit şi se înfăptuieşte în această ţară prin munca plină de abnegaţie a poporului.

Căci numai aşa vom putea răspunde cu adevărat încrederii majore care ne-a fost acordată, sarcinii de maximă însemnătate pe care trebuie să o îndeplinim — educaţia socialistă a maselor.

https://biblioteca-digitala.ro

CERCETAREA ȘTIINȚIFICĂ ÎN MUZEELE DE ISTORIE

Panait I. PANAIT

Nu putem spune că cea de-a 8-a Conferință generală a I.C.O.M.-ului a abordat pentru prima dată problema raportului dintre instituția muzeală și cercetarea științifică. Cert este însă faptul că prestigioasa consfătuire, a cărei temă centrală a fost „Muzeul și cercetarea științifică"[1], a constituit o etapă de o incontestabilă valoare în viața de ansamblu a muzeelor contemporane.

Dezbaterile purtate pe baza unei experiențe, deseori eșalonată pe mai multe decenii, au subliniat în unanimitate simbioza dintre muzeu și cercetare. Într-adevăr progresele înregistrate, îndeosebi după cel de-al doilea război mondial, perioadă pe care specialiștii o consideră o adevărată „revoluție a muzeelor"[2], s-au datorat, în cea mai mare parte, caracterului științific al activității muzeistice. Astăzi nu se mai poate concepe o instituție muzeală lipsită de cercetare. Participanții la Conferința comitetului internațional al muzeelor de arheologie și istorie ce a avut loc în U.R.S.S., în septembrie 1970, au subliniat că muzeul modern trebuie să fie o instituție de cercetare cu caracter complex, că munca cu publicul nu poate fi eficientă decît în măsura în care se bazează pe o temeinică activitate științifică[3]. Ceea ce caracterizează muzeologia contemporană este faptul că paralel cu dezvoltarea cercetărilor de specialitate se înregistrează tot mai accentuat amplificarea cercetării colective și pluridisciplinare. Așa cum sesiza Colocviul UNESCO din 24—28 noiembrie 1969, ținut la Paris cu tema „Muzeele în lume astăzi", *„această situație deschide perspective fără precedent și stimulează noi forme de muzee"*[4]. Se conturează tot mai temeinic coordonatele muzeologiei, acea știință a muzeului care își propune să studieze istoria instituției muzeale, rolul ei în societate, sistemele specifice cercetării, conservării, educației și organizării raporturilor cu mediul fizic ș.a.[5]. Cu alte cuvinte *muzeologia își propune ca obiect studierea, păstrarea și difuzarea patrimoniului în creația continuă a societății, funcțiuni concordante și interdependente*[6]. Munca de cercetare îmbracă însă forme specifice fiecărei ramuri în parte și chiar fiecărui muzeu[7]. Multe din acestea au devenit tradiționale intrînd în fondul de bază al activității muzeologice, altele se datorează evoluției societății contemporane. Permanența unor metode și completarea lor cu elemente noi, dinamice, dau muzeologiei un suport valoros; din acest punct de vedere istoria muzeologiei românești prezintă unele trăsături fundamentale, stabilite atît în domeniul cercetării, cît și în raportul cu publicul. Muzeul românesc a fost de la începuturile lui o instituție pusă în slujba maselor și s-a bucurat în permanență de sprijinul opiniei publice. El este rodul activității de cercetare, în primul rînd pe pămîntul patriei, dusă în condiții diferite de la etapă la etapă, dar tot mereu prezentă în programul de lucru al muzeului. Exemplul primilor muzeografi din București[8], la care se cuvine a aminti pe marii

---

[1] Mircea Popescu, *Probleme muzeologice în dezbaterea celei de-a 8-a Conferințe generale a ICOM-ului*, în „Revista muzeelor" an VI (1969), 5, p. 391.

[2] „I.C.O.M.", vol. 23, 1970, 2, p. 2.

[3] Vasile Drăguț, *Conferința Comitetului international al muzeelor de arheologie și istorie (Leningrad—Moscova, 9—18 sept. 1970)* în „Revista muzeelor", an VIII (1971), 2, p. 169.

[4] *Les musées et le monde contemporaine*, în „ICOM", vol. 23, 1970, 1, p. 22.

[5] Idem, p. 28.

[6] „I.C.O.M.", vol. 22, 1969, 2, p. 15.

[7] Zoroslava Drobna, *Principes, projets et réalisations des musées d'histoire en Tchecoslovaquie*, în „Museum", XIV (1961) 4, p. 186.

[8] Ioana Cristache Panait și Panait Ion Panait, *Începuturile muzeografiei la București*, în „Revista muzeelor", an III (1966) 1, p 37—43.

https://biblioteca-digitala.ro

Studenți ai Facultății de istorie în practică pe șantierul Străulești, București

colecționari : Cezar Bolliac, Dimitrie Pappazoglu [9] vădește fără putință de tăgadă că muzeul românesc a pornit și s-a dezvoltat în direcția concordantă cu cercetarea științifică. Fără îndoială că de la programul de lucru al lui Carol Walenstein [10] sau chiar cel al lui Vasile Pârvan [11], la preocupările muzeologiei contemporane s-a petrecut un salt imens. Comun rămîne faptul că la nivele diferite, în funcție de condiții, net superioare astăzi, *coloana vertebrală a muncii în muzeu a rămas cercetarea-științifică*. La început empirică, apoi contopită cu studiul general, muzeologia s-a definit ca știință de sine stătătoare abia după cel de-al doilea război mondial. Stadiul acesta rămîne în ultima instanță rezultatul unor acumulări generale și particulare care au dus la armonizarea principalelor forme de activitate muzeală. Este cunoscut faptul că în primele etape ale existenței muzeelor se punea un mare accent pe colecționarea pieselor, de cele mai multe ori recoltate fără discernămîntul cuvenit. Acestei direcții i s-a alăturat ulterior preocuparea de evidență și conservare a patrimoniului, rămasă din nefericire, de cele mai multe ori, la stadii primare. Abia în ultimele decenii muzeele lumii, și implicit cele românești, și-au propus să studieze și raporturile cu publicul sub multiplele lor forme [12]. Putem spune că din acest moment în care se studiază patrimoniul, conservarea și valorificarea acestuia, muzeologia devine o știință temeinic fundamentată. Ca atare și *cercetarea urmează cele trei principale direcții : alcătuirea patrimoniului, evidența și conservarea acestuia, valorificarea lui.* Din acest punct de vedere, teza lui W. Schafer care arată că *„întreaga cercetare în muzee se întemeiază pe obiecte și se referă în primul rînd la ele"* [13], capătă un sîmbure de adevăr. Dar pornind de la acest stadiu se omite una din etapele hotărîtoare și anume aceea a stabilirii valorii muzeistice a unui obiect. Pentru muzeele de istorie problema alcătuirii

[9] Colonel Ioan Strujan, Locotenent Colonel Constantin Căzănișteanu, *Locotenent colonelul Dimitrie Pappazoglu*, Ed. militară, 1972, p. 76–106.

[10] Constantin Căzănișteanu, *Date noi privitoare la începuturile activității Muzeului național din București*, în „Revista muzeelor", an VII (1970), 6, p. 493.

[11] Radu Vulpe, *Vasile Pârvan, directorul Muzeului național de antichități*, în „Revista muzeelor", an IV (1967), 4, p. 312–318.

[12] Exprimată superficial în perioada interbelică (vezi Henri Focillon, *La conception moderne des musées*, Paris, 1921), problema funcției educative a muzeelor și-a găsit o vie reflectare atît în dezbateri internaționale („I.C.O.M." vol. 22, 1969, 4), cît și în unele studii de specialitate românești (dr. Florian Georgescu, Panait I Panait, *Studiu privind activitatea cultural-educativă muzeală*, în „Revista muzeelor", an. VII (1970), 6, p. 485–491, dr. Florian Georgescu, Vasile Iacob, Panait I. Panait, *Muzeul și publicul*, în „Revista muzeelor", an VIII (1971), p. 197–201.

[13] „Revista muzeelor", an VI (1969), 5, p. 391.

https://biblioteca-digitala.ro

patrimoniului ştiinţific este extrem de interesantă. Este ştiut faptul că nu orice obiect prezintă calităţile unui exponat muzeistic. Nerespectarea acestei realităţi face ca în unele muzee să existe multe piese lipsite de semnificaţie, înnobilate doar cu un singur atribut, acela al vechimii lor, de cele mai multe ori relativ stabilită şi aceasta. Apare o tendinţă de gigantism muzeistic cu repercusiuni grave asupra întregului proces de conservare, de evidenţă şi chiar de valorificare. Situaţia îşi găseşte izvorul în inexistenţa unor criterii, chiar generale, de atribuire a calităţii de obiect muzeistic. După părerea noastră *piesa muzeală trebuie să reflecte, în primul rînd, stadiul de dezvoltare a societăţii căreia îi aparţine, să prezinte calităţi suficiente de a se defini şi a putea fi conservat.* Poate fi considerat orice fragment ceramic scos din pămînt o piesă muzeistică, sau poate fi declarat orice produs din zilele noastre obiect muzeal? Fără îndoială că nu. Exponatul muzeal este chemat să devină mesagerul prin veacuri al unui anumit stadiu, a unei anumite categorii de produse, să îmbucheteze în el trăsături generale caracteristice sortimentului din care provine. Ceea ce apare paradoxal este faptul că pe măsură ce ne apropiem de perioada contemporană devine tot mai dificilă, atît din punct de vedere practic cît şi teoretic, documentarea dezvoltării vieţii sociale cu obiecte caracteristice[14]. Şi în acest domeniu mai sînt multe de făcut[15].

Cert este faptul că alcătuirea patrimoniului este o problemă generală a muzeologiei contemporane şi ea reclamă o temeinică pregătire profesională a celora ce sînt chemaţi să o înfăptuiască[16], o cunoaştere multilaterală a zonei pe care o reflectă muzeul respectiv[17]. Putem spune că avem aici una din sarcinile fundamentale ale muzeologiei, trăsătură esenţială a ştiinţei activităţii în muzeu, care în ultimă instanţă generează întreaga gamă de măsuri: de evidenţă, conservare, valorificare. În fond, muzeologia îşi dobîndeşte individualitatea în şirul lung al ştiinţelor tocmai prin aceea că are menirea să selecteze şi să tezaurizeze mărturii ale culturii materiale şi spirituale, autentice, de cele mai multe ori multimilenare.

Această trăsătură definitorie depăşeşte limitele stricte ale cercetării în sine şi dobîndeşte un profund caracter naţional. Societatea contemporană nu rămîne pasivă la felul în care ea va fi reprezentată în viitor. Exemplul muzeelor uzinale, al acelora săteşti, şcolare, vădeşte o trăsătură obiectivă pornită din necesităţi practice, patriotice, cu ample tendinţe de generalizare. Iată de ce muzeele de istorie capătă în condiţiile actuale un rol esenţial. Sînt ele pregătite să răspundă acestei situaţii? Fără îndoială că în cea mai mare măsură da. Postamentul pe care se ridică toată succesiunea activităţilor muzeale este cercetarea ştiinţifică, dirijată pe profilul muncii muzeale. Există într-adevăr un specific fundamental al cercetării în muzeul contemporan şi el rezidă în îngemănarea investigaţiei ştiinţifice cu cerinţele alcătuirii, conservării şi valorificării patrimoniului muzeistic. A nu ţine seama de această realitate înseamnă a nega însăşi noţiunea de muzeologie. În totalitatea lor muzeele noastre de istorie promovează o bogată activitate ştiinţifică concretizată în numeroase, şi de cele mai multe ori excelente, expoziţii de bază, volume, studii, comunicări etc. O emulaţie generală face din muzeograf un om de cultură, de ştiinţă. Dar cercetarea în muzeu nu poate avea decît o direcţie principală, cu largi valenţe aplicative. Ea este subordonată, în cea mai mare măsură, ideii de patrimoniu muzeal. Efectuăm cercetări arheologice pentru a completa unele goluri în colecţiile muzeistice sau pentru a salva valori ale culturii materiale. Studiem arhive pentru a obţine prezentarea unui exponat într-un cadru general corect definit. Sîntem prezenţi pe marile şantiere ale contemporaneităţii pentru a obţine, în exigenţa noastră ştiinţifică, dovezi muzeistice directe. Tezaurizăm cu aceeaşi grijă mărturiile unui mod de viaţă ce apune ca şi noul ce irumpe pretutindeni. Acest cîmp imens de preocupări face din muzeele zilelor de faţă instituţii dinamice al căror rol depăşeşte uneori cadrul strict muzeal. Sînt numeroase cazurile în care muzeul a devenit o instituţie locală de cercetare istorică generală care abordează în tematica lui probleme teoretice extrem de diverse. Fenomenul apare concludent în programul unor sesiuni ştiinţifice în al căror bogat portofoliu se întîlnesc numeroase, şi este drept de cele mai multe ori utile, teme pentru îmbogăţirea cunoştinţelor de ansamblu, dar care duc lipsa materialelor privitoare la valorile lor muzeale. În aceste condiţii manifestarea respectivă nu-şi atinge decît parţial menirea de a fi organizată sub auspiciile unei instituţii muzeale.

Alcătuirea patrimoniului generează, aşa cum subliniam anterior, toate celelalte forme ale activităţii ştiinţifice. Primul obiectiv de acum înainte priveşte restaurarea, conservarea şi evidenţa obiectului muzeistic[18]. Din nefericire dacă strădaniile făcute pentru depistarea piesei muzeale au înregistrat

---

[14] Prof. dr. Jiri Neustupny, *Arheolgia istorică şi muzeologia în programul învăţămîntului universitar*, în „Revista muzeelor", an VII (1970), 4, p. 322.

[15] Stelian Popescu, *Cercetarea ştiinţifică în muzeul de istorie*. Comunicare expusă în cadrul Sesiunii ştiinţifice a Muzeului de arheologie, Constanţa, 24—27 oct. 1972 (Ms.).

[16] Liviu Ştefănescu, *Cercetarea muzeografică — cercetare ştiinţifică*, Comunicare la Sesiunea ştiinţifică a Muzeului de arheologie, Constanţa, 24—27 oct. 1972 (Ms.).

[17] Este de menţionat, printre multe exemple de acest gen, statutul muzeului din Rădăuţi, care înscria printre preocupările lui majore necesitatea întocmirii unei evidente a tuturor locurilor preistorice din Rădăuţi şi din judeţ, a unei bibliografii despre Bucovina etc. Vezi Mircea Dumitrescu, *Documente despre înfiinţarea Muzeului din Rădăuţi*, în „Revista muzeelor", an IX (1972), 1, p. 28.

[18] Vasile Drăguţ, *Muzeul — instituţie de cercetare, valorificare şi conservare a patrimoniului de cultură*, în „Revista muzeelor", an VI (1969), 5, p. 390.

https://biblioteca-digitala.ro

o evoluție impresionantă, cea de-a doua etapă privind conservarea rămîne tributară unor stadii incipiente. Patrimoniul muzeal se prezintă, de cele mai multe ori, într-o diversitate imensă în stadii extrem de diferite în ceea ce privește rezistența pieselor ce-l compun. Iată de ce se subliniază, pe bună dreptate, că înainte de a conserva este important de știut ce trebuie să conservi. Am putea adăuga cum și unde trebuie efectuată această migăloasă și esențială muncă de restaurare și conservare. Nu putem spune că muzeele noastre de istorie nu beneficiază de aportul unor restauratori cu meritorie activitate. Dar numărul lor și îndeosebi profilul specialității în care s-au consacrat rămîn insuficiente volumului mare de piese muzeistice. Dorim să facem și aici o clară distincție între activitatea de restaurare înțeleasă de cele mai multe ori prin formele ei practice și cercetarea științifică în domeniul conservării, latură cu arie de aplicare ce depășește încăperile laboratorului și se răsfrînge asupra întregului patrimoniu. Din acest punct de vedere muzeele noastre de istorie, ca de altfel și cele de artă, de științele naturii sau memoriale mai au încă multe de făcut. Este complet greșită ideea că acest capitol revine exclusiv personalului tehnic ce lucrează în laborator. Munca de conservare face parte intrinsecă din disciplina muzeologică și ea trebuie să preocupe întregul personal ce activează în instituțiile muzeale. Unele precizări în acest sens poate se impun. Ele se referă la semnalarea unor carențe în sistemul de păstrare, în modul de prezentare a piesei muzeale, în durata exploatării ei expoziționale ș.a. Toate aceste aspecte se cer abordate conform unor studii, unor observații îndelungi, unor cercetări interdisciplinare. Este interesant de constatat faptul că deși acest compartiment polarizează măsurile menite să tonifice obiectul muzeal, să-l transmită în timp cu toate valențele lui, rămîne, pe plan mondial chiar, destul de pauper[19].

În schimb, cel de-al treilea compartiment al cercetării științifice, valorificarea patrimoniului, a înregistrat un salt spectaculos. O diversitate de forme și mijloace dau viață muncii muzeistice. Întreaga lume beneficiază, în prezent, de aportul instituțiilor muzeale, considerate, pe bună dreptate, elemente importante în toate acțiunile menite dezvoltării [20]. Expoziția muzeală a depășit stadiul exaltării imaginației vizitatorului [21] și s-a transformat în remediu, în mijloc direct de informare, de șlefuire a trăsăturilor științifice și estetice ale contemporanilor [22]. Exprimîndu-se direct prin obiectul original, expoziția transmite un mesaj direct, ordonat, conform unor principii riguros științifice. În aceasta constă, în ultima instanță, mobilul creșterii impetuoase a numărului de vizitatori în muzee. După cum rămîne incontestabil faptul că valorificarea științifică primordială a patrimoniului muzeistic poate fi asigurată de expoziția tematică, organizată în conformitate cu stadiul dezvoltării concepției și modalităților de exprimare muzeală [23]. Este firesc ca, în condițiile de față, dinamica organizării expoziționale să fie mult mai mobilă ca în deceniile anterioare. Acest fapt impune cercetătorului din muzeu nu numai o largă documentare, dar și elaborarea unor modalități noi, menite pe de o parte să satisfacă cerințele vizitatorilor, iar pe de altă parte să protejeze patrimoniul muzeistic. Și aici se creează un cîmp larg de colaborare interdisciplinară.

Ceea ce s-a moștenit, amplificîndu-se la noi dimensiuni, a fost munca de cercetare și de publicare pe care muzeele și-au trecut-o în fondul lor principal de activitate.

Astăzi toate marile muzee beneficiază de anuare, scot la lumină studii bazate pe bogata lor zestre muzeistică, pun la dispoziția publicului larg materiale de popularizare. Numeroase instituții muzeale sînt dotate cu pliante, cărți-poștale ilustrate etc. S-a ajuns la concluzia că *difuzarea culturii prin muzee și eforturile acestora pentru creșterea publicului lor este unul din cele mai stringente deziderate ale muzeologiei contemporane* [24]. Ca atare această activitate trebuie dusă pe baza unor cercetări ample desfășurate atît în interiorul cît și în exteriorul muzeului [25]. Se conturează tot mai temeinic o nouă latură a muzeologiei, aceea menită să stabilească multiplele punți de legătură dintre patrimoniul muzeal și uzufructuării acestui tezaur. Este de fapt amprenta cea mai puternică a gîndirii muzeologice contemporane.

RÉSUMÉ

La recherche scientifique est l'élément fondamental de la muséologie contemporaine. Elle se trouve à la base de l'activité de formation, d'évidence, de conservation et de mise en valeur du patrimoine muséal. L'auteur, qui analyse les principaux documents élaborés en ce sens par l'UNESCO, ainsi que l'expérience des institutions muséales roumaines, propose quelques coordonnées de la recherche scientifique dans un musée. L'on considère comme essentielle l'œuvre de formation du patrimoine, de selection des objets de musée. L'auteur considère qu'un objet de musée doit refléter les traits caractéristiques du stade de développement de la société, qu'il doit présenter assez d'éléments pour être défini, pour pouvoir être conservé. L'érigement des collections muséales sur la base de recherches approfondies constitue l'une des conditions essentielles de la muséologie. La totalité des activités muséales puise ses sources dans la valeur du patrimoine, dans son enrichissement continuel. Sous la forme d'expositions permanentes, temporaires ou itinérantes, sous celle de travaux ou de conférences etc. les chercheurs des musées mettent en valeur le patrimoine, contribuant par des méthodes qui leur sont propres, aux conquêtes de la science contemporaine.

[19] Georges Poisson, *Les musees de France*, Paris, 1950, p. 12.
[20] „I.C.O.M.", vol. 22, 1969, 4, p. 3.
[21] Henri Focillon, *La conception moderne des musées*, Paris, 1921, p. 5.
[22] Elisabeta Ioniță, *Rolul muzeelor de istorie în activitatea școlară*, în „Revista muzeelor", an VI (1965), 1, p. 43.
[23] Ahmed Bagli, *Musées et developpement*, în „I.C.O.M.", vol. 22, 1969, 2, p. 2.
[24] „I.C.O.M.", vol. 23, 1970, 1, p. 23.
[25] idem, vol. 22, 1969, 4, p. 28.

https://biblioteca-digitala.ro

MUZEELE DE ETNOGRAFIE ȘI ACTIVITATEA ȘTIINȚIFICĂ

Tancred BĂNĂȚEANU

Locul și funcția muzeelor etnografice pe coordonatele politicii culturale socialiste din țara noastră sînt bine stabilite, atît prin statutul pe care îl au în contextul vieții contemporane și a sarcinilor cultural-educative ce le incumbă cît și prin activitatea specifică pe care o desfășoară. Locul și funcția lor decurg atît din caracterele generale pe care le au muzeele în calitate de componente ale configurației culturale contemporane, cît și din cele speciale pe care le-o conferă disciplina pe care o reprezintă : etnografia, prin valorile sale majore științifice, educative, etice și patriotice. Ca și celelalte muzee, și cele etnografice se înscriu în fenomenele de aculturație — ca un proces de creștere internă — și se integrează mijloacelor de mass-media — probleme asupra cărora vom reveni într-un articol special, dar pe care le enunțăm doar pentru definirea premiselor argumentației noastre de mai jos. Căci, deși ar părea paradoxal, totuși argumentația este încă necesară atunci cînd se cere demonstrată primordiala calitate de institute de cercetări a muzeelor etnografice.

Este știut că mult timp muzeele au fost considerate drept simple „arhive", depozitare de „curiozități" la început și apoi ca obiecte de variate genuri, care primesc, cu timpul, valori crescînde, în contextul dezvoltării disciplinei respective și al unei noi optici privind funcția muzeului.

Este de asemenea știut, că, mult timp și pînă nu de mult, etnografia a fost în postura de *ancilla* a diferitelor alte discipline și mai ales că a fost folosită ca material și element de interpretare în susținerea multelor teorii servind ca bază unor concepții naționalist-șovine și chiar rasiste.

În decursul timpului are loc o orientare științifică a etnografiei, constituită în disciplină autonomă, și se constată o evoluție și chiar o mutație a conceptului de muzeu.

Marile transformări survenite în ultimele decenii în viața poporului, rapida evoluție a societății rurale, impactul puternic al formelor specifice societății socialiste, industriale, mecanizate, urbane, duc la dispariția rapidă a unor bunuri culturale tradiționale anacronice. Aceasta determină, în mod legic, atît schimbarea mijloacelor metodologice de investigare etnografică, modificarea concepției interpretative, cît și rolul și funcția muzeului în complexul disciplinar și în structura culturală contemporană.

Astfel, acum, pe lîngă studierea proceselor și fenomenelor etnografice vii — atît cît mai există — sau reconstituite, pe lîngă cercetările paleo-etnografice și cele de arheologie etnografică, pe lîngă larga informație oferită de documente scrise, grafice, colecțiile etnografice ale muzeelor constituie astăzi cel mai autentic și valoros material de studiu al etnografiei. Aceasta atît datorită faptului că ele constituie un corpus complet și complex de material etnografic, care începe să fie inexistent în realitatea terenului, cît și datorită fundamentării științifice a alcătuirii și organizării colecțiilor sale. Este de altfel binecunoscut faptul că în știința modernă nu este de conceput un institut de cercetare fără corpusul său informațional, fără laboratoarele practice, fără documentele materiale ale disciplinei respective și chiar fără sectorul didactic. Aceasta este de altfel și cauza pentru care am militat în repetate rînduri pentru ideea integrării muzeului ca instituție de cercetare și cultural-educativă în sistemul învățămîntului universitar. Dar, în afară și peste aceasta, muzeul este astăzi instituția cea mai complexă de cercetare etnografică (sau istorică, arheologică, de artă etc.).

Muzeele etnografice încep să devină unicele mijloace de studiere a fenomenelor și proceselor culturii populare tradiționale. Astfel, spre pildă, este de neconceput alcătuirea multora din cartogramele viitorului Atlas etnografic al României fără studierea colecțiilor muzeale. Și să ne imaginăm care

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

◀ Aspecte din depozitul de ceramică al Muzeului de artă populară al R. S. România ▲
(foto T. Zlotea)

va fi situaţia chiar peste un deceniu cînd toate aceste bunuri, toate aceste procese vor fi dispărut şi vor fi înlocuite de noi valori culturale!

În afară de toate aceste aspecte, însăşi activitatea cultural-educativă, care constituie plusul de randament al muzeului faţă de orice instituţie de cercetare, care reprezintă o altă faţetă a muzeului ca element component al configuraţiei culturale contemporane, se fundamentează cu străşnicie pe o solidă bază ştiinţifică. De asemenea, tot rod al unor cercetări de teren, de informatică de toate felurile, de interpretare sînt şi rezultatele majore ale activităţii muzeului, anume alcătuirea tezaurului etnografic, clasificarea şi catalogarea sa. Ca să nu mai vorbim de acţiunile de conservare şi restaurare, care în

https://biblioteca-digitala.ro

afară de baza ştiinţifică chimico-biologică necesită o bună cunoaştere a tehnicilor de confecţionare, a funcţionalităţii şi a tuturor proceselor proprii fenomenului etnografic, căruia obiectul respectiv îi este structural integrat. Şi tot aici trebuie amintită şi activitatea de îndrumare în procesele de valorificare a artei noastre populare prin producţia actuală de artă decorativă, de artizanat, de industrie artistică.

Analizînd concret funcţiile şi sarcinile ştiinţifice ale muzeelor etnografice, vom încerca să reconstituim pe etape întregul proces ce se desfăşoară în acest complex laborator.

Numai pe baza unor riguroase cercetări şi studii se pot delimita regiunile şi zonele etnografice — corectate apoi în fazele următoare — pe baza cărora să se elaboreze planurile de cercetări şi achiziţii. Apoi alegerea succesiunii cronologice a zonelor necesită de asemenea cercetări şi sondaje în vederea stabilirii procentajului de material existent şi a urgenţei datorită unor reversibile şi legice procese de aculturaţie. O altă fază o constituie un amănunţit studiu bibliografic privind toate aspectele istorice, economice, lingvistice, antropologice etc. etc., a zonelor care intră în planul imediat de acţiune. Cercetările la teren care se efectuează în zona luată în obiectiv au ca prim scop un sondaj în întreaga zonă pentru orientarea în vederea stabilirii colectivităţilor administrative cele mai reprezentative, caracteristice, specifice şi tipice. Urmează cercetarea, grupată pe capitole etnografice, în vederea stabilirii unei prime grupări tipologice şi a selecţiei categoriilor de obiecte pe baza tuturor coordonatelor selective şi a capilor de serie reprezentativi. Variantele tipurilor caracteristice pentru evoluţia istorică, specific etnic, valoare economică etc. urmăresc şi alte linii directoare, alte coordonate, alte valenţe, printre care şi aceea estetică. Toate condiţionările sînt luate în considerare, mergîndu-se chiar pînă la documentele de excepţie ale tipului, documentele anti-etnografice, anti-estetice etc. În afară de fişele de cercetare şi de toată documentarea inclusă metodologiei proprii cercetării etnografice, fiecare obiect selectat şi destinat să se integreze patrimoniului muzeal — deci patrimoniului naţional al culturii populare — este fişat după criterii ştiinţifice adecvate.

O altă etapă o constituie integrarea acestor documente materiale în colecţii, prin încadrarea lor în seria tipologică, în categoria etnică, în categoria funcţională, în zona respectivă, în gruparea pe epoci etc. şi, atunci cînd este cazul, mergîndu-se pînă la categorisirea pe structuri de formă, compoziţii ornamentale şi cromatice etc. Tot integrării în colecţii îi corespunde evidenţa, care constituie catalogul ştiinţific al colecţiei prin fişa de inventar a obiectului, fişa sa de evidenţă primară, fişa sa ştiinţifică detaliată şi consemnarea sa în hărţile şi corelaţiile colecţiei respective.

Întreg acest material, completat de desene, fotografii, filme, constituie fondul de aur al etnografiei româneşti. Pe baza acestuia, se elaborează lucrările ştiinţifice fundamentale ale disciplinei noastre.

Dar activitatea ştiinţifică a muzeului nu-şi găseşte limitele doar prin realizarea acestor obiective. Prin specificul complex al activităţii sale, muzeul trebuie să pună în valoare documentele sale nu numai prin lucrări, articole, conferinţe, ci şi prin expoziţii. Tematica unei expoziţii etnografice trebuie să comunice, să argumenteze, să exemplifice, să soluţioneze o problemă sau mai multe, prin care să convingă vizitatorul asupra unei teze ştiinţifice. Mai mult chiar decît o carte cu o temă monografică, bine fundamentată ştiinţific, bine adnotată şi bine ilustrată, o expoziţie etnografică, prezentînd o temă oarecare prin documente materiale, autentice dar şi multe alte elemente auxiliare — de la scenariu-regie la scenografie — trebuie să susţină o teză, argumentată ştiinţific, teoretic şi metodologic, dar şi estetic şi în orice caz convingător, la îndemîna oricărui vizitator — cititor — spectator.

De asemenea îndrumarea noilor forme de artă decorativă inspirate din arta noastră populară tradiţională şi — la celălalt antipod — toate acţiunile de conservare-restaurare necesită — aşa cum subliniam şi mai sus — o serioasă fundamentare ştiinţifică multilaterală.

Întregul muzeu devine astfel, în ansamblul activităţii sale, un element deosebit de important al contemporaneităţii, putînd fi considerat drept un emiţător de valori.

În acest consens, conceptul de muzeu trebuie precizat, întărit şi legiferat, pe baza dreptului său legitim de instituţie ştiinţifică. Iar muzeografului trebuie să i se recunoască statutul — pe care prin practica permanentă îl deţine — de cercetător ştiinţific în disciplina specifică muzeului respectiv, acordîndu-i-se plusul consistent de muzeograf, cu toate atributele şi îndatoririle sale complimentare, care depăşesc cu mult atribuţiile celorlalţi cercetători. Prin activitatea sa cultural-educativă — care constituie un nou element de valoare — cercetătorul-muzeograf realizează de asemenea permanent aplicarea practică a ştiinţei pe care o slujeşte.

Prin toate funcţiile sale, muzeografia etnografică şi, prin extensie, muzeografia din orice ramură a ştiinţei, întruneşte atributele unei concepţii ştiinţifice şi ale unei metode, constituie un act politic şi cultural, este deci un sistem de instituţii ştiinţifice cu permanentă aplicabilitate practică, folosind din plin şi mijloacele de exprimare ale unei a 8-a arte şi constituie şi fondul inegalabil al culturii tradiţionale a poporului, care trebuie studiat, valorat şi păstrat cu sfinţenie pentru generaţiile viitoare.

RÉSUMÉ

L'auteur souligne l'importance des recherches scientifiques de la culture populaire traditionnelle, en voie de disparition rapide à cause des changements survenus dans la vie de nos paysans.

Le musée doit être un centre d'étude, tant pour son collectif que pour d'autres chercheurs, pour pouvoir accomplir ses fonctions essentielles, faire des acquisitions valeureuses et les présenter au public, éditer des ouvrages de qualité.

https://biblioteca-digitala.ro

ACTIVITATEA CULTURAL-EDUCATIVĂ

ROLUL FIXĂRII ȘI AL ACTIVISMULUI ÎN ACTIVITATEA DE ÎNDRUMARE CU ELEVII

Doina TEODORESCU

Lecția de istoria artei, în cadrul lectoratului pentru elevi de la Muzeul de artă al R. S. România, deși nu reprezintă o formă de învățămînt, fapt ce presupune o desfășurare oarecum mai liberă, mai puțin bazată pe informație și mai mult pe educația estetică, tinde, dat fiind faptul că se adresează elevilor obișnuiți cu un anumit tip de lecție și cu un anumit stil de lucru, să păstreze unele principii psihopedagogice cunoscute ca metode de a învăța.

Unele dintre acestea, cu aplicabilitatea eficientă în activitatea de îndrumare muzeală, sînt: fixarea pentru aprofundarea cunoștințelor și conversația.

Cu ajutorul primei metode se realizează o întărire a cunoștințelor dobîndite în cadrul lecției, iar cu ajutorul celei de-a doua se produce un proces de activizare a elevilor în scopul consolidării cunoștințelor dobîndite și a trezirii interesului pentru conținutul lecției. Aceste metode, aparent independente, se intercondiționează în cele mai multe cazuri, deoarece fixarea se realizează cu mai multă eficiență prin mijlocirea conversației.

Atît fixarea cît și conversația capătă diferite moduri de folosință la îndemîna lectorului. Ele pot avea loc fie la începutul unei lecții, cu referiri exprese la o lecție anterioară, fie la sfîrșitul lecției ca necesitate a întăririi informațiilor furnizate de lecția curentă.

În cazul concret al lecțiilor din cadrul lectoratului de la muzeu, observațiile curente ne favorizează presupunerea că aceste două metode capătă nu numai un rol important ca urmare a producerii unei treceri treptate de la o lecție școlară la una de tip muzeal, dar, mai ales avantajul că familiarizează direct și eficient elevii cu mijloace de manifestare a atitudinii estetice față de opera de artă. Din acest din urmă aspect, avem în vedere faptul că elevii participă cam o dată pe lună la lecțiile de la muzeu, că în general acesta este singurul contact pe care majoritatea dintre ei îl au cu muzeul de artă și că informațiile școlare și particulare pe care aceștia le au despre arta plastică sînt destul de reduse. Ținînd seama de aceste condiții, o lecție de la muzeu implică cu necesitate fixarea cît mai precisă a unor coordonate mari privind epocile și curentele în artă, precum și antrenarea prin metoda conversației la o cît mai amplă participare din partea lor, atît în scopul realizării unei instrucții, dar mai ales a unei educații estetice.

În vederea fundamentării cît mai exacte a acestui punct de vedere cu privire la rolul metodelor de fixare și activizare a elevilor în cadrul lecției, punct de vedere rezultat din experiența de îndrumare, ne-am propus, în cursul anului școlar 1970—1971, să urmărim funcția fixării și a activizării în cadrul lecției și eficiența acestor metode.

https://biblioteca-digitala.ro

Aşadar, obiectivul investigaţiei efectuate precum şi al comunicării de faţă este acela de a demonstra prin mijloace experimentale funcţia metodelor despre care am amintit şi caracteristicile particulare pe care acestea le capătă în cadrul îndrumării muzeale.

Metoda de investigaţie a fost următoarea: În cadrul lecţiei cu tema: „Renaşterea în afara Italiei (Ţările de Jos, Franţa şi Germania)", s-a procedat diferenţiat la două grupe de elevi: la o grupă s-a urmărit în cadrul lecţiei atît metoda fixării cît şi metoda activizării elevilor, iar o altă grupă de elevi nu a beneficiat de metodele amintite.

În ce a constat o lecţie completă?

Faţă de lecţia de control, adică aceea fără aplicarea celor două principii pedagogice, lecţia completă punea accentul nu atît pe transmiterea de cunoştinţe şi informaţii de istoria artei, ci pe formarea unor elemente de educaţie estetică. Astfel, principalele elemente pe care le urmărea lecţia constau în realizarea unei simbioze organice între cunoştinţele teoretice şi ilustrarea pe bază de diapozitive şi opere originale, urmărindu-se în această ordine de idei desprinderea de către lector şi în special de către elev a factorilor de cunoaştere din materialul ilustrativ. În acest mod se realiza fixarea unor concepte estetice, stabilirea unor paralele între epoci şi pictori (Renaşterea în Italia şi Renaşterea în afara Italiei) precum şi o analiză concretă a elementelor caracteristice şi valorice ale operelor renascentiste.

Experimentul propriu-zis a constat în următoarele: la o lecţie următoare (care avea loc după circa 3—4 săptămîni) aceloraşi elevi din grupa I (32 elevi) şi a II-a (13 elevi), li se puneau următoarele întrebări:

— Ce s-a discutat în prelegerea anterioară?

— Descrieţi un tablou prezentat în lecţia trecută.

O altă variantă a acestui experiment a constat în următoarele: la aceeaşi temă unui grup de elevi (27) i se prezenta o lecţie bazată pe cele două metode amintite, iar altui grup (12 elevi) o lecţie în care erau evitate cele 2 metode. De această dată elevilor li se puneau întrebările de la varianta I nu la următoarea lecţie, ci imediat după terminarea lecţiei despre Renaştere.

Prin aceste două variante am urmărit: 1) funcţia şi avantajele fixării şi activizării în cadrul unor lecţii la muzeu; 2) rolul acestor metode în raport cu memoria imediată şi cu memoria îndepărtată a elevilor.

În sala de pictură flamandă a Muzeului de artă al R. S. România

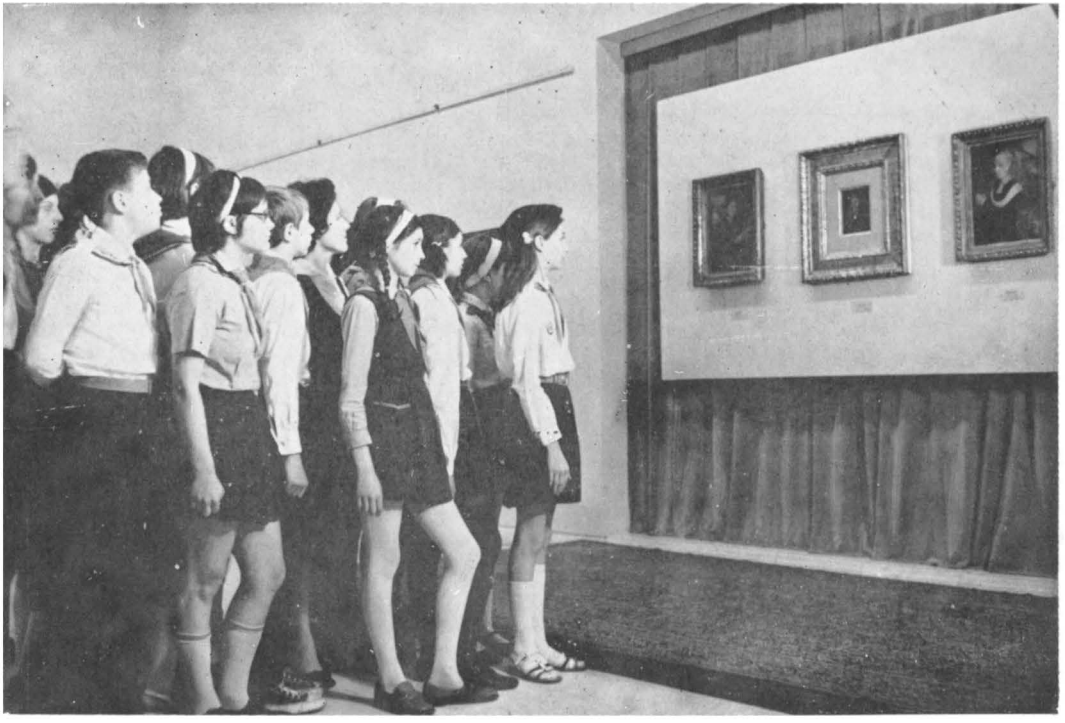

https://biblioteca-digitala.ro

Menționăm totodată că avem în vedere și unele observații pedagogice rezultate din experiența de îndrumare privind eficiența unor modalități concrete de fixare și activizare.

Analiza rezultatelor s-a efectuat avîndu-se în considerație următorii parametri : a) reproducerea exactă a temei predate ; b) caracterul semnificativ al tabloului ales pentru epoca Renașterii în afara Italiei ; c) cantitatea de informații și impresii stocată în memoria imediată și îndepărtată.

Acest din urmă parametru are în vedere 4 aspecte distincte : numărul de descrieri foarte bune ; numărul de descrieri bune ; numărul de descrieri slabe ; numărul de situații fără descriere.

Pentru a ilustra evaluarea răspunsurilor elevilor, vom exemplifica un răspuns foarte bun, unul considerat bun și în sfîrșit unul apreciat drept slab.

Omul cu tichia albastră de Jan van Eyck

1. ,,Este un portret executat în cel mai mare amănunt, în așa fel încît este redată și barba pînă în cele mai mici firișoare. Lumina cade pe fața și pe mîna eroului în care ține un inel. Figura sa este mult scoasă în evidență și prin folosirea fondului închis, monocrom, de către artist. Are o înfățișare destul de enigmatică și datorită faptului că ține în mînă acel inel. S-ar putea crede că este vorba de un negustor, un cămătar sau ceva în genul acesta. În nici un caz nu este un logodnic întrucît este neras și acest amănunt este scos în evidență de artist. Așa cum am mai arătat, artistul insistă foarte mult asupra amănuntelor. Astfel tichia sa este de un albastru foarte curat care atrage imediat atenția, este foarte bine calculat unghiul în care este luminat tabloul. Este de menționat faptul că lucrarea este de foarte mici proporții, ceea ce nu-i permite lui Van Eyck să facă nici o greșeală și se poate spune că este o operă perfectă''.

2. ,,Van Eyck în *Omul cu tichia albastră* reprezintă o figură tipică cămătarilor, cu surîsul plin de viclenie și bogăția prezentată prin inelul de aur, atît de bogat și în același timp fin lucrat''.

3. ,,Prezintă un bărbat care are pe cap o tichie. Pictorul reprezintă cu lux de amănunte firele de păr din barba lui''.

Analiza cantitativă, statistică, a rezultatelor în funcție de parametrii amintiți ne dezvăluie următoarea situație :

1. Elevii cărora li s-a predat lecția fără a se aplica metoda fixării și a convorbirii, puși în condiția de a răspunde imediat la chestionarul nostru dau rezultate mai slabe decît elevii care au beneficiat în cadrul lecției de cele două metode pedagogice, puși în aceeași situație ca cei dinainte.

Iată expresia acestei constatări în procente : elevii din prima categorie reproduc 100 % titlul lecției, aleg în proporție de 100 % tablouri semnificative, dau răspunsuri bune și foarte bune în proporție de 74 % și răspunsuri slabe în proporție de 26 %, în vreme ce elevii din a doua categorie reproduc 100 % titlul, aleg tablouri semnificative în proporție de 100 %, dau răspunsuri bune și foarte bune 86 %, iar 14 % răspunsuri slabe.

Diferența între cele două categorii analizate apare în numărul de răspunsuri bune și foarte bune pe de o parte (74 % față de 86 %) și slabe pe de altă parte (26 % față de 14 %). Acest fapt ne permite să tragem o primă concluzie cu privire la efectul fixării și a convorbirii pentru memorarea și reproducerea imediată a materialului predat.

2. Elevii cărora li s-a predat lecția fără a beneficia de metoda fixării și a convorbirilor și au fost puși să răspundă la chestionare la o lecție următoare (aproximativ 3 săptămîni) dau rezultate mai slabe decît elevii cărora li s-au aplicat în cadrul lecției cele 2 metode și au fost puși să răspundă după același interval de timp.

Iată expresia statistică a acestei constatări : elevii din prima categorie reproduc în proporție de 84,6 %, titlul lecției anterioare ; aleg tablouri semnificative 80 % ; dau răspunsuri bune 8 %, răspunsuri slabe 56 % și fără răspuns 35 %, în vreme ce elevii din a doua categorie reproduc titlul în proporție de 100 %, aleg tablouri semnificative 80 %, dau răspunsuri bune 28 %, slabe 41 % și fără răspuns 31 %.

Din aceste date rezultă diferențe mari între elevii la care s-a procedat prin cele două metode amintite față de elevii care n-au beneficiat de aceste metode.

Astfel de diferențe apar în ceea ce privește reproducerea titlului (84,6 % cei nesolicitați față de 100 % solicitați) și în ce privește descrierea tablourilor (8 % răspunsuri bune a celor nesolicitați față de 28 % răspunsuri bune ale celor solicitați).

Menționăm totodată că în nici unul din cazurile analizate la acest punct nu obținem răspunsuri foarte bune. Aceasta o punem și pe seama intervalului de timp scurs între lecții și aplicarea chestionarului. Cu toate acestea, din datele amintite rezultă o a doua concluzie privitoare la efectul fixării și al convorbirii pentru memorarea și reproducerea îndepărtată a materialului predat, pentru stocarea trainică a unor cunoștințe și impresii acumulate. Fără îndoială însă că factorul timp își pune amprenta asupra răspunsurilor elevilor și că metodele amintite, deși capătă o valoare apreciabilă în fixarea cunoștințelor, nu pot suplini lipsa preocupărilor pentru artă a elevilor, preocupări care par a se manifesta numai cu ocazia lecțiilor la muzeu.

https://biblioteca-digitala.ro

3. Din datele prezentate rezultă totodată că, în cazul reproducerii imediate, elevii, indiferent de tipul de lecție, dau rezultate mai bune decît la reproducerea îndepărtată. Este o situație firească la care explicația ne este oferită de însăși faptul că avem de a face cu elemente proaspăt însușite. Interesant de relevat este faptul că decalajul dintre răspunsurile imediate și cele îndepărtate ale elevilor care n-au beneficiat de o lecție completă este mai mare (75% răspunsuri bune, și foarte bune și 25% răspunsuri slabe, față de 8% răspunsuri bune, 56% răspunsuri slabe și 36% fără răspunsuri) decît decalajul dintre răspunsurile imediate și cele îndepărtate ale elevilor care au beneficiat de o lecție completă (86% răspunsuri bune și foarte bune și 14% răspunsuri slabe, față de 28% răspunsuri bune, 41% răspunsuri slabe și 31% fără răspunsuri).

Acest lucru demonstrează net valoarea pe care o capătă modul de prezentare a lecției, modalitatea de îndrumare muzeală pentru stocarea cît mai eficientă a materialului predat și în fond pentru formarea culturii și educației estetice a elevilor.

Aceasta mai demonstrează însă și faptul că intervalul de timp de la o lecție la alta în condițiile în care școala nu ajută la fixarea și discutarea materialelor prezentate la muzeu favorizează pentru unii un proces de grabnică uitare.

În sfîrșit, consemnăm faptul că unele abateri constatate în răspunsurile elevilor de la media rezultatelor în situațiile experimentale prezentate sînt excepții provenite din unele particularități individuale (memorare, reproducere), motivaționale (interes deosebit sau dimpotrivă față de arta plastică) și din cultura artistică care-și pune amprenta pe răspunsuri, excepție care nu face decît să confirme regula că în unele situații fixarea cunoștințelor se realizează în timp, independent de activitatea lectoratului sau dimpotrivă nu se pot produce din lipsă de interes.

Consemnăm așadar ca o concluzie de ansamblu ideea confirmată experimental, potrivit căreia independent de o serie de factori subiectivi sau organizatorici, munca de îndrumare capătă o eficiență sporită în condițiile fixării materialului prezentat și a activizării publicului în procesul receptării operelor de artă.

În afara concluziilor rezultate din analiza cantitativă a răspunsurilor și care implică ideea rolului pe care-l capătă o lecție de tip muzeal bazată pe aplicarea unor principii psihopedagogice statuate și valabile și în cazul altor tipuri de lecție, analiza calitativă a răspunsurilor ne permite să extragem unele concluzii referitoare la specificitatea pe care o comportă fixarea și activizarea în cadrul unei lecții la muzeu.

Datele obținute ne permit să relevăm unele caracteristici proprii mijloacelor de fixare și activizare în cadrul lecțiilor noastre, dintre care enunțăm pe cele mai importante :

a) În cadrul lecției de la muzeu modalitatea de fixare a informațiilor ca și de activizare a elevilor capătă un caracter concret intuitiv, pe cită vreme lecția școlară chiar și aceea de istoria artei implică o fixare de cele mai multe ori conceptuală a unor cunoștințe predate, lecția de la muzeu avînd o mare forță ilustrativă. Folosirea concomitentă a diapozitivelor și a operelor de artă în cadrul lecției aduce o notă în plus de informare dar nu numai atît : încercarea de comentare a acestor materiale ilustrative împreună cu elevii produce o modalitate de fixare și activizare cu consecințe atît pe linia informării dar mai ales pe linia educației estetice. Aceste consecințe conduc către o definire mai accesibilă și mai plastică a unor concepte generale, implică evaluarea și desprinderea unor caracteristici de conținut și de formă a lucrărilor de artă, presupun fixarea mai argumentată a unor idei de istoria artei și, în sfîrșit, contribuie la realizarea unui limbaj adecvat de exprimare a elevilor.

În legătură cu formarea acestui limbaj am constatat diferențe calitative la elevii supuși unei lecții complete ca urmare a participării lor la discuție față de cei care au asistat la lecții gen prelegere. De fapt, prin lecțiile de tip complet reușim să facem ca elevii să-și capete atît deprinderea de a urmări un tablou cît și deprinderea de a exprima adecvat ceea ce observă. Acest lucru ni se pare important deoarece uneori constatăm că elevii manifestă unele preferințe fără a reuși și o justificare adecvată.

b) În cadrul lecției de la muzeu, elevii vin în contact direct cu opera originală căpătînd unele deprinderi privitoare la evaluarea calitativă a tablourilor, la început printr-un act mimetic, în sensul acceptării și folosirii argumentelor furnizate de îndrumător, ulterior prin valorificarea propriilor posibilități. Din această perspectivă considerăm că fixarea și activizarea în raport cu opera originală este mai adecvată și mai specifică unei lecții la muzeu decît în raport cu diapozitivul.

De altfel, chiar din datele experimentului nostru rezultă că elevii se referă în marea lor majoritate la tablourile văzute în galerie.

c) Lecția de la muzeu fiind mai liberă decît lecția școlară se poate realiza folosind un sistem de fixare și activizare prin referiri la alte epoci de artă decît cea predată, la alte arte ca și la alte elemente neestetice (vestimentare, din natură etc.) Această caracteristică plasticizează lecția prezentată și activizează continuu ideile și reprezentările elevilor.

https://biblioteca-digitala.ro

De fapt este vorba de meşteşugul pe care-l capătă îndrumătorul de muzeu de a apropia unele substructuri funcţionale estetice, mai accesibile elevilor, de conţinutul lecţiei predate. Aceste modalităţi specifice unei bune îndrumări lărgesc posibilităţile de aprehensiune ale elevilor, antrenează asociaţii bogate, stochează mai adecvat materialul în memorie şi înarmează în fond pe elev cu mijloacele necesare înţelegerii şi mai ales aprecierii operei plastice.

În cele ce urmează ne vom referi pe scurt la experienţa privind eficienţa metodelor pedagogice de fixare şi activizare în cadrul lecţiei muzeale.

Christian Emmrich [1] relatează unele metode uzuale ale sistemului de predare în muzeele din R.D.G. Astfel în cadrul lecţiei despre Rembrandt ţinută cu elevii din clasa a XI-a se insistă în galerii asupra tablourilor care o înfăţişează pe Saskia. Comentariul despre opera marelui pictor este însoţit de discutarea evoluţiei psihice în comun a celor doi soţi. Cîştigul pedagogic era dublu : întîi se realiza activizarea elevilor, cu consecinţe în memorarea operei de artă, şi apoi se dezvolta sentimentul etic şi estetic la adolescenţi.

O altă experienţă relatată de acelaşi autor priveşte lucrul cu copiii din clasa a VII-a din mediul rural la lecţia despre arta flamandă. În galerie se cerea copiilor să-şi imagineze sub formă de povestiri relaţia dintre perioada istorică şi conţinutul tabloului. Descrierea tabloului devenea vehiculul care-i purta pe elevi către formularea unor concluzii general abstracte.

Într-o altă lucrare, Tadeusz Golaszewski [2] prezintă modalităţile de activizare a elevilor în muzeele din Polonia, realizate în scopul fixării cunoştinţelor noi predate. Astfel, autorul evidenţiază modalităţi concrete de atragere a elevilor în problematica estetică printr-un mod reuşit de a formula întrebări, transformarea convorbirii într-un comentariu viu, faţă în faţă cu opera originală. Ca urmare a acestor metode s-a reuşit ca elevii din şcoala elementară să-şi însuşească noţiuni dificile ca : stil, miniatură, rotondă etc.

Amintim totodată din propria experienţă cîteva mijloace concrete de fixare a cunoştinţelor prin activizarea elevilor în cadrul lecţiei cu tema „Arta veche românească". Analizînd caracteristicile *epitafului de la Cozia*, am solicitat elevii să descrie *epitaful de la Dobrovăţ*, evidenţiind asemănările şi deosebirile. De asemenea, după prezentarea specificului arhitecturii moldoveneşti i-am solicitat pe elevi să recunoască singuri regiunea din care provenea pictura unui manuscris ce prezenta caracteristicile unui monument.

Aceste exemple ca şi altele pe care nu le mai amintim ne-au oferit satisfacţia creşterii interesului elevilor faţă de conţinutul acestei lecţii.

Aşadar, investigaţia realizată încearcă să pună în valoare unele caracteristici majore ale principiilor pedagogice de fixare şi activizare în cadrul lecţiei de la muzeu relevînd importanţa obţinerii unei simbioze conceptual intuitive, unei evaluări cît mai adecvate a operei de artă în scopul formării gustului artistic, unei antrenări progresive de substructuri funcţionale estetice în analiza operei de artă.

Desigur, aceste modalităţi nu reprezintă reţete fixe în activitatea de îndrumare, ci pot constitui doar puncte de reper care pot fi larg îmbogăţite de experienţa şi tactul pedagogic al fiecărui îndrumător.

Concluziile amintite implică după opinia noastră şi unele modificări în ceea ce priveşte economia unei lecţii în sensul acordării unui timp mai mare pentru discuţiile cu elevii atît în sala de curs, dar îndeosebi în galerie, unde eficienţa metodei conversaţiei poate fi cel mai optim realizată.

Comunicarea prezentă constituie o primă încercare de a oferi un conţinut ştiinţific, psihopedagogic lecţiei predate în cadrul lectoratului.

Experimentul efectuat ne fundamentează un anumit punct de vedere pe care practica îndrumării muzeale îl poate verifica acordîndu-i girul certidudinii.

RÉSUMÉ

Le but de l'investigation effectuée est de démonstrer, par voie expérimentale, l'application des principes psycho-pédagogiques de fixation des connaissances et d'activisation des élèves, dans les conditions particulières du guidage et de la leçon muséale.

L'expériment appliqué donne lieu aux conclusions suivantes :

a) pendant le guidage, la modalité de fixation des informations et d'activisation du public formé d'élèves prend un caractère concret-intuitif ;

b) le guidage et la leçon muséale, mettant les élèves en contact direct avec les œuvres originales, contribuent à la formation du goût esthétique.

[1] Christian Emmrich, *Fachberatung der Arbeitsgruppe Schule und Museum*, „Neue Museumskunde", nr. 1/1964, p. 28-30.

[2] Tadeusz Golaszewsky, *Über Museumspädagogische Probleme in die polnischen Museen*, „Schule und Museum", 1/1969, p. 90–98.

https://biblioteca-digitala.ro

UNELE CONSIDERAȚII PRIVIND ORGANIZAREA ARHIVEI ISTORICE MUZEALE

Costin FENEȘAN

Constituind mărturii directe ale timpurilor trecute, actele și documentele originale ocupă în cadrul fiecărei expoziții muzeale un loc bine determinat. Ele conferă întregii expuneri o notă în plus de autenticitate și înlesnesc vizitatorului contactul nemijlocit cu realitatea și mentalitatea epocii din care provin. Pe lîngă această menire primordială pentru un muzeu, actele și documentele păstrate în arhivele muzeale sînt o prețioasă sursă documentară, care nu de puține ori completează în mod fericit fondurile arhivistice păstrate de serviciile Direcției Generale a Arhivelor Statului sau de alte instituții care se ocupă cu conservarea și punerea lor în valoare. Cu atît mai mult se impune o judicioasă organizare a arhivelor muzeale, atît în interesul activității muzeale, cît și în cel al cercetării științifice.

Pornind de la aceste considerente, am crezut binevenită analizarea unor aspecte referitoare la organizarea materialului arhivistic aflat în patrimoniul muzeelor.

În scopul unei orientări cît mai rapide și mai eficiente în mulțimea materialului de arhivă, se impune elaborarea unui ghid, care, realizat pe baza inventarelor clasate metodic sau topografic, să redea analitic întreg materialul arhivistic.

La organizarea inventarului fondurilor trebuie menținut permanent în atenție principiul păstrării unității lor, o preocupare continuă urmînd a fi acordată completării fondurilor cu piesele ce lipsesc și restabilirea formei primite în timpul constituirii lor *.

Arhivele muzeale, păstrînd de cele mai multe ori piese izolate din cele mai diferite fonduri, pot deveni mai accesibile numai prin întocmirea unui indice arhivistic, care să faciliteze orientarea într-un material atît de divers.

Arhivistului i se oferă posibilitatea de a opta în favoarea uneia din următoarele trei soluții: un indice cronologic, toponimic sau onomastic. Indicele cronologic care cuprinde o listă a tuturor pieselor de arhivă, indiferent de forma în care se păstrează (original, copie, traducere etc.) permite o orientare destul de anevoioasă, tocmai datorită eterogenității materialului ce se păstrează de obicei în arhivele muzeale. Indicele toponimic (nume de orașe, sate, cetăți, munți, ape, moșii, nume de hotar etc.) oferă o orientare mai bună celui neavizat de aria de cuprindere a arhivei. Pentru a face acest indice cît mai folositor se impune o identificare precisă a toponimicului, urmînd ca în indice să apară în forma

* Pentru problemă vezi mai pe larg, la A. Sacerdoteanu, *Instrucțiuni arhivistice*, București, 1948.

https://biblioteca-digitala.ro

pe care o are în act sau document. Strîns legat de indicele toponimic, pe care-l completează, se află indicele onomastic, întocmit după aceleași criterii ca cel precedent. O atenție deosebită trebuie acordată transcrierii cît mai complete a numelui — așa cum este menționat în piesa arhivistică — fără a omite titlul și calitatea persoanei citate.

Pentru arhivele muzeale, care în numeroase cazuri sînt de o întindere mai mică și păstrează piese arhivistice izolate, opinăm la întocmirea unui indice mixt, toponimic și onomastic, care oferă cea mai eficientă orientare.

Mijlocul de realizare a unui indice complet și sistematic este imposibil fără întocmirea fișelor de arhivă, care pot forma totodată o evidență științifică a materialului, așa cum se preconizează. La realizarea acestor fișe, propunem următorul model-tip, care, credem, cuprinde elementele necesare unei evidențe științifice complete :

Fișă de arhivă nr. . . . .

Numele . . . . . .

Fondul . . . . . Nr. de arhivă . . . . . .

Modul de procurare . . . . . .

L o c u l emiterii . . . . . Anul . . . Luna . . . . Ziua . . .

Conținutul . . . . . .

Dimensiunile : Lungimea . . . . . Lățimea . . . . . .

Nr. de file . . . . . Materialul . . . . . Limba . . . . .

Starea de conservare . . . . . Ediții . . . . . .

Redactorul fișei . . . . . Data întocmirii fișei . . . .

Locul în muzeu . . . . . Observații . . . . . .

Pentru evidența hărților, care trebuie să formeze o unitate distinctă în cadrul arhivei muzeale, propunem următorul model-tip pentru fișa de evidență :

Fișa cartografică nr. . . . . .

Muzeul . . . . . .

C o t a hărții . . . . . Modul de procurare . . . . . .

Titlul . . . . . Locul și data apariției . . . . . .

Autorul . . . . . Tehnica de execuție . . . . . .

Dimensiunile : Lungimea . . . . . Lățimea . . . . .

Starea de conservare . . . . . Ediții . . . . .

Redactorul fișei . . . . . Data întocmirii fișei . . .

Fotocopie . . . . . Observații . . . . . .

Locul în muzeu . . . . . .

Același model de fișă ar urma să fie folosit și la evidența gravurilor și stampelor, cu indicarea — dacă e cazul — a prezenței lor în cataloagele de specialitate.

Ne exprimăm speranța că opiniile noastre vor trezi atenția tuturor celor interesați, pentru ca pe baza schimbului de opinii, să se ajungă la soluțiile cele mai potrivite în acest aspect, pînă în prezent puțin cam neglijat, al activității muzeale.

https://biblioteca-digitala.ro

APORTUL INSTITUȚIILOR DE CERCETARE ISTORICĂ DIN MOLDOVA LA REALIZAREA MUZEULUI DE ISTORIE AL R. S. ROMÂNIA

M. PETRESCU-DÎMBOVIȚA

În colecțiile celui mai mare și mai frumos muzeu de istorie din țară, Muzeul de istorie al R.S. România, se află numeroase piese arheologice descoperite în urma cercetărilor efectuate, îndeosebi cu începere din 1949, de către arheologi de la Institutul de istorie și arheologie „A. D. Xenopol" și Universitatea „Al. I. Cuza" din Iași, singuri sau în colaborare cu muzeografi de la muzeele de istorie din Moldova.

Astfel, referitor la orînduirea comunei primitive, un loc aparte îl ocupă ceramica pictată și plastica de tip Cucuteni, provenind din săpăturile efectuate în așezările de la Trușești—Botoșani și Valea Lupului—Iași, ambele remarcabile prin bogăția și frumusețea materialelor neolitice descoperite.

În ceea ce privește perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, sînt semnificative descoperirile de vase din mormintele în cutii de piatră de la Dolhești Mari—Fălticeni și din așezările de la Uricani—Iași, aparținînd grupurilor amforelor sferice și Horodiștea—Folești, pătrunse pe teritoriul Moldovei dinspre nord și est.

Epoca bronzului este ilustrată și ea prin unele piese caracteristice descoperite de arheologii ieșeni, în colaborare cu muzeografi de la Tecuci și Focșani, prin săpăturile efectuate în așezările culturii Monteoru de la Terchești și Cîndești—Vrancea, precum și în acelea ale culturii Noua, de la sfîrșitul acestei epoci de la Bărboasa și Tăvădărești—Bacău. La acestea se adaugă mai multe piese din bronz din depozitele de la sfîrșitul epocii bronzului de la Rădeni—Iași, achiziționate de muzeul din Iași.

Un alt important depozit de bronzuri din colecțiile Muzeului de istorie al R.S. România este acela de la Ilișeni—Suceava, obținut de la muzeul din Suceava.

Din prima epocă a fierului fac parte cîteva obiecte caracteristice, din depozitul de la Bîrlad—Trestiana, necropola de la Stoicani—Galați, precum și un pumnal scitic de tip akinakes de la Măcișeni—Galați, piese studiate de arheologii din Iași și muzeografii de la Bîrlad.

În continuare, din perioada de tranziție de la prima la a doua epocă a fierului, datează importantul tezaur traco-getic de obiecte de aur de la Băiceni—Iași, din sec. IV î.e.n. în greutate de peste 2 kg, remarcabil prin frumusețea coifului și a pieselor decorative de harnașament, aparținînd unui condu-

https://biblioteca-digitala.ro

cător, al cărui sediu nu este deloc exclus să fi fost în așezarea întărită de pe înălțimea Cătălina de la Cotnari — Iași. Tezaurul acesta, descoperit în 1960, cu prilejul lucrărilor agricole din zona respectivă, și recuperat de arheologii ieșeni, a fost recent restaurat la București, constituind astăzi un punct de atracție pentru vizitatorii Muzeului de istorie al R.S. România. Aproximativ din aceeași vreme datează și piesele de harnașament de aur dintr-un tezaur descoperit în 1967 de arheologii ieșeni, cu prilejul săpăturilor de mai mare amploare, efectuate de către aceștia, în colaborare cu muzeografi din Botoșani, în cuprinsul cetății 2 din marele complex întărit cu puternice valuri de pămînt și șanțuri de la Stănceşti — Botoșani.

La rîndul ei, perioada de înflorire a culturii daco-getice (sec. I î.e.n. — I e.n.) este ilustrată în muzeu prin ceramică, unelte agricole și piese de podoabă, descoperite de arheologii ieșeni, în colaborare cu muzeografi din Piatra-Neamț, în cetatea dacică cu palisadă, ziduri de piatră și sanctuare de pe înălțimea Bîtca Doamnei de la Piatra-Neamț, care cetate prin caracteristicele ei se aseamănă aproape întru totul cu cele dacice din Munții Orăștiei.

Pentru vremea corespunzătoare provinciei romane Dacia, prezintă interes ceramica din așezările de la Todireni — Ceair, Suceava — Șcheia și din alte locuri din Moldova, descoperită de arheologii ieșeni și muzeografii din Suceava.

Perioada următoare, în care a avut loc procesul de formare a poporului român și a limbii române, astăzi din ce în ce mai binecunoscută din punct de vedere arheologic pe teritoriul Moldovei, este reprezentată prin descoperiri de ceramică, unelte, obiecte de podoabă și de îmbrăcăminte din mormintele sarmatice de la Bîrlad — Școala de tractoriști, Vlăsinești — Botoșani, din așezările și necropolele culturii Sîntana de Mureș — Cerneahov (sec. IV e.n.), de la Valea Seacă — Bîrlad, Miorcani — Botoșani, Ciocani — Pietriș și Doina — Girov — Neamț, precum și prin unele obiecte din așezări din vremea coabitării populației autohtone și slave de la Șipot — Suceava, Lozna — Dorohoi, Hlincea și Spinoasa — Iași, Dodești și Dănești — Vaslui.

Din descoperirile privitoare la perioada formării poporului român și a limbii române, atrag atenția în mod deosebit piesele din atelierele de prelucrat piepteni din corn de cerb, din vremea culturii Sîntana de Mureș — Cerneahov, de la Valea Seacă — Bîrlad, unde, prin săpăturile efectuate pînă în prezent de muzeul din Bîrlad, s-au dezvelit 11 asemenea ateliere, ceea ce reprezintă un centru meșteșugăresc specializat pentru aceste obiecte. De asemenea, prezintă interes și fibula digitată de la Drăgușeni — Botoșani (sec. VI), achiziționată de muzeul din Botoșani.

În sfîrșit, cercetările arheologice, efectuate de arheologii din Iași și din alte orașe ale Moldovei, au contribuit și ele, în bună măsură, la obținerea, în condiții ș iințifice, a unor importante materiale din vremea orînduirii feudale, aflate astăzi în colecțiile Muzeului de istorie al R.S. România. În această privință, se remarcă descoperirile de ceramică, unelte, arme și piese de harnașament din feudalismul timpuriu (sec. XI — XIV) de la Răducăneni — Huși, Lunca-Dorohoi, Piatra-Neamț — Bîtca Doamnei și Hurghișca — Suceava, precum și, îndeosebi, cele două tezaure de obiecte de podoabă de argint, de origine locală, bizantină și orientală de la Vovrieşti — Iași și Oțeleni — Vaslui din sec. XIII, datate printre altele și prin monedele tătărăști de argint din inventarul tezaurului de la Oțeleni. La acestea se adaugă și ceramică, unelte, arme, cahle și plăci decorative din feudalismul dezvoltat (sec. XV — XVII) de la Baia, Suceava, Iași și Bacău, precum și tezaurele monetare din sec. XVI — XVIII de la Suceava, Sălişte — Mileanca, Miorcani și Ștefănești, Botoșani, achiziționate de muzeul din Suceava.

În încheiere, din cele de mai sus rezultă cu pregnanță importanța cercetărilor efectuate de arheologii ieșeni și de personalul științific al muzeelor de istorie din Moldova, în ultimii 25 de ani, la constituirea expoziției de bază a Muzeului național de istorie. Desigur că această expoziție va spori și se va îmbunătăți continuu prin activitatea de cercetare științifică desfășurată de către acest muzeu în Moldova.

RÉSUMÉ

L'auteur s'occupe de l'apport des institutions de recherche de la Moldavie à la constitution des collections du Musée d'Histoire de la R.S. Roumanie en présentant les principales pièces découvertes par les archéologiques moldaves et qui font partie du patrimoine de ce nouveau musée.

https://biblioteca-digitala.ro

CINCIZECI DE ANI DE EXISTENȚĂ A MUZEULUI ETNOGRAFIC AL TRANSILVANIEI

Valer BUTURĂ

Înființarea Muzeului etnografic al Transilvaniei din Cluj, în urmă cu cincizeci de ani, a marcat o etapă importantă în dezvoltarea etnografiei și muzeografiei românești. Încă din prima jumătate a secolului trecut s-a evidențiat importanța documentară a materialelor etnografice în studiul etnogenezei poporului nostru. Interesul pentru valorile culturale și artistice, create de populația Transilvaniei, a sporit în a doua jumătate a secolului trecut, cînd s-a intensificat studierea lor și s-au pus bazele primelor colecții și muzee etnografice.

În Transilvania, înainte de Unirea din 1918, o acțiune susținută a desfășurat în acest sens intelectualitatea progresistă în cadrul Astrei, îmbinînd, în mod strălucit, munca de culturalizare a maselor cu cea de promovare a tradițiilor înaintate. În expozițiile organizate, începînd cu cea din 1862, de la Brașov, obiectele etnografice și de artă populară erau pe primul plan, datorită îndeosebi lui George Barițiu, care prețuia în mod deosebit valorile culturii populare. În adunarea generală de la Turda, din 1880, cînd s-a propus și aprobat înființarea unui muzeu de istorie și etnografie la Sibiu, ca și a unei expoziții de agricultură și industrie în aceeași localitate, a fost ales un comitet compus din nouă membri, în frunte cu George Barițiu, cu menirea de a prezenta cît mai veridic realizările românilor din Transilvania în domeniul culturii materiale și spirituale [1]. Lipsa mijloacelor materiale a întîrziat înființarea muzeului, dar a fost organizată expoziția, deschisă la Sibiu la 27 august 1881, în care numeroasele obiecte etnografice ilustrau din plin măiestria populară, gustul pentru frumos. Abia mai tîrziu prin străduințele depuse de conducerea Astrei, s-au adunat fondurile și s-a înființat Muzeul istoric și etnografic al Asociațiunii, la Sibiu. A fost inaugurat la 19 august 1905, în cadrul unor manifestări impresionante, la care numărul participanților din România a fost evaluat la peste 2 000. Între aceștia au fost străluciți oameni de știință, ca N. Iorga, D. Onciul, Gr. Ștefănescu, dr. C. I. Istrati etc.

[1] M. Sofronie, *Muzeul Astrei (1905–1590)*. în „Studii și comunicări", vol. 13, Muzeul Brukenthal, Sibiu, 1967, p. 313–325.

https://biblioteca-digitala.ro

După 1918, Clujul a devenit centrul unor importante şi complexe activităţi ştiinţifice, între care de o atenţie deosebită s-a bucurat şi etnografia. Cercetarea sistematică a numeroaselor zone etnografice din cuprinsul Transilvaniei şi colecţionarea celor mai valoroase, mai caracteristice forme de cultură, impuneau înfiinţarea unui muzeu [2].

În primăvara anului 1922 s-a constituit o comisie, cu însărcinarea de a face propuneri pentru înfiinţarea unui muzeu etnografic la Cluj. Din comisie au făcut parte profesorii George Vâlsan, Emil Panaitescu şi Romulus Vuia, cărora li s-au alăturat ulterior profesorii Alexandru Lapedatu, George Oprescu şi Sextil Puşcariu. Marele istoric Vasile Pârvan a propus înfiinţarea unor muzee regionale cu profil mixt, care să întregească muzeele naţionale ,dar nu s-au realizat nici măcar cele centrale, necum cele provinciale.

Comisia clujeană a hotărît, la data de 16 iunie 1922, înfiinţarea imediată la Cluj a unui muzeu etnografic [3]. Pentru începerea activităţii, Ministerul Artelor a pus la dispoziţia comisiei suma de 600 000 lei, cu care s-au pus bazele colecţiilor, achiziţionîndu-se două importante colecţii particulare : una cu profil mixt, aparţinînd învăţătorului Andrei Oros şi alta de ceramică, a lui Samuil Leitner din Sibiu. Dar, conform planului de organizare şi dezvoltare, întocmit de comisie şi aprobat de forul tutelar, scopul muzeului era de a întreprinde o acţiune de salvare şi păstrare, de adunare şi conservare a materialului etnografic, mărturia civilizaţiei noastre populare, şi de a deveni un institut de cercetări etnografice, al cărui scop să fie studiul neamului nostru [4].

La data de 1 ianuarie 1923 a fost numit director al muzeului zelosul etnograf Romulus Vuia care a pus bazele instituţiei, a desfăşurat o îndelungată, complexă şi rodnică activitate în cadrul lui [5]. Activitatea oricărui conducător de muzeu, spunea Vuia, trebuie îndreptată în trei direcţii : a) îmbogăţirea şi păstrarea colecţiilor, b) orînduirea lor sistematică pentru a putea fi cercetate de specialişti şi văzute de publicul vizitator şi c) utilizarea materialului adunat pentru cercetări ştiinţifice [6]. A început o acţiune sistematică de colecţionare a obiectelor etnografice, reprezentative pentru toate domeniile culturii populare încă din 1922, în lunile august, septembrie şi octombrie, în Ţara Haţegului şi regiunea Pădurenilor, zone temeinic studiate anterior, în vederea elaborării valoroasei sale lucrări asupra lor [7]. În anul următor au continuat cercetările şi achiziţiile în zonele din vecinătatea acestora, spre sud-vest, din Banat. Pentru mobilizarea intelectualilor de la sate, pentru colecţionarea obiectelor etnografice, a elaborat şi publicat un chestionar, în care se dau indicaţii amănunţite privitoare la domeniile de cercetare şi obiectele asupra cărora trebuie să se îndrepte atenţia colecţionarilor, începînd cu ocupaţiile şi încheind cu cele în legătură cu diferite obiceiuri populare [8].

După proiectul stabilit de comisie, scopul muzeului era să adune şi să conserve materialul etnografic referitor la : poporul român, în special din Transilvania, Banat, Crişana şi Maramureş ; la populaţiile conlocuitoare ; la popoarele înrudite ; la popoarele care au fost în contact cu poporul român şi au influenţat civilizaţia populară românească. Astfel se preconizau 4 secţii : a) Secţia română ; b) Secţia naţionalităţilor din cuprinsul ţării ; c) Secţia popoarelor latine ; d) Secţia popoarelor vecine, avînd ca scop special de a arăta influenţele reciproce [9]. S-a stabilit ca muzeul să nu se mărginească numai la adunarea obiectelor de artă populară, considerate de unii ca singurele demne de a figura într-o colecţie etnografică, deci să nu se aplice, neştiinţific, numai criteriul alegerii obiectelor frumos împodobite ci să se treacă la realizarea unui adevărat muzeu de etnografie.

Realizarea acestor obiective complexe necesita personal şi mijloace materiale, pe care conducerea muzeului nu a reuşit să le obţină. Muzeul nici în al cincilea an al existenţei sale nu avea un buget anual iar pentru desfăşurarea activităţilor primea numai subvenţii, după împrejurări. Totuşi campania de explorare a materialului etnografic a continuat, cu intermitenţe, cauzate de lipsa fondurilor necesare. Călătoria de studii făcută de R. Vuia, în toamna anului 1924, la muzeele etnografice mai importante din Germania şi ţările scandinave, în primul rînd la Muzeul Skansen din Stockholm, a constituit un important îndreptar în munca de organizare a colecţiilor, de lărgire a profilului acestora.

Încă de la înfiinţare s-a prevăzut întregirea secţiei pavilionare, cu o secţie în aer liber, ,,un parc etnografic'', cum îi spunea R. Vuia : ,,Prin aducerea la îndeplinire a acestui plan, oraşul Cluj ar ajunge în posesia celei mai instructive întreprinderi pentru atracţia vizitatorilor, iar ţara ar cîştiga o instituţie, care i-ar face cinste în faţa străinului venit să ne cunoască [10]''. S-a constituit Comisia parcului etnografic,

---

[2] Gh. Dăncuş, *Sarcinile Muzeului etnografic al Transilvaniei în etapa actuală*, în ,,Anuarul Muzeului etnografic al Transilvaniei pe anii 1959–1961'', 1963, p. 4.

[3] T. Onişor, *Etapele de dezvoltare a colecţiilor Muzeului etnografic al Transilvaniei*, în ,,Anuarul Muzeului... pe anii 1957–1958'', p. 20.

[4] R. Vuia, *Muzeul etnografic al Ardealului*, Bucureşti, 1928, p. 31.

[5] T. Onişor, *Etapele de dezvoltare a colecţiilor...*, p. 28–53 ; T. Onişor, *Romulus Vuia*, în ,,Anuarul Muzeului... pe anii 1962–1964'', p. 269–301.

[6] R. Vuia, *op. cit.*, p. 18.

[7] R. Vuia, *Ţara Haţegului şi Regiunea Pădurenilor. Studiu antropo-geografic şi etnografic*, în ,,Lucrările Institutului de geografie din Cluj, 1924–1925'', Cluj, 1926, p. 35–152.

[8] T. Onişor, *Etapele de dezvoltare a colecţiilor...*, p. 32–34 în note.

[9] R. Vuia, *Muzeul etnografic...*, p. 29.

[10] R. Vuia, *Muzeul etnografic...*, p. 13.

https://biblioteca-digitala.ro

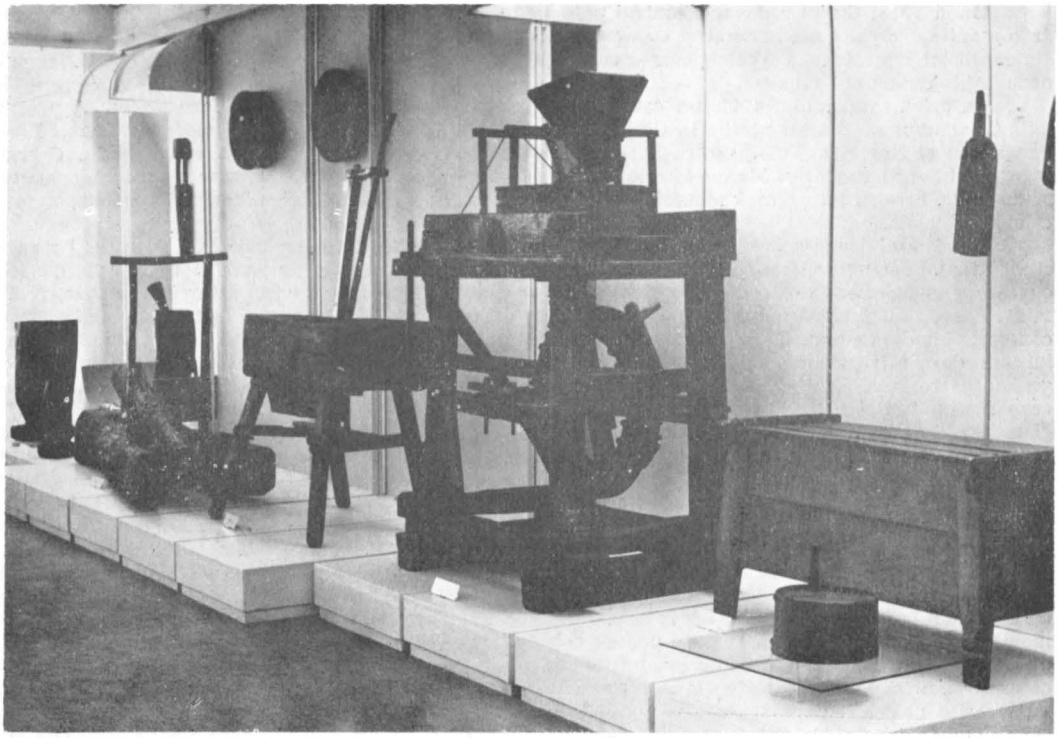

Aspect din expoziție — sectorul alimentar

al cărei președinte a fost savantul Emil Racoviță, cu concursul căruia s-a obținut terenul pentru organizarea parcului în 1929, cu o suprafață de 75 ha, situat în imediata apropiere a orașului, la Hoia. La stabilirea planului tematic, preferințele s-au îndreptat spre muzeul-parc, în care exponatele urmau a fi amplasate în teren descoperit, cu o textură laxă, care să evidențieze caracteristicile fiecăruia. Se preconiza funcționarea lui nu numai ca unitate culturală, ci și economică, ca un cartier al orașului, locuit, acesta, probabil, sub influența celor văzute la vechiul și importantul muzeu-parc Skansen, din Stockholm. E adevărat că un muzeu cu case locuite de oameni din zonele din care provin, în care se desfășoară variate activități productive, ar fi poate mai interesant și mai atractiv pentru masele de vizitatori, dar acesta nu e un principiu științific, iar locuirea grăbește distrugerea exponatelor, a construcțiilor, inventarului etc. Primul exponat achiziționat în anul 1929 a fost o casă moțească de la Vidra, județul Alba. S-au mai adus o gospodărie donată de comuna fruntașă Telciu, județul Năsăud, o șură maghiară de la Stana, județul Sălaj, o troiță de la Lupșa, județul Alba și o stînă din Poiana Sibiului, ca și o turmă de oi cu ciobanul lor. Construcțiile din parcul etnografic de la Hoia s-au distrus în timpul celui de-al doilea război mondial, scăpînd numai casa de la Vidra.

În perioada dintre cele două războaie mondiale, prin stăruințele depuse de directorul muzeului și harnicii colaboratori s-au realizat obiective importante. S-a creat un valoros fond documentar pavilionar, reprezentativ pentru toate domeniile culturii populare și s-au pus bazele secției în aer liber. E regretabil că această inițiativă nu a fost susținută, deoarece atunci se găseau prin sate mai multe case vechi, reprezentative, instalații tehnice țărănești, ateliere meșteșugărești. Valoarea lor documentară era apreciată de numeroși oameni de știință din acea vreme, preocupați îndeaproape de colecționarea și păstrarea celor mai prețioase vestigii culturale tradiționale. „*Trebuie să ne grăbim*, spunea Emil Racoviță, *să mai observăm ce mai rămîne de observat, să culegem ce mai rămîne de cules, căci mîine poate numai urme neînțelese vor rămîne din acele minunate așezări relicte, ce sînt martore aproape neschimbate a unui trecut ce numără multe zeci de secole, și pe care avem încă marele noroc de a-l putea cerceta pe materialul viu, dar și marea răspundere de a nu-l lăsa să piară necercetat*" [11]. Chemarea lui Racoviță este mai actuală

[11] E. Racoviță, *Etnografia. O disciplină a științelor naturii*, în „Transilvania", an. 59, iulie-august, 1928, nr. 7—8, p. 523.

https://biblioteca-digitala.ro

Interior din gospodăria din com. Telciu, jud. Bistrița-Năsăud

https://biblioteca-digitala.ro

acum decît atunci, deoarece satele se înnoiesc într-un ritm fără precedent, de la un capăt la altul al țării așa încît casele vechi au devenit rarități, iar obiectele tradiționale nu-și mai găsesc locul nici măcar în pod, ca mai demult.

Anii regimului democrat popular au marcat o fază nouă, deosebit de fructuoasă, pentru Muzeul etnografic al Transilvaniei, ca și pentru alte muzee de altfel. Într-o primă etapă s-au unificat colecțiile etnografice clujene și s-au organizat depozitele pe fenomene de cultură, începînd cu ocupațiile anexe, ocupații principale, ocupații specializate, pe categorii funcționale de produse, în cazul unor grupuri de obiecte mai mari, care impuneau o sistematizare a acestora, cum este cazul mobilierului țărănesc, ceramicii, obiectelor de bucătărie, textilelor de casă, pieselor de îmbrăcăminte, obiectelor în legătură cu viața spirituală etc. Au început achizițiile sistematice de obiecte, prin care s-a urmărit completarea lipsurilor documentare pe zone etnografice și fenomene de cultură. În anii 1945—1955 s-au făcut cercetări și achiziții în satele de pe platformele înalte ale Munților Gilăului, pe valea Someșului, în Maramureș, Țara Oașului, ținutul Năsăudului, Cîmpia Transilvaniei, Podișul Tîrnavelor, bazinul Trascăului, Țara Moților, Țara Abrudului, în Sălaj, Țara Oltului etc.[12]. Avînd în vedere profundele schimbări social-economice din viața satelor s-a pus un accent deosebit pe achiziționarea uneltelor folosite în variatele activități productive, în agricultură și păstorit, vînătoare și pescuit, lucrate de meșterii sătești obișnuiți și de cei din satele specializate. Odată cu acestea s-a luat și seria produselor, din trecut sau curentă. S-au completat lipsurile asupra portului popular din principalele zone de port, de unde se găseau în colecții numai piese izolate, nu costume complete, pe grupe de vîrstă, întregite cu piese ceremoniale, din gătelile de nuntă, înmormîntare etc. O atenție deosebită s-a acordat obiectelor din interioarele tradiționale, începînd cu textilele decorative și încheind cu piesele de mobilier.

Din anul 1956[13] s-a pus accentul pe achiziționarea exponatelor pentru secția în aer liber a muzeului[14]. S-a întocmit o primă variantă a planului tematic, pentru toate cele 75 ha obținute de muzeu în 1929. Diversitatea lor, atît de necesară amplasării exponatelor provenite din zone înalte accidentate, zone joase plane, zone deluroase etc. oferea posibilitatea organizării unui complex în aer liber, care să ofere o amplă și evocatoare documentare asupra culturii populare, prin tipuri zonale de gospodării, monumente ale arhitecturii populare, tipuri cronologice și zonale de instalații pentru prelucrarea diferitelor produse. ateliere meșteșugărești din sate specializate, construcții agricole din hotarul satelor, în cadrul unui sector etnobotanic, construcții pastorale din hotarul satelor, în cadrul unui sector etnozoologic.

Planul tematic al secției a fost restructurat, restrîns, în anul 1964, adaptîndu-se planului de sistematizare a terenului din Hoia, unde se proiectează construirea unor drumuri de acces spre cartierul industrial din nordul orașului și de la Baciu. În funcție de acestea s-a delimitat terenul, 15 ha care s-au îngrădit, și s-a început organizarea celor două sectoare mari : I. Tipuri zonale de gospodării și monumente ale arhitecturii populare, II. Instalații tehnice țărănești și ateliere meșteșugărești. Gruparea exponatelor pe categorii funcționale oferă posibilități de amplasare diferită a acestora în cadrul sectoarelor tematice. Pentru sectorul tipurilor de gospodării s-a stabilit o succesiune zonală a unităților pe circuit, care va evidenția atît elementele specifice, cît și pe cele comune, în modul de organizare a curților — arhitectura și planul caselor, a construcțiilor anexe, în organizarea interioarelor, în inventarul cît se poate de complet al uneltelor folosite în toate ocupațiile și al mijloacelor de transport obișnuite, din timpul iernii, pentru anumite produse etc. S-a prevăzut ca fiecare gospodărie să ofere o documentare cît mai amplă asupra comunei și chiar a zonei pe care o reprezintă în secție. În organizare s-au evitat aranjările expoziționale, plasîndu-se obiectele la locul lor obișnuit. Inventarul se va completa în timp și cu anumite piese de rezervă, pentru a înlocui pe cele expuse deteriorării. S-a pus accentul pe achiziționarea construcțiilor, mai expuse dispariției, mai greu de găsit, în majoritatea zonelor. S-a insistat, în mod deosebit, să se aducă construcții reprezentative datate, chiar dacă erau mai deteriorate, cum a fost și casa Preja, de la Galda de Sus, adusă și restaurată în secție cu concursul Direcției monumentelor istorice din București. Casa a fost restaurată, după cum reiese din inscripția de la intrarea în pivniță, în 1778 (RENOVATA PETRUS PRESA ANO 1778), fiind între cele mai vechi case țărănești păstrate, construită pe la 1650, de un iobag mai înstărit, mai învățat. Este datată și poarta de acces în curte, pe fruntarul căreia e scris : CURAVIT FIERII PETRUS PRESA ANO DOMINI 1781 DIE 8 MAIU, iar deasupra portiței a scris ORO, LABORO, SPERO, semn că erau prin satele transilvănene meșteri și țărani învățați, conștienți de latinitatea noastră.

Pe lîngă construcțiile gospodărești s-a prevăzut aducerea în secție a unor construcții obștești, obișnuite în mijlocul satului. Au fost transferate, cu concursul Direcției monumentelor istorice, trei biserici de lemn, dintre cele mai reprezentative pentru arhitectura țărănească în lemn. Între acestea e și biserica din Cizer, construită de o echipă de meșteri moți, condusă de Vasile Nicula Ursu-Horea, în anul 1773[15]. S-a prevăzut aducerea și amplasarea în centrul primului grup de gospodării, în curs

---

[12] T. Onișor, *Etapele de dezvoltare a colecțiilor...*, p. 54—64.

[13] Din acest an și pînă în 1970 a funcționat ca director Valer Butură, urmat, după pensionare, de Viorica Pascu (n. red.).

[14] T. Onișor, *Etapele de dezvoltare a colecțiilor...*, p. 65—66.

[15] V. Butură, *Secția în aer liber a Muzeului etnografic al Transilvaniei*, în „Anuarul Muzeului... pe anii 1962—1964", p. 4—72; V. Butură, *Un monument al arhitecturii populare transilvănene. Biserica de lemn din Cizer*, în „Anuarul Muzeului... pe anii 1959—1961', p. 323—338.

https://biblioteca-digitala.ro

de realizare, a unei primării, a unei case-şcoli sau şcoli vechi. Găsirea unor construcţii corespunzătoare e destul de dificilă, deoarece şcolile vechi s-au dărîmat, iar casele-şcoli sînt foarte rare şi nu confirmă suficient aceste funcţiuni. O casă-şcoală păstrată în Podgoria Alba Iulia are profilul specific caselor vechi din zonă şi planul adaptat acestei funcţiuni. Tinda şi camera în care locuia dascălul cu familia sa, au fost întregite cu o cameră mai spaţioasă, cu intrare din tîrnaţul cu arcade şi traforaje artistice.

În funcţie de teren, cu denivelări care impun ample lucrări de nivelare în vederea organizării curţilor, fiind afectat şi de alunecări ce periclitează construcţiile, s-a stabilit ca tipurile de gospodării şi construcţiile obşteşti să fie amplasate în două grupuri zonale. Un prim grup, în curs de organizare, ar reprezenta zonele din nordul şi estul Transilvaniei, iar un al doilea, pe un mic platou, cu teren mai stabil, prezentînd zonele din sudul şi sud-vestul Transilvaniei. S-au prevăzut 22 tipuri zonale de gospodării, care ar constitui un fond documentar de o importanţă deosebită, dacă vor fi înzestrate cu tot inventarul tradiţional specific, nu numai casele, ci toate construcţiile anexe, cămări, şuri, grajduri, coteţe, unelte folosite în toate ocupaţiile, în activităţiile casnice[16]. În secţie au fost aduse 7, din care 2 sînt în curs de organizare.

Sectorul instalaţiilor tehnice şi atelierelor meşteşugăreşti are exponatele grupate pe categorii funcţionale şi tipuri cronologice, pentru a ilustra, în limitele posibilităţilor, evoluţia tehnicilor de prelucrare a diferitelor materii prime şi produse ca : lemn, piatră, argilă, cereale, seminţe oleaginoase, postavuri ţărăneşti, piei etc. În sector se găsesc 24 exponate grupate astfel : 1. Instalaţii şi ateliere pentru prelucrarea lemnului ; II. Instalaţii pentru prelucrarea produselor agricole alimentare (2 mori şi 7 pive de ulei) ; III. Ateliere pentru cioplitul pietrii (1 exponat) ; IV. Case-atelier de olărit (2 exponate) ; V. Instalaţii pentru finisarea ţesăturilor de lînă şi case-atelier de cojocărit (3 pive de pănură) ; VI. Instalaţii şi ateliere pentru prelucrarea metalelor (2 fierării şi 1 şteamp) ; VII. Instalaţii complete (o moară cu vîltoare şi piuă de pănură), ce vor fi amplasate în punctele centrale ale sectorului. Avînd în vedere morfologia prea accidentată a terenului destinat sectorului şi dificultăţile întîmpinate în organizarea unor gospodării meşteşugăreşti complete, s-au organizat numai case-atelier, cu inventar specific şi anexele legate de practicarea meşteşugului, renunţîndu-se la prezentarea ansamblurilor gospodăreşti care nu sînt lipsite de interes.

Rezultatele cercetărilor efectuate au fost publicate parţial în cele 5 volume ale Anuarului Muzeului etnografic al Transilvaniei. Dar, cercetarea este numai o primă etapă în munca muzeografului etnograf angajat în organizarea unităţilor muzeale în aer liber. Greul începe după descoperirea lor, demontarea, reconstruirea, organizarea etc. Munci permanente necesită întreţinerea lor şi în această privinţă se impune înzestrarea unităţilor muzeale principale cu laboratoare corespunzătoare bunei conservări a exponatelor, aşa cum au muzeele mari cu acest profil din alte părţi. În completarea acestora se impune construirea unor depozite, care să asigure păstrarea stocurilor de rezervă şi chiar a exponatelor mai sensibile la umiditatea din timpul iernii, la temperaturi scăzute etc.

Muzeul etnografic al Transilvaniei, cu sprijinul organelor tutelare judeţene şi centrale a organizat manifestări complexe cu prilejul aniversării semicentenarului, pentru specialişti şi masele de vizitatori din oraşul Cluj. Noua expoziţie de bază, expoziţia specială cu tema „Cartea etnografică", mesele rotunde şi comunicările susţinute la sesiunea ştiinţifică au constituit prilejuri de învăţăminte, de schimburi de experienţă, pentru muzeografii de la muzeele din tot cuprinsul ţării şi etnografii din institutele de cercetări[17]. Încă de la înfiinţarea sa, activităţile desfăşurate în cadrul muzeului au fost un îndreptar şi pentru alte muzee etnografice. A fost o şcoală, întemeiată şi îndrumată cu multă competenţă de George Vâlsan, condusă efectiv de zelosul pionier al etnografiei noastre, Romulus Vuia. În anii de după eliberare, colectivul muzeului s-a străduit să realizeze obiectivele mai vechi, pe lîngă sarcinile ce-i reveneau muzeului în condiţiile noi.

Astăzi, aprecierile ce s-au adus muzeului cu ocazia jubileului vor constitui un îndemn pentru colectivul său în intensificarea muncii de cercetare şi colecţionarea obiectelor, a construcţiilor, deoarece în scurtă vreme nu vom mai găsi lucruri vechi prin sate, nu vom mai avea ce colecţiona, ori există obiective mult prea importante ca să le lăsăm să se piardă sub ochii noştri.

RÉSUMÉ

L'auteur, ancien directeur du Musée ethnographique de Transylvanie, présente les réalisations de ce musée, depuis sa fondation en 1922.

Son premier directeur, Romulus Vuia, a réussi à créer aussi en 1929, une section ethnographique de plein air au parc de Hoia, le premier musée de ce genre en Roumanie.

Après 1944, les deux sections-pavillonaire et en plein air — se sont beaucoup développées par les efforts scientifiques de son collectif et grâce à l'aide de l'Etat.

[16] V. Butură, *Secţia în aer liber...*, p. 49 ; V. Butură, *Muzeul etnografic al Transilvaniei. Secţia în aer liber*, Cluj, 1968, p. 17—46.

[17] S. Zderciuc, *Sărbătorirea semicentenarului Muzeului etnografic al Transilvaniei*, „Revista muzeelor", 6, 1972.

https://biblioteca-digitala.ro

VERNISAJUL EXPOZIȚIEI DE BAZĂ A MUZEULUI ETNOGRAFIC DIN REGHIN

Corneliu EUCUR

Deschiderea noii expoziții permanente a Muzeului etnografic din Reghin, care a avut loc în 20 august 1972, primește, prin tematica abordată și modalitățile de rezolvare expozițională, semnificația unei premiere muzeistice naționale.

Actul în sine se înscrie pe linia generală a valorificării plenare și variate a întregului fond de colecții din muzeele noastre etnografice, în cadrul programului complex, formulat în lumina documentelor recente de partid, de instruire și educare multilaterală a publicului, la care muzeele participă cu o contribuție proprie, specifică.

Ceea ce evidențiază, însă, evenimentul amintit, în raport cu alte acțiuni similare din ultima vreme, este abandonarea unei atitudini de mai veche „tradiție" la noi, ținînd de fetișizarea artei populare, de suprasolicitarea esteticului în fața funcționalității și a valorii documentar-istorice a producțiilor culturii populare, în favoarea celor ale civilizației materiale, a căror funcționalitate, formă și tehnică de realizare aduc în fața publicului vizitator fenomenele de fond ale culturii noastre populare, cum sînt ocupațiile, meșteșugurile, transporturile etc. Urmînd la doi ani de zile precedentei expoziții ce prezenta arta populară de pe valea Gurghiului, această nouă expoziție de bază a muzeului din Reghin, intitulată : „Uneltele și tehnica populară de pe valea Mureșului și din Cîmpia Transilvaniei", este, după Muzeul etnografic al Moldovei din Iași, și într-o concepție mai modernă decît acesta, prima expoziție etnografică pavilionară, cu caracter monotematic, ce-și propune să evidențieze rolul uneltei în viața unei colectivități etnice, ca mijloc de muncă și factor transformator al materiei în bunuri de consum, ca document de viață social-istorică și indice primordial al progresului civilizației populare, în sfîrșit, ca mijloc de realizare a tuturor valorilor de artă populară.

Expoziția din Reghin anticipează, prin tematica amintită, viitoarea expoziție permanentă, de pavilion, a Muzeului tehnicii populare din Dumbrava Sibiului, singura deosebire constînd în dimensiunile arealului cultural reprezentat, limitate la teritoriul județelor Mureș, Harghita și Bistrița-Năsăud.

https://biblioteca-digitala.ro

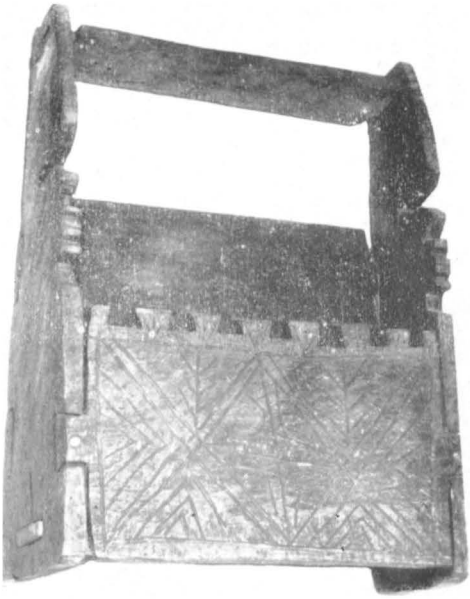

Lingurar — Urișiu, jud. Mureș

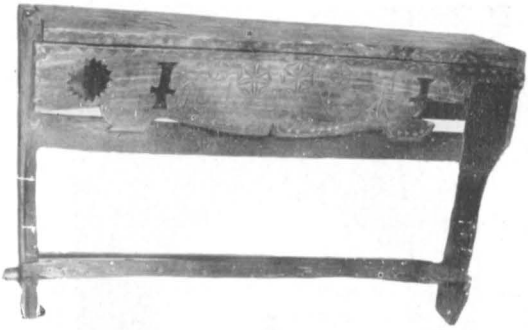

Lingurar — Beica de Sus, jud. Mureș

Aspect din expoziție

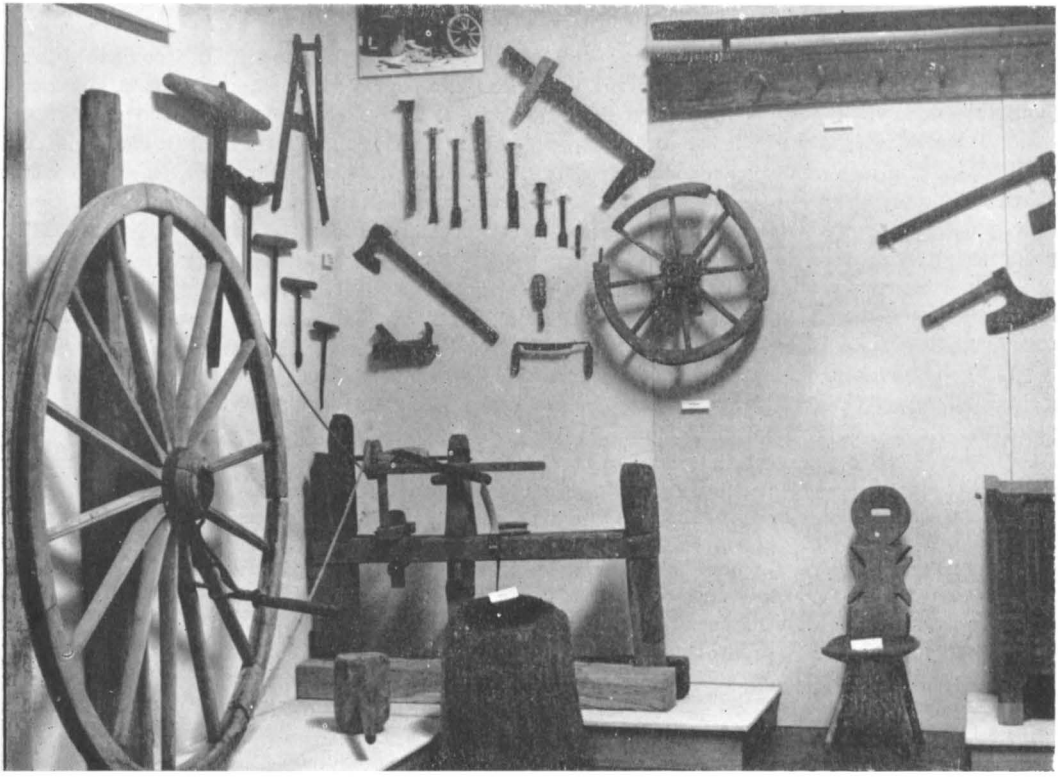

https://biblioteca-digitala.ro

Portiță – satul Orșova, com. Gurghiu, jud. Mureș

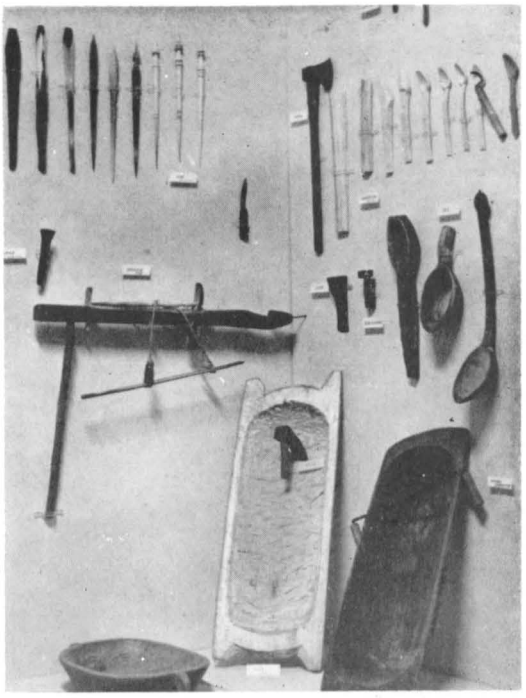

Aspect din expoziție

Expoziția urmărește să evidențieze creația materială specifică, cu trăsături comune întregii țări, dar și particularități proprii exclusiv zonei menționate, a populației autohtone românești din nordul podișului Transilvaniei și a populațiilor secuiești, maghiare și săsești, așezate aici începînd din sec. XII.

Tematic, materialul expus este ordonat după o schemă tradițională, care în acest caz se justifică pe deplin, aceea a prezentării domeniilor tradiționale de activitate social-economică, în cadrul cărora apariția și progresul uneltelor permit urmărirea unei continue adaptări la mediu, perfecționări a tehnologiei proceselor de prelucrare a materiilor prime, a instrumentarului folosit și implicit a funcționalității produselor.

Această din urmă idee, adevărat laimotiv al întregii expoziții, întîmpină vizitatorul din holul de la intrare prin cuvintele lui Moș Luca a Toaderului Borzii din Fărăgău (jud. Mureș): *„Din bătrîni toate lucrurile aveau un rost, nu era nici un lucru fără rost"*.

Expoziția începe prin prezentarea, în prima sală, a proceselor, tehnicilor de obținere și a instrumentarului folosit la recoltarea din natură a produselor alimentare: culesul din natură, vînătoarea, pescuitul, albinăritul-boștinăritul.

Aceeași temă a alimentației populare continuă în sălile doi și trei, prin prezentarea ocupațiilor „active", de intervenție creatoare a omului în mediul natural, prin tehnici și inventar adecvat fiecăreia, pentru obținerea mijloacelor agro-alimentare: agricultura, păstoritul, pomicultura și viticultura. În sala următoare, a patra, sînt prezentate, într-o perfectă succesiune tematică de idei, variatele procedee tehnice (uscare, zdrobire, tescuire), ca și uneltele și instalațiile folosite pentru prelucrarea produselor alimentare recoltate în cadrul unei ocupații din cele prezentate anterior.

Industria casnică textilă ocupă spațiul celei de a cincea săli: aici sînt ilustrate principalele faze de prelucrare a cînepii și lînii, inclusiv finisarea țesăturilor mari din lînă la instalațiile hidraulice.

Materialul etnografic expus alături de seriile de unelte și instalații, constînd din țesături de uz și decor, aduce o primă pată de culoare și tonalități vii și calde, în expoziție. Aceasta se continuă și în sala următoare, prin parada portului popular românesc, săsesc și săcuiesc din zonă (pe peretele din stînga) și prin frumoasele broderii ce panotează peretele din dreapta intrării.

https://biblioteca-digitala.ro

Textilelor, le urmează chiar din această sală hegemonia lemnului.

Tehnologiei exploatării acestuia (cu mijloacele tradiționale) și utilizării lui la scară monumentală în arhitectura populară (stîlpi, porți, la monumentele de cult și în decorația instalațiilor populare), îi succede, începînd din sala a șaptea, seria atelierelor meșteșugărești din centrele specializate în prelucrarea lemnului pentru confecționarea : mijloacelor de transport (rotărit), a mobilierului (lădărit), a șiței și draniței, a vaselor din doage (butnărit) și a celor monoxilice (rudărit), în sfîrșit, a instrumentelor muzicale.

Atenția este reținută în cazul tuturor acestor fenomene, de specificul uneltelor de lucru și tehnica utilizată prin mînuirea acestora, dezvăluită de modelele ce prezintă succesiunea fazelor de lucru.

Prelucrarea lutului, a pieilor și a metalelor, prezentate în sala a 8-a, încheie interesanta monografie zonală a meșteșugurilor practicate în centrele specializate de pe cursul superior al Mureșului și zona Bistrița-Năsăud.

Expoziția se încheie prin cele cîteva mijloace de transport și de ușurare a deplasării omului în condiții speciale (asimilate tot transportului), limitate ca număr și volum de spațiul insuficient al ultimei încăperi.

Materialul etnografic prezentat în expoziție, în număr de 520 obiecte și instalații, provine din fondul general de 4 580 obiecte ale Muzeului etnografic din Reghin și pledează prin calitățile sale remarcabile, pentru rigurozitatea și probitatea profesională în colecționarea lui. (Se cuvine, aici, să amintim că meritul realizării acestei deosebit de valoroase colecții revine, în cea mai mare parte, prof. Anton Badea, fondatorul muzeului, prin donarea întregii colecții personale de cca. 300 obiecte, în anul 1960).

Referitor la principiile după care s-a făcut selecția exponatelor din întreaga colecție, pentru susținerea ideii tematice notăm mai jos cîteva constatări de ordin general :

— compunerea unor grupe tematice definite după criteriul materiei prime și tehnicii de obținere și prelucrare a acesteia, care subsumează și funcționalitatea produselor ;

— caracterul de sinteză al ilustrării fenomenelor complexe, prin prezentarea celui mai reprezentativ obiect (unealtă, instalație, vas etc), ce domină fenomenul prin semnificația și ponderea sa în desfășurarea acestuia (cazul capcanei, la vînătoare, a cornului și știubeiului, la apicultură, a plugului și grapei, la agricultură, a cumpenei cu găleata pentru măsurat mulsul, la păstorit, a stîlpului de casă, la arhitectură, a roții acționate manual, la ceramica din suluri, a foiului de mînă, la fierărit etc.).

— caracterul analitic în prezentarea proceselor tehnologice ale fenomenelor culturii populare, realizat prin înșirarea tuturor uneltelor de lucru (cazul mijloacelor folosite la recoltarea păioaselor, a uneltelor industriei casnice textile etc.), combinată, în cazul meșteșugurilor, cu evidențierea fazelor de lucru prin seria de modele, începînd cu produsul brut și încheind cu cel finit (cazul atelierelor meșteșugărești de prelucrare a lemnului) ;

— minuțiozitatea alcătuirii fiecărei serii tipologice de vase, unelte, instalații și produse, pentru a reda, oricît de sumar, toate aspectele fenomenului prezentat (cazul vasului dacic expus alături de seria morfologică a vaselor din suluri de lut, contemporane nouă).

Referitor la spațiul expozițional efectiv, însumînd un număr de 8 săli cu un total de 300 mp, notăm insuficiența acestuia pentru tema abordată, fapt ce a impus o aglomerare a materialului expozițional (evidentă în cazul industriei textile și a meșteșugurilor), precum și anumite licențe tematice fortuite (cazul expunerii portului, broderiilor, exploatării lemnului la pădure și a produselor arhitectonice monumentale, într-o succesiune deloc fericită a unor atît de diferite exponate, ca material, tehnică, formă, dimensiuni și folosință).

Ca flux expozițional, planul clădirii avantajează evident expoziția, sala a șașea, cea mai generoasă ca spațiu, servind drept cap de perspectivă (insuficient exploatat din păcate) și pentru sălile trei patru și cinci.

Grafica expozițională, densă și variată, susține și completează în mod deosebit de convingător, exponatele. Evitînd, cu cîteva excepții nu lipsite de semnificația lor, imaginea statică, fotografiile prezintă fenomenele în desfășurarea lor, dinamizînd întreaga expoziție și mijlocind publicului o mai facilă înțelegere a acestora.

https://biblioteca-digitala.ro

Aspect din expoziție

Alături de fotografia de acțiune (prinderea roiului de albine, pescuitul pe catalige, aratul, îmblătitul cu îmblăciul, tescuitul uleiului și fructelor, torsul linii, cîntarea din fluier, transportul pe cai etc), întîlnim fotografia documentară (imaginea unei stupine, case și instalații vechi din satele zonei etc), fotografia de atmosferă (cioporul de oi la păscut, cimitirul cu stîlpii funerari, interiorul morii din Orșova cu fruntarul sculptat etc), cea portretistică (femeie bătrînă torcînd, fluierar din Hodac, cap de mireasă săsoaică etc) sau de detaliu (pentru evidențierea unor aspecte de amănunt legate de un obiectiv prezentat, legătura de împodobire a capului la femei etc).

În spatele acestor imagini întrevedem investigarea atentă, minuțioasă și insistentă a cercetătorului meticulos, care sondează adînc în conștiința contemporanilor și îi mobilizează la repetarea unor acte odinioară stereotipe, astăzi de mult uitate, ținînd de mînuirea mijloacelor tradiționale de muncă din trecut.

Alături de fotografiile și planurile constructive și funcționale ale instalațiilor, hărțile care agrementează expoziția constituie un alt argument cu privire la pregătirea științifică a expoziției printr-o cercetare riguroasă a fenomenelor reprezentate, pînă la o cunoaștere amănunțită a acestora și cartare a lor (răspîndirea vînatului pe specii, zonele de pescuit, răspîndirea plugului și grapei de deal și de șes, a tipului de păstorit și a pășunilor montane, a instalațiilor de industrie țărănească, a drumurilor și centrelor de desfacere a fluierarilor din Hodac etc).

În fața unei astfel de realizări, de a cărei eficiență instructiv-educativă nu ne îndoim nici un moment, nu ne mai rămîne decît să subscriem și noi la o primă impresie a poetului Oliviu L. Mircea, notată în cartea de oaspeți a muzeului, în ziua vernisajului : *„Ce poate fi mai frumos decît strădania unor oameni de a oferi un adevărat praznic unor pelerini spirituali"*.

https://biblioteca-digitala.ro

MUZEELE ȘCOLARE (UNELE PUNCTE DE VEDERE) ȘI EXPOZIȚIA NAȚIONALĂ A PIONIERILOR „CĂUTĂTORII DE COMORI"

Valentina BUȘILĂ

Muzee școlare sau muzee sătești, colțuri muzeistice, colecții muzeale — iată cîteva titluri care indică o realitate, o prezență, nu numai a timpurilor noastre, dar care se face simțită astăzi, cu o amploare cu totul neobișnuită, chiar și față de multe alte țări ale Europei.

Problemele ce se ridică încă de la găsirea titlului celui mai adecvat, au mai fost dezbătute, uneori pe larg, cu competență, fără a se ajunge însă la unele precizări necesare, la alcătuirea unui statut reglementar, deficiențe datorate în primul rînd, credem noi, lipsei de efectivă colaborare între organizatorii sau colecționarii locali, forurile de conducere locală, Ministerul învățămîntului, Consiliului Național al Pionierilor pe de o parte, și muzeele județene, Direcția muzeelor pe de altă parte.

Nu vrem să facem aici un istoric al muzeelor școlare, ținem să amintim că ele au apărut la noi încă din secolul XVIII[1], că au constituit mult timp un apanaj exclusiv al orașelor contribuind, uneori integral, la apariția muzeelor propriu-zise și că efectiv în ultimii ani se poate vorbi de o eflorescență a lor în mediul rural.

Nu întîmplător mai sus am pus alături muzeele școlare de cele sătești : în ambele cazuri este vorba de multe ori de probleme asemănătoare, uneori identice, pornindu-se chiar de la origină și organizatori — în majoritate cadre didactice.

Am pomenit de tilurile diferite, care și ele ar trebui precizate : „muzeul" are o accepțiune bine precizată, există formula internațională pe deplin cunoscută și răspîndită (astăzi susținută de către Comitetul internațional al muzeelor ICOM)[2] ; atunci însă cînd e vorba de colecții, care nu au program și statut de muzeu, nu sînt o secție a muzeului județean, nu-și pot îndeplini întru totul funcțiile vitale ci prezintă doar caracterul de mică expoziție sau chiar de depozit, mai rar profilat și în general mixt, de obiecte etnografice, istorice sau din domeniul științelor naturale, desigur, cu multe sau foarte multe piese de valoare, considerăm ca absolut necesar să se definitiveze titlul de „colecție școlară" sau „colecție sătească". Nu este cîtuși de puțin un termen peiorativ, nu trebuie să uităm că la baza aproape a tuturor marilor muzee din lume au stat colecțiile, adunate de către oameni generoși și entuziaști, a căror activitate se finalizează și astăzi într-un mod „muzeal", prin donații.

Dacă pînă acum apariția acestor colecții — în deosebi rurale — era sporadică, fiind vorba de unul sau cel mult doi-trei colecționari pasionați, asistăm în ultima vreme la o creștere vertiginoasă a numărului lor, provocată pe de o parte de interesul crescînd față de valorile noastre culturale, sau de sprijinul acordat de marile muzee, iar pe de alta, mai cu seamă în ceea ce privește muzeele școlare, datorită acțiunii inițiate de Consilul Național al Pionierilor încă de acum patru ani sub denumirea de „Căutătorii de comori".

Prin această activitate de mare amploare, s-a urmărit stimularea interesului și dragostei copiilor pentru trecutul nostru, pe plan istoric, etnografic, cultural, pentru frumusețile și bogățiile naturale ale patriei, faună, floră, mineralogie, precum și descoperirea sau chiar salvarea de la pieire a unor piese rare, de o deosebită valoare.

Cunoscînd — pedagogic — faptul că în copii se află un potențial deosebit de valoros, care, bine îndrumat, dă rezultate excepționale, organizatorii au fost totuși depășiți de rezultatele la care au ajuns școlarii și profesorii lor într-un timp atît de scurt : 4 000 muzee și colțuri (deci mici expoziții) școlare,[3] cu un număr remarcabil de obicete, unele putînd figura cu cinste în muzee mari iar altele de-a dreptul unicate, nefiind prezente în colecțiile nici unui muzeu.

---

[1] Victoria Popovici, *Primele muzee școlare*, „Revista muzeelor", 4, 1969, — sînt amintite chiar și colecții școlare mai vechi.

[2] *„Muzeul este o instituție în serviciul societății, care achiziționează, conservă, comunică și în deosebi expune, în vederea studierii, educării și delectării, mărturiile materiale ale evoluției naturii și omului".*

[3] Un număr totuși mult prea mare, care lasă să se înțeleagă și faptul că uneori s-au declarat, în mod inexact, drept muzee, unele mici colecții de material didactic sau formate doar din cîteva piese.

https://biblioteca-digitala.ro

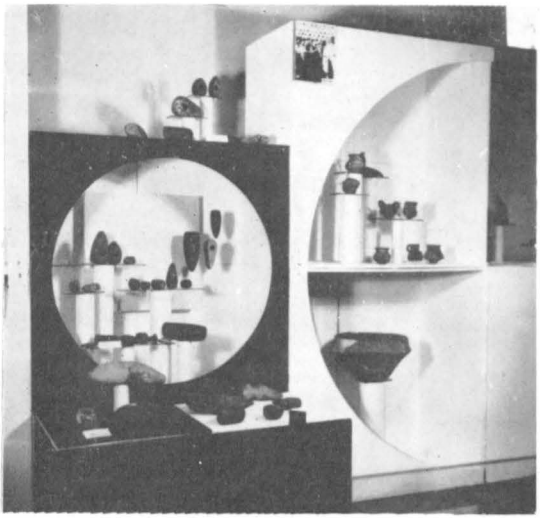

Topoare de silex și ceramică din epoca bronzului

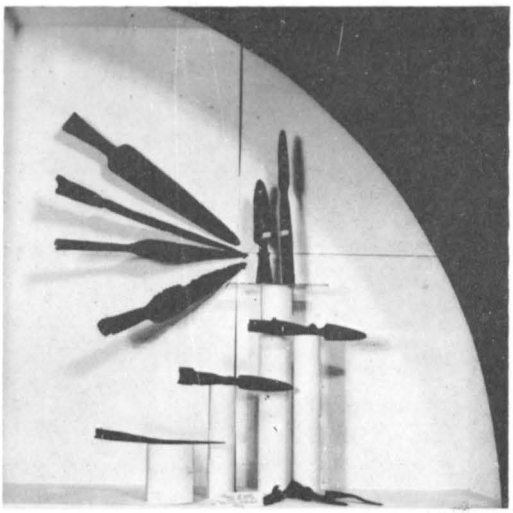

Vîrfuri de lance feudale

Înainte de a studia aspectele ştiinţific şi muzeistic, ne vom opri în primul rînd asupra aspectului educativ-moral al acestei acţiuni : a) toate obiectele sînt donaţii ; b) ele reprezintă rodul cercetărilor copiilor pe teren sau în podurile şi pivniţele familiei, vecinilor, prietenilor.

Obiectele personale sînt îndeobşte strîns legate de posesori sau de moştenitori, afectiv, încît donarea unei cărţi vechi de la bunicul, a unei piese de port purtată de părinţi, reprezintă uneori o despărţire destul de grea, fapt ce a împiedicat pe mulţi să le vîndă muzeografilor veniţi după achiziţii. Pentru copiii lor însă, pentru şcoala din satul lor, transferul s-a făcut uşor, mai ales cînd au intervenit şi explicaţiile profesorului sau exemplul altor comune.

Pentru copii, aceste cercetări au însemnat, pe lîngă bucuria descoperirii unor piese rare, mai puţin cunoscute, şi înmagazinarea unor cunoştinţe noi foarte folositoare, mult mai greu de obţinut prin vizitarea — destul de rară — a muzeelor din centrele urbane.

Perieghezele făcute cu elevii în vederea depistării (şi nu „scormonirii") de aşezări arheologice şi adunării de fragmente ceramice, au dus, ca la Rotbav, jud. Braşov, la descoperiri de maximă importanţă, care au antrenat cercetătorii în deschiderea de şantiere arheologice.

Participarea unor echipe de elevi la săpăturile conduse de arheologi reprezintă un alt aspect, care a mai fost dezbătut în paginile revistei noastre [4], urmărindu-se şi în acest fel instruirea copiilor, educarea lor în procesul muncii.

Pentru ca materialul expus sau depozitat în aceste colecţii, mai mici sau mai mari, să intre în circuitul muzeal, se impune o colaborare strînsă cu muzeul judeţean, concretizată într-un mod cît mai fructuos pentru ambele părţi :

a) În primul rînd, prin realizarea unui regulament, al cărui prim alineat să cuprindă indicaţiile necesare privind colectarea şi achiziţionarea materialelor, ceea ce este permis şi, mai ales, ceea ce nu este permis să se facă, şi anume : distrugerea monumentelor naturale (de ex. ruperea de stalactite, stalagmite din peşteri), colectarea plantelor rare (Nigritella nigra — sîngele voinicului, Leontopodium alpinum — floarea de colţ) sau a păsărilor ocrotite de lege (ierunca), efectuarea de săpături arheologice fără aprobarea şi controlul specialiştilor, transportarea de piese arhitectonice de la monumente, alcătuirea de albume cu fragmente de cusături — fapt abominabil care a dus la pierderea irecuperabilă a unor piese de port de mare valoare prin realizarea artistică, vechime etc.

b) O altă problemă, foarte importantă, premergînd chiar pe cea expoziţională, este problema conservării şi depozitării obiectelor. Monedele, uneltele sau alte piese de metal, bronz, fier, trebuie tratate cu grijă în laborator şi conservate. Obiectele de lemn murdare, cariate, se distrug, infectînd şi pe cele sănătoase, de aceea, după o primă şi absolut necesară spălare şi uscare la soare (expunerea la razele

[4] R. Simionescu, *Elevi pe şantiere arheologice*, „Revista muzeelor", 6, 1969

https://biblioteca-digitala.ro

Aspecte privind sectorul alimentar și uneltele de țesut

solare fiind foarte utilă în combaterea bacteriilor), se poate face apel la laboratorul muzeului pentru injectarea în canalele deja existente în obiecte, cu soluție, deci tratarea lor.

O mare grijă trebuie să se acorde locului de depozitare. Țesăturile, piesele de port, ținute în condiții proaste, umezeală etc., se distrug foarte repede. Chiar și ceramica, îngrămădită, se poate sparge ușor.

c) În momentul alegerii unui local, încăpere etc., pentru expunere, muzeul poate să dea un sprijin important, prin specialiștii săi, obișnuiți cu montarea și aranjarea expozițiilor, aplicîndu-se o formulă mai economică dar realizată cu pricepere și bun gust, și chiar prin donarea sau împrumutarea de mobilier mai vechi, nemaifolosit în actuala prezentare a muzeului urban (cazuri deja întîlnite la Muzeul Brukenthal, Brașov, Sf. Gheorghe).

Tot în vederea expunerii se pot restaura și întregi la laborator vasele fragmentare găsite de copii sau donate de muzeu din fondul șantierului arheologic local.

În acest domeniu, expozițional, se poate vorbi de o interacțiune : oricînd, muzeul județean va putea împrumuta de la aceste colecții piese pentru expozițiile sale ; la rîndul său, muzeul va putea deschide în sat unele expoziții, cu obiecte comune.

Un aspect delicat apare aici, dar care trebuie luat în considerare și rezolvat : atunci cînd este vorba de unicate, de piese inexistente în colecțiile muzeelor mari sau care se găsesc în număr foarte mic, credem că nu pot fi lăsate în condițiile nu prea bune oferite de colecțiile rurale ; ele ar trebui să intre în expoziția de bază a muzeului județean, fie și sub formă de împrumut, purtînd însă pe etichetă locul de proveniență, respectiv colecția căreia îi aparțin, chiar și modul de obținere (donat, depistat de către....). Obiectul, înregistrat în acest mod, poate oricînd să revină în expoziția, lărgită, reorganizată a școlii comunale. Pe de altă parte, figurînd în cadrul muzeului județean, este făcut cunoscut specialiștilor și marelui public.

d) O altă latură a colaborării intermuzeale, preconizată mai sus, și uneori pusă în practică cu rezultate excepționale — cazul muzeelor sătești din jud. Sibiu și Brașov, este fișarea și inventarierea obiectelor, deci, operația de evidență științifică.

Muzeul județean trebuie să posede un inventar complet al tuturor muzeelor sau colecțiilor din raza sa de acțiune, care să poată fi consultat și chiar publicat în anuarele sale. Se va pune astfel la îndemîna tuturor cercetătorilor un material de prim ordin, care va putea fi valorificat științific oricînd.

* * *

La încheierea celor 4 ani de activitate a cercurilor „Căutătorii de comori", Consiliul național al pionierilor a hotărît organizarea unei mari expoziții naționale, care să ilustreze rezultatele străduinței elevilor și îndrumătorilor lor didactici.

Cu o rîvnă deosebită, toate județele s-au pregătit pentru acest eveniment, deschizînd expoziții preliminare, din care au fost selectate piesele trimise la București.

https://biblioteca-digitala.ro

Ceramică din județele Prahova și Dîmbovița (Dărmănești)

Materialul ales, însumînd un foarte mare număr de obiecte din care numai o mică parte au putut fi expuse în spațiul afectat, a depășit așteptările specialiștilor prin varietatea, originalitatea, interesul și frumusețea sa.

Mai modestă, secția de științele naturii are un caracter didactic, mergîndu-se în special pe insectare, colecții de fluturi, de molusce, păsări împăiate, roci și minerale, fosile.

În ceea ce privește piesele arheologice, ni se înfățișează o întreagă gamă de vase ceramice și fragmente, unelte de silex și metal, ce cuprind toate epocile de dezvoltare umană, din neolitic pînă în epoca prefeudală. Demne de semnalat sînt ceșcuțele și figurinele feminine aparținînd culturii Cîrna — epoca bronzului, găsite la Rast (jud. Dolj), urnele hallstattiene aflate în Banat, un fragment de akinakes (jud. Alba), un vas de lut cu un tezaur de monede dacice de argint descoperit la Leu (jud. Dolj), o amforă cu ștampilă specificînd proveniența — orașul Heraclea — și numele astinomului cetății, găsită în bălțile Brăilei, vase romane de lut și sticlă din jud. Constanța.

Printre exponatele epocii feudale și moderne, un loc de frunte ocupă documentele (un ordin emis la 1758 de împărăteasa Maria Tereza, aparținînd jud. Covasna ; un act de împroprietărire al moșiei Hălăucești — jud. Iași datînd din 1864), tipăriturile (un Penticostar, tipărit în 1743 la Rm. Vîlcea), piesele de cult (icoane din sec. XVIII și XIX, un candelabru de lemn din secolul XVIII din comuna Todirești, jud. Suceava), vasele de metal și ceramică (o cană de cositor din 1684, o ploscă de lut din 1866 și o alta, tot transilvăneană, pe care sînt gravate două date : 1918—1928 și cuvîntul ,,Unirea'') armele și uneltele (vechi pistoale, un buzdugan, un fier de însemnat vitele și o ștampilă pentru butoaie — ambele din secolul XIX). Emoționante sînt micile tăbliță de gresie și călimările de cerneală, atît de cunoscute școlarilor de odinioară.

Cele două mari săli afectate etnografiei s-au dovedit neîncăpătoare pentru bogăția materialului trimis, 80% putînd sta la loc de cinste în muzee.

Expunerea s-a axat pe ilustrarea ocupațiilor și meșteșugurilor, a industriei casnice textile, proceselor alimentare, obiceiurilor și tradițiilor, a portului popular românesc și al naționalităților conlocuitoare.

De remarcat este numărul mare de unelte — agricole, viticole sau folosite în diverse meșteșuguri, din care unele nu figurează în marile muzee — deficitare de multe ori sub raportul deținerii unor serii complete. Putem astfel enumera săpăliga cu potcoavă de fier din jud. Gorj, secera de tip arhaic tot din jud. Gorj, uneltele de lucrat via din jud. Alba, Gorj, un teasc de stors faguri, jud. Argeș, un dispozitiv cu ax central și manivelă de făcut baniță din Olănești-Băi, un răzuitor de pietre de moară din jud. Cluj — piesă foarte rară.

În domeniul transportului, pe lîngă cricurile, păcorniței de lemn, de străvechi forme și îndelungată folosire, este expus excepționalul jug de car de nuntă, datat 1842, provenit din jud. Covasna.

O mențiune specială trebuie acordată complexului de vase și unelte pastorale, aparținînd com. Pîrîul caprei — Bicazul ardelean, (jud. Neamț), de la căuce și cupe la hurdoiul imens sau budaca dintr-un trunchi de copac.

În cadrul industriei casnice textile, cercetările copiilor au scos la iveală unelte din toate zonele țării, de diferite forme și întrebuințări, cu un decor frumos încrestat : piepteni pentru lînă și cînepă, foșălăi pentru dărăcit lîna (jud. Suceava), sucale, suveici, tindeici, roți de tors, mașină de egrenat bumbac (jud. Prahova), toată din lemn, furci minunat împodobite. Nu putem înșira toate piesele deosebite, extrem de numeroase, mai amintim doar dospitorul de pîine din jud. Vîlcea, iarăși foarte rar în colecțiile muzeale (o copaie lungă de lemn, cu 5 adîncituri), instrumentele muzicale (cimpoi, cobză, țimbală —

https://biblioteca-digitala.ro

Costume de femeie și bărbat din comuna Șișești, jud. Mehedinți și costum de femeie din jud. Vîlcea

Costume din jud. Sibiu

Aspect din expoziție

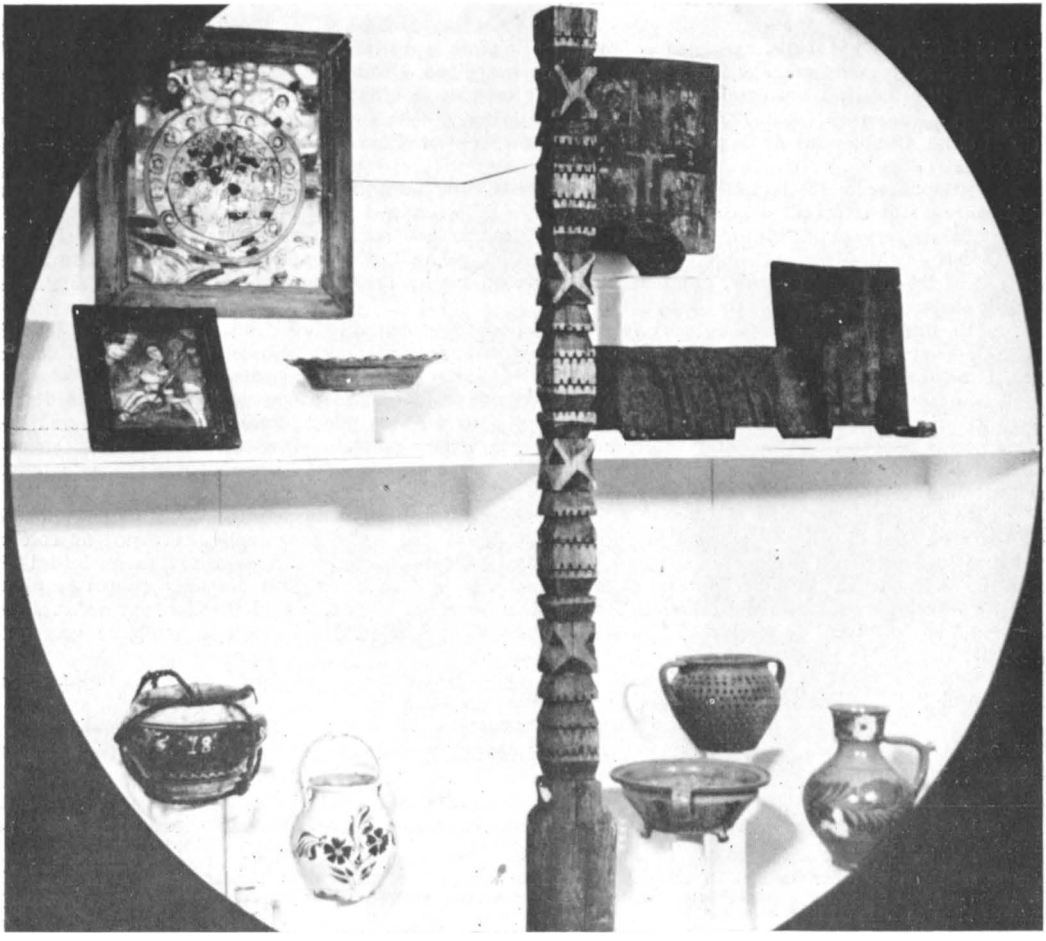

https://biblioteca-digitala.ro

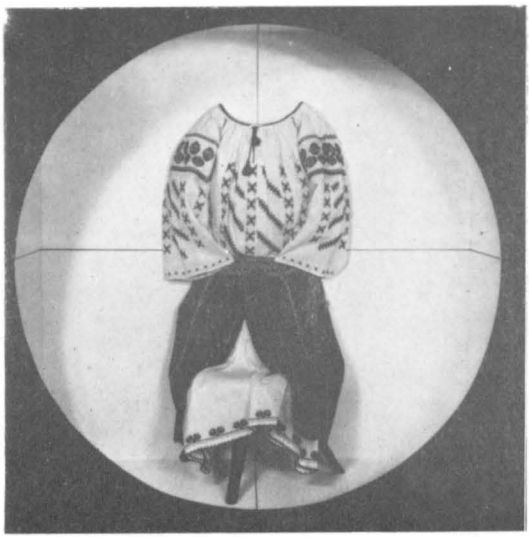

Costum de fetiță din jud. Dîmbovița

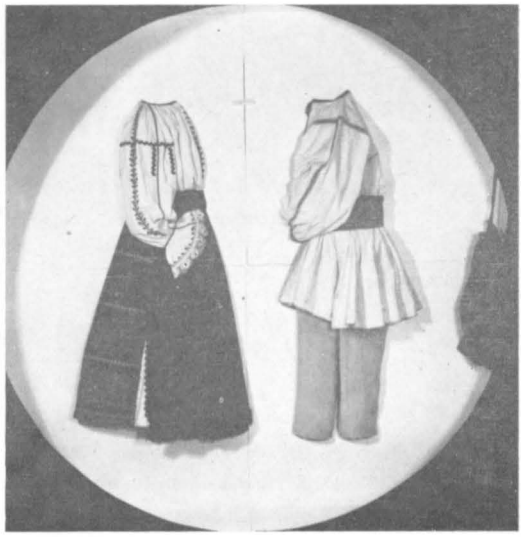

Costume din jud. Alba

datată 1905, din jud. Iași), ceramica — foarte multe piese transilvănene datate, altele inexistente iarăși în muzee, ca de pildă unele exemplare de la Dărmănești, jud. Dîmbovița (țest din lut, ulcior de nuntă) ,,chiupuri'' — imitînd butoiașele de lemn, țape de casă de la sfîrșitul sec. XIX (jud. Prahova, Mureș Covasna — exemplar datat 1836), vasele-strecurători din zona Covasna, lingurile și căucele de lemn (unul datat 1886), coarnele de praf de pușcă cu un excepțional decor gravat (iarăși piese datate — 1848 etc).

,,Capra'' din 48 de batiste, ploștile și batistele de nuntă, icoanele oltenești cu decor scrijelat, pistornicele sînt iarăși piese ,,de rezistență''.

Sala rezervată portului oferă unele surprize, prin frumoasele, rafinatele costume de femeie și bărbat din Șișești — jud. Mehedinți, din Vrancea, Timiș, Alba, Sibiu, Covasna, Harghita, Prahova, Dîmbovița. Spre deosebire de unele muzee, județene chiar, care au mai cu seamă costume femeiești, întîlnim în colecțiile școlare multe costume de bărbat și de copii.

Pe lîngă alte accesorii de port (clopul cu pene de cocoș din jud. Cluj, maramele din județele Muscel, Vîlcea, Ilfov etc), nu lipsește nici încălțămintea : opincile de adulți și de copii, opinca de fier, jud. Hunedoara, piesă rară ca și ,,papucii'' (saboți) de lemn, sau vîrzobii pentru zăpadă.

Sperăm că această sumară înșiruire va reda măcar aproximativ marea bogăție adunată de școlari într-un răstimp atît de scurt. Este păcat că nu s-a alcătuit un pliant, un album chiar, care să ilustreze aceste aspecte, atît de interesante din punct de vedere științific și artistic. Pentru popularizare au fost realizate doar un afiș și mici insigne de hîrtie, purtînd pe ele stindardul dacic, foarte reușite și apreciate de micii vizitatori.

În încheiere, am dori să spunem cîteva cuvinte despre modul de organizare a acestei expoziții : cu toate că spațiul nu se pretează la expoziții de acest gen — săli prea înalte, cu șiruri de coloane și avînd încă pe pereți piroanele mari de care au fost agățate blocurile Columnei lui Traian, inițial aici expusă, de asemenea în ciuda faptului că mobilierul a trebuit să fie realizat din niște cuburi de placaj folosite anterior la expoziția Minitehnicus, arh. Daniela Goreniuc [5] și graficienii Dtru Constantin și P. Farca împreună cu colectivul de meșteri ai Muzeului de istorie a partidului au reușit să realizeze un cadru adecvat, elegant, în tonalități de alb și negru, necostisitor.

Se poate vorbi de o reușită a acestei prime expoziții naționale, subliniată de presă, radio, televiziune și de către specialiști, un exemplu de colaborare rodnică [6].

Cu o pregătire și o documentare anterioară temeinică, alegîndu-se o anumită temă, mai restrînsă, sau o zonă de ilustrat, se vor putea valorifica și face cunoscute în continuare aceste mici tezaure de istorie și cultură populară : colecțiile școlare.

[5] Arh. D. Goreniuc a lucrat și la organizarea expoziției ,,Colecționari de artă populară'' la Muzeul satului (,,Revista muzeelor'', nr. 5, 1972).

[6] La această expoziție au participat, pe lîngă Vasile Mărin, de la Comisia cultural-artistică a Consiliului Național al Pionierilor, și Panait I. Panait (Muzeul de istorie a municipiului București), V. Bușilă și M. Dumitrescu (,,Revista muzeelor''), N. Marcu (Muzeul satului). Un lucru foarte bun a fost realizat de către laboratorul Muzeului satului, prin tratarea unui număr mare de piese de lemn deteriorate de cari.

https://biblioteca-digitala.ro

DIN NOU DESPRE MUZEELE ȘCOLARE

M. DUMITRESCU

Se observă în ultimii ani o intensă preocupare în direcția organizării unor muzee școlare noi, al căror număr s-a amplificat în mod impresionant. Aproape că nu există școală pe lîngă care să nu funcționeze o astfel de unitate, sau măcar un colț muzeistic. Privite, din punct de vedere didactic, ca anexe ale procesului instructiv-educativ, în multe dintre ele există piese de o deosebită valoare, rod al muncii entuziaste, plină de abnegație și pasiune, depusă de cadrele didactice, de pionieri și elevi, principalii făuritori ai acestor unități culturale a căror importanță, în special în direcția educării tinerei generații în spiritul respectului profund față de trecutul istoric al patriei noastre, față de valorile culturii materiale și spirituale ale înaintașilor, față de adîncile transformări și mărețele victorii obținute în ultimii ani de poporul nostru, nu o poate nega nimeni.

În „Revista muzeelor" au apărut numeroase articole de prezentare a unor astfel de muzee, în care însă autorii s-au mulțumit cu simpla consemnare a unor fapte, vorbind în special despre importanța educativă a acestor acțiuni, despre unele piese sau colecții, ocupîndu-se în mai mică măsură de constituirea patrimoniului, aspect pe care noi îl considerăm esențial deoarece ni se pare că tocmai acțiunea de strîngere a pieselor (fie ele de arheologie, istorie, etnografie, științele naturii) este cea care se adresează cel mai direct pionierilor și școlarilor, influențează cel mai mult, am zice hotărîtor, viitoarea lor atitudine față de trecutul istoric, de bogățiile și frumusețile patriei noastre. Și tocmai din această cauză, responsabilitatea celor care dirijează acțiunea de care ne ocupăm capătă o însemnătate deosebită. Nimic nu trebuie făcut la întîmplare, în grabă, în spiritul unui „concurs" între județe sau școli, prin orice mijloc, numai pentru a raporta o acțiune.

Vorbind despre această explozie de muzee școlare din ultima vreme trebuie să o legăm de acțiunea, nu fericit denumită „Căutătorii de Comori", inițiată și patronată de Consiliul Național al Organizației Pionierilor, Consiliul Culturii și Educației Socialiste și Ministerul Educației și Învățămîntului, acțiune care a condus la realizarea unui impresionant număr de muzee și colțuri muzeale școlare.

Fără îndoială, ideea organizării „Căutătorilor de comori" este valoroasă în sine, ea contribuind la educația patriotică a elevilor și pionierilor, însă înțeleasă greșit poate avea urmări opuse scopului declarat.

Cînd afirmăm acestea ne gîndim la faptul că se cere factorilor direct responsabili (cadrele didactice de specialitate) mare grijă în alegerea acțiunilor și în dirijarea lor pentru a evita unele prejudicii care pot fi aduse așezărilor arheologice, monumentelor istorice sau ale naturii, valorilor etnografice.

Dacă în unele locuri s-au produs, în cadrul acțiunii de constituire a colecțiilor muzeelor școlare unele fapte de-a dreptul reprobabile, pentru care nu există justificări, credem că de vină sînt atît cadrele didactice respective cît și vechiul regulament al Căutătorilor de comori, insuficient de ferm în orientarea acțiunii. Vara anului trecut am avut ocazia să luăm cunoștință de proiectul noului regulament, întocmit pe baza unei largi consultări a specialiștilor în care sînt eliminate o serie de neclarități, se stabilesc modalități precise de colaborare între rețeaua instituțiilor muzeale de stat și muzeele școlare create de căutătorii de comori.

Am dorit această introducere pentru a reaminti unele principii care să delimiteze cadrul în care vom discuta în continuare un caz concret de constituire a unui muzeu școlar în comuna Valea Seacă, satul Topile, județul Iași.

https://biblioteca-digitala.ro

În luna iulie a anului 1972, tovarășul Mihalache Vasile, directorul Școlii generale de 10 ani din localitatea menționată ne-a trimis spre publicare un articol despre inaugurarea unui muzeu în școala pe care o conduce. Pe lîngă secția de arheologie și istorie de care ne vom ocupa mai pe larg, muzeul școlar din satul Topile mai conține obiecte etnografice și păsări naturalizate. Punctul de greutate al muzeului îl formează cele peste 3 000 de piese arheologice datînd din paleoliticul superior, neolitic, bronz, fier și feudalism.

Desigur, sîntem departe de a nega importanța noii unități în procesul instructiv-educativ al tinerei generații, ea ilustrînd prin exponatele sale istoria milenară a acelor locuri, obiceiurile, ocupațiile și portul locuitorilor, varietatea faunei locale. Însă, o anume frază din material ne-a reținut atenția, deoarece era vorba despre modul de realizare a secției arheologice a muzeului amintit. Citățm : *„Antrenînd pionierii și școlarii într-o adevărată campanie de strîngere a pieselor arheologice, colecția a crescut an de an...”*. În dorința lămuririi acestui aspect am scris autorului, solicitînd precizări despre munca de „strîngere a pieselor”, despre felul concret de lucru și de îndrumare a pionierilor.

Redăm, din scrisoarea primită la redacție, paragraful care ne interesează :

„După identificarea așezării neolitice... începe adevărata muncă de cercetări arheologice la sol, antrenînd în afara membrilor cercului (de istorie-geografie) aproape toți pionierii și școlarii de la Școala din Topile... Ca procedeu de cercetare am folosit metoda vînătorească, parcurgînd cu 40—60 elevi așezați în rînd, o anume tarla dintr-o parte în alta... Materialul adunat era supus, cu ajutorul acelorași pionieri și școlari, operațiunii de spălare, identificare și notare”.

Este important de subliniat faptul că, totuși, nu au fost efectuate de către pionieri săpături care ar fi distrus stațiunea arheologică respectivă. Cîteva dintre piesele colectate au făcut obiectul a două comunicări, publicate de tovarășul Mihalache Vasile în „Studii și cercetări de istorie veche” : este de reținut și faptul că articolele sînt însoțite de hărți care precizează limitele zonei cercetate.

Pînă aici lucrurile par bune, dar, citind cu atenție regulamentul acțiunii republicane Căutătorii de comori, reținem cîteva precizări esențiale pentru aspectul de care ne ocupăm.

Astfel, articolul 6 precizează limpede că *„În cazul unor descoperiri de faună și floră rară, de stațiuni arheologice necunoscute, a unor descoperiri întîmplătoare făcute cu ocazia lucrărilor agricole, de sistematizare, construcții etc., Căutătorii de comori sînt obligați să anunțe de îndată muzeul de stat apropiat sau Institutele Academiei R.S. România. Investigațiile pot continua numai cu avizul sau sub supravegherea persoanelor autorizate în baza prevederilor H.C.M. nr. 661/1955”*. Deci lucrurile sînt clar reglementate, așa că chiar aceste cercetări de suprafață trebuiau făcute numai în prezența unor persoane calificate ca atare.

Din fericire, situația muzeului școlar din Topile nu este chiar foarte gravă, pentru că nu au fost întreprinse „săpături” arheologice, iar tovarășul Mihalache Vasile, prin articolele publicate a atras atenția, deși tîrziu, specialiștilor asupra pieselor descoperite. Totuși, am considerat de datoria noastră să semnalăm cazul acestui muzeu școlar și să-l încadrăm în acțiunea vastă, care se desfășoară pe plan republican a Căutătorilor de comori, pentru că există, din nefericire, și cazuri în care au fost efectuate săpături arheologice de către elevi „îndrumați” de cadre didactice, iar cu obiectele găsite au fost puse bazele unor noi muzee școlare.

Ceea ce ni se pare cu deosebire regretabil este faptul că astfel de acțiuni, condamnabile din toate punctele de vedere, sînt popularizate și elogiate chiar în presa centrală.

Astfel „România liberă” din 31 martie 1972, la rubrica „Cotidiene”, a publicat o scurtă notă intitulată „Micii arheologi merită laude — dar cei mari?” în care se scriu următoarele : *„La școala generală din satul Voinești, comuna Lerești, există de mai mulți ani un cerc al micilor arheologi. Sub conducerea și îndrumarea profesorului lor de istorie, Bădescu Marin, elevii au descoperit adevărate comori : ruinele unei fortificații romane la nord-est de Cîmpulung și, de curînd, săpăturile lor au scos la iveală — pe o porțiune de un km lîngă satul Măilătoare — un val roman care își păstrează neallerat întreaga structură, de la bază pînă la palisada din chirpici. La aceste descoperiri se adaugă vestigiile expuse în muzeul școlii : fragmente de ceramică din secolele II—III e.n., o conductă de plumb și alte materiale de construcții din epoca romană. Așadar, micii arheologi din Voinești și-au făcut cu prisosință datoria și merită toate laudele...”*.

Considerăm că înserarea unor astfel de știri aduce un grav prejudiciu atît stațiunilor arheologice, compromise în urma săpăturilor efectuate de elevi, cît și respectului pe care aceștia trebuie să-l poarte istoriei noastre. Se crează și se întreține un greșit înțeles spirit de întrecere între școli, care pe baza acestui braconaj arheologic își întemeiază muzee cu ajutorul cărora vor să intervină eficient în procesul educației patriotice a tinerei generații.

Cu riscul de a ne repeta, atragem din nou atenția că nu numai muzeul școlar, înființarea sa ca atare, trebuie urmărită și considerată mijloc instructiv-educativ. Cel puțin tot atît de importantă este și calea de realizare a muzeului. Munca elevilor pe șantierele arheologice organizate, pe lîngă unele noțiuni de specialitate, va crea tinerilor participanți și o anume optică despre muzeu ca instituție științifică. Ei își vor da seama că piesele din inventarul muzeelor nu sînt descoperite prin „metoda vînătorească” ci în urma unor atente investigații și a unor cercetări documentare temeinice, că arheologia este o disciplină științifică cu legi și metode precise de cercetare.

https://biblioteca-digitala.ro

PUNCTE DE VEDERE PRIVIND ORGANIZAREA MUZEELOR DIN VĂLENII DE MUNTE

Mircea DUMITRESCU

În puține județe din țară mișcarea de înființare a unor muzee a cunoscut un ritm atît de susținut ca în județul Prahova, unde numărul lor depășește 25 de unități. Dar, tot atît de adevărat este și faptul că multe din noile secții sau chiar muzee de sine stătătoare au stîrnit discuții în rîndurile specialiștilor, care au reproșat o anume pripeală în organizarea lor. Deschise în grabă, multe dintre ele necesită retușuri masive, iar în unele cazuri (Hanul Roșu, Muzeul Etnografic din Breaza) chiar reorganizări.

Însă în acest articol nu vom urmări o analiză a situației rețelei muzeistice prahovene ci am dori, deocamdată, să ne oprim atenția asupra unităților din Vălenii de Munte, chiar dacă în revista noastră unele dintre ele au mai fost prezentate.

Micul oraș prahovean, păstrătorul unor tradiții cu larg răsunet în viața noastră culturală, a cărui existență a fost înnobilată de strădaniile aceluia care a fost Nicolae Iorga, beneficiază de trei instituții de acest gen. Este vorba despre Muzeul memorial Nicolae Iorga, Muzeul de artă feudală și Muzeul de etnografie a Văii Teleajenului.

Școala de misionare

https://biblioteca-digitala.ro

Muzeul de etnografie a Văii Teleajenului

Aspect din holul Muzeului etnografic

Despre Muzeul memorial Nicolae Iorga s-a scris destul de mult și în unanimitate cei care au făcut-o au considerat că este o unitate bine realizată, închegată, chiar dacă unele completări *ar mai putea fi aduse. Pe lîngă propunerile făcute, pe care ni le însușim, am dori să semnalăm unele goluri, după părerea noastră, existente în expoziția dedicată vieții și activității marelui om de cultură. Și anume, nu sînt ilustrate, deși tematica se vrea atotcuprinzătoare, unele domenii însemnate pe care geniul multilateral al lui Nicolae Iorga le-a cuprins. Marele nostru istoric a fost și dramaturg, poet, istoric de artă, reputat cunoscător al culturii noastre populare, a fost o personalitate mult prea complexă pentru a nu fi tratată ca atare.

Tot în acest muzeu ar trebui să se acorde o atenție sporită Universității de vară de la Văleni, la care Nicolae Iorga ținea așa de mult și care astăzi este reluată și îmbogățită.

Este o datorie a noastră, a tuturor celor chemați să avem grijă de moștenirea culturală a înaintașilor, să veghem ca valorificarea acestei moșteniri să se facă cît mai complet, gîndindu-ne la cei care cu emoție și respect trec pragul casei „apostolului" de la Văleni.

Lîngă unitatea de care ne-am ocupat, se afla clădirea Școlii de misionare, înființată de Iorga în 1922 : în prezent acolo funcționează un muzeu de artă feudală care cuprinde numeroase piese, în

* În „Revista muzeelor" nr. 6/1971, Raluca Simionescu a semnat articolul „Muzeul memorial Nicolae Iorga de la Văleni de Munte într-o nouă ediție" în care, invitat să-și spună părerea, prof. univ. A. Sacerdoțeanu a propus organizarea unei biblioteci și arhive N. Iorga în care *„să fie adunate și păstrate toate publicațiile sale, atît cele în volume separate cît și cele din periodice"*.

Pat din „casa mare"

Colț cu sobă din bucătărie

„Metodă" de expunere

https://biblioteca-digitala.ro

Planul Muzeului de etnografie al Văii Teleajenului

Ne întrebăm în ce măsură compartimentarea muzeului este măcar asemănătoare cu cu cea a unei gospodării țărănești din zonă?!

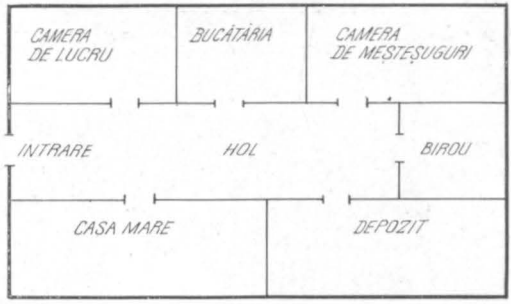

special icoane, de mare frumusețe și valoare artistică. Am dori să ne oprim puțin și asupra acestei instituții: un plus de precizie în datarea icoanelor pe sticlă și lemn se impune. Dar nu acesta este aspectul cel mai grav, cel mai alarmant care ne-a reținut atenția, ci faptul că în muzeu, deschis în 1970 într-o clădire inițial deteriorată, acum pur și simplu plouă, iar reparațiile întîrzie în mod nepermis. De asemenea este de notat faptul că în clădirea aceasta, declarată în 1956 monument de cultură, din cauza instalației electrice defectuoase, pompierii nu permit încălzirea încăperilor, existînd un real pericol de incendiu. Oare nu se poate lua nici o măsură pentru remedierea acestei situații anormale?

Oscilațiile mari de temperatură vor duce rapid la degradarea pieselor expuse, fără a mai vorbi de faptul că în timpul iernii vizitarea acestei unități este aproape imposibilă din cauza frigului. Respectul față de valorile din muzeu, față de publicul larg, ar trebui să îndemne organele locale să ia măsuri energice pentru curmarea acestei situații.

În anul 1926 a fost construită, între actualul Muzeu de artă feudală și casa Iorga, o clădire anexă care cuprindea săli de studiu ale școlii de misionare.

Vizitînd în vara anului trecut muzeele din Văleni, am constatat cu stupoare că edilii locali au hotărît transformarea acestui corp într-o covrigărie, ale cărei lucrări de construcție se aflau într-un stadiu înaintat.

Faptul în sine este de o gravitate deosebită: lăsînd la o parte impresia detestabilă produsă miilor de vizitatori, este încălcată și legislația în vigoare privind spațiul de protecție necesar monumentelor istorice și de cultură. Ne întrebăm în ce măsură Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Prahova s-a străduit să oprească de la bun început acest act anticultural pentru care nu poate exista nici o justificare.

Vom aminti că pe frontispiciul clădirii Muzeului de artă feudală scrie *„Așezămintele mele. N. Iorga"*. Oare, nu pe bună dreptate se vor întreba vizitatorii dacă nu cumva și covrigăria a fost ctitorită de marele savant?

În imediata apropiere a unităților de care ne-am ocupat mai sus se află Muzeul etnografic asupra căruia ne vom opri mai îndelung. Înființat în 1947, reorganizat în 1969, în principiu este dedicat artei populare din Valea Teleajenului. De fapt însă muzeul încearcă să prezinte o gospodărie specifică zonei etnografice a Vălenilor; chiar dacă ideea este bună, felul în care este realizată lasă de dorit. Cînd facem această afirmație ne gîndim atît la condițiile date cît și la modul de organizare a acestei unități, căci, chiar dacă clădirea în sine nu este improprie, ea este total nepotrivită pentru ideea tematică a organizatorilor. A încerca să transpui într-un astfel de edificiu o locuință țărănească, cu a cărei compartimentare nu are, bineînțeles, nimic comun, este o greșeală de natură să compromită întregul muzeu, a cărui linie tematică se vrea limpede.

Pentru a susține cele afirmate vom descrie în continuare instituția de care ne ocupăm în amănunt, cameră cu cameră.

În hol, încăpere de dimensiuni relativ mari, te întîmpină o impresionantă aglomerare de obiecte dintre cele mai diverse: costume naționale, piese de ceramică, lăzi de zestre, un tezaur monetar, macheta unui castru roman, fragmente de apeducte, un putinei, o roată de tors, o panoplie cu arme din secolul XVI, mulajul coifului de la Coțofenești și al depozitului de seceri de la Drajna, un cimpoi și multe alte piese așezate care direct pe podea, sub vitrine sau pe pereți, rezultînd un amestec al cărui sens nu l-am putut descifra.

Imediat în stînga intrării se află o încăpere, botezată de organizatorii muzeului *„Cameră de lucru"*, care cuprinde, pe lîngă un război de țesut, o meliță, o vîrtelniță, un darac, furci, cîteva scoarțe și costume populare. În lipsa mobilierului, suprafața principală de expunere a devenit podeaua camerei, ceea ce este departe de a crea o ambianță propice vizitării.

Următoarea încăpere, intitulată *„Interior de bucătărie"* impresionează în special prin numărul foarte mare de obiecte: sînt 110 piese într-un spațiu de cca 16 m². Podeaua și pereții sînt încărcați pînă la refuz cu linguri, ștergare, ploști, frigări, desagi, străchini, ulcioare, scoarțe și multe altele. Ar fi absolut imposibil să pretinzi cuiva să distingă un obiect anume, să-și facă o idee corectă despre felul în care arăta o bucătărie țărănească din zonă. Un aspect care ne-a uluit este modul de etalare a unor

https://biblioteca-digitala.ro

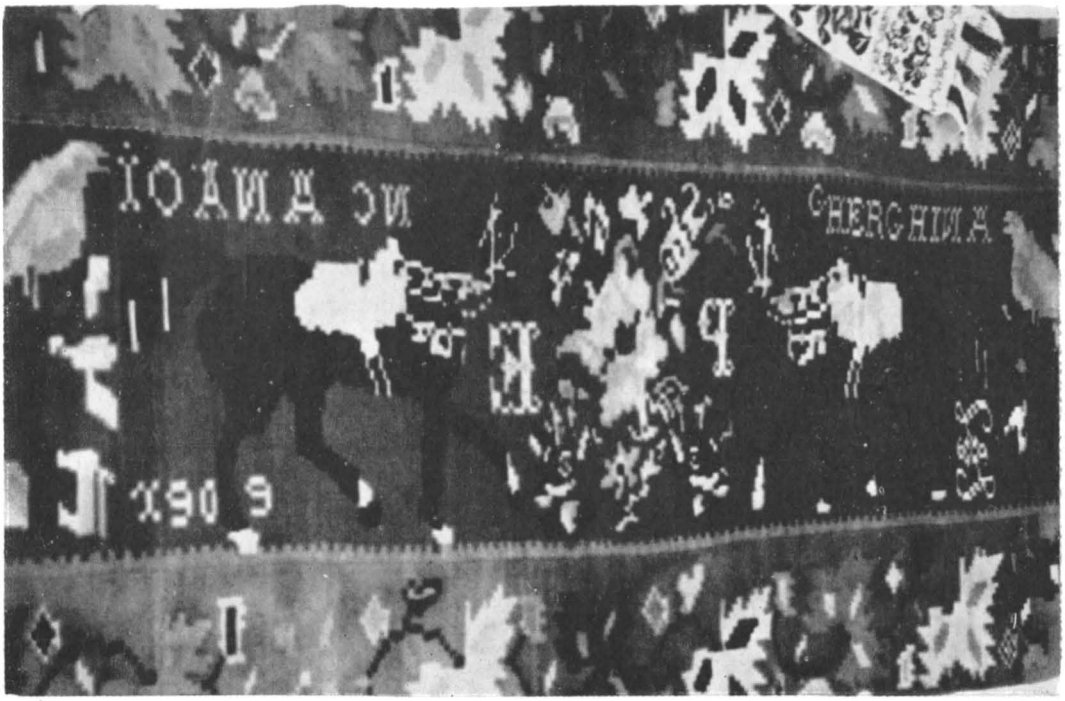

Piesă etnografică (?!) din „casa mare"

străchini, bătute pur și simplu cu cuie pe pereți, sistem pe care mărturisim că nu l-am întîlnit în nici unul din muzeele vizitate de noi pînă în prezent. Ar fi interesant de aflat în această direcție părerea acelora sub a căror îndrumare a fost organizată această unitate.

Tot în această încăpere există și o sobă din scînduri acoperite cu vatir vopsit în alb, „operă" a unui activist cultural local, achiziționată de organizatori cu 300 lei.

Alături de încăperea descrisă anterior se află *„Camera de meșteșuguri"* care cuprinde un strung, un scaun pentru făcut șindrilă, unelte de dogar, cric pentru greutăți, un zdrobitor de mere, coase și o instalație de făcut lumînări, al cărui „cuptor" este confecționat din aceleași materiale ca și soba amintită.

Ultima cameră este cea de oaspeți, în a cărei organizare s-a mers după aceleași „reguli" ca și în restul muzeului. Deci, în principal, înghesuială și lipsă de grijă pentru etalare, la care se adaugă o evidentă ușurință în selecționarea pieselor expuse, ușurință demonstrată de etalarea unui foarte urît covor de caracter suburban, care ocupă un întreg perete. Și aceasta în condițiile în care o splendidă scoarță de secol XIX, realizată cu culori vegetale, este folosită ca acoperămînt al mesei pe care se află cartea de impresii, lucru care a condus în chip firesc la împestrițarea sa cu numeroase pete de cerneală.

Ce influență educativă poate avea un asemenea muzeu, cu cîtă eficiență se poate adresa el publicului vizitator, mai ales că este cuprins și în circuitul O.N.T.**, sînt întrebări care se ridică în mod firesc.

Considerăm că, ținînd seama de condițiile de spațiu în care își desfășoară activitatea instituția de care ne ocupăm, ar fi mult mai potrivită organizarea unei expoziții de artă populară, din zonă, urmărindu-se genurile majore de creație.

Dar, pentru aceasta, pe lîngă dotarea cu mobilier adecvat și asigurarea asistenței de specialitate din partea muzeului ploiștean, se impune și schimbarea opticii organelor locale din Vălenii de Munte, care ar trebui să înțeleagă că rosturile unui muzeu nu sînt numai acelea de expunere a unor piese și că una din sarcinile de seamă, aceea de salvare a valorilor culturii noastre populare, nu va putea fi îndeplinită de un personal căruia nu i se acordă suficient sprijin. În forma actuală Muzeul din Vălenii este o instituție care vegetează, fără un program limpede de cercetări și achiziții și, trebuie să recunoaștem, fără o orientare care să-l aducă măcar la nivelul mediu înregistrat de muzeografia românească.

În încheiere, dorim din partea factorilor responsabili măsuri menite să transforme radical această unitate care poate și trebuie să-și îndeplinească rațiunile majore pentru care a fost înființată.

** Muzeul de artă populară al R.S. România nu este înscris în circuitul O.N.T.

https://biblioteca-digitala.ro

COLECȚIA DE ARTĂ „IOAN D. NICOLAU"

Petre OPREA

Colecționarul de artă Ioan D. Nicolau

La începutul secolului nostru, pasionații pentru colecții, mai ales pentru cele de artă, înregistrau o cifră surprinzător de mare de noi adepți fanatici. Aceștia, cu rare excepții, nu năzuiau să oglindească mișcarea artistică românească în ansamblul ei, ci își concepeau colecțiile limitate la opera a 2—3 artiști contemporani. În cadrul lor primul loc îl ocupa creația lui Ștefan Luchian, așa cum la colecționarii din a doua jumătate a veacului trecut (dr. I. Kalinderu, Eugen Cərada, Al. Vlahuță, dr. Istrate ș.a.) stătea la loc de cinste arta lui Nicolae Grigorescu.

Printre înfocații admiratori ai pictorului florilor se număra și Ioan D. Nicolau, a cărui colecție reunea peste 400 de lucrări de diferiți artiști, centrul de atracție constituindu-l cele aproape 40 de pînze semnate de Ștefan Luchian.

În tinerețea sa, Ioan D. Nicolau făcuse temeinice studii de drept la Pəris (1882—1887), unde frecventase cu asiduitate mai multe saloane și cercuri literare și artistice, ceea ce îl determinase să achiziționeze pentru înfrumusețarea locuinței bucureștene un nud și două peisaje de Diaz de la Peña și trei peisaje de Daubigny. În același timp se pasionase de caii de rasă și își organizase niște grajduri valoroase [1]. După un timp, vînzîn-

[1] Preferințele nu i se îndreptau spre caii de curse, neavînd înclinații turiste, ci spre caii de trăsură și gabrioletă, pe care nu ezita să-i cumpere deplasîndu-se la herghelliile renumite din Austro-Ungaria, Rusia și chiar din Anglia.

După căsătorie, deoarece soția sa avea rezerve față de o astfel de înclinare și se temea să călătorească cu acești ani-

https://biblioteca-digitala.ro

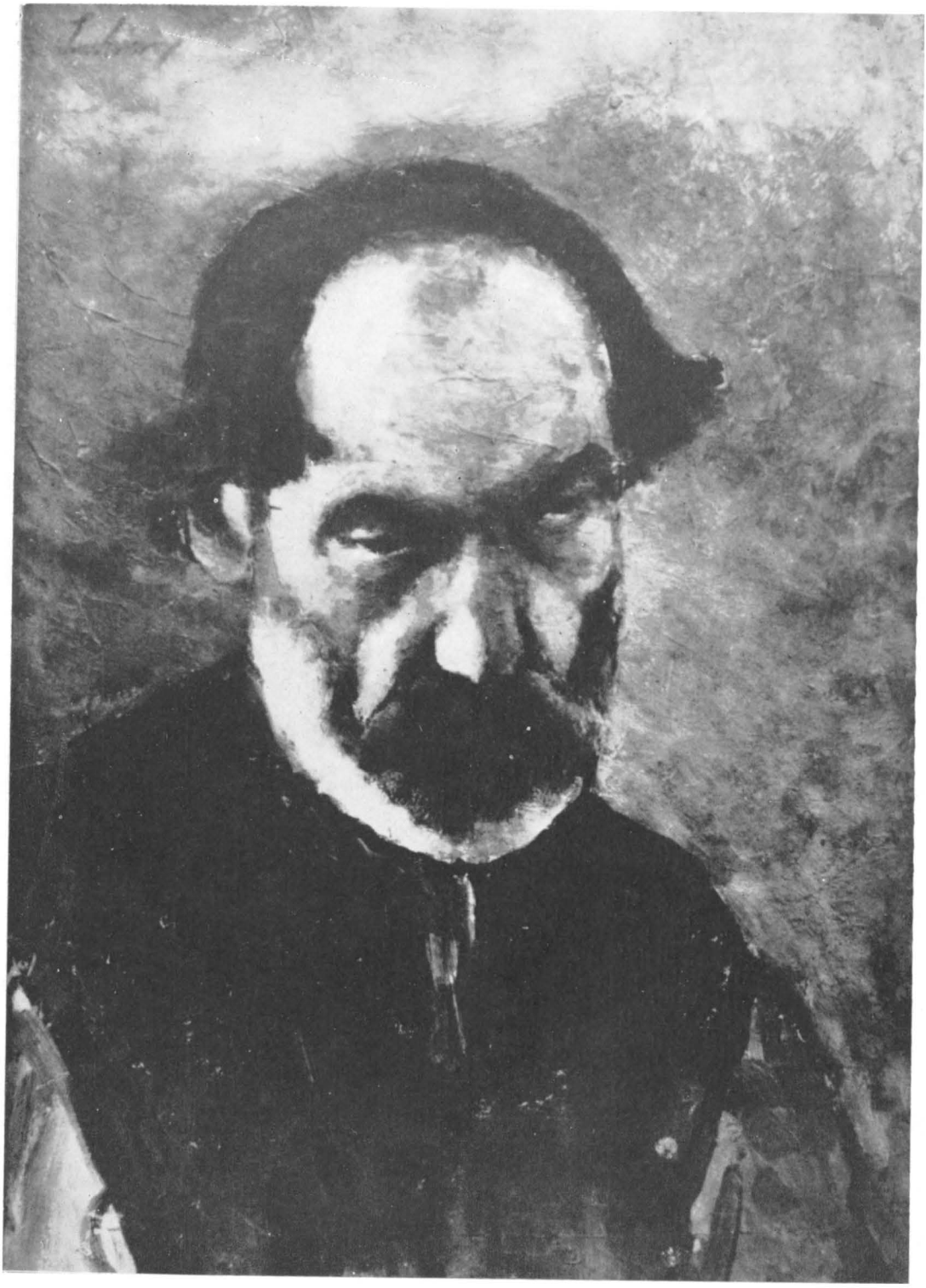

https://biblioteca-digitala.ro

du-şi caii şi cum era abstinent şi nu frecventa nici cafenelele sau cluburile politice, a început să viziteze expoziţiile, ca altă dată la Paris. Cu încetul, acestea îl atrag într-un mod irezistibil, convertindu-l în scurt timp într-un pătimaş colecţionar de artă.

În mai puţin de doi ani a reuşit să-şi alcătuiască o colecţie apreciabilă ca număr de tablouri, binecunoscută amatorilor de artă. Mîndru de ea, simţind nevoia s-o privească permanent în condiţii optime, precum şi s-o arate tuturor amatorilor dornici s-o admire, în pragul anului 1910 şi-a început construirea unei locuinţe, cu ajutorul arhitectului Clavel, în care totul gravita în jurul unui peristil ce trebuia să adăpostească galeria de tablouri. Pentru atingerea acestui scop n-a precupeţit nici bani, nici timp : realizarea a durat pînă în 1913, încăperile fiind înfrumuseţate cu bogate stucaturi pe plafoane, realizate de specialişti italieni, iar pereţii cu picturi decorative datorate unor meşteri nemţi.

Din primul moment al întocmirii ei, colecţia s-a axat pe creaţia lui Ştefan Luchian, binecunoscut de Ioan D. Nicolau fiindcă amîndoi, cu ani în urmă, se luaseră adeseori la întrecere în conducerea unor trăsuri mînate de caii cei mai iuţi din Bucureşti. Admiraţia colecţionarului pentru creaţia pictorului l-a determinat să-l viziteze cu asiduitate şi devotament de cîte 2—3 ori pe săptămînă pe artistul bolnav, stînd de fiecare dată ore în şir, fie privind cum pictează, fie discutînd mai ales despre cai şi cancanuri mondene. Atracţia către pictura lui Ştefan Luchian îi fusese iniţial stimulată şi cultivată de faimosul colecţionar Al. Bogdan—Piteşti, cunoştinţă din copilărie, întrucît moşiile părinteşti erau foarte apropiate. Extrem de pasionat de arta lui Şt. Luchian, colecţionarul Ioan D. Nicolau a început să-i urmărească îndeaproape creaţia, fiind totdeauna afectat atunci cînd nu era el cumpărătorul unui tablou mai deosebit. Ar fi putut evita asemenea neplăceri întrucît moştenise o întreprindere foarte prosperă, care exploata pădurile de la Lotru şi Brezoi din Rm. Vîlcea. Însă ezita îndelung pînă se hotăra să cumpere o lucrare, deşi era dotat cu gust artistic foarte dezvoltat ; pe de altă parte era o fire tare econoamă şi oferea în consecinţă preţuri mici. În schimb, Luchian, deşi îi cunoştea această meteahnă, iar Ioan D. Nicolau de cîte ori venea la el sosea cu braţele pline de flori, bomboane şi nelipsitele ţigări subţiri de foi, preferate de artist, îi cerea de fiecare dată preţuri foarte mari. Ca să nu-şi jignească admiratorul, pictorul nu mai revenea însă asupra preţului, nici dacă acesta renunţînd definitiv la tablou, alt amator ar fi fost dispus să-l cumpere, iar în cazul acestuia, în alte împrejurări i-ar fi luat mult mai puţin. În familia colecţionarului se povesteşte o întîmplare[2] cu privire la una din manevrele lui — soldată cu un eşec — de a cumpăra un tablou de la Luchian, fără a-i plăti suma cerută.

După acest eşec, pe care nu şi l-a iertat niciodată, el a devenit mai prevăzător în achiziţiile făcute la Luchian, pe care îl frecventează cu şi mai multă asiduitate, pentru a fi principalul cumpărător. Starea sănătăţii lui Luchian înrăutăţindu-se, de prin 1912, Nicolau îl vizitează mereu, cu aceeaşi regularitate ca înainte, dar renunţă să mai cum-

► St. Luchian, *Cap de bătrîn*

male nărăvaşe, pasiunea pentru cai a lui Ioan D. Nicolau a început treptat să descrească şi s-a curmat brusc odată cu introducerea primului tramvai electric în capitală (linia nr. 11) care a provocat din primele zile ale funcţionării sale numeroase accidente de trăsură, unele soldate cu moartea sau schilodirea cailor.

[2] Într-o expoziţie personală a lui Luchian, colecţionarul Nicolau a constatat că un tablou înfăţişînd *Trandafiri albi*, care-i plăcuse tare mult cînd pictorul îl executase, dar ezitase să-l cumpere, era foarte admirat de vizitatori. Dorind cu tot dinadinsul să fie al lui, însă pîrdalnica-i fire împingîndu-l să se tocmească, n-a reuşit să-l convingă pe Luchian să cedeze cu nimic de la preţul iniţial de 3 000 lei. Asaltul colecţionarului asupra preţului a durat întreaga după amiază, toate argumentele lui însă s-au izbit de încăpăţînarea lui Luchian care ţinea mortiş la suma cerută. Întors acasă, Ioan D. Nicolau este atît de afectat de insucces, încît nu numai că renunţă la masa de seară, dar toată noaptea bea cafele după cafele, frămîntîndu-se cum să facă să cumpere tabloul la preţul oferit de el. A doua zi, la micul dejun, soţia sa, o frumuseţe recunoscută a Bucureştiului, pe care era nemaipomenit de gelos, însoţind-o pretutindeni cînd ieşea în oraş, i-a cerut lămuriri fiind intrigată de insomnia lui, care nu se mai manifestase pînă atunci nici cînd afacerile nu-i mergeau după cum dorea. Aflîndu-i necazul, cum că nu cumpărase tabloul, nu pentru că i s-ar fi părut suma mai mare în comparaţie cu alte tablouri achiziţionate sau fiindcă acest tablou n-ar fi meritat atîta, ci din principiu pentru a nu da cît i se cere şi, poate, la începutul discuţiei şi din plăcerea de a ieşi victorios din tîrguială, iar la urmă din încăpăţînarea învinsului, soţia a insistat să se ducă imediat să-l cumpere. Cum nu se îndura să piardă din colecţie tabloul dar se încăpăţîna să nu cedeze nimic din suma oferită — 2 400 lei — şi-a rugat soţia să se ducă ea să cumpere lucrarea pentru suma de 2.500 lei. Era convins că Luchian, necunoscînd că este soţia lui şi fiind sensibil la frumosul femenin şi galant cu sexul frumos, îi va ceda tabloul la acest preţ, după cum ştia, ca martor, că se întîmplase la vînzarea unor tablouri de Luchian în cazul cînd soţiile unor amatori insistaseră să scadă preţurile cerute iniţial.

Dar, ghinion, oferta d-nei Nicolau n-a fost acceptată de Luchian, care se pare a dedus dedesubtul şi a rămas imperturbabil, mai ales că Bogdan—Piteşti, venit între timp în expoziţie, se uita admirativ la tablou. Aflînd de la soţie cele petrecute şi pe deasupra că Bogdan—Piteşti se arătase încîntat de tablou, şi-a călcat peste orgoliu, şi-a luat cei trei mii de lei în buzunar şi a dat fuga să cumpere lucrarea. A sosit însă prea tîrziu. Un vizitator care asistase la discuţia soţiei sale cu Luchian asupra tabloului şi auzise cum Bogdan—Piteşti îi lăudase lucrarea şi-l felicitase pentru că nu cedase la preţ, asigurîndu-l că dacă nu va reuşi pînă la închiderea expoziţiei s-o vîndă la suma cerută, o va lua el, a cumpărat fericit tabloul disputat.

https://biblioteca-digitala.ro

pere lucrări, dînd crezare svonurilor că „Babacul", cum i se spunea de către intimi artistului, este ajutat foarte mult în realizarea tablourilor sale de pictorul Tr. Cornescu, ruda sa cu care locuia.

Un alt artist bine reprezentat în colecţia Ioan D. Nicolau a fost Abcar Baltazar. La înţelegerea şi aprecierea operei acestui valoros artist a ajuns în urma discuţiilor purtate cu Luchian şi Bogdan Piteşti, care îi apreciau deosebit de mult opera. Din păcate a reuşit să cumpere doar cîteva lucrări de la Baltazar, în ultimul an al vieţii pictorului. Şi-a completat însă colecţia, cumpărînd cîteva tablouri semnificative din creaţia artistului de la fratele acestuia, grefierul Ioan Baltazar. Tot datorită aprecierii şi îndemnului acestora, a cumpărat foarte interesanta lucrare de Ion Andreescu — *Bătrîn oriental* — de la sora artistului, Alexandrina Andreescu.

De prin 1912, printre sfătuitorii avizaţi ai lui Ioan D. Nicolau în cumpărarea de tablouri este Ioan Theodorescu-Sion, deşi colecţionarul se mai consulta deopotrivă şi cu alţi artişti care îi frecventau casa: Pan Ioanid, Gropeanu, Constantin Artachino, soţii Denise şi Ioan Iordănescu, Severo Burada, Constantin Mihăilescu — profesor de desen la Rm. Vîlcea, Eustaţiu Stoenescu, Romeo Vizanti, custodele Muzeului de artă din Parcul Libertăţii.

Rezultatul prieteniei colecţionarului cu I. Theodorescu-Sion constă nu numai în primirea consultaţiilor autorizate în materie de artă, dar şi în achiziţionarea de lucrări reprezentative ale acestuia din perioada 1912—1916: *Portret de ţăran*, *Portretul lui Ion Puşcă*, *Plăieşii*, *Iarna*, *Interior de biserică* ş.a.

Sfaturilor lui Ion Theodorescu-Sion şi ale lui Eustaţiu Stoenescu, răsfăţatul casei, i se datorează în bună parte îmbogăţirea colecţiei cu pînze de Ressu (*Intrare în mănăstire*, *Ţărănci purtînd hîrdaie*, *Ţărănci torcînd*), Pallady (*Mahala din Iaşi*), Petraşcu (*Dalii roşii*, *Lalele*, *Flori*), Dărăscu (*Diligenţa*, *Veneţia*), Gropeanu (*Lingurărese*), Eustaţiu Stoenescu, mai toate lucrări de căpătîi în opera acestora din perioada respectivă.

Desigur colecţia ar fi putut lua proporţii destul de însemnate, întrucît pasiunea lui Ioan D. Nicolau devenise o obsesie, iar întreprinderea forestieră îi aducea venituri enorme — lemnul era din ce în ce mai căutat, atît în preajma, cît şi în timpul războiului balcanic, precum şi în timpul neutralităţii (1914—1916). Părăsirea Bucureştiului de către artişti odată cu izbucnirea războiului, dar mai ales apariţia primului simptom clar al unei boli incurabile — cancerul — care îl duce la o primă operaţie chiar în 1916, stăvilesc aproape brusc tendinţa de achiziţii masive. În decursul următorilor trei ani, pînă la încetarea din viaţă (1919), interval în care a mai suferit trei operaţii, colecţionarul va cumpăra mai mult din dorinţa de a-i susţine pe artişti sau pe soţiile lor, care îl solicitau să-i sprijine în acele vremuri de restrişte. De aceea colecţia lui Ioan D. Nicolau se îmbogăţeşte mereu cu noi lucrări semnate de pictori cu nume de rezonanţă în viaţa artistică a vremii, azi unii uitaţi, fără însă a aduce o strălucire specială colecţiei sale (Vermont, Aricescu, Marinescu-Vîlsan, Iordănescu, Florian etc).

După moartea lui, colecţia a rămas aproape intactă, cu excepţia cîtorva vînzări, mai ales din opera lui Luchian, pînă în 1929 cînd, murind soţia sa, ea a fost împărţită definitiv între cele trei fiice, conform actului de partaj pe care îl publicăm — după originalul aflat în posesia Valentinei Nicolau[3] — în anexă. La rîndul lor, moştenitoarele au mai adăugat cu timpul lucrări la partea ce le revenea. Astfel, amatorii de artă interesaţi le-au putut admira la noii colecţionari sau în diverse expoziţii, unde întotdeauna, de cîte ori au fost solicitate, au fost împrumutate de către posesorii lor.

Nud de Diaz din colecţia Laurenţia Tocineanu se află actualmente la Muzeul Banatului, din Timişoara; *Cap de copil* (desen) şi *Autoportret* de Luchian au intrat în patrimoniul Muzeului de artă din Ploieşti, ca şi *Mahala din Iaşi* de Pallady. *Portretul d-nei Laura Cornescu* de Luchian a devenit proprietatea Muzeului de artă din Iaşi; *Portret de ţăran*, *Portretul lui Ion Puşcă* şi *Plăieşii* de Ion Theodorescu-Sion sînt în patrimoniul Muzeului de artă al Republicii.

Meritul colecţionarului Ioan D. Nicolau constă nu numai în faptul de a fi contribuit la sprijinirea şi încurajarea cîtorva artişti contemporani lui, dar şi în acţiunea sa angajată de a constitui o colecţie cu lucrări valoroase ale unor talente în plină ascensiune, fără a mai pune la socoteală faptul că a fost unul din principalii susţinători materiali şi morali ai faimei operei lui Ştefan Luchian.

De asemenea, trebuie să menţionăm că pasiunea lui a transmis-o fiicelor sale care, la rîndul lor, şi-au păstrat în mare parte colecţiile pînă în prezent.

[3] Mulţumim şi pe această cale colecţionarei pentru informaţiile primite despre tatăl său.

https://biblioteca-digitala.ro

VALENTINA MANOLIU (NICOLAU)

PICTURĂ

Cap de bătrîn — Luchian
Flori (Ochiul boului) — Luchian
Bătrîn (Moș Nicolae) — Luchian
Căsuță (casa pictorului) — Alpar
Raci cu castraveți — Luchian
Bust de cucoană (Lorica Cocea) — Luchian [În Muzeul de artă Iași]
Autoportret — Luchian [În Muzeul de artă Ploiești]
Casă în iarnă — Luchian
Hipodrom (D-na Cioflec) — Luchian
Cap de copil mic (creion) — Luchian, [în Muzeul de artă Ploiești]
Beduin (Bătrîn oriental) — Andreescu
Dălii roșii — G. Petrașcu
Garoafe — Luchian
Oi (pastel) — Luchian
Bogdan-Pitești — Găină
Crist — Sion
Intrare în mănăstire — Ressu
Pădure — Marinescu-Vilsan
Sat — Grant
Țigancă cu flori — Bellet
Peisaj (mic) — Daubigny
Peisaj — Diaz
Mahala din Iași — Pallady. [În Muzeul de artă Ploiești]
Peisaj — Canisius
Veneția — Dărăscu
Marină cu pescăruș — Florian
Țăran italian — Sorolo
Peisaj cu sosea — Aricescu
Mosneag (Lumânărica) — Baltazar
Chivuțe — Baltazar
Călugăriță — Baltazar
Cap de fată — Baltazar
Cerșetorii — Baltazar
Regele Carol (desen) — Aman
Cucoană cu ramuri (desen) — Aman
Han — Ionescu Doru
Natură moartă (fructe) — Stoenescu
Trei bone — Gropeanu
Zăvoi — Ștefan Popescu
Nud în zăvoi — Șt. Popescu?
Cimp (vedere generală) — Dărăscu
Mosneag (țăran) — Sion [În Muz. R.S. România, nr. inv. 8486/1968]
Răsărit de soare — Aricescu
Babă (desen) — Stoica
Țigancă — Iordănescu
Fintina lui Manole — Romeo
Țigancă cu cosnița în spate — Vermont
Țărancă — Pan Ioanid
Cucoană cu pălărie (desen) — Artachino
Un peisaj marin — Bulgăraș
Curățitor de porumb — Marinescu
Păcală (desen) — Baltazar
Apus de soare (mic) — Nador
Marea cu talazuri — Tonitza
Marină (acuarelă) — Florian
Altar — Baltazar
Peisaj cu deal — nesemnat

MARGARETA CĂCIULĂ

PICTURĂ

Cap de ovrei — Luchian
Flori (Maci? Anemone) — Luchian
Țăran — Sion [În Muz. R. S. România, inv. 4729/958]
Căpițe de fin — Alpar
Fintină — Luchian
D-na Cioflec — Luchian
Portretul lui I. Nicolau — Severo Burada
Căsuțe — Luchian
Pomi mulți (peisaj) — Luchian
Oile (creion) — Luchian
Marină — Nador
Floare — G. Petrașcu
Boii — Luchian. Sub titlul *Popas* (pastel). [În Muzeul de artă Ploiești]
Garoafe mici și Țărăncuță — Luchian
Luchian cu pisica — Găină
Interior de biserică — Sion
Țărănci cu hîrdău — Ressu
Cîmpulung — Aricescu
Interior macedonean — Capidan
Țigancă gînditoare — Vermont
Baltă — Daubigny
Capra — Ch. Jacques
Sinaia — Stoenescu
Mesteceni — Gore Micescu
Farul (marină) — Voinescu
Marină cu 3 bărci — Florian
Joc de cărți — Romeo
Peisaj de munte — Aricescu
Ștefan cel Mare — Baltazar
Spoitori — Baltazar
Nud (spate) — Baltazar
Cap de cucoană — Baltazar
Icoană — Baltazar
Bunica (desen) — Aman
Car cu boi — Aman
Spoitori (mici) — Stoenescu
Țărancă pe stîncă — Vermont
Peisaj — St. Popescu
Cimitir — Bellet
Nud stînd jos — nesemnat
Iarnă (căsuțe) — Sion
Două țărănci — Sion
Berzele — Nador
Luminiș (acuarelă) — Stoica
Căsuțe — Canisius
Boi la arat — Romeo
Nud culcat — Romeo
Mulatră — Pan Ioanid
Cucoană fără pălărie — Artachino
Răsărit de lună — Aricescu
Coline — nesemnat
Sfîntă (desen) — Baltazar
Marină mică — Nador
Cimp cu flori — nesemnat
Mesteceni — Sion
Două tablouri mici (desene) — Aricescu
Spălatul rufelor — Canisius

LAURENȚIA TOCINEANU

PICTURĂ

Cap de fetiță (Lica) — Luchian (în Muzeul Brukenthal)
Flori (Crizanteme) — Luchian
Țăran (din profil) — Sion. [În Muz. R.S. România 8483/968]
Pansele — Alpar
Raci — Luchian
Copil cu guler alb — Luchian
Cap de băiat (desen) — Luchian
Nud (mic) — Luchian
Pomi puțini (Peisaj) — Luchian
Cring (creion) — Luchian
Mihai Viteazu — Baltazar
Lalele — G. Petrașcu
Flori mauve — Luchian
Nud culcat (mare) — Luchian
Luchian (cap) — Găină
Iarna — Sion
Țărănci cu caer — Ressu
Dunărea — Aricescu
Ciobănaș — Gore Micescu
Bust de țigancă — Baltazar
Peisaj cu oi — Daubigny
Nud — Diaz. [În Muzeul Banatului din Timișoara]
Diligența — Dărăscu
Anemone — Artachino
Insula șerpilor — Voinescu
Barcă la țărm — Florian
Rațe — Stoenescu
Peisaj cu apă — Aricescu
Cap de fetiță moartă — Baltazar
Văcsuitor — Baltazar
Nud (profil) — Baltazar
Călugăr — Baltazar
Călugărițe — Baltazar
Autoportret (desen) —
Țărancă (desen) — Aman
Spoitori (mari) — Stoenescu
Două țigănci — Vermont
Patru lingurărese — Gropeanu
Căsuțe cu podișcă — Șt. Popescu
Nud la toaletă — Romeo
Castel pe deal — Ressu
Bătrîn pe bancă — nesemnat
Apus de soare — Nador
Peisaj — Stoica
Căsuță — Iordănescu
Car cu fîn — Romeo
Țărăncuță stringînd — G. Micescu
Cap de expresie — Baltazar
Soldat — Băncilă
Căsuțe — Alpar
Peisaj de toamnă — nesemnat
Făt frumos și balaurul (desen) — Baltazar
Baltă (mică) — Nador
Canalul Senei — Tonitza
Marină — T. Voinescu
Zăvoi (cărbune) și *Luminiș în pădure* (desen) — Aricescu
Cucoană culcată — nesemnat

SCULPTURĂ

Moș Jancu (bronz) — Mihăilescu
Cioban (gips) — Mihăilescu
Țărancă (gips) — G. Tudor
Cap de copil (gips) — Boambă
Femeie cu cobiliță — G. Tudor
Bătrîn (basorelief) — G. Tudor
Orbul (bronz) — Iordănescu
Hamal (bronz) — Iordănescu
Două țărănci (gips) — G. Tudor
Cap de copil (marmură) — Boambă
Gladiator (gips) — Jalea
La chef (basorelief) — nesemnat
Țigănuș (bronz) — Iordănescu
Cioban (bronz) — Mihăilescu
Afrodita (marmură)
Domn cu cioc (gips)
Moș Ni'ă (gips) (bust)
Romană (basorelief)

https://biblioteca-digitala.ro

EPITAFUL DIN COLECȚIA MUZEULUI BRAN

Corina NICOLESCU, Titus HAȘDEU

Vechiul castel al Branului, care cu cinci secole în urmă străjuia vama dintre Transilvania și Țara Românească, este astăzi un loc de atracție pentru vizitatorii români și străini, fiind transformat în muzeu. Recent, Muzeul Branului și-a sporit colecția cu o prețioasă broderie, un epitaf din secolul al XVI-lea[1]. Lucrarea, remarcabilă sub raport artistic și unică printr-o serie de particularități iconografice, neîntîlnite în alte broderii din țara noastră, merită un interes deosebit. Trebuie subliniat faptul că în Transilvania, cu excepția cîtorva broderii de tradiție bizantină mai recente (sec. XVIII—XIX) din Banat, nu mai cunoaștem astfel de obiecte. De aceea epitaful de la Bran se înscrie, prin vechimea și importanța lui, ca unicat în patrimoniul artistic al Transilvaniei.

Epitaful de la Bran, cu lungimea de 164 cm și lățimea de 103 cm, este încadrat de o margine cafenie din satin, adăugată recent, pe care este cusută o inscripție liturgică în limba rusă[2]. Așa cum se prezintă azi, lucrarea poartă semnele evidente ale unor intervenții neîndemînatice, făcute în secolul trecut, cînd i s-a adăugat inscripția amintită brodată la mașină. Compoziția centrală reprezentnd *Plîngerea lui Cristos*, simbolurile evangheliștilor și scenele marginale au fost decupate din fondul originar de mătase albastră și aplicate ulterior pe o tafta de culoare zmeurie, devenită gălbuie prin decolorare. Toate părțile componente ale vechii broderii au fost tivite cu un fir de bumbac răsucit ca o sfoară care le întărește marginile, în care s-a făcut prinderea lor pe noul fond de tafta. Suportul originar al epitafului era din pînză de cînepă țesută în două ițe; el a fost dublat pe suprafețe mari cu o pînză groasă albă, țesută în patru ițe. În cîteva locuri, porțiunile care lipseau din vechiul fond albastru au fost com-

[1] Broderia a fost descoperită în podul casei moștenitorilor familiei marelui învățat Sextil Pușcariu și achiziționată de Muzeul din Bran în anul 1970, fiind inventariată sub nr. 1152.

[2] „[1)] † БЛГО ѠБРД | [2)] ЗНЫН ІѠСНФѢ СѪ ДРЕВЯ СНЕМЪ ПРѢЧИСТОЕ ТѢЛО | [3)] ТВОЕ ПЛАЩЯНИЦ ЕЮ ЧИСТОГО ОБ | [4)] ВИЪН БЛЯГО ѪХЯНМИ ВО ГРОБѢ НОВѢ ЗЯКРЫВЪ ПОЛОЖИ".

Epitaful de la Bran, sec. XVI

https://biblioteca-digitala.ro

Detaliu — capul Mariei și al lui Isus

Detaliu — Înger

pletate cu puncte păşite, din mătase. Aceste reparaţii sînt clar vizibile în fondul inscripţiei slave, care indică titlul scenei, ca şi în partea de jos a epitafului, unde este reprezentată *Învierea.*

Modul acesta de restaurare a vechilor broderii a fost aplicat la noi în ţară şi aiurea, mai ales la sfîrşitul secolului al XVIII-lea şi în cel următor. Epitafele şi aerele de mare valoare artistică de la Neamţ, Putna, Moldoviţa etc. poartă semnele acestui procedeu de restaurare, despre care ne-am ocupat într-un articol consacrat epitafului dăruit de egumenul Silvan mănăstirii Neamţ în anul 1437[3]. În aceste cazuri, ca şi la epitaful de la Bran, prin înlocuirea fondului originar cu o tafta de altă culoare s-a modificat gama cromatică a broderiei, fără să se altereze însă desenul, compoziţia, realizarea artistică a figurior şi a draperiilor. De aceea, făcînd abstracţie de aceste intervenţii menţionate mai sus, epitaful de la Bran se înscrie, prin vechimea, valoarea artistică şi particularităţile sale iconografice, printre broderiile de mare semnificaţie şi frumuseţe păstrate în ţara noastră.

Pe fondul de mătase albastră de nuanţa levănţicăi, amintind vălurile liturgice de la Rădăuţi şi Voroneţ, este brodată scena *Punerea în mormînt*, însoţită de inscripţia slavă положеніе въ гробъ гдн шго іс Хо decupată şi cusută direct deasupra pietrei pe care zace trupul lui Isus. Lespedea, denumită „piatra ungerii" sau „piatra roşie din Efes", este lucrată în fir argintiu şi încadrată de o margine cusută cu aur, terminată la partea inferioară cu un ornament în miniaturi şi broderii. Acelaşi motiv apare pe scaunul Mariei, care, uşor aplecată peste chipul lui Isus, îi mîngîie cu duioşie părul. Ea poartă mantie verde şi maforion roşu-vişiniu, peste o năframă albastră de cer, care-i încadrează fruntea. Ioan Evanghelistul cu mîinile înfăşurate în mantie, în semn de respect, uşor aplecat, ţine picioarele lui Isus. De o parte şi de alta cîte un arhanghel în picioare, îmbrăcat în stihar şi loros imperial, poartă în mînă cîte o ripidă pe care este cusut cuvîntul grecesc „αγμωζ". Stiharele îngerilor, lucrate cu fir argintiu, sînt conturate cu mătase vişinie; părul, cusut cu mătase cafenie închis, este modelat asemenea chipurilor de tradiţie helenistică, pe care le întîlnim în pictura murală şi în broderiile cu mult mai vechi. În colţurile cîmpului central sînt simbolurile evangheliştilor, respectînd ordinea obişnuită, dar fără inscripţia în

[3] Corina Nicolescu, *Epitaful lui Silvan şi începuturile broderiei moldoveneşti*, în volumul de comunicări al celei de a III-a Sesiuni ştiinţifice a muzeelor, feb. 1968, Bucureşti, p. 155—165, fig. 1—5.

https://biblioteca-digitala.ro

Detaliu — Înger purtînd ripidă

limba greacă sau slavonă care în alte epitafe reproduce aclamația liturgică sau numele evangheliștilor. Sus, în stînga, este vulturul, iar jos, leul; în dreapta, îngerul și boul. La mijlocul laturii superioare a fost cusută scena *Adormirii Maicii Domnului*. Compoziția bogată, în care în afară de grupul apostolilor apar în primul plan doi îngeri, iar în spatele lor cîte două femei, se detașează pe un fundal de monumente orientale. Draperia catafalcului și maforionul Mariei sînt cusute cu mătase zmeurie. Isus, în picioare, purtînd un prunc înfășat, simbol al sufletului maicii sale, este înconjurat de lumina necreată, în forma unei mandorle de culoare albastră. Întreaga compoziție, prin amploarea concepției, proporția siluetelor elegant drapate, cu capetele mici, amintește picturile murale din secolul al XIV-lea, din Serbia sau de la Biserica domnească din Curtea de Argeș.

Două medalioane reprezentînd personaje încoronate, din gura cărora se desfac fascicole de raze argintii și aurii, încadrează această scenă. Ele sînt personificări ale soarelui și lunii, care nu lipsesc, în scena *Răstignirii* și a *Punerii în mormînt*, din picturile murale, icoanele și broderiile moldovenești. Doi îngeri, cu mîinile acoperite cu stihare albastre, vin în sbor spre cîmpul pe care sînt presărate la întîmplare stele decupate. Simetric față de scena *Adormirii*, a fost cusută în partea de jos a epitafului scena *Învierii*, reprezentată în forma foarte veche bizantină, a femeilor mironosițe venind la mormîntul lui Isus. Un înger este așezat la căpătîiul sarcofagului gol, în care se mai vede giulgiul; cu un gest discret al capului și al mîinii el arată celor trei mironosițe mormîntul. Sub piatra pe care zace trupul lui Isus, s-au cusut fără nici o ordine fragmente de motive florale care au compus la origine un chenar [4].

Așa cum se prezintă lucrarea azi, cercetarea ei sub raportul iconografiei, al realizării tehnice și al concepției artistice ne oferă suficiente elemente de datare. Există unele indicii pentru încadrarea acestei broderii în școala de broderie rusă sau într-un atelier influențat de arta rusă.

[4] Analiza fragmentelor epitafului, decupate cu prilejul reparației din secolul trecut, în momentul unei demontări pentru o viitoare restaurare științifică, ar putea oferi unele detalii lămuritoare cu privire la existența unei inscripții liturgice marginale și a unui număr mai mare de scene, în afară de cele două descrise mai sus.

https://biblioteca-digitala.ro

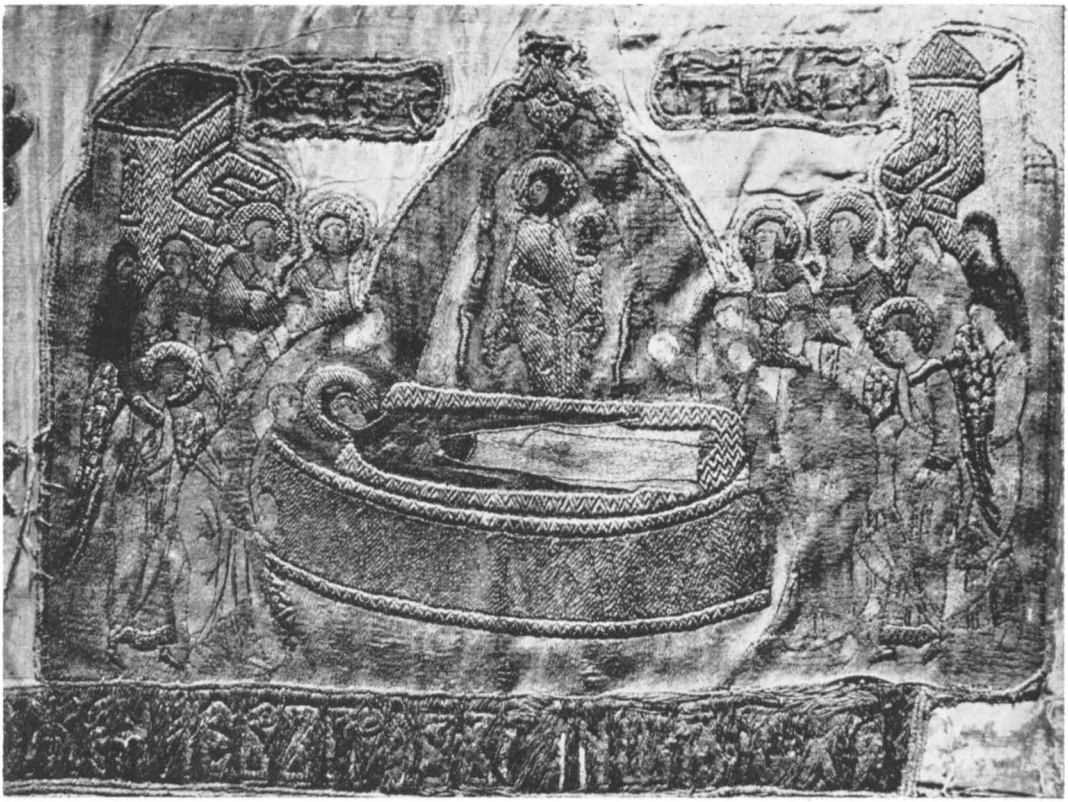

Detaliu — *Adormirea Maicii Domnului*

Studierea a circa cincizeci de epitafe și aere, începînd cu epitaful de la Cozia (1396), de caracter monumental, pînă la cele din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, de concepție picturală, puternic influențate de barocul vienez sau rusesc, ne-a dat prilejul de a urmări evoluția compoziției *Plîngerii* timp de cîteva secole. Comparat cu epitafele existente în țara noastră și raportat la exemplele păstrate în arta bizantină, balcanică și rusă, epitaful de la Bran se situează ca tip iconografic între cele mai vechi, din secolul al XIV-lea (Cozia și Chilandar).

Prezența Mariei și a evanghelistului Ioan dă sens istoric subiectului originar de conținut liturgic, ilustrînd *Jertfa lui Isus*. În epitaful de la Chilandar[5], care datează cam din aceeași vreme cu cel de la Cozia, elementele de ordin istoric și-au făcut loc încă și mai larg în cadrul compoziției. Maria este însoțită de femeile mironosițe, iar crucea amintind răstignirea domină fundalul scenei. În colțurile epitafului apar evangheliștii purtînd în mîini cîte o carte deschisă. În Moldova, pe epitaful dăruit de egumenul Silvan în 1437 mănăstirii Neamț, Maria Magdalena este prezentă în locul evanghelistului Ioan. Broderia de la Bran este legată de acest vechi tip iconografic, caracteristic secolului al XIV-lea, cînd se produce contaminarea temei de conținut liturgic de pe aer cu *Plîngerea* sau *Îngroparea lui Isus* de pe epitaf. Prezența Mariei, a evanghelistului Ioan sau a mironosițelor și a îngerilor amintește un episod de ordin istoric, acela al răstignirii și îngropării, raportîndu-se la pasaje din Orthros și din Prohod; participarea arhanghelilor purtînd ripide se leagă de imnul cîntat la Văhodul cel Mare[6]. Soarele și luna, motive simbolice străvechi transmise artei creștine, care apar sub forma unor personificări ca pe epitafele rusești[7], se regăsesc de asemenea în arta noastră, mai ales din Moldova. Existența acestor motive

[5] G. Millet, *Broderies religieuses de style byzantin*, Paris, 1947, p. 102–103, pl. CLXXXVI. Este vorba de epitaful semnat de „*Mîna păcătosului Syropulos*", la Millet, Chilandar 2.

[6] I. D. Ștefănescu, *Autels, tissus et broderies liturgiques*, „Analecta", 1944, p. 16–17.

[7] А. Н. Свирин, *Древне русское шитье*, Moscova, 1963, epitaful de la Chutyn, sec. XV, p. 38; epitaful de la Novgorod (1452), p. 39; epitaful de la Sf. Treița-Serghiev (1561), pl. 6 color; epitaful de la mănăstirea Sf. Chiril Velozerschi (1565), p. 83. La mănăstirea Dragomirna se găsește un epitaf rusesc foarte apropiat de ultimele două, care datează din 1598, aparținînd tot școlii moscovite, vezi I. D. Ștefănescu, *Autels*..., p. 21, pl. 53, 56.

https://biblioteca-digitala.ro

astrale este explicată printr-o serie de pasaje din Prohod, în care Isus este comparat cu soarele asfințind, care renaște și mai strălucitor a doua zi, sau cu soarele dreptății, coborînd la moarte pentru a reînvia. Tot în Prohod se menționează faptul că soarele și luna pălesc, se întunecă și se înveșmîntează în negru la moartea lui Isus [8].

Cu totul particular acestui epitaf, în raport cu celelalte lucrări de același gen păstrate în țara noastră, este prezența scenelor marginale, reprezentînd *Adormirea Maicii Domnului* și *Învierea*. Trebuie să subliniem faptul că astfel de compoziții sînt proprii aerelor, acelor broderii avînd conținut strict liturgic, purtate în procesiunea darurilor de oficianți, la Văhodul cel Mare. Tema principală ilustrează ideea jertfei, fiind legată de anaforaua liturgică. Exemple de acest gen sînt rare în arta bizantină [9].

Încadrarea unei compoziții centrale cu scene marginale este mai frecvent întîlnită în vălurile de tîmplă și epitafele rusești [10]. Cazuri izolate apar în broderia sîrbească [11] și la noi, pe vălul dăruit de Alexandru Lăpușneanu mănăstirii Slatina (1560). În cazul epitafului de la Bran, cele două scene par să fi făcut parte dintr-un ansamblu, ilustrînd praznicele, în care *Învierea* își găsea locul potrivit în ciclul vieții și patimilor lui Isus iar *Adormirea Mariei* încheia ordinea marilor sărbători după calendarul bisericesc.

Sub raportul tehnicii, broderia era făcută pe un suport de cînepă peste care s-a așternut mătasea subțire și puțin rezistentă a fondului. Modelarea draperiilor, a aureolelor și arhitecturilor este realizată dintr-o rețea de fire groase de bumbac, regulat dispuse, peste care s-a brodat un fir metalic de argint curat sau argint aurit, răsucit pe un miez de borangic galben sau alb.

Capetele personajelor și nudul lui Isus sînt lucrate cu mătase fildeșie, direct pe fond, cu punct în spic, de o finețe remarcabilă, amintind broderiile bizantine din secolul al XIV-lea. Cu totul deosebite ca execuție și desen sînt capul Mariei și cel al lui Isus Cristos. Ovalul fin, cu gîtul lung, nasul alungit, marcat prin două linii ușor arcuite care se prelungesc cu conturul sprîncenelor, ochii subliniați prin linii, gura precis conturată, deosebesc acest mod de a interpreta figurile de cel cunoscut la noi, în broderiile din Moldova. Chipul Mariei se apropie mai mult de cel de pe epitrahilul de la Tismana. De asemenea, particular ca reprezentare este nudul lui Isus. Picioarele sînt lungi și subțiri, rotulele proeminente, conturate cu cercuri, aceleași cercuri subliniind și articulațiile brațelor.

Elementele de ordin tehnic, coloritul și spiritul în care este concepută scena principală, situează această broderie în secolul al XVI-lea, avînd fără îndoială ca izvor de inspirație un epitaf din secolul al XIV-lea, așa cum am arătat în analiza comparativă făcută mai sus. În stadiul actual al cercetărilor este mai dificil să ne pronunțăm asupra atelierului în care a fost lucrată broderia. Existența inscripției slave, indicînd scena, contrar obiceiului păstrat în Moldova și Țara Românească de a folosi pînă tîrziu în secolul al XVIII-lea cuvintele grecești, este un indiciu al proveniență broderiei dintr-un atelier de limba slavă, care eliminase chiar și această formulă tradițională. Modul de a interpreta anatomia trupului lui Isus, ca și reprezentarea elementelor astrale, se regăsesc în broderiile rusești mai vechi și din aceeași vreme [12]. Coloritul viu, în care apar culorile zmeuriu și albastrul de cer de o anumită nuanță, este de asemenea obișnuit mai ales la broderiile rusești și la cele din Moldova secolului al XVI-lea. Draperia, modelînd trupurile înalte cu mișcări libere pe care le mulează, desenul figurilor, linia ochilor și a nasului sînt mai degrabă proprii broderiilor balcanice și de tradiție grecească, bizantină.

Mulțumindu-ne a face cunoscută această nouă broderie, care îmbogățește esențial tezaurul artistic al țării noastre, vom căuta într-un alt cadru să continuăm studierea mai largă a acestei lucrări.

În această etapă ne mărginim să subliniem în încheiere următoarele două concluzii :

1. Epitaful de la Bran continuă tradiția iconografică a broderiilor bizantine și sîrbești din secolul al XIV-lea, fiind unicul de acest tip din țara noastră.

2. Pe lîngă importanța artistică și vechimea prototipului pe care-l urmărește, epitaful de la Bran dobîndește o semnificație istorică deosebită, încadrat în contextul culturii și artei românești din Transilvania în care, pentru Țara Bîrsei, focarul principal a fost secole de-a rîndul biserica Sf. Nicolae din Scheii Brașovului. Ipotetic s-ar putea considera că broderia provine din mediul tradițional al acestei biserici, unde se mai păstrează un număr important de manuscrise slave, slavo-române și românești împreună cu tipărituri coresiene, icoane și alte obiecte de artă, aduse din Țara Românească și Moldova sau realizate în lumea românească a Țării Bîrsei.

---

[8] *Idem*, p. 17–18.

[9] Explicația clară a deosebirii dintre aere, vălurile de procesiune și epitafe este dată în studiul citat al lui I. D. Ștefănescu și în articolul său *Voiles d'iconostase, tentures du ciboire aërs ou voiles de procession*, „Analecta", I, 1943, p. 99–110, pl. 10–21; G. Millet, *op. cit.*, p. 94–95, pl. CLXXXII, CXCVIII, CC, CCIV. Cele mai elocvente exemple sînt : așa-zisul epitaf de la Salonic, păstrat de Muzeul bizantin din Athena – idem, p. 95, pl. CLXXXIII, CXCIX, CCIII, CCV–CCXI ; aerul dela Chilandar (1).

[10] A. Н. Свирин, *op. cit.*, p. 48, 51, 59, 67, 83, pl. 9 color, p. 120. Pe marginea unui epitaf din școala moscovită, datînd din 1565, sînt dispuse în medalioane busturile apostolilor și profeților, iar în mijlocul laturii de jos scena *Adormirii Maicii Domnului* (pl. 9).

[11] Dobrila Stojanović, *La broderie artistique en Serbie du XIV-e au XIX-e siècle*, Beograd, 1959, Musée des Arts decoratifs, p. 59, Cat. 38, pl. 24, 26, 28, vălul de tîmplă al monahiei Agne din secolul al XVI-lea.

[12] Cele mai asemănătoare epitafe rusești aparțin secolului al XV-lea, provenind din școala de la Novgorod, vezi A. Н. Свирин, *op. cit.*, p. 31–32, 38–39.

https://biblioteca-digitala.ro

NOI MĂRTURII ALE APRECIERII PERSONALITĂȚII LUI GH. ASACHI DE CĂTRE CONTEMPORANII SĂI, ÎN COLECȚIA MUZEULUI DIN DROBETA-TURNU SEVERIN

Rodica DAVIDESCU

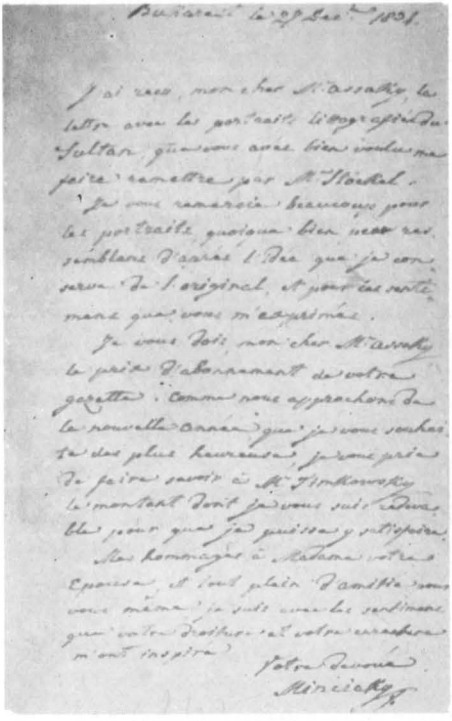

Inițiator al învățământului în limba română și al mișcării teatrale în Moldova, întemeietor al publicisticii în această parte a țării, om cu vaste cunoștințe în domenii din cele mai diferite : filosofie, construcții, matematică, arte plastice, arheologie, istorie, filologie, Gheorghe Asachi este așezat în istoria culturii noastre alături de Gheorghe Lazăr, Gheorghe Baritz și Ion Heliade Rădulescu. Meritele lui au fost recunoscute de români și străini ; cîteva noi mărturii ale înaltei prețuiri le găsim în colecția muzeului din Drobeta—Turnu Severin.

Reproducem mai jos cîteva documente.

Generalul rus Matei Liovevici Minciacki, conducător al comisiei de redactare a Regulamentului Organic, consul în Principate în 1834, mulțumește lui Asachi, printr-o scrisoare în limba franceză, pentru portretele litografiate ale Sultanului (Mahmud), pe care i le trimisese, și-l asigură de prietenia și respectul domniei sale.

Dăm mai jos textul tradus al acestei scrisori, aflată în colecția de documente de la Muzeul Porțile de Fier.

Scrisoare de mulțumire a generalului rus Minciacki, adresată lui Gh. Asachi

https://biblioteca-digitala.ro

București 27 decembrie 1834

Am primit, dragă domnule Asachi, scrisoarea cu portretele litografiate ale Sultanului, pe care ați binevoit a mi le trimite prin domnul Stöckel.

Vă foarte mulțumesc pentru portrete, cu toate că e prea puțină asemănare față de ideea ce am despre original, și pentru sentimentele ce-mi arătați.

Vă datorez, dragă domnule Asachi, prețul abonamentului revistei Dvs. Cum ne apropiem de Anul Nou, pe care eu vi-l urez printre cei mai fericiți, vă rog de a face cunoscut d-lui Timcovski ceea ce vă datorez, pentru a putea satisface.

Omagiile mele doamnei și cu toată prietenia față de Dvs.; sînt cu sentimentele pe care dreptatea și caracterul Dvs. mi le-au inspirat.

Devotatul Dvs.,

Minciacky

Gheorghe Asachi îl cunoștea pe generalul Minciacki din perioada redactării Regulamentului Organic, cînd a făcut o călătorie în Rusia, prilej cu care a vizitat, printre altele, și instituțiile culturale din Petersburg.

Spirit deschis noului în probleme de învățămînt, a publicat în „Albina Românească", „Icoana Lumii", „Almanahul de învățătură și de petreceri" și „Gazeta de Moldavia" articole de informare și documentare pedagogică despre învățămîntul din Rusia, Japonia, China, Franța, Prusia.

Documentul mai sus menționat atestă încă odată meritele cărturarului moldovean, preocupările sale pentru litografierea portretelor unor conducători de popoare contemporani cu el.

În atenția lui au stat și litografierea, sau chiar tipărirea, unor tablouri istorice, hărți, albume, stampe care erau apoi recomandate spre a fi folosite ca material didactic în școli. Această activitate va fi mult apreciată de contemporanii săi.

În „Albina Românească" din 1840 se anunța editarea unor tablouri istorice pentru evocarea tradițiilor moldovenești. În acest sens el a tipărit în 1842 un „*Album moldovean*" litografiat la Paris după desenele lui M. Bouquet care ne vizitase țara, conținînd reprezentarea unor costume moldovenești de plutași de pe Bistrița, femei torcătoare de la Pîngărați, de boier, jupîneasă, paj, soldat, călăreț, sihastru, de călugăriță de la Văratic; în 1856 tipărește „*Calendarul comemorativ 1056—1856*" cu evenimente și chipuri de români.

„Asachi mobilizase puterile sale, pe membrii familiei și pe ceilalți colaboratori ai săi ca să prezinte și să apere pe calea presei, în fața opiniei publice românești, în fața Europei și a unui înalt for politic european (Congresul de la Paris — 1856) cauza poporului român din cele două principate" [1].

„*Les Roumains*" a lui Edgar Quinet, ginerele lui Gheorghe Asachi și *Calendarul comemorativ* au fost apariții înregistrate cu mari elogii de către periodicele vremii.

Mihail Kogălniceanu scria: *„Compunerea aceasta «Les Roumains» — este pagina cea mai sublimă ce s-a scris vreodată despre poporul și țara noastră"* [2]; iar despre calendar considera că *lasă în urma sa toate calendarele și cazaniile ce pe anul 1856 ne-au produs teascurile din toate țările românești* [3].

Scrisoarea aflată în colecția muzeului din Turnu Severin aduce dovada că activitatea de tipărire a acestor importante materiale didactice și de popularizare a tradițiilor moldovenești începuse cu mult mai înainte de apariția înștiințării din „*Albina Românească*".

Corelînd anunțul „*Albinei Românești*" cu îndrumările date de Mihail Kogălniceanu în „*Dacia literară*" în privința cunoașterii trecutului istoric, a tradițiilor românești, putem aprecia rolul deosebit pe care l-a avut și în această direcție întemeietorul publicisticii moldovene, preocupările sale în dezvoltarea culturii românești.

---

[1] N. C. Enescu — *Gh. Asachi — organizatorul școlilor naționale din Moldova* pg. 188—189, Ed. didactică și pedagogică, Buc. 1962.
[2] Mihail Kogălniceanu — „Steaua Dunării", nr. 23, 1856, '52.
[3] Idem.

https://biblioteca-digitala.ro

Viața lui Asachi învolburată, tumultuoasă, cu numeroase merite, întîlnește limite explicabile într-un fel, pentru timpul lui. Era convins Asachi că evoluția societății îl depășește. În *„Meditația unui îmbătrînit poet"* din *„Albina Românească"* pe 1839 Asachi scria :

„Va veni ziua în care se va stinge focul vinelor mele; în sînul meu va lăcui iarna, fulgii cei albi îmi vor împresura tîmplele și negurile vor întuneca ochiul meu. În mormintele cele așezate zac prietenii; numai eu am rămas ca un singuratic spic pe carile secerătoriul au uitat a-l tăie!

Un neam nou a răsărit, cu nouă dorințe și idee nouă; sunetul numirilor celor vechi au trecut precum m-am trecut și eu însumi; poate că sînt de puțini cinstit de mulți defăimat și de nime iubit" [4].

Totuși contemporanii l-au apreciat și l-au cinstit, iar învățămîntul românesc îi datorează menținerea limbii române în școală, inițierea studiilor politehnice și a școlilor profesionale.

Dovadă a recunoașterii și aprecierii meritelor sale este în plus și adresa numărul 2483 din 13 iulie 1853 a Departamentului Averilor Bisericești și al Instrucției Publice din Iași, care, prin D. D. Istrati și I. Gh. Sion îl invită pe domnia-sa, postelnicul Gheorghe Asachi în comisia extraordinară pentru examinarea absolvenților școlilor secundare.

Dăm mai jos textul acestei adrese existente în arhiva muzeului severinean :

Onorabilului Domnu D-sale Postelnicului Gheorghe Asachi

Cu apropierea finitului semestru de vară a cursului învățăturilor, urmînd a să face esamene generale pe la școalele publice și private și regulîndu-se ca de la 6 și pînă la 11 a viitoarei luni iulie să se facă și esamenul învățăturilor ce să propun în gimnaziu în prezența unei comisii esaminatoare estraordinară, care după paragraful 183 din Așezămîntul școalaru trebuie să fie alcătuită din comisia ordinară și încă de un număr de persoane străine competente în ramul științific, care trebuie să fi săvîrșit cu ispravă una din facultăți;

Departamentul acesta al Averilor Bisericești și al Instrucției Publice, cunoscînd că Domnia-voastră posedați asemine merile și însușiri, după prerogativa ce-i este dată prin Așezămînt, are onoarea a face alegere și în persoana Domniei voastre și a vă pofti ca primind această onorifică însărcinare să binevoiți în zilele însemnate a veni la esamenele școalelor secundare care urmează a se face la Academie.

D. D. Istrati

Șeful Secsiei — Secsia I

I. Gh. Sion — N. 2483

1853 iulie 13 zile Iași

Documentul atestă prețuirea lui Asachi de către contemporanii săi, vasta sa pregătire în domeniu științific, dar și devotamentul său față de școală chiar și după ce rosturile sale la conducerea școlilor au încetat.

Ca orice pedagog care a îndrăgit școala, nu se putea despărți cu ușurință de ea. Era prezent la examene și chiar la serbările școlare.

Un contemporan cu el mărturisea :

„Mi-aduc aminte că între anii 1860—1869, în cari ani am fost școlar, cînd se făcea serbarea școalelor, în fiecare an, la Trei Ierarhi, venea totdeauna la această sărbătoare bătrînul Asachi. Serbarea se termina totdeauna prin aceste cuvinte : Trăiască Asachi, părintele școalelor române!, iar bătrînul pleca de la această frumoasă serbare plîngînd" [5].

Și posteritatea a consacrat această tradiție prin inscripția de pe monumentul ce i-a ridicat : *„Primului învățător, Gheorghe Asachi, școlile românești recunoscătoare"*.

---

[4] „Albina Românească", 26 februarie 1839 (prin N. A. Ursu, — Gheorghe Asachi — *Scrieri alese*, pg. 17, Ed. tineretului, 1961).

[5] I. Negre — *Viața, lucrările și scrierile lui Gheorghe Asachi*, în revista „Gheorghe Asachi" nr. 3, 1888, p. 521, Piatra Neamț.

https://biblioteca-digitala.ro

CRONICĂ
RECENZII, INFORMAȚII

PERFECȚIONAREA MUZEOGRAFILOR NATURALIȘTI

În toamna anului 1972 (25 sep. — 5 oct.), s-a desfășurat la Bacău prima parte a unui curs de perfecționare cuprinzînd muzeografi specialiști în zoologia vertebratelor — ornitologie și mamologie.

Această acțiune a fost concepută prin excelență practică, reeditînd de altfel obiectivul unor mai vechi forme de lucru: cercetarea fenomenului de migrație la păsări în perioada pasajului de

Efectuarea de măsurători în timpul cursurilor

https://biblioteca-digitala.ro

toamnă de-a lungul Văii Siretului și, respectiv, cercetarea componenței specifice a faunei de mamifere din parcul dendrologic Remeiuș—Bacău.

Partea novatoare a cursului o constituie atragerea ca lectori și instructori în munca de teren (inelări, determinări de sex, vîrstă, specie, comportament, sau ca practicieni în tehnici de preparare) a unor autorizați specialiști: conf. univ. D. G. Vasiliu, dr. Radu Dimitrie, dr. Maria Paspaleva, dr. Aurel Papadopol, conf. univ. I. Gall Korody, cercet. dr. Victor Ciochia, St. Kohl, Emil Nadra, dr. C-tin Șova, Dan Stănescu, L. Kovats. În acest fel, problemele legate de tematica teoretică — tehnici de lucru — au fost confirmate, verificate și aplicate în activitatea practică propriu-zisă. Cursul s-a transformat „într-o ocazie binevenită de susținere, de discuții și schimb de experiență" (apreciere aparținînd muzeografei cursant Rozalia Poliș — Muzeul Țării Crișurilor-Oradea) privind cele mai moderne și dezbătute puncte de vedere din domeniul științelor naturii.

Considerăm această formă de perfecționare importantă și din perspectivele pe care le acordă prin statuarea unei colaborări permanente între colegi ca și între participanți și lectori.

De altfel cursul și-a încheiat această primă convocare printr-un protocol colectiv de lucru: participanții vor efectua cercetări simultane de teren în 13 centre din țară, în zilele de 17—18—19 ale fiecărei luni, cercetări coordonate de muzeograful sibian Dan Stănescu, și care se constituie ca elemente componente ale unui viitor material de studiu cu caracter ornitologic.

În viziunea participanților și organizatorilor cursului s-au stabilit modalitățile de organizare și finalizare practică: viitoarea convocare se efectuează în bazinul și Delta Dunării, se subordonează ideii de colaborare eficientă, autorizată, pentru constituirea unui muzeu al Dunării la Galați.

De fapt, subordonarea activităților de perfecționare profesională fie înființării unor noi obiective muzeale, fie dotării cu material expozițional sau îmbunătățirii lor sub aspect muzeologic, constituie o „strategie", o dezvoltare concretă a acelor acțiuni, în speță cu caracter practic, care contribuie la perfecționarea pregătirii profesionale sub aspectul cunoștințelor de specialitate, a aptitudinilor solicitate ca și a atitudinilor noi față de sarcinile și rolul muzeului, al muzeografului.

La acest curs se remarcă contribuția deosebită, pe care și-au adus-o în organizarea și desfășurarea lui, Direcția muzeelor, prin inspectorii de specialitate, care au participat, în mod permanent, la organizarea și desfășurarea cursului, și colectivul Muzeului de Științele Naturii din Bacău.

Aceste întîlniri de lucru aflate sub semnul perfecționării contribuie la vehicularea experienței înaintate, la stabilirea unor măsuri concrete în domeniul păstrării echilibrului ecologic și al folosirii raționale, prin cercetări fundamentate științific, a naturii în sprijinul omului.

Ioan OPRIȘ

PERFECȚIONAREA PREGĂTIRII PROFESIONALE A MUZEOGRAFILOR ETNOGRAFI

Programul de perfecționare a muzeografilor cu specialitatea etnografie se realizează prin două categorii de cursuri:

a) un curs de „metode moderne de cercetare în etnografie", la care participă muzeografi cu vechime în specialitate, și

b) un curs de „etnografie generală", la care vor fi cuprinși etnografii începători.

În anul 1972, în prima formă de perfecționare a pregătirii profesionale au fost cuprinși un număr de 18 muzeografi. Asupra modalităților de realizare a acestei forme — cursul privind metodele moderne — vom referi în cele de mai jos.

Concepția organizatorilor a împărțit acest curs în etape, și anume: o primă etapă între 8—21 mai 1972, cînd participanții au audiat un corp de expuneri însoțite de materiale demonstrative (foto, grafic) pe linia tematicii anunțate; se remarcă tendința de a anula pe cît posibil metodica tradițională, care se bazează doar pe prelegere și de a transforma în fapt expunerea de noi cunoștințe într-o dezbatere demonstrativă, ilustrată convingător cu material vizual și exemplificată prin activități practice realizate sau realizabile în domeniul cercetării etnografice.

Această parte a vizat și însușirea unei terminologii moderne în sensul metodelor moderne ca și a celor incluse în sfera antropologiei culturale. Metodica cursului teoretic a dovedit astfel o mare diversitate, iar mijloacele de realizare au fost flexibile și activizante.

A doua etapă a cursului, între 3—16 iulie 1972, a fost un prilej deosebit de aplicare în practică a materialului teoretic prezentat la prima convocare. Realizarea ei a intervenit după 45 de zile, pentru a permite cursanților o mai mare apropiere a problemelor dezbătute, prin studiu individual. Această etapă s-a realizat într-o zonă cu o fenomenologie etnografică deosebită: Oașul.

După stabilirea temelor de cercetare, de comun acord cu coordonatorul științific al programului — dr. Georgeta Stoica, s-au efectuat în teren investigații din unghiul de vedere al metodologiei vizate de curs.

Paralel cu cercetarea s-au făcut achiziții de material etnografic în vederea realizării unei expoziții la Negrești—Oaș.

Legarea întregii acțiuni a perfecționării de crearea unui obiectiv muzeal, aprecierea achizițiilor ca parte integrată verificării pregătirii profesionale, transpunerea cursanților în diverse situații

https://biblioteca-digitala.ro

solicitînd discernămînt, analiză, experiență, au transformat această parte a cursului într-una de mare interes, cu un puternic ecou și învățăminte pentru cursanți și organizatori.

Acest gen de activitate oferă posibilitatea realizării unui „feedback", se axează pe motivații individuale și de grup, dezvoltă spiritul de muncă în echipă, căreia îi întărește coeziunea în fața unor sarcini date, se impune ca atare atît pe planul confirmării „pașilor" făcuți în asimilarea problemelor cît și pe cel al autorecompensei.

Un element mobilizator, permițînd reglarea programelor de perfecționare viitoare este testul de cunoștințe cu caracter de sondaj, aplicat participanților la sfîrșitul cursului; el relevează însușirea problematicii și pregătirea profesională a acestora.

O serie de aspecte privind organizarea primei activități de perfecționare a muzeografilor nu au fost în întregime realizate; între ele enumărăm în primul rînd participarea unor muzeografi cu nivele diferite de experiență profesională și întîrzierea materialului-suport (sinteze documentare) adresat cursanților.

Cursul s-a bucurat de participarea ca lectori a unor mari specialiști, pe toată durata lui a fost asistat de dr. Georgeta Stoica, instructor în Direcția muzeelor, iar în activitatea practică din județul Satu Mare de Nicolae Ungureanu, instructor în Direcția muzeelor.

În timpul programului, cei 18 muzeografi au avut ocazia să se întîlnească cu cadre de conducere ale C.C.E.S., să dezbată problemele muzeului contemporan, ale cercetării etnografice în muzee, în prezența și cu concursul tovarășilor prof. univ. Tamara Dobrin, prof. univ. dr. Mihai Pop, conf. univ. Iulian Antonescu.

„Considerăm problematica cursului ca făcînd parte din imperativele cercetării și metodologiei moderne în domeniul etnografiei", declara Pompei Mureșan, muzeograf principal la Muzeul etnografic al Transilvaniei, la ședința de apreciere a cursului.

Și de altfel cîteva acțiuni, bine apreciate calitativ, au fost declanșate practic de cele însușite la cursul etnografilor *: la Brașov, Olivia Moraru folosește elemente din cursul de perfecționare în organizarea unei expoziții de port popular; la Brăila, Liviu Mihăilescu îmbină tot într-o expoziție rezultate ale cercetării moderne efectuate prin optica metodologiei moderne. Sînt primele semne că actul perfecționării și-a atins scopul și, categoric, vor fi urmate de încă multe altele.

Ioan OPRIȘ

* Pentru realizarea unei viziuni de ansamblu asupra cursului, atașăm programul de desfășurare și tematica lucrărilor participanților.

PROGRAMUL CURSULUI
„MIJLOACE MODERNE ÎN CERCETAREA ETNOGRAFICĂ"

Ziua	Ora	Tema	Lector sau conducător de lucrări
Luni 8 mai	8—10	— Deschiderea cursului. Sarcinile și funcțiile muzeului românesc contemporan.	I. Antonescu Dir. Muzee CCES Ioan Opriș
	10—11	— Prezentarea programului cursului	
	11—14	— Conceptul de cultură. Origini și delimitări în istoria gîndirii etnografice și antropologice. Prelegere-Dezbateri.	Conf. univ. dr. V. Caramelea
	17—19	— Manipularea, ambalarea și transportul valorilor muzeistice potrivit regulilor conservărilor.	Maior ing. A. Leluțiu, șef secție restaurare-conservare, Muz. Milit. Central
Marți 9 mai	8—11	— Schemele categoriilor universale ale culturii. Ghid în cercetarea de teren și organizarea materialelor din muzeele etnografice. Prelegere-Dezbateri.	Conf. univ. dr. V. Caramelea, șef secție Centr. cercetări antropologice al MEI
	11—13	— Întîlnire cu tov. Tamara Dobrin	Gh. Geană — cercetător
	15—19	— Documentare la Institutul de Etnografie și Folclor sau la diverse biblioteci.	științ. la Centr. cercet. antropolog. al MEI
Miercuri 10 mai	8—11	— Metode clasice și moderne în cercetarea unei culturi. De la evoluționismul și istoricismul cultural, structuralism, funcționalism la configurationalism și tematicism. Prelegere-Dezbateri.	

https://biblioteca-digitala.ro

Ziua	Ora	Tema	Lector sau conducător de lucrări
	11—13	— Metoda comparativă, metodă modernă de cercetare. Prelegere	Alexandru Popescu, cercet. șt. la Inst. Et. și Folclor
	15—17	— Apărarea valorilor muzeistice împotriva sustragerilor și a efectelor distructive ale focului și altor calamități naturale. Principii, mijloace de prevenire și combatere. Demonstrații practice. Dezbateri.	Maior ing. A. Leluțiu
	17—19	— Metode clasice și moderne în cercetarea unei culturi. Dezbateri.	Conf. univ. dr. V. Caramelea
Joi 11 mai	8—11	— Cultura prospectivă, educația și structura personalității naționale a popoarelor. Prelegere. Dezbateri.	Conf. univ. dr. V. Caramelea
	15—19	— Studiu individual.	
Vineri 12 mai	8—11	— Metoda structuralistă și modul de aplicare în domeniul etnografiei. Prelegere.	Const. Eretescu, cercet. șt. la Inst. de Etnogr. și Folclor Alex. Popescu
	11—13	— Metode matematice în etnografie. Prelegere.	
	17—19	— Aplicații ale metodelor structuraliste în cercetarea locuinței și interiorului.	Lector univ. dr. Georgeta Stoica
Sîmbătă 13 mai	8—11	— Teoria limbajelor. Prelegere.	Dr. Sanda Eretescu-Golopenți., cercet. șt. la Centrul de cercet. fonetice și dialectale.
	11—13	— Tehnici moderne în documentarea și cercetarea etnografică. Vizită de lucru la Institutul de Etnografie și Folclor.	Lector univ. dr. G. Stoica și Ioan Opriș
Luni 15 mai	8—11	— Semn, semnificație, simbol. Prelegere.	Const. Eretescu
	11—14	— Metoda cartografierii. Atlasul etnografic. Colocviu.	Dr. I. Vlăduțiu, dir. adj. Instit. Etn. și Foclor
	17—19	— Arta populară — mijloc de comunicare. Prelegere.	Lector univ. dr. G. Stoica
Marți 16 mai	8—11	— Metode clasice de cercetare în domeniul etnografiei. Prelegere demonstrativă.	Dr. I. Vlăduțiu
	11—13	— Profil istoric mehedințean. Prelegere.	Prof. univ. dr. doc. A. Sacerdoțeanu
	14—17	— Vizita la Muzeul Național R.S. România	Ioan Opriș
	17—19	— Profil geografic mehedințean. Prelegere.	Conf. univ. dr. Gh. Dragu
Miercuri 17 mai	8—12	— Funcția faptelor de folclor și muzeistice. Legătura lor cu determinările socio-economice-culturale. Prelegere.	Prof. univ. dr. doc. Mihai Pop, dir. Inst. Etn. și Folclor
	12—14	— Expunere și conservare. Compatibilitate și incompatibilitate. Colocviu demonstrativ.	A. Moldoveanu, instr. la Dir. Muzee CCES
	16—19	— Documentare la Muzeul satului	Ioan Opriș
Joi 18 mai	8—10	— Informatica — mijloc de cercetare modernă. Prelegere .	Ing. Cr. Louky, șef serviciu perfecționare cadre IDT
	10—13	— Cercetarea interdisciplinară. Prelegere.	Conf. univ. dr. Corina Nicolescu

https://biblioteca-digitala.ro

Zina	Ora	Tema	Lector sau conducător de lucrări
	16—20	— Corelația dintre valorile muzeistice și mediul ambiant. Probleme de bază ale conservării științifice a patrimoniului privite din punctul de vedere al relației muzeograf-conservator-restaurator.	Aurel Moldoveanu
Vineri 19 mai	8—12	— Structura și evoluția fenomenelor de artă. Mutații funcționale în raport cu evoluția gîndirii și efectul lor asupra schimbărilor de sens. Dezbateri.	Prof. univ. dr. doc. Mihai Pop
	12—14	— Documentare la Muzeul de artă populară.	I. Opriș
	17—19	— Problema organizării Muzeului de etnografie de la Tr. Severin.	G. Stoica
Sîmbătă 20 mai	8—12	— Stabilirea proiectului de cercetare. Constituirea echipelor. Repartizarea sarcinilor. Evaluarea parțială a cursului.	G. Stoica, I. Opriș, T. Dobrin, M. Pop, L. Roșu, red. șef. Rev. muzee, Gh. Canja, dir. CSPC

TEMATICA

lucrărilor participanților la cursul „Metode moderne de cercetare"

MIHĂILESCU Liviu — Tipuri de producție ceramică în raport cu funcția produselor, cu tehnicile de producție și cu posibilitățile de difuzare (Vama, Huta, Turț).

LAZĂR George — Rechizita ceremonială a obiceiurilor de înmormîntare. Polifuncționalitatea și sensurile ei (Cămîrzana, Tîrșolț).

RĂILEANU Angela — Cotidian și sărbătoresc, tradițional și modern în țesăturile de interior (Turț, Moișeni).

DRAGOMIRESCU Marin — Cotidian și sărbătoresc, tradițional și modern în țesăturile de interior (Turț, Moișeni).

MORARU Olivia — Ansamblul și funcția elementelor portului femeiesc (Racșa).

ILIE Rada — Ansamblul și funcția elementelor portului femeiesc (Certeze).

MARCU Natalia — Tehnici tradiționale în confecționarea țesăturilor de interior și de transport; modernizarea lor (Băița).

SOCOL Maria — Limbajul decorativ al mobilierului și ustensilelor de casă; schimbări de structură și semnificație (Turț, Gherța Mică).

DINUȚĂ Gh. — Structura unei așezări rurale (Moișeni).

VOCHIN Filofteiu — Structura unei așezări rurale (Moișeni, Gherța Mică).

ȘAINELIC Sabin — Diferențieri de tip și structură socială în arhitectura satului (Turț, Gherța Mare, Cămîrzana).

SECARĂ Nicolae — Diferențieri de tip și structură socială în arhitectura satului (Turț, Gherța Mare, Cămîrzana).

MUREȘANU Pompei — Noi interpretări și contribuții la terminologia cîtorva elemente de cultură materială agricolă (Cămîrzana).

KÓS K. — Mutații numerice și calitative în rolul bărbaților în agricultură; raportul lor cu agrotehnica tradițională și cea modernă (Racșa, Orașul Nou).

GHIDĂU Elena — Tipuri de producție în domeniul hainelor din lînă în raport cu funcția produselor, cu tehnicile de lucru și cu posibilitățile de difuzare (Negrești, Bixad).

TOȘA Ioan — Raportul dintre arhitectura utilitară și arhitectura instituțională (Lechința).

DĂNCUȘ Mihai — Prezența instalațiilor tehnice în satul contemporan și modurile de dezintegrare sau integrare în viața modernă (Negrești, Bixad). Motivații.

BRATU Delia — Schimbări de nivel cultural și mentalitate oglindite în igiena vieții cotidiene (Negrești, Turț).

https://biblioteca-digitala.ro

SPECIFICITATEA ACȚIUNILOR DE PERFECȚIONARE PROFESIONALĂ A MUZEOGRAFILOR CU SPECIALITATEA ARTĂ PLASTICĂ

Multitudinea preocupărilor în domeniul muzeografiei — artă, istorie, arheologie, științele naturii, etnografie etc. — determină adecvarea metodică a procesului de perfecționare profesională.

Formula în care această adecvare duce la precizări de specialitate individualizate foarte clar în scopul acțiunii, se realizează în cadrul pregătirii profesionale a specialiștilor din muzeele de artă.

Pentru această categorie sînt preconizate, prin programul pentru lucrătorii din sistemul culturii și artei, două forme de perfecționare, care converg către un singur țel, orientarea științifică a activităților muzeale în funcție de principalele două coordonate : patrimoniu și public.

Diferențierea programelor de perfecționare are în vedere nu atît reactualizarea unor cunoștințe teoretice acumulate anterior printr-un ciclu de învățămînt superior, mai mult sau mai puțin aplicat la materia dată (istoria, critica sau muzeologia de artă) sau printr-o îndelungată experiență profesională — cît atenționarea specialiștilor prin stabilirea unor metodologii și tehnici noi de lucru în raport cu cele două mari aspecte ale problemei sus enunțate.

Dacă accentul acordat metodologiei interdisciplinare a cercetării, dublat de estetică și teoria artei, precum și de psihologie — pedagogie în programul cursului de muzeografie de artă urmărește proiectarea acestor discipline ca instrumente ale specialistului în operarea selecției valorice asupra patrimoniului muzeistic existent și virtual — grupajul mai extins al psihologiei, esteticii, teoriei și istoriei artei moderne și contemporane, mondiale și românești, programat la cursul îndrumătorilor de la muzeele de artă, vizează aceste discipline ca instrument al investigației specialistului, dar și al influențării de către acesta a gustului public, ale sondării opțiunii publicului pentru artă, diferențiat în funcție de vîrstă, formație, preocupări, al stabilirii criteriilor de accesibilitate etc.

Desigur, cu prilejul întocmirii programelor diferențiate, s-a avut în vedere nu numai justificarea funcțională a cursurilor (reflectate inclusiv în activitățile practice programate în timpul convocării cît și în tematica lucrărilor de atestare, ce urmează a fi elaborate la instituția muzeală, în planul de muncă pe anul 1973), ci s-a ținut cont de formația de bază a marei majorități a celor două grupe de specialiști, muzeografii avînd, preponderent, o inițiere și experiență în domeniul artelor plastice (absolvenți ai institutelor, facultăților de artă plastică sau a secției de istoria și teoria artei), pe cînd componența grupei ce se specializează în problema relației muzeului cu publicul, în marea ei majoritate fiind de formație și experiență prevalent pedagogică (absolvenți ai universităților de la facultățile de istorie, limbă etc.).

Interferențele dintre cele două cursuri au fost gîndite în funcție de același obiect supus abordării diferențiate — arta plastică modernă și contemporană românească în contextul tradiției și la confluența cu arta europeană de la sfîrșitul sec. XIX și începutul sec. XX.

În cele ce urmează ne vom referi la observațiile desprinse din prima acțiune de perfecționare în domeniu — cursul cu tematică estetică și muzeologie, desfășurat între 2 oct.—4 nov. 1972, care ne permite o serie de constatări și concluzii.

Pentru acest curs a fost aleasă ca formă predominantă de lucru *conferința-discuție*, care, ținînd cont de componența grupului de participanți, transmite în același timp informații și oferă posibilități de prelucrare a acestora. Această formă facilitează și activizează participarea la discuții cît și comunicarea dintre cursanți, dă posibilitatea efectuării unui transfer de cunoștințe din partea lectorilor, cît și între cursanții înșiși.

Metoda conferinței-discuție a fost completată consecvent cu *demonstrațiile practice* realizate în muzee, laboratoare, depozite, cu *vizitele de lucru transformate de fapt în studii de caz*, care au obligat pe cursanți la reflecții, comparații, formulări de opinii individuale. Sînt concludente în acest sens contactele cu muzeele bucureștene (Muzeul de artă al R.S. România, Muzeul de istorie al R.S. România, Muzeul Simu, Muzeul de la Mogoșoaia, Colecțiile Pallady și Avachian), muzeele de artă din Ploiești și Brașov, Secția de artă din Muzeul de la Sf. Gheorghe și Muzeul Brăilei.

Pentru transpunerea cursanților în situații concrete am optat pentru acțiuni practice demonstrative. La Galați pe un fond muzeal dat, cursanții au lucrat timp de aproape o săptămînă realizînd o colaborare fructuoasă, cu concluzii revelatoare în ceea ce privește o problematică generală de mare actualitate : muzeul de artă contemporană.

Pornind de la premisa că muzeograful de artă este în același timp un cercetător și un practician, programul efectuat la Muzeul de artă modernă și contemporană din Galați a inclus mai multe aspecte. Participanții au fost împărțiți în grupe de lucru, numeric egale : la pictură, grafică, sculptură și artă decorativă. Fiecare grup a fost condus de un responsabil ales prin tragere la sorți. Grupele și-au împărțit atribuțiile pe componenți, și-au organizat munca după un plan propriu, sistem care a constituit un bun prilej de studiere a modului de adaptare a cursanților la diferite situații. Trebuie să spunem că în toate cele patru cazuri organizarea internă a relevat optici și practici care au fost dezbătute apoi cu participanții : responsabilitatea, capacitatea de integrare într-un colectiv, subordonarea față de conducătorul acțiunii, valorificarea experienței profesionale, intuiția și imaginația, respectarea programului sau, uneori, contrariile acestora. Fiecare grup a trecut apoi la studierea depozitelor din sfera lui de interes, a pieselor ce puteau fi selecționate în vederea stabilirii unei tematici expoziționale — acțiunea respectivă durînd două zile. După definitivarea tematicii

https://biblioteca-digitala.ro

Aspect de la curs

și alegerea lucrărilor s-a trecut la transportul lor în expoziție și la montarea acestora cu o logică proprie, specifică. Considerăm că aspectul practic și responsabilitatea grupurilor a activizat în mare măsură pe participanți și a creat o stare de transpunere firească în practică a rezultatelor cercetării, a documentării asupra pieselor vizate. Pe tot parcursul programului, cursanții au studiat în ansamblu obiectivul final — *expoziția*, au schimbat păreri, au avut ocazia realizării unui real schimb de experiență. În paralel au fost întocmite — folosind documentația existentă la muzeu — fișe de obiect, modele de fișe analitice, fișele biografice ale artiștilor respectivi. O zi din program a fost afectată ultimelor finisări de ordin muzeografic: texte de sală, etichete, revizuirea panotării și, în final, au fost supuse discuției colectivului concepția și modalitățile de realizare pentru fiecare echipă în parte. Aprecierea rezultatului practic, ca reușită și elocventă pentru strădania și concepția muzeografică, a fost făcută de către Anastase Anastasiu, directorul adjunct al Muzeului de artă al R.S. România, Nicolae Itu, directorul Muzeului de artă modernă și contemporană din Galați și de conducătorii cursului. Această muncă a reliefat și aspectul de colaborare și schimb de experiență colegial între muzeografii de artă din țară și cei de la Muzeul de artă modernă și contemporană din Galați.

Considerînd că una din sarcinile de bază ale muzeografului de artă este decizia sa în vehicularea, aproape zilnică, a unui patrimoniu însumînd valori artistice, s-a optat, ca formă de sondaj, și pentru un test de cunoștințe care prin concluziile sale să permită îmbunătățirea corespunzătoare a programului de perfecționare în viitor și totodată să constituie o dovadă a nivelului cunoștințelor dobîndite de participanții la actualul curs.

Testul a constituit pentru majoritatea participanților o formă inedită; în componența lui intra un aspect practic vizînd stimularea grupului aflat la perfecționare în însușirea unor problemecheie. Cursanții au fost puși în fața unor cazuri reale de conservare: li s-au dat parametrii anteriori și posteriori schimbării microclimatului (umiditate, temperatură, lumină, fișe de sănătate și restaurare) unor obiecte — tîmplă de biserică și conteș de domniță — cerîndu-li-se decizia în acordarea vizei pentru mutarea în alt mediu și argumentarea poziției personale, justificarea ei științifică.

A doua problemă a privit organizarea și funcționarea — cu rolul și sarcinile muzeografului de artă — a unei comisii de achiziții și evaluare. Puși în fața unor tablouri cu documentația făcută (oferte, certificate de autenticitate etc.), cursanții au optat pentru operele respective motivîndu-și opțiunile în funcție, în primul rînd, de profilul și tematica muzeului la care lucrează și apoi de poziția personală.

Considerăm că aceste metode cu caracter practic au o valoare deosebită: transpun pe cursanți

https://biblioteca-digitala.ro

în situații reale, îi angajează într-o confruntare cu problemele zilnice de rezolvat și le oferă, totodată, modele de lucru.

Din analiza testelor se desprind unele aspecte care privesc în general muzeul de artă: mulți cursanți participă pentru prima dată la o ședință de achiziții și au astfel sentimentul răspunderii; necesitatea studierii mai profunde a patrimoniului virtual (mai ales pe plan local); întocmirea documentației patrimoniului existent; stabilirea exactă și urmărirea tuturor parametrilor de conservare a patrimoniului din expunere și în depozite și mai ales respectarea regulilor unei conservări științifice.

În timpul cursului, participanții au făcut o documentare de profil în mari muzee sau secții de artă din țară, timp de două săptămîni, ceea ce a constituit un bun prilej de adîncire a cunoștințelor asupra patrimoniului și a muncii colegilor din unități similare.

Tematica lucrărilor de atestare a cursanților — stabilită de comun acord cu aceștia, cu conducerile muzeelor respective, și cu Direcția muzeelor din C.C.E.S., adecvată atît intereselor instituțiilor muzeale cît și opțiunilor individuale — înscrie dimensiunile acestei noi faze din amplul program de perfecționare a lucrătorilor din muzeele țării.

Odată întorși acasă, *„cu o personalitate profesională redescoperită"*, cuvinte ce aparțin unui participant la curs (Dora Pop, muzeograf la Muzeul de artă din Cluj), muzeele trebuie să se deschidă larg pentru a-i primi pe cei dintîi „perfecționați" și totodată să creeze condiții pentru ca investiția materială și morală să rodească.

Paraschiva POJAR,
Ioan OPRIȘ

PROGRAM

pentru cursul de perfecționare a muzeografilor în specialitatea artă plastică

Curs teoretic: 2.X.—15.X.1972
Curs practic: 16.X.— 4.XI.1972

Catedra de specialitate a cursului:

— Mircea Popescu — directorul Direcției artelor plastice din CCES
— Georgeta Peleanu — șef secție, Galeria de artă românească la Muzeul de artă al R.S.R.
— Anatol Mândrescu — vicepreședinte al Uniunii artiștilor plastici

Conducătorii cursului:

— Paraschiva Pojar — instructor principal Direcția muzee din CCES
— Ioan Opriș — instructor expert la Centrul special de perfecționare a cadrelor din CCES

Data	Ora	Tema	Lector sau conducător de lucrări
Luni 2.X.	9—12	Deschiderea cursului. Anunțarea programului. Probleme organizatorice.	P. Pojar I. Opriș
	12—14	*Din evoluția ideilor despre artă și civilizație în istoria culturii.* Prelegere.	Răzvan Theodorescu, dir. Institutului de istoria artei
	17—19	*Ce este valoarea? Momentul obiectiv și subiectiv al valorii, ierarhizarea și selecția valorilor. Judecata de valoare; rolul idealului (politic, etic, estetic) în constituirea judecății de valoare și alegerile preferențiale.* Prelegere.	Prof. univ. M. Breazu
Marți 3.X.	8—11	*Politica P.C.R. în problemele culturii și artei. Sarcinile activului cultural în formarea conștiinței socialiste a maselor.* Prelegere	Prof. univ. Tamara Dobrin vicepreședinte CCES
	11—13	*Sensul filozofic al succesiunii curentelor artistice în veacurile XIX și XX.* Prelegere, demonstrație.	Prof. univ. Ion Frunzetti director Edit. Meridiane

https://biblioteca-digitala.ro

Data	Ora	Tema	Lector sau conducător de lucrări
	16—19	*Apărarea valorilor muzeistice împotriva sustragerilor şi efectelor distructive ale focului şi altor calamităţi. Principii, mijloace de prevenire şi combatere.* Prelegere, demonstraţii.	Al. Leluţiu şef. labor. restaurare Muz. militar central
Miercuri 4.X.	8—11	Program de filme documentare	M. Săndulescu muzeograf M.A.R.S.R.
	11—14	*Universalitatea artei plastice româneşti prin originalitatea sa.* Prelegere, demonstraţie	Conf. univ. Vasile Drăguţ dir. D.M.I.A.
	16—19	Vizitarea Muzeului de istorie al R.S.R.	Ioan Opriş
Joi. 5.X.	8—10	*Bazele psihosociologice şi pedagogice ale relaţiei muzeu-public.* Prelegere.	Prof. univ. T. Dobrin
	10—12	*Valoarea în domeniul artelor plastice.* Dezbatere.	Prof. univ. M. Breazu
	16—19	Arta contemporană în Muzeul Simu. Dezbatere	P. Pojar
Vineri 6.X.	8—10	*Bazele ştiinţifice ale activităţii muzeistice. Caracterul multidisciplinar al activităţii muzeistice.* Prelegere-demonstraţie.	M. Popescu dir. Dir. arte plastice/CCES
	10—13	*Patrimoniul muzeistic, criterii de organizare ştiinţifică; evidenţa.* Prelegere, demonstraţii	Paula Constantinescu — muzeograf pr. M.A.R.S.R
	16—19	Prezentarea Galeriei naţionale; principiile de organizare, selecţionare, prezentare. Discuţii.	Paula Constantinescu
Sîmbătă 7.X.	8—10	*Cercetarea fondului muzeal; atribuiri şi identificări; documentare şi investigaţii de laborator.* Prelegere. Demonstraţii.	C. Răchiţeanu muz. pr. M.A.R.S.R.
Sîmbătă 7.X. Duminică 8.X.	11—20	Principiile de constituire, selecţie şi îmbogăţire a patrimoniului secţiilor de artă din Braşov (Sala Victoria) şi Sf. Gheorghe. Probleme de expoziţii permanente şi temporare	Dinu Vasile şef secţie Muz. Braşov, Ion Mattis muz. pr. Muz. jud. Sf. Gheorghe; P. Pojar; I. Opriş
Luni. 9.X.	8—13	*Principii şi metode de conservare.* Prelegere, demonstraţie. *Principalele reglementări privind instituţiile muzeale şi activităţile lor specifice.*	M. Bădulescu — Dir. M.A.R.S.R. L. Pardău
	16—19	*Corelaţia dintre valorile muzeale şi mediul ambiant. Ambalare, împachetare, transport.*	Al. Leluţiu
Marţi 10.X.	8—13	*Principii de restaurare a obiectelor muzeistice.* Demonstraţie.	Pia Vera Anastasiu — şef atel. restaurare-pict. M.A.R.S.R.
	17—19	*Arta ambientală şi comanda socială.* Prelegere, demonstraţie	M. Popescu
Miercuri 11.X	8—10	*Criterii de selecţionare a fondului muzeal în vederea valorificării în scopuri ştiinţifice şi cultural-educative a patrimoniului muzeistic.* Prelegere, demonstraţie.	Doina Schobel, muz. pr. M.A.R.S.R.
	10—12	*Îmbogăţirea continuă a patrimoniului de artă al muzeelor de profil; criterii, modalităţi.* Prelegere, demonstraţie.	A. Anastasiu, dir. adj. M.A.R.S.R.

https://biblioteca-digitala.ro

Data	Ora	Tema	Lector sau conducător de lucrări
	15—19	Expunere asupra problemelor de profil ale colecției „G. Avachian" și Casei-muzeu „Th. Pallady". Colecții și colecționari. Discuții.	Viorica Dene șef secție M.A.R.S.R.; P. Pojar, I. Opriș
Joi. 12.X.	8—18	Principiile de selecție și de îmbogățire a patrimoniului la Muzeul de artă din Ploiești Vizită de studiu și documentare la Casa memorială N. Iorga — Vălenii de Munte	P. Pojar, M. Rădulescu, dir. muz. artă Ploiești
Vineri 13.X.	8—10	Perfecționarea pregătirii profesionale a salariaților din muzee. Dezbatere.	I. Opriș
	10—12	Analiza și definitivarea proiectelor de lucrări	P. Pojar, I. Opriș
	16—20	*Mijloace audio-vizuale și modalități moderne de organizare și valorificare expozițională. Expoziții permanente și temporare: tematice, de colecții, retrospective* etc. *Publicații: analize, sinteze, popularizarea valorilor muzeale și a activității muzeelor de artă.* *Redactare, machetare, procedee tehnologice de realizare a publicațiilor.* Prelegere. Demonstrații.	P. Oprea, șef serv. M.A.R.S.R.
Sîmbătă 14.X	8—11	*Rolul muzeului ca instituție de cultură în condițiile apariției noilor tehnici vizuale și noilor mijloace de comunicare în masă. Sensul politicii culturale a partidului nostru în domeniul promovării valorilor estetice autentice.* Prelegere.	Prof. univ. Gh. Achiței, rector Inst. „N. Grigorescu"
	11—14	*Valențe noi ale creației plastice actuale din țara noastră.* Prelegere-discuții.	Prof. univ. Ion Frunzetti
	16—19	Vizitarea unei expoziții de artă contemporană.	I. Opriș
Luni 16.X.	8—11	Vizită de lucru la Oficiul de organizare a expozițiilor de artă	M. Deac, dir. al Of. org. exp. artă. P. Pojar, I. Opriș
	12—15	*Perspectivele realizării muzeului de artă contemporană.* Masă rotundă.	I. Antonescu, M. Deac, M. Popescu, I. Pacea, I. Sălișteanu

PROGRAMUL PRACTIC

17.X.—28.X. — Participanții la curs vor efectua individual activități de documentare și cercetare de specialitate în diferite instituții (muzee, expoziții, ateliere, colecții particulare, biblioteci, arhive etc.) din țară.

30.X.—3.XI — Activitatea practică colectivă pe colecția Muzeului de artă modernă și contemporană românească din Galați (întocmire de invetar, fișe de evidență, științifice, biografice, de sănătate; organizare de depozit; tematica și organizarea unei expoziții).

4.XI — București — Testarea participanților. Aprecierea cursului.

VERIFICAREA: — Se va face prin aprecierea lucrării personale (studii, expoziție tematică monografică sau retrospectivă, catalog de colecție sau expoziție, repertoriu biografic) de către o comisie numită în acest scop.

NOTĂ: În anul 1973 participanții la acest curs vor fi cuprinși și în cadrul cursului de muzeologie generală.

https://biblioteca-digitala.ro

MANIFESTĂRI ÎN CINSTEA ANIVERSĂRII REPUBLICII

În zilele de 25 și 26 noiembrie, la Goleşti şi Piteşti, jud. Argeş, au avut loc două interesante manifestări dedicate celei de-a 25-a aniversări a Republicii.

Sesiunea ştiinţifică organizată de Muzeul din Goleşti, în colaborare cu Facultatea de istorie a Universităţii din Bucureşti a avut ca temă: ,,Ideea de republică la români" şi s-a bucurat de prezenţa mai multor specialişti din judeţ şi din Bucureşti.

Atît la deschiderea lucrărilor cît şi pe parcursul susţinerii comunicărilor a fost prezent tov. Gheorghe Năstase prim secretar al Comitetului judeţean Argeş al P.C.R., preşedintele Consiliului popular judeţean.

Au susţinut comunicări:

— Lector univ. dr. Eufrosina Popescu, ,,Proclamarea Republicii Populare Române, eveniment important în istoria poporului român";

— Prof. univ. dr. Aurelian Sacerdoţeanu: ,,Ideea de republică la Români în evul mediu";

— Lector univ. Ion Gh. Sendrulescu, ,,Ideea de republică în sec. al XIX-lea";

— Lector univ. dr. Ion Scurtu şi asistent univ. Vasile Budrigă: ,,Cinstirea proclamării Republicii Populare Române de către poporul român";

— Prof. Petre Popa, ,,Ideea de republică revoluţionară şi democratică. Lupta pentru republică în judeţul Argeş".

— Prof. Vasile Novacu ,,Ideea de republică la Piteşti".

Atît comunicările cît şi discuţiile au reliefat lupta poporului român de-a lungul istoriei pentru drepturi egale, sociale şi politice; ideea de republică avînd o veche tradiţie în conştiinţa poporului român.

În dimineaţa zilei de 26 noiembrie în sala de festivităţi a municipiului Piteşti şi-a desfăşurat lucrările o altă importantă manifestare organizată de către Muzeul judeţean Argeş în colaborare cu Comitetul municipal pentru cultură şi educaţie socialistă Piteşti şi Comisia judeţeană pentru difuzarea ştiinţei şi culturii.

Este vorba de simpozionul cu tema: ,,Cele patru capitale ale Ţării Româneşti", simpozion organizat de asemenea în întîmpinarea celei de-a 25-a aniversări a Republicii, la care a participat un mare număr de auditori, cadre didactice, muzeografi, oameni de ştiinţă şi cultură, elevi şi studenţi.

Cuvîntul de deschidere a fost rostit de către, tov. lector univ. Radu Stancu, directorul Muzeului judeţean, Argeş.

Au luat cuvîntul:

— Prof. univ. dr. doc. C. C. Giurescu, care a vorbit despre oraşul Bucureşti, cea mai nouă capitală a Ţării Româneşti;

— Gabriel Mihăescu, directorul Muzeului din Tîrgovişte, despre istoria oraşului şi capitalei Ţării Româneşti, Tîrgovişte;

— Flaminiu Mîrţu, directorul Muzeului din Cîmpulung-Muscel, despre istoria oraşului şi capitalei Ţării Româneşti, Cîmpulung;

— Prof. univ. dr. Aurelian Sacerdoţeanu despre ,,Curtea de Argeş, prima capitală a Ţării Româneşti".

Toate cele patru comunicări au folosit un amplu material documentar şi arheologic pentru susţinerea tezelor puse în discuţie, aducîndu-se şi noi precizări în legătură cu atestarea documentară şi arheologică a celor patru oraşe. O prezentare mai largă a problemelor ridicate în cele patru comunicări va fi făcută în paginile numărului viitor al revistei noastre.

ANIVERSAREA CENTENARULUI MUZEULUI ETNOGRAFIC DIN BUDAPESTA

În zilele de 9 şi 10 octombrie 1972 a avut loc la Budapesta, în incinta Academiei de Ştiinţe, Sesiunea ştiinţifică organizată cu prilejul aniversării centenarului Muzeului Etnografic din Budapesta (,,Néprajzi Múzeum").

Sesiunea a fost deschisă de Garamvölgyi József, ministrul adjunct al culturii, iar şedinţele au fost prezidate de acad. Ortutay Gyula, prof. univ. Tálasi István, şi prof. univ. Gunda Béla.

Jubileul prestigioasei instituţii, specializată îndeosebi în colecţii extraeuropene, dar şi cu deosebit de valoroase colecţii ale poporului maghiar, şi cu o recunoscută activitate ştiinţifică şi editorială a fost onorat de prezenţa unor remarcabile personalităţi ale muzeografiei etnografice din diverse ţări ale lumii (U.R.S.S., Polonia, Cehoslovacia, R.D. Germană, R.F. a Germaniei, Austria, Danemarca, Finlanda, Bulgaria, Iugoslavia etc.).

După o substanţială expunere a istoricului centenar al muzeului, făcută de directorul său dr. Hoffmann Tamás, o serie de comunicări au fost direct legate de activitatea sa, ca spre pildă: Relaţiile ştiinţifice ale Muzeului Naţional cu Muzeul Etnografic (Fülep Ferencz, directorul general al Muzeului Naţional), Activitatea Muzeului Etnografic (dr. Kodolányi János), Activitatea Muzeului Etnografic în aer liber (dr. Szege Bálint).

Comunicările altor invitaţi au prezentat activitatea muzeelor din ţara pe care o reprezentau, ca de pildă: Dezvoltarea şi perspectivele Muzeului etnografic din Belgrad (acad. Slobodan Zečević, directorul muzeului), Înfiinţarea şi dezvoltarea

https://biblioteca-digitala.ro

Muzeului danez de etnografie — principii și experiențe (dr. Holger Rasmussen, directorul muzeului), Istoria Muzeului etnografic din Plovdiv — dezvoltarea și sarcinile sale (dr. Jivka Stamenova), Dezvoltarea Muzeului etnografic din Praga (dr. Alena Plessingerova, directoarea muzeului), Muzeele centrale și locale ale nordului (dr. Jorma Heinonen, directorul muzeului din Helsinki) etc.

În sfîrșit o a treia categorie de comunicări a suscitat un viu interes în rîndurile numerosului public prezent, prin originalitatea și actualitatea problemelor puse. Menționăm dintre acestea: Legăturile științifice și muzeologice ale Muzeului din Budapesta (dr. Hofer Tamás, director adjunct al muzeului), Funcțiile culturale ale muzeului etnografic în societatea socialistă (dr. Jan Krzysztof Makulski, dir. adj. al Muzeului etnografic din Varșovia), Considerații cu privire la locul și funcțiile expozițiilor etnografice în structurile culturale contemporane (dr. Tancred Bănățeanu).

Două gale de foarte interesante filme etnografice ale Muzeului Etnografic, ca și vizite la muzee și excursii au completat programul aniversării.

Am avut plăcuta datorie și am fost onorat să aduc salutul Muzeului de artă populară al R.S. România și al tuturor muzeelor etnografice din țara noastră cu ocazia aniversării centenarului, exprimînd bucuria de a putea omagia îndelunga și rodnica activitate a acestui important muzeu-frate, doar cu 3 ani mai vîrstnic decît Muzeul pe care îl reprezentam.

Tancred BĂNĂȚEANU

„PONTICA '72"

Organizată sub egida Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă Constanța, această amplă manifestare cîștigă an de an valențe noi, devine cu adevărat un dialog cultural cu viața clocotitoare a județului, dialog pe care sînt chemați să-l susțină un număr tot mai mare de artiști, pictori, scriitori și, nu în ultimul rînd, arheologi și istorici.

Intențiile organizatorilor reies limpede din preambulul caietului-program, unde se precizează că „*În conceperea programului s-a pornit de la ideea că, în spiritul documentelor de valoare istorică elaborate în iulie de Conferința Națională a partidului, Pontica' 72 trebuie să devină un adevărat dialog al oamenilor de cultură cu oamenii muncii din județul Constanța, o manifestare care să răspundă în mai mare măsură cerințelor culturale și estetice ale tuturor participanților. În acest sens, mai mult decît la ediția precedentă, manifestările au fost programate a se desfășura la nivelul întregului județ, în așezămintele culturale dintr-un mare număr de localități urbane și rurale. Fiecare casă de cultură, club și cămin cultural, are înscris în programul său manifestări ce se vor îngloba în ansamblul Pontica' 72. În acest fel, dialogul cultural cu viața va impulsiona activitatea cultural-educativă de la sate, deziderat pe care dezvoltarea contemporană a României socialiste îl impune în tot mai mare măsură*".

Ca și acum doi ani un loc de seamă în cadrul acestei adevărate sărbători culturale constănțene l-a ocupat sesiunea științifică a Muzeului de arheologie, dedicată aniversării a 90 de ani de la nașterea lui Vasile Pârvan.

Devenită tradițională, bucurîndu-se de o unanimă apreciere, manifestarea științifică a muzeului constănțean a căpătat un caracter mai larg, în sensul că au fost invitați să-și prezinte rodul muncii de un an de zile și arheologi ale căror cercetări nu se leagă direct de istoria atît de bogată a regiunii dintre Dunăre și Mare. În acest fel, sesiunea de care ne ocupăm capătă caracterul unui adevărat congres național de arheologie în cadrul căruia se oferă cercetătorilor din întreaga țară posibilitatea unui fructuos schimb de opinii și informații.

Lucrările au fost deschise de tovarășul Vasile Vîlcu, membru al Comitetului Executiv al Partidului Comunist Român, prim secretar al Comitetului județean Constanța al P.C.R. care a urat deplin succes participanților. Apoi, sesiunea, a debutat cu comunicările prof. univ. Radu Vulpe, („Observații asupra știrilor lui Ptolemeu despre Dobrogea"), prof. univ. Gheorghe Ștefan („O inscripție romană inedită de la Adamclisi"), conf. univ. dr. H. Daicoviciu („Amissio Daciae"), și prof. univ. N. Lascu („Valoarea istorică a știrilor lui Ovidiu despre geto-daci").

În zilele următoare lucrările sesiunii s-au desfășurat pe secții, conform următorului program:

Numismatică

Constantin Preda — În legătură cu circulația staterilor cyzicieni în regiunea Dunării de Jos; Octavian Mărculescu — Monede scitice inedite din Dobrogea; Octavian Iliescu — Cu privire la tezaurul de denari romani din timpul republicii găsit în anul 1909 la Murighiol (Tulcea); Gh. Poenaru Bordea — Un tezaur uitat și cîteva date noi privind circulația denarilor republicani romani în Dobrogea; Maria Chițescu — Tezaure monetare romane republicane îngropate în Dacia la începutul secolului I e.n.

Epoca clasică

I. Glodariu — Atacul din flanc al Sarmizegetusei în al doilea război dacic; I. H. Crișan — ing. M. Moldovan — Influențe grecești în arhitectura sacră a geto-dacilor; D. Tudor — Note despre cariera a doi guvernatori din Dacia și Moesia Inferior; Al. Popa — V. Singeorzan — Ansamblul funerar al Iuliei Serena la Apulum; N. Gudea, Ioan I. Pop — Rezultatele ultimelor săpături din castrul de la Rișnov; N. Gudea — Un castellum din epoca romană tîrzie la Gornea (Contribuții la cunoașterea limesului bănățean al Dunării în secolul IV e.n.); E. Chirilă, N. Gudea — Căderea

https://biblioteca-digitala.ro

limesului bănățean al Dunării la sfîrșitul secolului IV; K. Horedt — Tezaurele dacice de argint și legăturile lor circummediterane; Alexandra Ștefan — Stelă funerară din Callatis; Mihai Bucovală — Medalioane ceramice descoperite într-un mormînt de epocă romană la Tomis; Maria Alexandrescu-Vianu — Contribuții la clasificarea stelelor funerare din Moesia Inferior; Maria Munteanu — Divinitățile tradiționale în satele Dobrogei romane; Al. Barnea, Z. Covacef — Contribuții la cunoașterea cultului Sol — Mithras în Scythia Minor; N. Hamparțumian — Cultul Cavalerului Trac în Dobrogea; A. Rădulescu — Importuri ceramice la Dunărea de Jos din secolul III e.n.; V. Bauman — Noi mărturii istorice rezultate dintr-un sondaj efectuat pe dealul Tabăra — Tulcea; Gheorghe Papuc — Ceramică romană tîrzie cu decor ștampilat descoperită la Edificiul roman cu Mozaic din Tomis; Viorel Căpitanu — Importuri grecești și romane în cetățuia dacică de la Răcătău; Ion Barnea — Atriile bazilicilor paleocreștine de la Tropaeum Traiani; Elena Coman — Ceramică grecească și elenistică din Tomis; Vasile Culică — Așezarea romano-bizantină de la Izvoarele; legături comerciale cu Asia Mică.

Ovidiana

N. Gostar — Din nou „HIC EGO QUI IACEO"; A. Aricescu — Prezența romanilor pe teritoriul Dobrogei în vremea lui Ovidiu; I. Micu — Tomis în viziunea lui Ovidiu; I. Berciu, Cl. Băluță — Tipărituri ovidiene rare din secolele XVI—XVII în colecțiile Batthyaneum din Alba Iulia; I. Micu — Doi ovidieni: Perpessicius și Călinescu; Gh. Dumitrașcu — Ovidiu — motiv al prieteniei dintre savanții români și italieni oglindită într-o poezie inedită.

Feudalismul timpuriu

Dan Gh. Teodor; Autohtoni și slavi în regiunile extracarpatice ale României în secolele VI—X; N. Harțuche, Fl. Anastasiu — Morminte de călăreți nomazi descoperite în județul Brăila; Robu Vladimir — Numele unui român dobrogean din veacul al X-lea; P. Diaconu, Silvia Baraschi — Tipurile de opaițe de la Păcuiul lui Soare (sec. X — XIV); P. Diaconu — Păcuiul lui Soare și invazia cumanilor din anul 1095; S. Al. Ștefan — Cetățile de la Enisala; I. T. Dragomir — Unelte, arme și obiecte de podoabă medievale de la Enisala; Radu Ciobanu — Stăpînirea politică din Dobrogea în sec. XIV pînă la Mircea cel Bătrîn.

Preistorie

Al. Păunescu, Fl. Mogoșanu — Rezultatele ultimelor săpături arheologice privind paleoliticul din Dobrogea; Mircea Rusu — Problema secerilor cu limbă la mîner (origine, tipologie și cronologie); Simion Gavrilă — Hallstattul final în nordul Dobrogei; Mihai Irimia — Noi descoperiri getice în Dobrogea (sec. V—I î.e.n.); Mioara Turcu — Tipuri de așezări și locuințe getice din cîmpia Munteniei; A. D. Alexandrescu — Considerații asupra descoperirilor din așezarea și cimitirul getic de la Zimnicea.

Muzeografie

Ștefan Ferenczi, Constantin Pop — Rolul muzeelor și al expozițiilor de arheologie în educarea societății contemporane; Liviu Ștefănescu — Cercetarea muzeografică — cercetarea științifică; Alexandru Ligor — Metode noi de informare a publicului în muzeele de istorie; Stelian Popescu — Cercetarea științifică în muzeul de istorie; Panait I. Panait — Considerații privind valorificarea muzeistică a monumentului istoric; George Vecerdea — Despre unele urgențe privind lucrările de protejare, consolidare și restaurare a monumentelor din Dobrogea.

Ținînd cont de varietatea temelor abordate, de înaltul lor nivel științific, putem considera sesiunea Muzeului de arheologie, Constanța un real succes, pentru care organizatorii merită sincere felicitări.

M. D.

ASPECTE ALE ACTIVITĂȚII MUZEULUI DE ARHEOLOGIE CONSTANȚA

Reuniunea științifică ce s-a desfășurat nu de mult la Muzeul de arheologie Constanța, și-a propus nu numai să realizeze un contact nemijlocit între colegii din alte localități ale țării și arheologii constănțeni dar, în același timp s-a urmărit ca procesul să aibă și un efect invers. Iată pentru ce, de data aceasta am dorit ca tematica sesiunii să fie larg deschisă tuturor acelora care au venit la Constanța cu un important bagaj informativ privind cercetările lor științifice și realizările lor muzeografice. Subliniem însă că, în chip firesc, cei mai mulți dintre participanții sosiți aici s-au înscris în program cu comunicări și informări științifice legate indisolubil de istoria veche și arheologia Dobrogei.

Colectivul de arheologi constănțeni, a reușit să facă față și anul acesta unui încărcat program de lucru izvorît din necesitățile acute ale etapei actuale de cercetare și popularizare a valorilor de cultură materială ce apar permanent la lumina zilei. Nu mai este nevoie să subliniem faptul că strădaniile noastre sînt urmarea firească a sarcinilor formulate de către Conferința Națională a P.C.R., și că am înțeles să servim totdeauna cu aceeași rîvnă și seriozitate programul de dezvoltare culturală a țării noastre.

Laolaltă cu arheologi ai Institutului de arheologie al Academiei R.S. România, am executat importante săpături în, sau pe lîngă incinta cetății de la Adamclisi unde, se știe, contribuția Direcției

https://biblioteca-digitala.ro

Monumentelor Istorice și de Artă a fost hotărîtoare pentru punerea în aplicare a planului de cercetări.

La Păcuiul lui Soare am subvenționat și condus săpăturile de la complexul de instalații meșteșugărești pentru ars ceramica ; la Capidava au continuat săpăturile în straturile feudale timpurii și la suprafață, iar la Mangalia, obligați de unele lucrări de construcții ce se fac în zona necropolei grecești, am precedat săpăturile de fundații ale unui mare imobil cu sondaje arheologice mai dezvoltate, suma rezultatelor obținute concretizîndu-se în aproape 40 de morminte.

Șantierele proprii muzeului nostru sînt cele de la Sacidava, la Cetatea (Hasarlîc, lîngă Dobromir), Rasova-Malul Roșu, Bugeac, Corbu și Tomis. Din rapoartele de săpături și din comunicările susținute fie la sesiunea noastră de anul trecut sau de la alte manifestări științifice, rezultatele dobîndite sînt în bună măsură cunoscute. Zăbovesc numai asupra ultimului centru amintit, Tomis. Aici practicăm săpături mai largi în acele locuri care n-au fost deranjate de clădirile moderne. Un astfel de spațiu s-a ales în curtea catedralei de lîngă muzeu unde săpăturile din ultimii doi ani ne-au îngăduit să încercăm rezolvarea unor probleme legate strîns de întemeierea și începuturile acestei polis. Vom continua și în anii viitori să conjugăm săpăturile de aici cu cele de pe faleza de vest a portului, lîngă mozaic, unde sînt semne mai vechi că putem determina nu numai straturi ci chiar monumente și construcții de epocă elenistică dacă nu chiar mai vechi.

Iar acum, cînd sezonul săpăturilor s-a încheiat aproape în întreaga țară, pentru noi împrejurarea face ca în ciuda anotimpului neprielnic să începem un alt șantier, tot la Tomis, lîngă zidul de incintă de pe B-dul Republicii, acolo unde în curînd va începe construirea Casei de cultură a orașului. Vom încerca pe cît ne stă în putință ca, în ciuda rigorilor inerente anotimpului rece, să obținem rezultate științifice bune.

Aproape în totalitate centrele în care s-a lucrat anul acesta vor forma și în anii viitori obiectul cercetărilor noastre și vom căuta ca în paginile Ponticei să includem, cu regularitate, rapoartele și notele de săpături ; nu mai este necesar să adăugăm că jurnalul descoperirilor întîmplătoare, care în activitatea noastră ocupă un loc atît de mare, va fi ținut permanent la zi și publicat.

Capitolul publicații, care constituie o altă mare latură a cercetărilor noastre, se dovedește și de data aceasta prolific. Atenția ne-a fost concentrată anul acesta asupra volumului Pontica V, mai mare și mai bogat decît precedentele patru numere, fiindcă atît materialele publicate de colectivul de la muzeu, cît și cele ale colaboratorilor din țară s-au dovedit a fi pe cît de importante pe atît de utile cercetătorilor de pretutindeni. Menționăm de asemenea că acest anuar se bucură de o tot mai mare solicitare, atît în țară cît și în străinătate, fapt ce justifică în viitor pe de o parte o mai mare exigență asupra conținutului și a prezentării grafice, iar pe de altă parte deschiderea posibilităților pentru colaboratorii noștri de a publica în limbi străine. Vom solicita sprijinul organelor locale atît în procurarea de hîrtie de calitate superioară cît și în găsirea unui spațiu tipografic la o tipografie mai bună.

Celelalte publicații apărute anul acesta sînt de popularizare. Se știe că un mare venit ni-l aduce vînzarea broșurilor, pliantelor cărților poștale ilustrate etc., pe care le edităm mai totdeauna în limbi de mare circulație internațională. Astfel, au apărut îndreptarele turistice Histria și Adamclisi. Acum sînt în curs de pregătire alte ghiduri, ale Muzeului și Edificiului roman cu mozaic, cele vechi, în limbile franceză și germană, fiind aproape epuizate.

Se impune de asemenea editarea unei broșuri de popularizare privind viața și activitatea poetică, în special cea de la Tomis, a lui Ovidiu. Pentru aceasta am solicitat colaborarea prof. N. Lascu, președintele Centrului de studii ovidiene de pe lîngă muzeu. Lucrarea, acum la tradus, va apare în cursul anului viitor.

Volumul Pontica VI — 1973, ce va intra în curînd la tipar, este de data aceasta rodul muncii exclusive a colectivului constănțean și vom veghea să-i asigurăm apariția la timp și în bune condiții.

Cercetarea științifică în domeniul istoriei vechi și arheologiei s-a făcut simțită anul acesta în Dobrogea și pe calea participării membrilor colectivului nostru la reuniuni internaționale, fie la cele care s-au desfășurat în afara granițelor țării, fie la cele care au avut loc în țară. Pe scurt, în palmaresul activității noastre, se enumeră simpozionul din aprilie 1972, de la Roma, în cadrul Centrului Național al Cercetării. Împreună cu specialiști italieni în antropologie, paleobotanică, litologie și chimie, am prezentat primele rezultate ale analizelor întreprinse asupra sarcofagului descoperit la Mangalia în 1970, urmînd ca în cel mai scurt timp să edităm un volum în română și italiană consacrat în exclusivitate studiilor asupra scheletului și inventarului descoperit. Stăruim mai puțin asupra faptului că echipe de cîte 2—3 muzeografi constănțeni au fost prezenți cu comunicări la Congresul de tracologie de la Sofia, la cel de arheologie de la Taranto, sau la Conferința Internațională EIRENE de la Cluj, și ne vom opri puțin asupra reuniunilor internaționale de la Mamaia și Constanța. La sfîrșitul lui august 1972 s-a desfășurat Congresul Asociației Internaționale Ovidianum, cu care prilej am stabilit și mai strînse legături cu grupul de sulmonezi venit la Constanța cu această ocazie, discuțiile și schimburile de publicații fiind fructuoase. În cadrul Centrului de studii ovidiene de pe lîngă muzeu, au avut loc întîlniri, s-au făcut schimburi de opinii și s-au luat unele hotărîri privind activitatea comună de viitor. Cît privește Congresul frontierelor romane, desfășurat la Mamaia, între 7—13 septembrie, contribuția noastră la organizarea lui și participarea efectivă a arheologilor constănțeni la Congres cu importante comunicări, constituie un capitol de activitate prestigioasă. Forurile

https://biblioteca-digitala.ro

locale de partid și de stat au acordat o atenție aparte acestui eveniment și excelenta desfășurare a lucrărilor, efectuarea excursiei de pe Dunăre în condiții optime etc., au dobîndit elogiile participanților români și străini.

În sfîrșit, chiar sesiunea din anul trecut, pe cît de bogată în comunicări și participări, pe atît de importantă în conținut, am dorit să fie o manifestare elevată și să constituie în succesiunea reuniunilor similare de pînă acum o verigă solidă, cu rezultate fructuoase pe cîmpul cercetărilor și al problemelor în curs de rezolvare privind amenajarea și restaurarea atîtor monumente prețioase din Dobrogea — între care locul întîi îl ocupă marele Monument triumfal de la Adamclisi.

Aminteam mai sus că avem încă în activitatea noastră neajunsuri provocate de cauze obiective. Să amintim cîteva :

— n-am concentrat eforturile proprii și nici n-am insistat mai mult asupra colaborării cu D.M.I.A., pentru începerea numeroaselor lucrări de amenajare și restaurare de la Adamclisi și Histria. I.J.P. Constanța a acceptat să proiecteze, la comanda D.M.I.A. tot ceea ce este necesar pentru obiectivele din județ, dar pînă la această dată n-am inclus în planul lucrărilor pe anul viitor restaurarea termelor de la Tomis și amenajarea falezei portului local, din apropierea Edificiului roman cu mozaic ;

— afluxul tot mai mare de vizitatori pe litoral, și în special la Mangalia, unde au apărut în ultimii ani atîtea stațiuni balneare, impune cu necesitate realizarea unui alt muzeu, mai mare, mai modern și așezat pe baze științifice. Avem aprobarea forurilor locale pentru amenajarea unui muzeu la complexul mormîntului cu papirus, dar depinde numai de noi să accelerăm lucrările, în așa fel încît în cel mai scurt timp să asigurăm marelui public o unitate muzeală de ținută aleasă ;

— lucrările de protecție a monumentelor din Dobrogea — cetăți, valuri, așezări etc. — formează în continuare obiectul preocupărilor noastre, dar n-am mai susținut campania inițiată în urmă cu cîțiva ani, de lămurire și de explicare, în mediul sătesc, a importanței lor. Să considerăm că începînd cu sfîrșitul anului trecut ne vom strădui să îndeplinim cu mai mult spor această sarcină veche.

Iată pe scurt cîteva din aspectele mai importante ale activității Muzeului de arheologie din Constanța, care reflectă nu numai sfîrșitul unei etape în munca noastră ci și inaugurarea alteia noi : aceea a marilor lucrări de restaurare ce vor fi susținute cu mai multă insistență în Dobrogea, împreună cu D.M.I.A. și Institutul de Arheologie, în următorii trei ani ai cincinalului.

Avem forțe suficiente, și de ordin uman și de ordin material. Depinde de noi să realizăm mai mult pe tărîmul antichităților — aceste atît de prețioase mărturii ale civilizațiilor apuse, cărora li se suprapun, pline de eleganță, tot ceea ce reprezintă mărturii ale civilizației și istoriei contemporane. Și unele și celelalte fac parte din ființa noastră, formează țelul activității noastre actuale și viitoare. Să le cinstim cu munca, pasiunea și inteligența noastră, așa cum au făcut-o eminenți înaintași ai arheologiei și muzeologiei dobrogene, ale căror nume ne vor însoți permanent eforturile.

Dr. Adrian RĂDULESCU

MUNCĂ ASIDUĂ, REZULTATE PE MĂSURA AȘTEPTĂRILOR

Reuniunea științifică de lucru, ținută în ziua de 29 oct. 1972, la Complexul muzeal de științele naturii din Constanța, a dovedit o dată mai mult avîntul mișcării muzeistice din țara noastră, mai ales în ultimele două decenii.

Cu mîndrie îndreptățită amintea în cuvîntul său directorul acvariului constănțean data de 1 Mai 1958, dată cînd s-a deschis pentru public prima instituție care aborda probleme din domeniul științelor naturii în această parte a țării : *Acvariul*. Interesul și simpatia de care s-a bucurat această unitate în rîndul publicului vizitator este demonstrat de numărul crescînd de la an la an al acestora care i-au trecut pragul :

1958	192.319	vizitatori
1959	147.159	,,
1960	231.230	,,
1961	323.604	,,
1962	367.600	,,
1963	332.770	vizitatori
1964	346.164	,,
1965	357.145	,,
1966	374.244	,,
1967	373.460	,,
1968	440.111	,,
1969	547.953	,,
1970	569.894	,,
1971	631.548	,,
1972	589.615	(numai primele 3 trimestre)

realizîndu-se 11.000.000 lei încasări, în toți acești ani.

În cei 14 ani de activitate, porțile acvariului au fost în permanență deschise, deși de foarte multe ori greutățile tehnice ivite păreau de neînlă-

https://biblioteca-digitala.ro

turat. Cu perseverența caracteristică oamenilor de știință, cu ingeniozitatea recunoscută a poporului român, cu tenacitatea celor îndrăgostiți de meseria pe care o îndeplinesc, au fost înlăturate toate piedicile și publicul a putut admira în voie multitudinea de forme și culori, precum și mișcările unduioase a speciilor din bazine. Rămîn o taină a lucrătorilor de la această instituție nenumăratele nopți petrecute pe întinsul apelor alături de brigăzile de pescari, lupta necruțătoare cu valurile sau cu năvoadele pline, înțepăturile dureroase ale unora dintre speciile capturate, precum și alte nenumărate greutăți de tot felul. Amabili, cu zîmbetul pe buze, sînt mereu prezenți printre acei care admiră speciile dinapoia geamurilor, dînd explicațiile de rigoare.

Dorința de a fi prezenți cu noutăți, de a oferi publicului autohton sau străin poposit pe litorarul românesc, instituții de știință și cultură unde să-și petreacă o parte din timpul lor liber, a condus pe organizatori spre noi forme și formule de prezentare. O expoziție itinerantă pe tema *„Originea vieții și omului"* a circulat pe tot litoralul, prezentînd prin desene, fotografii, grafice și mulaje, firul evolutiv al viețuitoarelor din cele mai vechi timpuri pînă în zilele noastre.

Pentru omul neinițiat în cunoașterea constelațiilor, a diverselor stele și mișcarea acestora, cupola *Planetariului*, datorită aparaturii ultra moderne cu care este înzestrată, le oferă privelișlea unei nopți senine de vară, un cer spuzit cu milioane de stele. Ochiul versat al cercetătorului se descurcă prin acest labirint și cu ajutorul unei săgeți luminoase îți dirijează privirea spre punctul luminos de pe bolta artificială.

Un an mai tîrziu se dă în folosință *Observatorul astronomic* popular, împreună cu o platformă de observații în aer liber, creînd posibilitatea de a se face observații directe asupra astrelor.

Din spațiul interplanetar omul este coborît din nou pe Pămînt pentru a admira salturile grațioase și joaca delfinilor dresați din cadrul *Delfinariului* sau alunecarea lină și grațioasă a păsărilor de apă din *Microdeltă*. Două mori de vînt, tipic dobrogene, creează mediul ambiant al parcului de la Soveja.

Cea mai nouă unitate, în vîrstă de numai cîteva luni, *Muzeul mării* prezintă lumea mărilor și oceanelor, adunînd în cele trei încăperi specii de nevertrebrate și vertebrate de cele mai diverse forme și tipuri. O frumoasă colecție de alge ilustrează bogăția de necontestat a adîncurilor.

Preocupările colectivului științific de la *Complexul muzeal* nu s-au rezumat numai la latura expozițională, ci au fost îndreptate și spre latura de cercetare. În cadrul unor sesiuni, locale sau centrale, au fost comunicate 17 titluri, majoritatea fiind axate pe latura practică, cu implicații în economia națională. Sînt de reținut titluri ca *„Influența luminii și colorării plaselor de pescuit asupra rezultatelor pescuitului la specia Mugil cephallus și Trachurus trachurus"*; *„Metode de hrănire artificială a puietului de crap în primele stadii de dezvoltare, obținută în pepiniera piscicolă Ovidiu"*, *„Folosirea lui M.S.222 Sandoz în narcoza sturionilor"* etc.

Numeroase conferințe de popularizare a cunoștințelor cultural-științifice au purtat colectivul de muzeografi pe aproape toate meleagurile județului, Hîrșova, Albești, Negru Vodă, Băneasa, Horia, Ion Corvin și altele sînt nume de comune și sate unde s-au abordat probleme despre Universul infinit, interpretat în lumina teoriei marxist-leniniste. După expunerile teoretice urmau filme cu caracter științific sau observații directe cu ajutorul unei lunete de 63 mm. Observațiile și discuțiile, cu ocazia unor fenomene astronomice mai deosebite — Cometa Bennett, eclipsele de lună și soare — au subliniat precizia previziunilor științifice, puterea omului de a le cunoaște dinainte cu exactitate.

Fără a se declara mulțumiți de ce au realizat pînă în prezent, dornici de a veni în permanență cu noutăți, planurile de perspectivă și sprijinul permanent al organelor de partid și de stat ne dau certitudinea că noul *acvariu* și *terariu* cu o capacitate mult mai mare, *piscina de foci*, *expoziția de cristalografie* (valorificînd bogata colecție de mineralogie existentă în depozit), *parcul de distracție al copiilor* etc., vor traduce în fapt dezideratele preconizate.

Vasile IACOB

VALORIFICAREA ARTEI POPULARE ȘI A FOLCLORULUI DIN ȚARA BÎRSEI

În cadrul „Colocviilor brașovene", festivitate culturală devenită tradițională în viața orașului ardelean tumultuos și energic, Centrul județean de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă împreună cu Muzeul județean Brașov au organizat la Muzeul din Bran, la 21—22 octombrie 1972, o dezbatere pe tema „Perspective în valorificarea artei populare și folclorului în Țara Bîrsei".

Ca o sugestivă punere în temă, participanților (dr. doc. Mihai Pop, directorul Institutului de etnografie și folclor, C. Catrina, vicepreședintele Comitetului județean de cultură și artă, T. Graur, Institutul de etnografie și folclor filiala Cluj,

https://biblioteca-digitala.ro

Emilia Trocan, vicepreședintă a Cooperativei „Arta" — Brașov, T. Hașdeu, directorul Muzeului județean, V. Bușilă, muzeografi, artizani și meșteri populari, activiști culturali) li s-a oferit un popas folcloric în gospodăriile Secției în aer liber, la care și-au dat concursul cîntăreți, instrumentiști, dansatori din satele brănene (excepțional, un cîntăreț imitînd din buze cîntecul fluierului, sau grupul de bărbați din Bran jucînd „Brîulețul").

O mică expoziție ne-a înfățișat alături, comparativ, piese autentice de port și țesături, ca și creații inspirate de către acestea și lucrate în cadrul Cooperativei „Arta".

Realizările acestei unități brașovene sînt cunoscute și apreciate prin gustul și priceperea cu care s-a tradus în lucru inspirația după piesele populare, prin folosirea unor țesături cu fibre asemănătoare sau chiar identice celor populare, ca și prin interpretarea discretă a unor motive.

Discuțiile purtate au fost ample, suscitînd o serie de probleme interesante. Prof. dr. M. Pop a subliniat necesitatea cunoașterii substanțiale, științifice, a zonelor etnografice, studierea modelelor culturale tradiționale și contemporane; comportarea față de tradiție, adaptarea la condițiile moderne de viață a unor sate - satelit ar putea constitui teme vii de cercetare, șantiere deschise pentru etnografi, folcloriști, sociologi.

Un aspect foarte interesant este acela ridicat de directorul Căminului cultural din Zărnești, și anume educarea copiilor cu ajutorul școlii, al muzeelor, predarea unor noțiuni de cultură populară. Așa cum releva și E. Trocan (Coop. „Arta"), nu există manuale școlare de acest gen, nici chiar pentru școlile profesionale. Trebuie întărit și aportul școlilor populare de artă, mergîndu-se pe o îndrumare bună, tradițională.

Acolo unde s-au creat mici cercuri conduse de meșteri populari, ca la Avrig, jud. Sibiu — de mici țesătoare, sau la Crișiorul de Jos, jud. Bihor — olari, s-au obținut rezultate bune cu copiii, dar aceste exemple trebuie să se înmulțească în viitorul apropiat, înainte ca meșteșugurile populare să dispară (V. Bușilă, I. Frunteș-Șirnea).

Asistăm în ultimii 20 de ani la transformări rapide, radicale în viața satului (T. Graur), dar care nu trebuie să ducă la pierderea unor bunuri culturale cîștigate, la o alterare a gustului estetic (M. Pop).

Prin dispariția unor centre, puternice altădată, de olărit, piața a fost tot mai mult acaparată de o producție hibridă, pseudopopulară, fabricată la Corund, care se răspîndește și peste hotare, ca autentic românească (M. Pop).

Atît centrele meșteșugărești actuale cît și cele vechi ar trebui sprijinite și mai mult, pe linie de stat, găsindu-se noi forme de cooperare, oferindu-li-se unele produse necesare pentru munca lor (smalț de bună calitate, culori de lînă etc.), chiar încurajarea să cultive plante ca inul, cînepa, fibre care dau țesături extrem de frumoase și durabile (V. Bușilă).

Dată fiind utilitatea și frumusețea țesăturilor groase de lînă — cergi, țoale, procovițe, cît și cerința deosebit de mare a pieții — atît sătească cît și urbană — s-a propus să se încurajeze țesutul lor, reînființîndu-se pivele, din care nu mai există decît două, la Berivoiu din Țara Oltului (tov. Duicu — Fundata, C. Catrina).

Pentru cercetarea exhaustivă a zonei și elaborarea unor materiale de studiu, va lua ființă în prima jumătate a anului 1973 Asociația etnografilor și folcloriștilor din jud. Brașov, cu sesiuni periodice, la care vor participa cercetători consacrați sau amatori (C. Catrina).

În încheiere, cei prezenți au subliniat valoarea unor astfel de întîlniri de lucru, axate pe teme de stringentă actualitate.

Organizatorii au închinat această manifestare sărbătoririi a 25 de ani de la proclamarea Republicii.

V. BUȘILĂ

SESIUNEA DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE PE TEME DE ETNOGRAFIE DE LA CARANSEBEȘ

În zilele de 23—24 septembrie 1972 a avut loc la Caransebeș sub auspiciile Comitetului pentru cultură și educație socialistă al județului Caraș-Severin, ale Muzeului județean de etnografie și istorie locală din Caransebeș și Comitetului orășenesc de cultură și educație socialistă, o sesiune de comunicări științifice pe teme de etnografie și artă populară.

Punctul de plecare în organizarea acestei sesiuni științifice l-a constituit cursul de muzeografie etnografică, organizat în toamna anului 1971 de către Direcția Muzeelor din Consiliul Culturii și Educației Socialiste, la care au participat muzeografi de la diferite muzee și secții de etnografie din țară, acțiune care a avut ca scop, pe lîngă cercetarea etnografică a județului Caraș-Severin, și întocmirea colecției pentru Muzeul de etnografie din Caransebeș.

Tematica celor 46 comunicări incluse în programul sesiunii a cuprins pe lîngă temele studiate de participanții la cursul de muzeografie etnografică și comunicări ale unor specialiști cu experiență

https://biblioteca-digitala.ro

de la cîteva muzee etnografice importante din patria noastră, care au făcut cu diferite prilejuri cercetări etnografice în raza județului Caraș-Severin.

Lucrările sesiunii au fost deschise de tov. Nicolae Magda, prim secretar al Comitetului orășenesc de partid, primarul orașului Caransebeș. Au rostit cuvîntări de salut la această manifestare științifică organizată pentru prima dată în județul Caraș-Severin, tovarășul Trandafir Cocîrlă, prim secretar al Comitetului județean Caraș-Severin al P.C.R., președintele Consiliului popular județean și tovarășa Tamara Dobrin, vicepreședinte al C.C.E.S., care au subliniat importanța valorificării prin colecții etnografice de muzeu și lucrări științifice a moștenirii culturale și artistice din această parte a țării.

În cadrul ședinței plenare au fost prezentate comunicările: „Muzeul etnografic al Caraș-Severinului, prezență științifică și educativ-turistică pe plan județean și în contextul rețelei muzeistice de profil" (Nicolae Ungureanu, instructor în C.C.E.S.); „Probleme actuale ale muzeografiei etnografice românești" (Corneliu Bucur, Muzeul Brukenthal Sibiu); „Valențe etnografice ale zonei Marga-Bouțari" (Aurelian Motomancea, Muzeul din Goleşti); „Elemente de port popular comune de pe valea Bistrei și Clisura Dunării" (Emilia Pavel, Muzeul etnografic din Iași).

În continuare, lucrările sesiunii s-au desfășurat pe două secții în funcție de tematica abordată în comunicări și anume: Secția I — „Arhitectură, instalații, meșteșuguri", și Secția a II-a — „Artă populară, obiceiuri".

În cadrul secției I, problema studierii așezărilor a fost abordată în cîteva comunicări, printre care: „Așezări și arhitectură populară de pe valea Timișului" (Ioan Toșa, Ioan Nistor), „Borlova în contextul istoric al organizării regimentului româno-banatic (Romulus Antonescu); „Considerații privind arhitectura populară din depresiunea Almăjului" (Ioan Godea). Arhitectura populară propriu-zisă a fost abordată în comunicările: „Locuința țărănească în Banat" (Nicolae Țăranu); „Cîteva observații în legătură cu gospodăria și arhitectura populară din Slatina—Timiș" (Nicolae Mustață); „Arhitectura populară în comuna Măru" (Ștefan Enache); „Motive ornamentale în arhitectura din Marga" (Dumitru Jompan).

Două comunicări s-au referit amănunțit la elementele de interior, printre care „Interiorul țărănesc și textile de interior din Valea Bistrei" (autori Emilia Pavel, Ana Pop, Otilia Garoiu) și „Elemente de interior țărănesc din comuna Slatina—Timiș" (Domnica Başmatără).

Meșteșugurile populare și-au găsit reflectarea în comunicările: „Constituirea unei colecții: documente privind meșteșugurile populare tradiționale ale zonei Caraș-Severin" (Corneliu Bucur), lucrare deosebit de importantă în precizarea principalelor meșteșuguri populare cu specific deosebit pentru această regiune și oglindirea lor în colecții muzeale.

Dintre comunicările încadrate strict în descrierea diferitelor meșteșuguri, menționăm: „Centrele de cojocărie în zonele etnografice Lugoj și Făget" (Rodica Viță, muzeul din Lugoj) și „Rudăritul în Clisura Dunării" (Ion Drăgoescu).

De o deosebită atenție s-a bucurat meșteșugul olăritului în județul Caraș-Severin în „Contribuții la istoria centrelor de ceramică din județul Caraș-Severin "(Silvia Zderciuc și Teodor Pleșa) și „Note caracteristice ale ceramicii din sud-vestul României sesizate în centrele de olari din Sasca Română, Potoc și Socolari" (Liviu Mihăilescu, Muzeul județean Brăila).

Caracterul inedit al acestor comunicări a reieșit din încercarea reușită de reconstituire istorică a centrelor dispărute, lucru deosebit de important în determinarea trăsăturilor specifice ale ceramicii din această zonă.

Instalațiile tehnice populare, temă abordată destul de larg în etnografia românească, au fost în centrul atenției a două comunicări: „Instalații tehnice țărănești din județul Caraș-Severin, montate în secția etnografică în aer liber a Muzeului Banatului" (Eutimiu Lăpăduș) și „Unele considerații cu privire la instalațiile tehnice mînate cu apă în cîteva sate din Banatul subcarpatic" (Gheorghe Dinuță). Ambele comunicări, asemănătoare în ce privește abordarea sub aspectul tipologic, au tratat în mod diferențiat și au lăsat încă deschisă problema originii anumitor tipuri de instalații.

În secția a II-a, „Artă populară, obiceiuri", un număr mare de comunicări a fost consacrat portului popular, dintre care unele au făcut și cîteva încercări de sinteză. În afară de comunicarea Emiliei Pavel prezentată în ședința plenară, dar care se putea încadra foarte bine și în tematica acestei secții și care se remarcă prin cîteva ipoteze semnificative asupra elementelor comune în portul popular din două zone diferite, alte comunicări de acest gen care, în afară de descriere au încercat și unele interpretări teoretice, au fost următoarele: „Găteala capului în portul popular crașovenesc (Teodor Pleșa); „Portul popular din micro-zona Sacul-Căvăran" (Eugenia Trifan); „ Din portul popular din Valea Bistrei — găteala capului "(Eutimiu Lăpăduș) și altele.

https://biblioteca-digitala.ro

În ce privește obiceiurile, cele mai multe comunicări s-au axat pe obiceiurile legate de ciclul vieții. Foarte interesante prin caracterul inedit al materialului și modul original de interpretare au fost: „Funcția și structura pomenilor în satele Turnu-Ruieni și Marga (Sanda Larionescu); „Cu privire la obiceiurile de înmormîntare în zona Caraș-Severinului" (Mihai Dăncuș); „Obiceiuri de nuntă în satul Borlova" (Georgeta Lazăr); „Contribuții la cunoașterea obiceiurilor de familie și de peste an în comunele Marga, Bouțari și satul Bucova" (Elena Stoica) și altele.

De asemenea au mai fost prezentate cîteva comunicări neîncadrate complet în tematica celor două secții, însă destul de interesante prin problemele abordate și anume: „Semnificația cîtorva probleme de medicină populară românească" (Pompei Mureșan); „Elemente materiale ale unor obiceiuri și tradiții în scrierile lui Mihail Halici" (Alexandru Horvath); „Ion Vlad de la Marina — corespondență inedită și comentată" (Lia Stoica Vasilescu); „Unitate și modern în creația populară" (Eugenia Trifan și Natalia Puiu) și „Opincile de fier la români" (Ioan Drăgoescu).

După epuizarea programului de prezentare a comunicărilor, a fost organizată o masă rotundă de către ziarul județean „Flamura", în care specialiști de la principalele muzee din țară și de la Direcția muzeelor au fost invitați să-și spună părerea atît în legătură cu Sesiunea științifică de comunicări, prima sesiune de acest gen organizată în județul Caraș-Severin, cît și cu privire la acțiunile care se vor organiza în viitor pentru continuarea cercetărilor etnografice în județ, constituirea colecțiilor muzeale și altele.

Atît discuțiile pe marginea comunicărilor în cadrul celor două secții cît și cele de la masa rotundă au scos la iveală faptul că majoritatea comunicărilor, deși au abordat o tematică destul de variată, au purtat încă amprenta unui pronunțat caracter descriptiv, încercările de interpretare teoretică și de emitere a unor teze personale au fost încă destul de timide. Multe comunicări au tratat aspecte asemănătoare, mergînd pînă la poziții identice în problemele studiate. Mulți vorbitori au evidențiat caracterul eterogen, insuficiența unei concepții și metodologii de lucru unitare.

În cadrul mesei rotunde s-a subliniat necesitatea ca în organizarea viitoarelor sesiuni de comunicări să fie elaborată în prealabil o tematică generală su caracter orientativ, pe baza căreia să fie recomandate și principale criterii de organizare a acestor sesiuni, mai ales a celor cu caracter zonal și local.

Recomandările făcute și părerile exprimate nu au diminuat însă valoarea științifică și documentară a vastului material prezentat în comunicările din programul sesiunii.

În vederea publicării tuturor comunicărilor într-un volum special, s-a făcut recomandarea ca, pe lîngă completarea comunicărilor cu aparatul bibliografic și ilustrativ necesar, să se adauge, dacă este cazul, date suplimentare în vederea unei mai argumentate abordări științifice a temelor respective.

Gh. DINUȚĂ

EXPOZIȚIA „CAPODOPERE ALE EXPRESIONISMULUI"

În succesiunea unor expoziții de artă universală, organizate de muzee europene și găzduite în 1972 de Muzeul de artă al R.S. România, „Capodopere ale expresionismului" — manifestare pregătită și prezentată de Galeria de stat din Stuttgart — se înscrie ca un eveniment muzeistic prestigios. Pentru întîia dată în țara noastră, expresionismul german este introdus într-o selecție completă, unitară, susținută de un aparat științific riguros alcătuit. Ansamblul dă măsura valorii și semnificației acestui curent, scopul său intrinsec, prin modul în care a fost conceput: multitudinea aspectelor proprii expresionismului sînt redate într-o formă coerentă și echilibrată.

Rezolvarea expoziției se bazează pe calcul, fiecare element care o compune este organizat; dar este un calcul savant, imperceptibil, deschis, care înlesnește apropierea de operele de artă.

O sută cincizeci și una de lucrări, picturi și gravuri provenite din patrimoniul Galeriei de stat din Stuttgart, muzee și colecții particulare din R.F. a Germaniei, redau epopeea expresionismului în toată însemnătatea sa: anticonformism și protest social transpuse în forme puternice, acuzate; angajarea totală a artistului în exprimarea sensurilor epocii lui, în afirmarea unui ideal progresist de viață. Selecția este constituită din lucrările artiștilor care au format avangarda mișcării; sînt prezenți, cu excepția lui Wassily Kandinsky, toți cei care s-au situat în fruntea grupărilor artistice închegate, sau care, independent de ele, reprezintă deopotrivă expresionismul.

Se recunosc ideile care au animat artiștii de la „Brücke" („Podul"): revolta pasionată împotriva lucrurilor stabilite, dorința de distrugere a realității înșelătoare a existenței exterioare, situarea omului în centrul activității creatoare, mijloacele artistice folosite exprimînd acest scop. Artiștii grupării: Ernst Ludwig Kirchner, Erich Heckel, Karl Schmidt-Rottluff — întemeietorii ei — și Max Pechstein, Emil Nolde, Otto Mueller, care au aderat un timp la ea, figurează cu lucrări definitorii stilului lor și diferite sub raportul perioadelor și al tehnicilor, potrivite pentru a da imaginea personalității fiecăruia.

„Blaue Reiter" („Călărețul albastru") — continuator al tendințelor proprii creatorilor de la

https://biblioteca-digitala.ro

„Brücke", păstrează interesul față de subiectul operei de artă și adaugă preocuparea pentru forma adecvată conținutului expus. Promotorii săi reușesc să concretizeze identitatea între formă și spirit creator, cu alte cuvinte între imagine și voința de expresie.

Dintre personalitățile grupate în jurul mișcării, dintre inițiatori, în expoziție figurează Franz Marc cu gravuri din 1912—1914 și August Macke cu tabloul *Plimbare în pădure*, 1913, artiști a căror creație, curmată brusc în timpul primului război mondial, îmbină fervoarea elanului romantic cu năzuința spre o formă abstractă, concretizată și prin culoarea intensă, expresivă, care amintește de fauviști. Lyonel Feininger s-a dezvoltat pe o tendință cubistă, acuzat expresivă, în gravuri îndeosebi; piesele selecționate reflectă o dinamică interioară tradusă prin forme angulare, construite liniar.

Numele lui Paul Klee, prezent prin mai multe lucrări de pictură și gravură, se leagă deopotrivă de „Blaue Reiter", dar apropierea exprimă mai ales atracția pentru climatul artistic creat, comuniunea spirituală cu Kandinsky îndeosebi. După expoziția „Klee" din 1969 alcătuită cu lucrările colecției din Düsseldorf, selecția actuală, mai modestă, înlesnește cunoașterea modului în care s-a manifestat artistul ca gravor în litografie și acvaforte.

Un expresionist „izolat" este Christian Rohlfs, xilogravurile din 1910—1918 și compozițiile în tempera din 1928 și 1933, exprimă prin fervoarea culorii un temperament spontan, patetic.

Independent de grupările menționate, doi artiști, austriacul Oskar Kokoschka și germanul Max Beckmann sînt profund marcați de viziunea expresionistă. Din creația atît de generoasă a lui Kokoschka, lucrările aduse restituie ardoarea spiritului său dramatic, forța penetrației în psihologia personajelor portretizate. Virulența acuzațiilor social-critice ale lui Max Beckmann, expresia penetrantă și dură a personajelor lui se dezvăluie în gravuri și în picturile înfățișînd două portrete de o intensă densitate expresivă.

Lucrările lui Beckmann se înscriu în cea de-a treia tendință proprie expresionismului german, determinată de frămîntările politice și sociale ale timpului, războaie și crize economice; bogat reprezentată prin lucrările de grafică și pictură ale artiștilor grupării „Noua obiectivitate": Otto Dix și Georg Grosz, prin xilogravurile incisive ale sculptorului Ernst Barlach și prin gravurile din ciclurile antirăzboinice semnate de Käthe Kollwitz. Ansamblul reflectă realismul necruțător, amar pînă la cinism al acestor artiști, încrîncenați de ororile timpului lor; patosul expresionist culminează cu oglindirea dramatică a situației în condițiile nazismului.

În totalitate, expoziția este o panoramă a tuturor tendințelor expresioniste, egal reprezentate, exprimă punctul de vedere al gîndirii artistice contemporane asupra fenomenului.

Gen prioritar, în cadrul expresionismului, gravura — mijlocul artistic cel mai adecvat —, prin posibilitățile oferite de tehnică, constituie ansamblul principal, în măsură să ilustreze chiar singur întreaga mișcare. Corelată, pictura completează imaginea; selecția calitativă amplifică importanța sa și edifică asupra stilului particular al fiecărui artist.

Catalogul editat în limbile română și germană de un colectiv de specialiști de la Secția de grafică a Galeriei de stat din Stuttgart este o lucrare științifică amplă, accesibilă unui public diferențiat, impecabil realizată grafic.

Introducere documentată a expresionismului, expoziția Galeriei de stat din Stuttgart ar putea să însemne preludiul unor manifestări legate de cunoașterea acestui fenomen artistic original. De la prezentarea operelor din patrimoniul muzeelor și colecțiilor din țara noastră — unele fiind exemplare din tirajele unor gravuri expuse chiar în expoziția germană — și pînă la dezvăluirea ecoului pe care l-a avut această mișcare în arta românească, imaginea asupra expresionismului s-ar întregi cu elemente inedite.

Maria GRIGORESCU

SERI MUZEALE LA COLECȚIA DE ARTĂ ORIENTALĂ DIN BUCUREȘTI

În bogata gamă a manifestărilor științifice organizate de muzeele din București, serile muzeale ocupă un loc bine definit. Ele își propun să evoce, în ambianța sălilor de expoziție, aspecte legate de tematica muzeului, de activitatea unor personalități ale științei și artei, ale colecționarilor care prin strădanie și competență profesională au adunat timp de mai multe decenii roade ale minții și talentului uman. Adresîndu-se unui auditoriu larg, de cele mai multe ori alcătuit din specialiști, aceste manifestări ating un înalt nivel științific constituind veritabile prilejuri de dezbatere publică. Serile muzeale organizate timp de mai mulți ani la Colecția de artă comparată, la Muzeul C.I. și C. C. Nottara, la Muzeul Gh. Tattarescu, Muzeul G. Bacovia ș.a. sînt extrem de apreciate atît prin tematica abordată cît și prin competența conferențiarilor.

Inaugurată anul trecut, Colecția de artă orientală și-a propus în programul științific și cultural-educativ găzduirea cîtorva seri muzeale. Tematica lor este axată pe cunoașterea tradițiilor relații

https://biblioteca-digitala.ro

stabilite între români și popoarele din Orient, pe popularizarea comorilor materiale și spirituale zămislite de colectivitățile umane de-a lungul unei multimilenare istorii, pe adîncirea cercetărilor inițiate cu incontestabil succes de către Marcu Beza. Transpunerea în fapt a acestui program beneficiază de valorosul patrimoniu al colecției pe care Marcu Beza l-a strîns în urma studiilor întreprinse atît în Orientul apropiat cît și în satele și la mănăstirile din Grecia.

În cadrul primei seri muzeale erudiția s-a completat cu evocarea. Comunicarea dr. Virgil Cândea consacrată prezențelor românești în Orient a fost urmată de expunerea lui Vasile George Beza despre fratele său, scriitorul și diplomatul Marcu Beza. Încadrînd în istoria noastră națională legăturile cu Orientul, temă asupra căreia s-au aplecat cu multă dăruire istorici de seamă, dr. V. Cândea, a dezbătut în expunerea sa rezultatele recente ale cercetărilor pe care le-a întreprins cu mult succes în citeva din vechile focare de cultură ale Orientului mediteranean. La rîndul său V. G. Beza a stăruit asupra etapei de început a vieții și activității realizatorului interesantei colecții, a momentului sosirii lui Marcu Beza la București și a începutului carierei sale diplomatice și științifice.

Cea de-a doua seară muzeală, programată la 28 septembrie 1972, a avut o tematică aparte. Ea a fost consacrată cunoașterii monumentelor bătrînei Elade, a stabilirii unor date noi privind relațiile domnilor români cu unele mănăstiri din Epir. Sub titlul : „Monumente ale antichității grecești". Lucian Roșu, redactor șef al „Revistei muzeelor" și al „Buletinului monumentelor istorice" a făcut o largă prezentare a celor mai valoroase vestigii pe care Antichitatea le-a ridicat pe stîncoasele coline ale peninsulei grecești. Din capul locului conferențiarul a beneficiat atît de cunoașterea literaturii de specialitate cît și de studiul monumentelor la fața locului făcut cu ocazia unei deplasări de informare. Obiectivul central a fost Athena cu monumentele de pe Acropole. Datele științifice s-au împletit armonios cu impresiile specialistului, cu abordarea problematicii contemporane legată de conservarea acestui inestimabil patrimoniu istoric. Diapozitive executate de conferențiar au completat interesanta expunere aducînd prin imagini color aspectul monumentelor antice de pe Acropole, de la Corinth, Mycene, Epidaur.

La rîndul său muzeograful Gabriel Petric și-a propus studierea unui izvor istoric descoperit de Marcu Beza la mănăstirea Drianu din Epir. Este vorba de un pomelnic în care sînt înscriși domni ai Țării Românești și ai Moldovei care au susținut acest lăcaș monahal din sec. al XVI-lea pînă în prima decadă a sec. al XVIII-lea. Tînărul cercetător a tras interesante concluzii asupra rolului avut de domnii români și în viața mănăstirilor din Epir, temă extrem de puțin studiată în istoriografia românească ale cărei strădanii au fost îndreptate mai mult spre Muntele Athos, Ierusalim, Sinai etc.

Discuțiile purtate pe marginile comunicărilor, și a exponatelor colecției, s-au repercutat atît în îmbogățirea cunoștințelor largului auditoriu cît și în precizări noi privind patrimoniul muzeal. O notă aparte se cuvine Radioteleviziunii române care la ambele seri muzeale a fost prezentă cu reporteri care au cules și difuzat concluzii și impresii asupra problemelor dezbătute.

Bine organizate, impunîndu-li-se o tematică interesantă, serile muzeale devin evenimente remarcabile în activitatea curentă a muzeelor noastre.

Panait I. PANAIT

MANIFESTĂRI FOLCLORICE LA MUZEUL SATULUI

Avînd ca premisă festivalul obiceiurilor de iarnă din Moldova, organizat la Muzeul satului, între 26—29 decembrie 1971, de către Consiliul Culturii și Educației Socialiste cu concursul Centrului de îndrumare a mișcării artistice populare, s-a hotărît într-un cerc de lucru, la care au participat specialiști din muzee și institute de cercetări, să se permanentizeze într-o formă precisă și cît mai adecvată o vastă acțiune de valorificare și difuzare a creației populare prin manifestări folclorice inițiate și îndrumate de către muzeu, la sediul său. Astfel, se urmărește să se facă cunoscute publicului românesc de peste hotare cele mai bune tradiții ale poporului nostru izvorîte din adîncurile istoriei. În acest scop, acțiunile demonstrative se subsumează unei imperioase cenzurări științifice, care impune ca principii de bază păstrarea nealterată a autenticului popular, eliminînd orice improvizații sau adaosuri hibride care știrbesc din valoarea producțiilor originale.

Potrivit acestor coordonate, s-a alcătuit un program în care au fost incluse manifestările folclorice distribuite pe genuri și etape — o stagiune estivală cu spectacole de dans, muzică, obiceiuri și tradiții populare, un festival al obiceiurilor de iarnă din diverse zone ale țării și serii lunare de filme etnografice și audiții muzical-poetice. Pentru a putea transpune pe viu acest program am luat legătură și ne-am consultat cu metodiștii caselor de creație populară din diferite județe și am stabilit o platformă de colaborări cu Institutul de etnografie și folclor, cu Studioul Alex. Sahia și cu Arhiva națională de filme. Aceste contacte nu ne-au scutit însă de unele neajunsuri care au afectat organizarea sau ținuta artistică a spectacolelor.

https://biblioteca-digitala.ro

Debutînd destul de tîrziu, la sfîrșitul lunii iulie, stagiunea estivală a inclus formații folclorice din județele Alba, Satu Mare, Olt, Ilfov și Dîmbovița precum și ansambluri de amatori — Struna și Balada — ale caselor de cultură bucureștene. Această stagiune a fost pentru noi, cu toate carențele înregistrate, un prim pas și o experiență care, îmbunătățită și fructificată, va consolida acțiunile din anul viitor. Vrem ca stagiunea estivală să nu rămînă un fapt efemer ci să devină o tradiție a manifestărilor folclorice.

Comparînd evoluția formațiilor folclorice de la sate, selectate de către căminele culturale sau casele de creație populară, cu cea a ansamblurilor bucureștene cu un program folcloric mult prea stilizat, apreciem că atenția noastră trebuie să se concentreze numai asupra originalității folclorico-etnografice, eliminîndu-se participările grupurilor de amatori care nu respectă integral factura autenticului popular prin costum și prin conținutul spectacolului ca atare. În general formațiile de la sate s-au integrat structurii autenticului popular, cu unele reticențe în ceea ce privește tipul specific al costumului zonal. De asemenea am remarcat tendința de imixtiune a unor producții muzical-coregrafice, aparținînd unei alte zone (diferite de cea din care provin formațiile folclorice), în repertoriul local al formațiilor folclorice. De ce cînd fiecare zonă își are folclorul ei propriu, trebuie să mai recurgă și la împrumuturi limitrofe, pe care nu le poate stăpîni într-aceeași măsură ca pe creațiile ce individualizează însăși natura și temperamentul etnicității regionale? Ce caută oare un dans molcom moldovenesc în repertoriul formațiilor din Olt? Aceste mici dezacorduri trebuie și ele să dispară pe viitor, dar numai printr-o muncă susținută, cu aportul specialiștilor și al colaborării lor cu cei ce dinamizează mișcarea artistică de masă.

Într-un mediu similar celui natural, creat în ambianța Muzeului satului, formațiile folclorice menționate și-au dovedit neîntrecuta măiestrie, aducînd în fața spectatorilor prospețimea și frumusețea dansului și cîntecului popular de pe meleagurile țării. Alba a prezentat un original și fastuos spectacol al cununii belșugului din centrul Transilvaniei, iar Satu Mare și-a făcut apariția cu o nuntă oșenească, cu ritualul ei specific practicat și astăzi în satele Țării Oașului. Am remarcat cu satisfacție virtuozitatea Călușului din Scornicești, medaliat la Festivalele din Grecia și Cipru, precum și diversitatea genurilor folclorice cu care ne-au delectat formațiile din Ilfov, grupate pe contingente de bătrîni, tineri și copii. Dar nu numai conținutul individualizează ținuta artistică a spectacolului ci și costumul și recuzita folosită. În general se resimte o distanțare și detașare de la structura, tradiția și ornamentica populară, care distonează cu tipurile originale ale portului zonal. Sînt prea multe artificii, ca nailonul și paietele, ca și un costum prea general și nereprezentativ. Cred că în acest sens ar fi de dorit o și mai strînsă legătură a muzeelor etnografice și de artă populară cu metodiștii caselor de creație sau de cultură. Singurele echipe care merită calificative bune în

Călușarii din Scornicești la Muzeul satului

Ansamblul folcloric al jud. Ilfov la Muzeul Satului

https://biblioteca-digitala.ro

privința arborării unui costum tipic și tradițional sînt cele din Satu Mare, Alba și Olt.

Sperăm că această stagiune ne va da de gîndit și nu vom uita ca pe viitor să îndreptăm ceea ce astăzi ni s-a părut necorespunzător.

În cadrul aceleiași acțiuni de valorificare și difuzare a creației populare în rîndul maselor, Muzeul satului a inițiat seri cultural-folclorice cu proiecții de filme etnografice (Semnul bradului, Ceramica neagră de Marginea, Meșterii lemnului etc.) și audiții de poezie și muzică populară ca: balade, cîntece eroice, doine, strigături și cîntece ceremoniale.

Festivalul obiceiurilor de iarnă din Transilvania, desfășurat în luna decembrie, a completat programul manifestărilor anului 1972.

Deși începutul nu a fost prea promițător și stagiunea estivală nu și-a găsit deplina împlinire, credem că pe viitor, printr-o temeinică colaborare cu casele de creație populară vom selecta și vom aduce în mijlocul nostru cele mai reprezentative formații, mesagere ale folclorului românesc.

Sanda LARIONESCU

TUDOR VIANU
— 75 DE ANI DE LA NAȘTERE —

La 27 decembrie 1972 s-au împlinit 75 de ani de la nașterea unuia dintre reprezentanții de seamă ai spiritualității românești din deceniile 3—6 ale secolului nostru, cel care a fost Tudor Vianu.

Cu acest prilej, Muzeul literaturii române, continuîndu-și seria manifestărilor omagiale, a deschis o expoziție cu tema „Contribuția lui Tudor Vianu la dezvoltarea literaturii și culturii românești". Expoziția își propune să marcheze momentele și aspectele cele mai semnificative ale vieții și operei scriitorului.

Prezentînd aspecte din mediul familial, din anii de școală, din timpul studiilor superioare, în țară și peste hotare, desăvîrșite prin doctoratul în filozofie obținut la Tübingen (Germania) — cu teza „Das Wertungsproblem in Schillers Poetik" (*Problema valorii în poetica lui Schiller*) —, încercăm să sugerăm ambianța care a contribuit în mod hotărît la formația spirituală și intelectuală a lui Tudor Vianu.

Laborioasa sa activitate — în domeniul filozofiei, mai ales în ce privește filozofia culturii (definiția, originea, evoluția culturii și teoria valorilor), în domeniul esteticii (obiectul esteticii, definiția artei, sistematizarea domeniului esteticii, integrarea esteticii în domeniul culturii), în problemele criticii, istoriei și teoriei literare — este amplu ilustrată în expoziție.

Fără a putea cuprinde, bineînțeles, întreaga gamă de aspecte pe care le implică opera unei personalități atît de marcante ca a lui Tudor Vianu, ne-am străduit să colecționăm și să selectăm documentele cele mai semnificative — manuscrise, publicații și fotografii de epocă, ediții princeps, lucrări de artă, portrete, busturi.

Aducînd pe această cale un modest omagiu celui care prin cea mai mare parte a operei sale a contribuit la dezvoltarea literaturii și culturii românești, Muzeul literaturii române mulțumește totodată familiei I. Vianu, care a pus la dispoziție, cu generozitate, multe din materialele prezentate în expoziție.

La 13 noiembrie, în cadrul „Rotondei 13", la Muzeul literaturii române a avut loc o întîlnire omagială, consacrată celei a 75-a aniversări de la nașterea lui Tudor Vianu. Manifestarea, prezidată de acad. Șerban Cioculescu și acad. Iorgu Iordan, s-a bucurat de prezența unui numeros public. Vorbitorii — acad. Șerban Cioculescu și „trei dintre foștii studenți ai lui Tudor Vianu" — prof. univ. Al. Dima, prof. univ. Edgar Papu și prof. univ. Zoe Dumitrescu-Bușulenga — au evocat personalitatea profesorului.

În încheierea manifestării au fost audiate fragmente de lecturi și conferințe, imprimate de Tudor Vianu, care se păstrează în fonoteca de aur a Radiodifuziunii.

Lidia MUNTEANU

EXPOZIȚIA „OSCAR WALTER CISEK ÎN CULTURA ȘI LITERATURA ROMÂNEASCĂ"

Născut la 6 decembrie 1897, scriitorul român de limbă germană Oscar Walter Cisek ar fi împlinit nu de mult 75 de ani.

Muzeul literaturii române, marcînd omagial data unei aniversări literare, își propune să prezinte publicului vizitator o suită de mărturii legate de existența și activitatea atît de diversă și de bogată în substanța ei a acestui intelectual de înaltă ținută care a fost Oscar Walter Cisek.

Desigur, spațiul limitat al unei expoziții nu poate cuprinde în totalitatea ei o activitate atît de vastă, desfășurată în decursul a cîtorva decenii,

https://biblioteca-digitala.ro

și asupra căreia nu există încă un aparat critic constituit. În cazul nostru a fost necesar ca autorul expoziției să facă el însuși investigații minuțioase care au dus la descoperirea unor documente elocvente în ilustrarea activității scriitorului și, totodată, la o viziune proprie asupra ei.

Debutînd în 1919, în ziarul german din Sibiu „Deutsche Tagespost", Cisek desfășoară încă de la începutul carierei sale literare o rodnică activitate publicistică în revistele din țară și din străinătate, avînd ca principală preocupare răspîndirea dincolo de hotarele țării a valorilor artistice și culturale din România.

Nenumărate articole despre literatura și arta românească apar sub semnătura sa în reviste germane din străinătate ca: „Prager Presse", „Literarische Echo" sau în revista „Kulturnachrichten aus Rumänien", inițiată în mod special pentru popularizarea și promovarea peste hotare a valorilor spirituale românești.

Adînc integrat în mișcarea culturală a țării, Cisek are strînse legături cu mulți dintre scriitorii epocii: Lucian Blaga, Ion Pillat, Tudor Vianu, Vasile Voiculescu. O frumoasă amiciție, nutrită de multiple afinități spirituale și de o structură temperamentală asemănătoare, va dăinui între Cisek și Blaga pînă la sfîrșitul vieții. Blaga găsește în Cisek un interlocutor cu calități deosebite, și-i încredințează intime îndoieli față de propria-i creație. (Mărturia concretă a acestei relații este prețiosul dialog epistolar publicat de Alexandru Oprea în numerele 3 și 4/1972 ale revistei „Manuscriptum".)

De formație culturală germană, autor de limbă germană, aparținînd însă total climatului spiritual românesc, Cisek devine scriitorul cel mai indicat să tălmăcească marile opere ale literaturii române, preocupare ce va rămîne statornică pînă la sfîrșitul vieții. Aria traducerilor lui cuprinde textele cele mai semnificative ale producției literare românești (atît poezie cît și proză), de la Arghezi și Bacovia pînă la Mihail Sadoveanu și Zaharia Stancu.

Cisek este o prezență vie în cele mai prestigioase reviste din epocă — „Gîndirea", „Cugetul românesc", „Revista Fundațiilor Regale" — cu nenumărate cronici literare și plastice, susținînd în acest timp numeroase conferințe cu teme din literatura și arta românească. În această ordine de idei, trebuie să remarcăm că O. W. Cisek este printre primii care observă originalitatea versului arghezian, fiind, de asemenea, un statornic admirator al artei narative a lui Mihail Sadoveanu, despre care a scris în repetate rînduri. Tot el, prin numeroase articole publicate în „Universul literar", „Cugetul românesc", „Gîndirea", informează cititorii români despre viața literară germană și, în special, despre mișcarea expresionistă germană, exemplificînd-o cu poezii din Georg Trakl, Iwan Goll, Theodor Daubler și alții, traduse împreună cu Ion Pillat.

Cum firesc este, spațiul cel mai întins al expoziției a fost acordat însă creației literare originale. Primele lui poezii, influențate de mișcarea expresionistă ce atinge în anii debutului literar al lui Cisek punctul culminant, apar în revistele germane din România „Frühling", „Klingsor", „Ostland". Versurile sale primesc în curînd aprecierea unor cunoscuți poeți germani ca: Theodor Daubler, Iwan Gool, Max Frisch și sînt strînse în volumul *Die andere Stimme* (*Vocea cealaltă*) apărut la Dresda, în 1934.

Întreaga vigoare creativă a lui O. W. Cisek se manifestă însă în opera epică dedicată în exclusivitate omului și peisajului românesc. Afirmarea i-o aduce volumul ce poartă titlul cunoscutei sale nuvele *Die Tatarin* premiat cu prestigiosul premiu „Kleist" în 1929, la sugestia Annei Seghers. (Semnalăm scrisoarea elogioasă a lui Thomas Mann adresată lui Cisek cu acest prilej).

Pescarii din Delta Dunării și țăranii maramureșeni, încadrați în peisajul specific, sînt eroii celor două romane *Der Strom ohne Ende* (*Fluviul fără sfîrșit*, 1937) și *Vor den Toren* (*În fața porților*, 1950).

Interesul scriitorului este captat de fizionomia morală a țăranului român conturată în lupta permanentă cu o natură de multe ori potrivnică.

Reprezentativ pentru munca de elaborare și pentru conștiința scriitoricească a lui Cisek este panoul din expoziție dedicat romanului *Pîrjolul*, ampla frescă a răscoalei lui Horea, Cloșca și Crișan, roman care a primit premiul „Ion Creangă" al Academiei Române și care i-a adus titlul de membru al Academiei din Berlin.

Autenticitatea, forța epică a romanului, sînt rodul unei titanice munci de documentare și de reconstituire a epocii. Cu emoție își informează soția într-o suită de cărți poștale trimise din călătoria făcută pe urmele eroilor și pe locurile aprinse de „pîrjol", despre diferitele etape de strîngere a materialului: *„Sînt fericit că am văzut Munții Apuseni cu oamenii lor blînzi și plini de suflet... sînt mulțumit că mi-a fost dat să calc și pe acest pămînt, sfințit de faptele iobagilor revoluționari"*. Sau *„Am găsit aci un material imens, documente în original, am făcut descoperiri și am ținut în mîinile mele actul de condamnare la moarte al lui Horia, Cloșca, și Crișan"*.

Amplitudinea personalității lui Cisek, receptat astăzi ca scriitor bilingv, ca marcantă prezență europeană reușește să fie cuprinsă în expoziție în momentele ei cele mai importante, reprezentate expozițional prin manuscrise, publicații, ediții princeps, volume cu dedicații, o bogată iconografie, acte și corespondență, majoritatea provenite din fondul Muzeului literaturii române, celelalte oferite cu amabilitate de soția scriitorului, căreia îi mulțumim și pe această cale.

Sperăm că expoziția noastră reușește să definească figura *„unui scriitor cucerit de viață, a unui poet stăpînit de vis, a unui lucid și a unei generozități interioare, conduse de un ideal de omenie și frumos"*, cum îl caracteriza Ion Biberi.

Octaviana MIHĂILESCU

https://biblioteca-digitala.ro

EXPOZIȚII PE TEME DE SPORT

Înscrisă în calendarul manifestărilor ce se întreprind de către Muzeul Sportului din R.S.R. în colaborare cu federațiile de specialitate, expoziția „Centenarul patinajului românesc" reprezintă un răspuns la voința iubitorilor acestui sport de a se ilustra — prin documente de valoare — inițiative, fapte, locuri, nume, rezultate etc. care au însoțit istoria patinajului pînă în zilele noastre.

Cu victorii și înfrîngeri, cu evoluții mai lente sau mai rapide, patinajul românesc a traversat un secol de activitate organizată.

După cum reiese și din titlu, expoziția — deschisă în perioada 14—30 oct. a.c. în holul de la intrare în C.N.E.F.S. — prezintă cele mai semnificative momente din istoria de 100 de ani a unui sport îndrăgit de toate vîrstele, practicat pe scară largă mai întîi în marile orașe ale țării, unde puteau fi văzuți, între alții, și Theodor Aman, Titu Maiorescu, Ionel Teodoreanu ș.a.

Documente originale provenite din fondul Muzeului Sportului, din colecții particulare și ale Federației de patinaj (fotografii cu primii patinatori și costumele lor, afișe și programe anunțînd primele spectacole de patinaj artistic, primele campionate naționale și participări peste hotare; manuale de specialitate — primul tipărit la București în 1880 — în care sînt prezente tehnici și procedee de învățare a patinajului artistic — azi dispărute, demodate; materiale sportive după „gustul" epocii; date biografice ale campionilor naționali, trofeele lor etc.) selectate atent, cu oprire asupra unor aspecte sugestive pentru o asemenea retrospectivă, „povestesc" vizitatorului, pe un spațiu de expunere de circa 100 mp, istoria prescurtată a acestei ramuri.

Data memorabilă care a prilejuit aniversarea acestui eveniment este marcată de anul 1872, cînd a luat ființă prima societate și școală de patinaj din țara noastră, consfințindu-se astfel instituționalizarea, transpunerea în forme organizate a unei practici sportive în care putem spune că avem tradiții străvechi.

Medaliile emise în anul înființării, avînd pe avers emblema societății, constituie documentul

Aspect din expoziție

https://biblioteca-digitala.ro

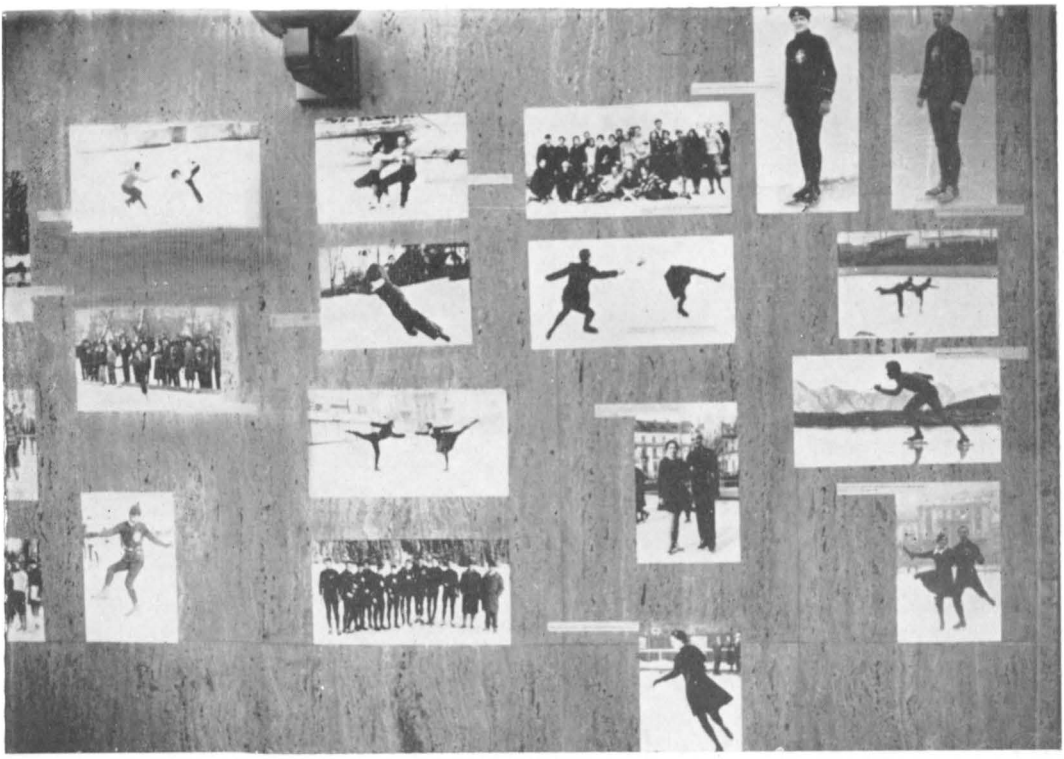

Ilustrarea patinajului

de bază, startul din care a pornit numărătoarea în istoria a celor 100 de ani de patinaj — răstimp al cărui capăt a fost marcat printr-o medalie jubiliară.

*

Ideii centrale a expoziției i s-au alăturat altele două, inaugurate concomitent în prezența conducerii mișcării sportive românești, a unor delegații străine invitate la manifestările inițiate cu acest prilej (spectacole de patinaj artistic, decernarea unor distincții etc.)

Este vorba de expoziția „50 de ani de la înființarea Federației Române de specialitate", al cărei prim organism datează din anul 1922 și este legat de inițiativa unui grup de entuziaști în frunte cu Iorgu Arsene (un librar din Rm. Vîlcea, mare animator al sporturilor de iarnă din țara noastră), precum și de expoziția intitulată „Evoluția costumului de patinaj în lume".

Aceasta din urmă prezintă moda costumului de patinaj, începînd din sec. XV și pînă astăzi. Expoziția, realizată prin intermediul a 46 de tablouri lucrate în acuarelă de către artistul Petre Tivădaru din Sibiu — el însuși un bun patinator cu ani în urmă —, s-a bucurat de un succes deosebit datorită unicității temei, valorii sale informative, și, mai ales, datorită realizării cromatice, fidelă realității istorice.

Manifestările de care ne-am ocupat pînă acum constituie prima acțiune de colaborare a Muzeului Sportului cu o federație, pentru refacerea istoriei ramurii de sport pe care o conduce, și această practică intenționăm să o extindem cît de curînd.

*

În sfîrșit, o expoziție consacrată tenisului a fost organizată în aer liber, în parcul sportiv „Progresul" din Capitală, cu prilejul finalei Cupei Davis. Realizarea ei nu a întîmpinat prea multe dificultăți privind strîngerea materialului documentar deoarece istoria participării noastre în finalele acestei mari competiții nu este așa de îndelungată.

Este însă o mare performanță care se cerea a fi arătată, o performanță ai cărei autori sînt Ion Țiriac și Ilie Năstase — două nume sonore care se cereau a figura în mai toate fotografiile expuse.

Or, aceasta s-a dovedit a fi și dorința publicului.

Nicolae POSTOLACHE

https://biblioteca-digitala.ro

EXPOZIȚIA DE INCUNABULE

În cadrul manifestărilor prilejuite de *Anul internațional al cărții* a fost deschisă la Biblioteca Academiei Române o expoziție de incunabule, care cuprinde lucrări ieșite de sub teascurile marilor oficine tipografice europene.

Colecția de incunabule a Bibliotecii Academiei Române nu însumează mai mult de șaptezeci și opt de piese, dar printre ele se găsesc și unele de valoare unică.

Printre incunabulele expuse figurează și piese care au făcut parte din fondurile unor vechi biblioteci românești din secolele XVII—XIX, unele dăruite de figuri reprezentative ale culturii românești : Stolnicul Constantin Cantacuzino, patriarhul Hrisant Notara, Al. Papiu-Ilarian, Vasile Alecsandri.

Sînt prezentate, de asemenea, lucrări de o inestimabilă valoare documentară și literară de proveniență venețiană, germană, poloneză, consemnînd date despre istoria Țărilor Române, atestînd, în același timp, legăturile culturale ale acestora cu țările în care s-a dezvoltat tiparul în prima etapă a existenței sale.

Biblioteca Academiei dispune de o importantă colecție de incunabule apărute între anii 1472—1500, tipărite în diverse tipografii din Colonia, Basel, Cracovia, Strassbourg, Augsburg, Brescia, Köln, Nürenberg, Milano, Roma, Veneția. Printre

În cele două vitrine este expusă literatura privitoare la istoria incunabulelor

https://biblioteca-digitala.ro

ele se remarcă Schedel Hartmann, „Liber Cronicarum", lucrare tipărită la Nürenberg în 1493, care cuprinde informații despre Țările Române, inclusiv o sugestivă imagine despre Valahia acelor vremuri. Biblioteca Academiei posedă două exemplare, unul din acestea avînd toate xilogravurile colorate de mină. Atît în „*Tractatus de ritu moribus Nequitia et Multiplicatione Turcorum*", a cărui paternitate a fost atît de mult discutată, cît și la Ulrich von Reichental, „*Concilium zu Constantz*", Augsburg, 1483 și la Aeneas Silvius, „*In Europan*" (Memmingen, 1489), — acestea găsindu-se în colecție în ediții facsimilate — se află diferite date despre țara noastră.

Alte exponate sînt valoroase tipărituri din operele lui Teocrit, Cicero, Dante, Petrarca și alții. Se mai cere menționat și exemplarul lui Plutarchus „Vitac illustrium virorum sive Parallelae", vol. I—II, Veneția, 1491. Fără a cunoaște ultimul posesor de la care a ajuns, în colecția Bibliotecii Academiei, s-a găsit o mai veche proveniență a lui, care coboară, din tată în fiu, de la Paulo Iovio, vestitul istoric italian din secolul al XVI-lea.

Am enumerat numai cîteva din piesele colecției, dar suficiente ca prin însăși prezența lor în țară să demonstreze tradiția existenței pe teritoriul ei a unor biblioteci umaniste, să dovedească vechi legături culturale cu Apusul și să aducă mărturia că și odinioară Țările Române au avut un rol de jucat pe scena istorică a Europei.

O interesantă colecție de file de incunabule cu gravuri, provenite din diverse ateliere germane și franceze, aport al Combinatului de stampe, completează armonios expoziția.

Expoziția se încheie cu lucrări despre incunabule și cataloage vechi și noi, încununate de monumentala lucrare Gesamt Katalog der Wiegendruke.

Exponatele reliefează inestimabile monumente de cultură din patrimoniul nostru național și în același timp impulsionează la noi și serioase cercetări în vederea scoaterii la lumină a întregului istoric al culturii românești.

Victoria POPOVICI

„CERCETĂRI ISTORICE", IAȘI, 1970

Apărut sub egida Muzeului de istorie a Moldovei, volumul pe care încercăm să îl prezentăm își propune să înmănuncheze în paginile sale cele mai valoroase cercetări științifice ale specialiștilor ieșeni în domeniul istoriei și muzeografiei. De altfel chiar titlul ales obligă, deoarece ne reamintește prestigioasa publicație apărută acum cîteva decenii la Iași, sub conducerea profesorului Ilie Minea, în paginile căreia au semnat articole autori de mare prestigiu, care au adus contribuții decisive la studiul istoriei noastre.

Pe bună dreptate însă, inițiatorii acestei noi serii precizează că nu poate fi vorba de o reluare mecanică a vechiului profil tematic, ci că actuala publicație, prin materialele publicate, urmărește să reflecte treptele social-politice superioare ale contemporaneității, să ilustreze nivelul actual al cercetării istorice și muzeografice din vechiul centru științific moldovean.

Primul capitol al volumului de care ne ocupăm, intitulat „Cercetări de muzeografie", debutează cu articolul „Din istoricul muzeisticii ieșene" semnat de I. Grigoriu, în care, după ce se trec în revistă principalele date relative la începuturile preocupărilor de strîngere și expunere a urmelor materiale rezultate în urma unor descoperiri, întîmplătoare sau cercetări sistematice, autorul se ocupă pe larg de eforturile lui Teohari Antonescu * în direcția organizării unui muzeu „*cu caracter istoric și etnografic pe lîngă Universitatea ieșeană...*"

Aceleiași personalități îi este închinat și articolul care urmează („Teohari Antonescu — înaintaș al muzeografiei românești"), datorat lui Em. Diaconescu.

Despre „Colaborarea dintre unioniștii moldoveni și munteni în lumina unor documente ale vremii aflate în Muzeul Unirii din Iași" tratează Maria Huminic, iar C. Florea se ocupă în continuare de „Reflectarea muzeistică a relațiilor revoluționare dintre Al. I. Cuza și Giuseppe Garibaldi".

În cadrul aceleiași rubrici, Ion Arhip publică un proiect de prezentare a redacției „Vieții Românești" la Muzeul literaturii din Iași, proiect susținut și în cadrul ultimei sesiuni de comunicări a muzeografilor, unde a stîrnit vii discuții. Mulți dintre participanți au fost împotriva punctului de vedere al autorului, considerat oarecum naturalist din cauza pretenției de a reînvia absolut exact atmosfera în care au lucrat Ibrăileanu, C. Stere.

În cadrul rubricii de arheologie a volumului amintim articolele datorate lui V. Spinei („O psalie din corn descoperită la Băiceni"), Vasile Palade („Mormînt de inhumație din secolul al IV-lea, descoperit la Ivești"), Stela Chieptea („Săpăturile arheologice de la Hîncea-Iași din anul 1964") și Al. Andronic („Iașii pînă în secolul al XVII-lea în lumina datelor arheologice").

* În „Revista muzeelor" nr. 3/1970, I. Grigoriu a publicat articolul „Un înaintaș al muzeisticii românești — Teohari Antonescu" în care prezintă aproape aceleași informații.

https://biblioteca-digitala.ro

Capitolul III — Istorie politică și social-economică — debutează cu articolul „Numele și originea costobocilor", semnat de N. Gostar. Pe baza unor atente analize lingvistice și istorice autorul propune ipoteza potrivit căreia „... *pe un vechi teritoriu (traco)-dacic, în cursul sec. III î.e.n., se stabilesc grupările unor celți cunoscuți sub numele Coisstoboci, care însă în mod treptat au fost dacizați, ajungînd pînă la urmă să aibă și o dinastie (traco)-dacică. Ne-am putea gîndi și la o masivă colonizare de daci pe teritoriile acestor celți, după ce puterea lor a fost definitiv desființată de Burebista. Numele țării și al vechilor stăpîni a fost păstrat însă de dacii peste care stăpîniseră odinioară celții costoboci*".

C. Cihodaru, ocupîndu-se de „Localizarea unor triburi din lista geografului Bavarez", precizează că „*studiat metodic și numai cu preocupări științifice, izvorul acesta poate cîștiga o mai mare valoare pentru cercetările istorice*".

Considerînd că asupra mișcării lui Ioniță Popovici din Moldova, din anul 1839, istoricii noștri s-au aplecat prea puțin, Gh. Platon reia tema încercînd, pe baza consultării unui vast material de arhivă, să aducă noi contribuții la cadrul general și orientarea mișcării.

În continuare urmează două articole care tratează probleme de istorie contemporană a județului Iași. Este vorba despre „Istoria economică a județului Iași în perioada interbelică (Elena Zaharia) și... „Cu privire la situația reformei agrare în județul Iași în anii 1928—1930" (C. Botez).

Al. Zub semnează articolul „A. D. Xenopol (Note istoriografice)" în care comunică date interesante despre „*autorul primei sinteze comprehensive de istorie națională*", în concepția căruia istoricul trebuia să arate „*care sînt puterile ce împing pe popoare spre progres sau spre decădere, care este direcția mersului lor și aceea a mersului omenirii*".

Al patrulea capitol al volumului cuprinzînd articole despre mișcarea muncitorească și democratică, debutează cu materialul „Aportul socialiștilor ieșeni la răspîndirea marxismului în România", semnat de Georgeta Tudoran. Autoarea, pe baza unei atente consultări a documentelor vremii, subliniază „*meritul socialiștilor români, în cadrul cărora un loc de frunte îl ocupă socialiștii ieșeni, în orientarea mișcării revoluționare, a cercurilor muncitorești și socialiste pe pozițiile teoretice ale celei mai înaintate științe despre lume și societate, pe pozițiile marxismului*".

Urmează apoi articolele datorate lui D. D. Rusu (Din istoricul legislației muncii în România. Legea din februarie 1906); I. Saizu (Greve ale muncitorilor în perioada luptei pentru instaurarea puterii populare); A. Loghin (Contribuția organizațiilor muncitorești ieșene la crearea partidului unic al clasei muncitoare). Încheind această rubrică, Gh. I. Ioniță în articolul „Lucrețiu Pătrășcanu — gînditor social-politic" reușește o prezentare completă a problemelor abordate de marele istoric român.

Ultimul capitol al volumului de care ne ocupăm — Monumente și locuri istorice — începe cu studiul lui N. Grigoraș „Două monumente de artă feudală din împrejurimile Iașului : Mănăstirile Hlincea și Aroneanu" în care, cu cunoscuta-i competență, autorul aduce noi contribuții la studiul acestor importante urme materiale ale evului mediu românesc.

D. Vacariu, semnînd articolul „Un nou și valoros obiectiv muzeistic ieșean : Casa Dosoftei" precizează că deschiderea sa marchează „...*un vechi deziderat al moldovenilor de a avea în centrul cultural al Iașilor un muzeu cu asemenea profil, în care să se păstreze memoria tuturor scriitorilor reprezentativi...*". Printre raritățile aflate în noua instituție, adevărate monumente de limbă și măiestrie caligrafică, autorul enumeră Apostolul scris de popa Bratu din Brașov, Evanghelia cu învățătura tipărită de Coresi, primele tipărituri ale mitropolitului Dosoftei, care constituie adevărate puncte de atracție pentru vizitatori.

Acest capitol mai cuprinde articolele „Un edificiu al mișcării muncitorești : Casa din strada Max Vexler" (K. Miriam); „Un prestigios lăcaș de cultură — Ateneul popular Tătărași (1919—1940)" (C. Cloșcă) și „Vila Sonet — Mihai Codreanu" (Agurița Vicoveanu).

Volumul pe care am încercat să-l prezentăm se încheie cu o rubrică de Documente prin care se pun în circuitul științific numeroase piese de arhivă din colecțiile muzeelor ieșene.

M. DUMITRESCU

„STUDII ȘI COMUNICĂRI", BACĂU, 1971

Volumul „Studii și Comunicări" 1971 (apărut în 1972), editat de către Muzeul de științele naturii din Bacău, aduce importante contribuții la cunoașterea covorului vegetal, nu numai a jud. Bacău, dar în general de pe cuprinsul întregului teritoriu al Moldovei. Valorificarea resurselor vegetale, ridicarea productivității fitocenozelor, folosirea rațională a resurselor naturale, ocrotirea celor mai valoroase biotipuri, reclamă un studiu aprofundat și amănunțit de cunoaștere atît a florei cît și a vegetației, corelate cu factorii de mediu și cu cei biotici.

Această regiune din țara noastră, mai puțin cunoscută din acest punct de vedere, în ultimii ani a început să se impună datorită unui mănunchi de inimoși cercetători, sub îndrumarea competentă a conducerii Muzeului de științele naturii din Bacău, iar rezultatele să fie cunoscute prin publicarea

https://biblioteca-digitala.ro

lor în culegerea de specialitate a muzeului. Volumul cuprinde și o serie de comunicări cu caracter fundamental, cercetări care mai repede sau mai tîrziu vor constitui puncte de plecare în vederea unor noi studii cu caracter aplicativ.

Sînt publicate un număr mare de lucrări (35), din diferite domenii ale botanicii.

Cercetările de anatomie cum sînt cele a lui C. Toma (*Anatomia organelor vegetative la Onobrychis transsilvanica Simk. din diferite masive muntoase*), sau a G. Filipescu (*Date anatomice comparative la specia Ficaria verna Huds*), scot în evidență strînsa interdependență dintre structura histologică a diferitelor organe și condițiile de mediu.

Alte lucrări clarifică apartenența unor specii la anumite genuri după structura lor anatomică, sau scot în relief anumite particularități de structură ale frunzei, ce ar putea servi la deosebirea speciilor din cadrul aceluiași gen, sau a genurilor din aceeași familie (C. Toma și colab.. I. Bâră și colab.).

Se aduc contribuții importante la studiul algelor, patrimoniul algologic al patriei noastre îmbogățindu-se cu noi taxoni sau chiar genuri noi (L. Gruia : *Alge edafice noi pentru flora României*), nesemnalate pînă în prezent în țara noastră. Același autor caută să facă o repartiție a zonării altitudinale a algelor în Masivul Bucegi, concluziile însă după părerea noastră încă nu pot fi generalizate, din lipsa unor cercetări similare și în alte masive.

T. Chifu și Gh. Vițalariu (*Contribuții la cunoașterea macromicetelor din bazinul Crasnei*), M. Toma și P. Pascal (*Macromicete din bazinul Bistriței aurii*), se ocupă cu studiul ciupercilor din cîteva regiuni unde acest grup de plante era aproape necunoscut.

Gh. Sava abordează cu multă pricepere un grup de plante puțin studiat în țară la noi și anume lichenii. Regiunile cercetate care constituie puncte albe pe harta țării noastre se dovedesc din ce în ce mai interesante, după cum rezultă din numărul de specii identificate pentru prima oară în Republica Socialistă România (*Flora lichenologică a pădurilor din împrejurimile orașului Adjud*, sau *Lichenii din bazinul Uzului, regiunea Munților Nemirei și Ciucului*).

Nu sînt trecute cu vederea nici cercetările briologice, Gh. Mihai și V. Barabaș (*Cercetări asupra florii briologice a dealului Măgura — Tg. Ocna*), îmbogățind inventarul briofloristic și făcînd unele considerații ecologice, briogeografice și asupra fitocenozelor muscinale.

Cele mai extinse sînt cercetările de floră și vegetație a plantelor superioare. Sînt identificate specii noi pentru țara noastră (Gh. Vițalariu și M. Leucov), se completează inventarul floristic al Moldovei (D. Mititelu și colab. Gh. Mihai, C. Bîrjoveanu și alții), sînt semnalate noi stațiuni pentru gîrniță, considerate pînă în prezent cele mai nordice din Moldova (C. Bîrcă), se cercetează localități necunoscute încă din punct de vedere floristic, toate acestea completează arealul de răspîndire al plantelor din țara noastră.

Studiul vegetației, care la noi s-a dezvoltat mult mai tîrziu, relativ fiind o știință mai nouă, reprezintă o contribuție valoroasă la dezvoltarea geobotanicei românești. Asociațiile descrise, corelate cu factorii de mediu vor contribui la o mai bună cunoaștere și valorificare a potențialului vegetal în patria noastră.

Aceste lucrări au fost elaborate sub conducerea unor oameni cu mai multă experiență ca : C. Burduja și colab., C. Dobrescu și colab., D. Mititelu, Gh. Mihai, E. Turenschi și colab. și alții. Se aduc contribuții la cunoașterea plantelor medicinale, sursă de materii prime pentru sintetizarea unor medicamente (P. Pascal). Se elucidează unele probleme fiziologice (Gh. Acatrinei și colab. *Endomitoza și mitoza în procesul diferențierii celulare la Dahlia variabilis Cav*) și multe altele.

Volumul ,,Studii și Comunicări'' 1971 al Muzeului de științele naturii din Bacău, contribuie la creșterea prestigiului științei în patria noastră, lucrările fiind elaborate și editate la un înalt nivel științific.

Dr. Vasile CODOREANU

„ANUARUL MUZEULUI ETNOGRAFIC AL TRANSILVANIEI" PE ANII 1968—1970

La începutul anului 1972, a apărut cel de-al V-lea volum din ,,Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei'', volum prin care colectivul de specialiști ai acestei instituții muzeale clujene și alți oameni de știință aduc o nouă și valoroasă contribuție la cunoașterea formelor de viață și cultură populară de pe teritoriul care formează aria de cercetare științifică, de colecționare și valorificare expozițională a muzeului din Cluj.

Tomul voluminos, cu peste 500 pagini, reunește studiile elaborate pe baza cercetărilor efectuate între anii 1968—1970. Printr-un efort științific și editorial, care se cere subliniat, depus de colectivul muzeului, acest ultim volum aduce oarecum ,,la zi'' activitatea de cercetare științifică, creînd premisele necesare pentru apariția cu regularitate a publicației la care ne referim, așa cum reclamă de altfel și titlul ei.

Tematica variată, interesantă, tratată laborios de către autori, cu o documentație bibliografică impunătoare, reclamă lectura atentă și directă a întregului volum. Din această cauză nu ne vom

https://biblioteca-digitala.ro

referi la nici un studiu din volum. Ne facem doar o plăcută datorie ştiinţifică sesizînd, cu întîrziere e drept, apariţia publicaţiei şi recomandînd-o călduros atenţiei specialiştilor.

Poate că în viitoarea economie a anuarului va trebui să-şi găsească mai mult loc informaţiile ştiinţifice privind bogata colecţie a muzeului, activitatea muzeografică internă legată de evidenţa ştiinţifică, organizarea depozitelor, păstrarea patrimoniului muzeal şi, mai ales, acţiunile de dezvoltare a secţiei în aer liber de la Hoia, secţia care îmbogăţeşte harta muzeelor etnografice în aer liber din ţara noastră cu o unitate de o incontestabilă valoare.

Ţinuta sobră a lucrării, grafica — desenele şi hărţile — subliniază nivelul ştiinţific şi artistic al lucrării. Din păcate, calitatea imaginilor color lasă mult de dorit.

Rezumatele în limbile franceză şi germană o fac accesibilă şi specialiştilor străini.

Silvia ZDERCIUC

MUZEUL ŞI PUBLICUL — REVISTA „MUSEUM", NR. 1/1972

Printre abonamentele „Revistei muzeelor" din anul 1972 se numără şi interesanta publicaţie de specialitate editată de Organizaţia Naţiunilor Unite pentru educaţie, ştiinţă şi cultură — revista „Museum". Periodic trimestrial de informare şi cercetare muzeografică, începînd cu nr. 1 (vol. XXIV) din anul 1972, „Museum" inaugurează o nouă prezentare a revistei datorată unei multitudini de probleme proprii muzeului, puse în discuţie sau aplicate în ultimul timp. Astfel, modificînd uşor formatul şi adoptînd o nouă modalitate de prezentare grafică, formula actuală de realizare a revistei permite pe lîngă creşterea numărului său a dimensiunii articolelor şi îmbogăţirea ilustraţiei lor.

Încă de la apariţie, „Museum" oferea cititorilor săi, conservînd acelaşi mod de prezentare, rezumatul în limbile spaniolă şi rusă pentru fiecare articol scris în engleză şi franceză.

Bucurîndu-se de o largă popularizare în noua sa formă, „Museum" nu mai cuprinde aceste rezumate, totuşi le trimite separat cititorilor care doresc să le obţină şi le solicită redacţiei.

*

Numărul 1 pe anul 1972, căruia îi încercăm o prezentare, este în întregime consacrat unei chestiuni muzeografice actuale, aceea a „Problemelor muzeului de artă contemporană în Occident".

Întregul volum, bine structurat, cuprinde două părţi în tratarea acestei teme şi anume: a) un schimb de opinii între cîţiva specialişti din domeniul muzeografiei şi b) dezbaterea unor probleme existente în unele muzee de artă contemporană din Occident.

Editorialul care deschide volumul, semnat de Georges Henri Rivière, consilier permanent al ICOM-ului, membru în Comitetul de redacţie al revistei „Museum" — ne aminteşte de vasta anchetă organizată la Toronto de Consiliul internaţional al muzeelor, a cărei relatare a fost făcută într-un număr recent, şi problemele esenţiale ce le cuprindea. La invitaţia UNESCO, un grup de specialişti din muzee de artă contemporană s-au întrunit la Paris, la 6—7 octombrie 1969, şi apoi la 1 aprilie 1970, pentru a avea un schimb de păreri asupra unor probleme de interes comun din muzeele de artă contemporană occidentale: etică, organizare, expunere, animaţie şi alte manifestări, raportul acestor muzee cu autorităţile care le conduc, cu artiştii, perceperea artei, presa şi televiziunea, publicul, editorii, concepte şi experienţe ale arhitecturii. Aceste discuţii au fost înregistrate la magnetofon şi în plus, un chestionar a fost adresat unui număr de 116 muzee de artă contemporană sau secţiilor de acest gen din alte instituţii muzeale.

Subiectul anchetei, de o acută actualitate şi scos în evidenţă de o conjunctură completă, implică divergenţele şi convergenţele lui, problemele nu numai artistice şi culturale, de asemenea şi problemele sociale pe care le conţine.

În încheierea editorialului, „Museum" îşi exprimă dorinţa ca observaţiile lui să fie completate de cititori spre a fi dezbătute în numerele următoare şi de a conduce şi alte asemenea anchete.

*

Esenţial în modul de tratare a problemelor cu care ne informează prezenta anchetă, este că fiind realizată cu participarea unor oameni ce au o bogată practică muzeală, discuţiile izbutesc să depăşească conjunctura muzeologică locală, de la care se porneşte în interpretarea fenomenelor, acestea fiind folosite numai în măsura în care devin necesare în clarificarea tabloului de ansamblu.

Din cuprinsul materialelor ce au rezultat în urma selecţiei spre publicare, ne-au atras atenţia cîteva mai importante, mai precis, acelea care pot constitui şi în cadrul muzeografiei româneşti teme ce se cer studiate şi dezbătute, atîta timp cît muzeografia este socotită pretutindeni o ştiinţă în evoluţie.

Menţionăm în acelaşi timp că şi în cuprinsul acestor aspecte tratate se găsesc numeroase probleme demne de a fi luate în consideraţie. Ne-am oprit totuşi, din lipsă de spaţiu, asupra aspectului

https://biblioteca-digitala.ro

pe care îl putem considera un punct nodal al însăşi utilităţii muzeului: *Muzeul şi publicul.*

Discutînd unele faţete şi contradicţii ivite în acest domeniu — muzeografia — şi căutîndu-se posibilitatea unor definiţii şi interpretări ale noilor forme sub care muzeul îşi exercită funcţia culturală, revista „Museum" clarifică o serie de nuanţe survenite în modificările structurii muzeului, în etica şi funcţia sa, pune faţă în faţă muzeul cu artistul, cu comerţul, cu autorităţile, face aprecieri asupra edificiului şi a colecţiei sale.

Desigur, cea mai deschisă problemă, care totdeauna va trebui să constituie un punct de reper în organizarea şi eficienţa unei instituţii muzeale, rămîne totuşi publicul. În paginile consacrate acestei probleme, publicul este aşezat alături de cîţiva importanţi factori: artişti, achiziţii, colectivul de organizare.

Se pare — din concluziile anchetei — că pînă astăzi publicul nu a putut fi încă folosit ca participant activ la deciziile ce determină funcţia muzeului şi realizarea lui. Se încearcă stabilirea unui mod care să permită o colaborare activă a publicului, un dialog cu acesta care ar fi de mare folos, şi tocmai acest lucru este încă abia simţit, prin: opinii, observaţii şi sugestii diverse. Faptul s-ar datora lipsei unei atitudini critice active pe care ar trebui să o adopte muzeul, respectiv specialiştii săi. Ancheta s-a desfăşurat cu ajutorul mai multor mijloace: chestionare, registre de sugestii puse la dispoziţia vizitatorilor, înregistrări pe magnetofon, vidéo. În plus realizatorii anchetei muzeografice au mai stimulat gustul şi aprecierea publicului prin organizarea unor expoziţii itinerante sau reducînd preţul biletelor de intrare pentru elevi şi suprimîndu-l pentru membrii familiilor care îi însoţeau, au colaborat cu sindicatul sau au ocazionat întîlniri cu vizitatorii, discuţii cu personalul ştiinţific din muzeu, conferinţe şi alte mijloace de sondaj.

Mai departe ne sînt prezentate avantajele şi carenţele acestor cercetări, în contextul actual al muzeografiei occidentale, încercările cele mai eficace de realizare a contactului nemijlocit al publicului cu arta. Se constată că un contact direct rămîne ca cel mai adecvat, prin colaborarea realizată de acţiunile animatoare; organizarea ei însă depăşeşte posibilităţile unei singure persoane, cea care conduce muzeul. Astfel, la Paris există obiceiul ca artiştii înşişi să stea la dispoziţia publicului, a vizitatorilor, cu întrebări şi răspunsuri, atît în muzeu cît şi în afara lui. La Stockholm se cultivă în primul rînd legătura strînsă cu cei mai tineri vizitatori, cu copiii, care sînt conduşi în muzeu de clasele mai mari în cadrul orelor de curs, participînd la discuţii; după care se observă că fiecare îşi desfăşoară activitatea personală, la sfîrşitul săptămînii revin cu familiile în muzeu, iar duminica se pot număra pînă la 1.000 de copii însoţiţi, revenind.

Aceste exemple, desigur, sînt elocvente, demonstrînd că relaţia între muzeu şi public depinde de condiţiile locale, de condiţiile existente, cît şi de cele create. Putem folosi şi în ce ne priveşte din experienţele dobîndite de ancheta realizată de „Museum".

A devenit o datorie, şi una dintre cele importante chiar, permanenta căutare a posibilităţilor de confruntare cu publicul; pornind de la o sensibilizare în perceperea conţinutului muzeistic de către public, muzeul însuşi este avantajat şi la rîndul său constituie un real folos în formarea culturii. Numai în acest fel dialogul între muzeu şi public şi-ar dovedi pe deplin utilitatea.

Aurora BĂDILĂ

AMGUEDDFA — 1972

Numărul 11, 1972, al Buletinului Muzeului Naţional al Walesului (publicaţie ce apare de trei ori pe an — în aprilie, august şi decembrie) cuprinde o varietate de probleme ale vieţii muzeistice de aici. Primele pagini sînt dedicate Muzeului exploatărilor carierelor din nordul Walesului (North Wales Quarrying Museum), deschis la 25 mai 1972 la Llanberis în vechile ateliere ale carierei de ardezie Dinorwic. Într-un spaţiu unde în urmă cu trei ani se mai lucra încă, au fost expuse uneltele, tiparele de lemn, instalaţiile folosite în această ramură industrială.

Un studiu amplu documentat semnat de Donald Moore: *Monumente ale creştinismului timpuriu în Wales* (Monuments of Early Christianity in Wales) este dedicat perioadei de şapte sute de ani dintre ocupaţia romană şi cucerirea normandă, perioadă obscură în istoria welshă, în care dovezile arheologice erau sărace pînă nu demult, iar cele scrise aparţineau sfîrşitului acestei perioade. Monumentele creştine timpurii au făcut ca această epocă obscură (the Dark Ages) să fie denumită *perioada creştină timpurie* (the Early Christian Period). Aproximativ 450 de obiecte de piatră purtînd inscripţii sau ornamente sculptate cu semnul crucii fac dovada prezenţei creştinismului aici începînd cu sec. V. Monumentele de diferite tipuri: pietre de mormînt, mărci de hotar, cu inscripţii sau elemente decorative prezintă analogii apropiate cu monumentele similare din Irlanda, Scoţia, Cornwall şi Britania. De altfel, scrierile medievale conţin numeroase ştiri despre misionarii creştini care călătoreau de-a lungul coastelor vestice ale Europei în secolele următoare prăbuşirii Imperiului roman şi care au adus doctrina creştină la popoarele de limbă celtică, pe cînd invadatorii păgîni anglo-saxoni începeau să se stabilească în estul şi sud-estul Britaniei. Întreg materialul, compus din monumente din piatră dură, grosolană sau monumente sculptate cu o

https://biblioteca-digitala.ro

formă definită, este clasificat în patru mari grupe : stîlpi de piatră simpli cu inscripție în latină sau în Ogam (sec. V—VII), stîlpi sau plăci decorate cu crucea incizată, de cele mai multe ori înscrisă în cerc (sec. VII—IX), cruci sculptate și plăci cu inscripții în latină (sec. IX—XI), și monumente tîrzii (sec. XI—XIII). Inscripțiile purtînd de obicei numele persoanei comemorate sînt scrise cu caractere latine deformate, neregulate, pe cînd cele în irish au o fascinație proprie datorită alfabetului Ogam (scriere din sudul Irlandei în primele secole ale erei creștine). Monumentele grupei a doua care poartă doar crucea incizată ridică numeroase probleme, dat fiind că datarea se poate face numai pe baza analizei tipologice și a ceea ce se știe despre cruce ca simbol creștin. În Wales aceasta apare înconjurată de un cerc, formă deosebit de populară în vestul celtic. Cele mai atractive vizual sînt monumentele grupei a treia, cruci tridimensionale acoperite la partea superioară cu ornamente geometrice. Unul din cele mai frumoase exemplare este Maesmynis Cross din Brecknockshire. Piesele incluse în grupa a patra reprezintă parțial tradiția monumentală welshă, parțial precursorii stilului romanic normand. Dacă pînă în secolul al XI-lea Walesul era o parte a ariei culturale a mării irlandeze, în perioada acoperită de grupul patru el se orientează spre influențele estului venite „prin forța armelor mai degrabă decît prin cuvinte de pace". O bună parte a acestor monumente, în copii, au fost prezentate în 1971 într-o expoziție devenită itinerantă.

Tot o expoziție itinerantă prezintă în continuare Douglas A. Bassett, Recording Wales in Maps („însemnări" despre Wales în hărți) de fapt una dintr-o serie de expoziții — Recording Wales — organizate de Welsh Arts Council în colaborare cu muzeul național. 194 de piese își propun să ilustreze multiplele caracteristici ale hărților ca documente istorice, rapoarte științifice, mijloace de cercetare sau obiecte de artă. Este subliniat interesul crescînd, în special pentru hărțile vechi la care inexactitățile sau petele albe, umplute cu diferite desene, nave, monștri marini, orașe sau inscripții le fac cu atît mai prețioase. La executarea lor și-au dat concursul matematicieni, miniaturiști, copiști, gravori în cupru, hărțile fiind locul de întîlnire a artelor cu meșteșugurile. Sînt reproduse frumoasele cuvinte ale lui Mihailov din lucrarea sa *Geografia sovietică*: *„harta este un document social... Liniile hărții sînt scrierea de mînă a istoriei"*. Scopul expoziției este de a reflecta bogăția și diversitatea materialului cartografic din secolele XVI—XIX, de a plasa hărțile în locul lor propriu, în relație cu originea și dezvoltarea culturii umane.

În încheiere sînt prezentate noile publicații ale muzeului *Excavations at Dinorben*, 1965—9, de H. N. Savory, *Catalogue of Type Figured and Cited Fossils in the National Museum of Wales*, de Michael G. Bassett și Isca de George C. Boon. Sînt prezentate de asemenea expozițiile speciale, organizate în perioada august-decembrie 1972, în număr de opt, cu o tematică în general artistică : Indian Sculpture, Artistic Tresaures of Western Morbihan, Pop Graphica și altele.

Ioan ȘERBAN

ÎMBOGĂȚIREA PATRIMONIULUI MUZEULUI DE ARTĂ AL R. S. ROMÂNIA ÎN ANII 1971—1972

Achiziții continue, dublate de o asiduă și minuțioasă muncă de cercetare științifică, îmbogățesc patrimoniul muzeului, contribuind la o mai nuanțată cunoaștere a operei unor artiști români sau străini.

Opere de mare valoare (272 piese) aparținînd celor mai variate discipline și școli ale artei românești și universale, au intrat în fondul artistic al muzeului ; noi lucrări menite să ocupe un loc pînă nu de mult încă gol sau să adîncească o imagine existentă.

Astfel, secția de artă românească modernă și contemporană s-a îmbogățit cu lucrări ale celor mai de seamă reprezentanți ai artei noastre cum ar fi : Pallady, Petrașcu, Tonitza, Paciurea.

În depozitele de grafică au intrat două mape cuprinzînd aproximativ șaptezeci de desene în creion sau cărbune ale lui Nicolae Dărăscu, datînd din toate perioadele creației sale și constituind un strălucit instrument de studiu pentru înțelegerea operei sale. Tot aici trebuie menționate și trei lucrări de Petrașcu precum și lucrări de Tonitza și Vasile Popescu.

Achizițiile acestei secții nu se referă însă numai la artiști români, ci și la maeștrii străini din epoci foarte diferite. Să citățm o *Madonă* de Dürer, gravură în lemn în tiraj postum și o litografie în culori, *Portret de fată*, a franco-neerlandezului Kess van Dongen.

Sălile Galeriei Universale se vor îmbogăți cu o compoziție cu subiect mitologic *Apollo și Daphne*, lucrare a unui anonim flamand din sec. XVII. Tot în expunere vor intra : un peisaj reprezentînd cheiurile Senei, al lui Stanislas Lepine, precum și un peisaj al lui Constant Troyon, recent achiziționate, împreună cu două portrete de școala franceză de la începutul și din cea de-a doua jumătate a sec. XIX.

Secția de artă decorativă s-a îmbogățit cu o serie de lucrări noi. Astfel citățm o monumentală masă portugheză din sec. XVII. Lucrată din lemn de palisandru bogat sculptat, cu apli-

https://biblioteca-digitala.ro

caţii de aramă, ea reprezintă unicul exemplar de mobilier portughez cunoscut pînă acum în ţara noastră. Un paravan olandez din sec. XVIII din lemn marchetat cu esenţe preţioase. Originalitatea sa constă în aplicaţiile de discuri de faianţă în care anonimii meşteri neerlandezi au copiat motivele porţelanurilor chinezeşti, foarte moderne în epoca respectivă.

Trebuie amintit şi faptul că patrimoniul muzeului se îmbogăţeşte şi cu o serie de donaţii.

În perioada la care ne referim, muzeul şi-a îmbogăţit colecţia de artă românească cu două valoroase donaţii: „Iser", cu 122 de lucrări de pictură, 397 de desene şi acuarele, 150 de piese de artă decorativă şi „Phoebus" (compusă din 60 de picturi şi 219 pasteluri).

Nu se cuvine să încheiem, fără a aminti pe acei artişti străini, ca pictorul argentinian Raoul Sordi, pictorul francez François Gall sau membrii Consiliului cercurilor populare japoneze, care au donat lucrări muzeului.

Constantin ANDRONESCU

CINCIZECI DE ANI DE LA MOARTEA PATRIOTULUI VASILE LUCACIU

La 15 km de Baia Mare, într-un splendid cadru natural, se găseşte amplasată localitatea Sişeşti, locul unde, la 1 decembrie 1922, era înhumat dr. Vasile Lucaciu, supranumit „Leul de la Sişeşti", acela care a desfăşurat o vajnică luptă pentru drepturile naţionale şi sociale ale românilor transilvăneni, pentru desăvîrşirea unităţii naţionale a poporului român.

Vasile Lucaciu, al doilea dintre cei şase fraţi, fiul învăţătorului Mihai Lucaciu, se naşte la 22 ianuarie 1852, în comuna Apa, din jud. Satu Mare. Urmează cursurile primare în satul natal, cele gimnaziale la Baia Mare, Ungvar şi Oradea, iar cele superioare la Gherla şi Roma. Pentru strălucitele studii făcute la Roma obţine înaltul titlu de doctor „Magna cum laude" în teologie şi filozofie.

Şi-a însuşit o vastă cultură literară, citind în original lucrările de căpătîi ale literaturii române, maghiare, germane, franceze, italiene. În acea perioadă, a luat contact şi cu literatura marxistă.

Reîntors pe meleagurile natale este numit în 1878 profesor de limbă şi literatură română la Liceul regesc din Satu Mare. În acest timp ia contact cu conducătorii politici ai românilor din Transilvania şi colaborează la „Gazeta Transilvaniei", „Tribuna", „Foaia Poporului", „Gutinul", scrie mai multe cărţi pentru uz didactic etc. Aici începe să se afirme totodată ca luptător pentru introducerea limbii române în gimnazii şi licee, în care scop a scris mai multe articole şi a făcut repetate intervenţii la guvernul din Budapesta. Dar împotriva tînărului profesor se dezlănţuie o campanie de denunţuri şi calomnii care, în cele din urmă, se termină cu desfiinţarea catedrei de limbă şi literatură română din Satu Mare.

În această împrejurare, Vasile Lucaciu acceptă parohia de la Sişeşti, unde funcţionează, începînd cu data de 27 august 1885, timp de aproape 30 de ani.

La Sişeşti, Vasile Lucaciu îşi intensifică activitatea naţională şi socială: sprijină ţăranii în lupta pentru ridicarea lor din punct de vedere economic şi social, iniţiază o amplă acţiune pentru construirea unei monumentale biserici (1886—1890), a unei şcoli cu două săli de clasă şi locuinţă pentru învăţător (1905). A urmărit astfel crearea de noi posibilităţi pentru a acţiona asupra conştiinţei oamenilor în sensul realizării marelui ideal naţional — Unirea Transilvaniei cu România. La inaugurarea noii biserici, în 1890, Vasile Lucaciu chiar mărturiseşte cu mult curaj acest lucru: „*Şi zidirea aceasta nu este o simplă clădire de piatră, ci este întruparea unei idei, a unui ideal, carele pe cerul vieţii mele străluceşte ca un soare, luminînd cu razele sale trecutul, prezentele şi viitorul neamului meu iubit*" [1]. Acest ideal este de altfel înscris cu litere de aur pe frontispiciul monumentalei biserici din Sişeşti, încă de pe vremea istoricului „Memorand", şi este concentrat în numai patru cuvinte latineşti, de mare rezonanţă spirituală PRO UNIONE OMNIUM ROMANORUM...

Dar Vasile Lucaciu se ridică vehement şi împotriva nedreptăţilor de tot felul făcute poporului român de către regimul dualist, instaurat în 1867, fapt pentru care în repetate rînduri este închis pe nedrept la Satu Mare, Seghedin şi Budapesta.

Un moment important al acestei lupte îl constituie redactarea şi prezentarea la Viena a „Memorandului" din 1892, în care curajoşii semnatari au dezvăluit Europei şi întregii lumi suferinţele românilor din Imperiul habsburgic. În procesul care a urmat la Cluj, între 7—25 mai 1894, dr. Vasile Lucaciu a primit cea mai aspră condamnare: cinci ani închisoare de stat, judecătorii motivînd că „după convingerea instanţei, el a fost autorul intelectual al întregii mişcări" [2].

În anul 1907, V. Lucaciu este ales deputat de Beiuş pentru Dieta din Budapesta. Ca deputat, Vasile Lucaciu luptă pentru libertatea Transilvaniei, pentru egalitatea în drepturi a tuturor naţionalităţilor şi combate legile şcolare cu pronunţat caracter de deznaţionalizare. Dar să-l lăsăm pe moşul Andreica din Sişeşti, să-şi dapene amintirile: „*Cine zice că dr. Vasile Lucaciu era împotriva ungurilor, acela nu ştie adevărul, ori e de rea credinţă. Iubea săracii de toate naţiile. Cu*

[1] V. Lucaciu, *Biserica S. Uniri a Tuturor Românilor, adecă Mănăstirea Maicei Românilor în Sişeşti, schiţe istorice şi dare de seamă*, Baia Mare, p. 4.

[2] C. Mezea, *Dr. Vasile Lucaciu Leul de la Sişeşti, 1852—1922. Viaţa şi faptele lui*, Ed. Presa Liberă, Satu Mare, 1936, p. 59—60.

https://biblioteca-digitala.ro

domnii cei mari nu se prea împăca. Domnii, români sau unguri, erau tot o apă și un pământ. Nicicînd nu le-a ajuns ce aveau, ei săraceau și învrăjbeau popoarele și cu ei se războia părintele Lucaciu" [3].

Dr. Vasile Lucaciu era și un vehement protestatar împotriva curentelor reacționare ale vremii sale. Participarea sa la Congresul raselor, ținut la Londra, la 28 iulie 1911, și discursul rostit cu acest prilej, constituie una din cele mai elocvente dovezi în acest sens. Iată ce spunea acolo, în urmă cu șase decenii, V. Lucaciu : *„În acest Congres vedem întrupată ideia mare, cucerirea civilizațiunii moderne : respectul raselor. Și e timpul suprem ca să filfîie steagul acesta în viața omenirii!"*. La sfîrșit asigură congresul că : *„Națiunea Română din Orientul European, în toate statele în care trăiește, reprezintă acest principiu și se luptă pentru realizarea lui"* [4].

În 1914 izbucnește primul război mondial. Perspectiva unei noi condamnări îl face să treacă clandestin în România, unde este ales președinte al „Ligii culturale pentru unitatea tuturor românilor", avînd ca secretar pe Nicolae Iorga. În timpul războiului mondial călătorește în Rusia, Italia, Franța, America, cu scopul de a recruta voluntari, printre românii emigranți, împotriva Puterilor Centrale, cît și pentru a determina opinia publică internațională să înțeleagă dorința de veacuri a poporului român, de a-și desăvîrși unitatea națională.

Criza politică a Imperiului habsburgic se accentua. Lunile octombrie și noiembrie 1918 au constituit lunile dezagregării totale a imperiului. În aceste luni își proclamă independența de stat Cehia și Slovacia, Iugoslavia, Ungaria, Austria ș.a. La 1 decembrie 1918 se ține la Alba Iulia, Marea Adunare Națională care decretează Unirea Transilvaniei cu România. Dr. Vasile Lucaciu, deși aflat în străinătate, este ales membru al Consiliului Dirigent.

Se reîntoarce în țară la un an de la Unire, abia atunci cînd marele ideal pentru care a luptat o viață întreagă a fost consfințit prin tratatele de pace. Este sărbătorit cu mare cinste la București, Sibiu, Satu Mare, Baia Mare, Șișești.

Intrat în politica noii țări, ca deputat de Baia Mare în Parlamentul de la București, Vasile Lucaciu, deși acum cu puteri sleite, nu a încetat nici o clipă să lupte și pe mai departe pentru înfăptuirea reformelor sociale cerute de masele populare. Dar nu de puține ori a rămas dezamăgit de fuga după parvenire, după îmbogățire a burgheziei și moșierimii române, pe spinarea poporului.

Bătrîn, bolnav, sărac se retrage la Satu Mare, unde la 28 noiembrie 1922, moare. Este înmormîntat la Șișești, cu funerarii naționale, la data de 1 decembrie 1922, în prezența primului ministru al țării și a numeroși demnitari de stat, reprezentanți ai diferitelor organizații politice și culturale, învățători și alți intelectuali și o mulțime de țărani.

Discursul funebru rostit de Octavian Goga se încheie cu următoarele cuvinte : *„Toate steagurile se apleacă în fața acestui sicriu, asupra căruia în numele ardelenilor cu care ai pribegit pe drumul idealului, Părinte Vasile, eu smerit ucenic arunc astăzi un bulgăr de țărînă"* [5].

Fără îndoială că nici Vasile Lucaciu, cu toată pregătirea, experiența de viață și inteligența sa, nu a fost scutit de greșeli, care se pot găsi mai ales în lucrările sale de ordin filozofic. Dar prin idealurile pe care le-a urmărit cu tenacitate toată viața, prin combativitatea de care a dat dovadă, prin atașamentul neclintit față de masele populare asuprite, dr. Vasile Lucaciu a fost una din figurile remarcabile ale trecutului nostru istoric, o pildă de autentic și înflăcărat patriotism.

Valeriu ACHIM

[3] V. Achim, A. Socolan, *Vasile Lucaciu, luptător pentru drepturile românilor și unirea Transilvaniei cu România*, Comitetul de cultură și artă al județului Maramureș, Muzeul județean Baia Mare, 1968, p. 183–184.

[4] „Gazeta Transilvaniei", anul LXXIV, nr. 160 simbătă, 23 iulie (5 august) 1911, p. 1.

[5] C. Mezea, *Op. cit.*, p. 135–136.

ACTIVITĂȚI MUZEOGRAFICE

JUDEȚUL BRAȘOV

Pentru sărbătorirea unui sfert de veac de realizări remarcabile de la proclamarea Republicii, muzeele brașovene s-au pregătit intens, organizînd sau colaborînd la deschiderea mai multor expoziții. Spațiul Muzeului județean fiind restrîns, s-a obținut, cu sprijinul Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă, în mod permanent, sala „Arta", pentru prezentarea colecțiilor.

O inițiativă însemnată — dată fiind lipsa unui muzeu de etnografie — va fi aceea de a valorifica periodic prin expoziții colecțiile etnografice.

La 15 noiembrie s-a deschis expoziția „25 ani de grafică militantă brașoveană", cu opere din patrimoniul secției de artă.

„Muzeele județului Brașov la 25 de ani de la înființarea Republicii" este titlul celei de-a doua expoziții, deschisă în sala „Arta".

https://biblioteca-digitala.ro

Muzeul județean a colaborat și la organizarea expoziției itinerante pentru căminele culturale și casele de cultură, „Județul Brașov în 25 de ani de republică sub raport economic, social-cultural".

Pentru anul 1973, muzeul și-a propus următoarele obiective:

— reorganizarea expoziției de bază;

— deschiderea unei expoziții de numismatică;

— în cadrul colaborării cu alte muzee, prezentarea la Brașov a unei expoziții de sculptură greacă și romană din patrimoniul Muzeului de arheologie Constanța, precum și vehicularea unei expoziții de piese de cositor ale Muzeului județean Brașov, la Constanța și Iași;

— deschiderea unei expoziții retrospective dedicată acuarelistului Valeriu Maximilian (sala „Arta").

JUDEȚUL COVASNA

Activități de cercetare și publicații

Muzeul județean din Sf. Gheorghe și-a continuat și în 1972 cercetările arheologice, obținînd rezultate remarcabile:

— la Cernat, descoperirea de maxim interes, a culturii Criș și culturii lineare alături în același strat; la Ariușd, săpături în ultimul nivel al acestei binecunoscute așezări neolitice; Gîtfalău, așezare tip Noua; Angheluș, strat dacic datat cu fibulă, un interesant tipar de turnarea bijuteriilor, așezări româno-slave din secolele VIII—X.

De curînd a apărut volumul III al publicației de studii a muzeului, „Aluta".

Activități expoziționale

Muzeul județean a găzduit în cursul anului trecut o expoziție, interesantă și originală ca tematică: Jucării populare, realizate de către copii.

Copiii, ajutați de cei vîrstnici, au reconstituit și lucrat o serie de jucării, altădată mult răspîndite în centrul Transilvaniei: mică vioară din coceni, cărucioare de lemn, păpuși de lemn, păpușă din pănuși de porumb (piese frecvente în Slovacia, azi produse artizanale), păsări mobile din scîndurele de brad, mingi din păr de vacă, păpuși din comerț îmbrăcate în costume populare, realizate după modelele tradiționale sau, foarte greșit, din vechi piese de port tăiate și deteriorate în acest scop.

În dispariție aproape totală, aceste jucării populare ar merita un studiu detaliat. Expoziția a fost vizitată cu mult interes atît de adulți cît și de tineri.

Periodic, Secția de artă a muzeului deschide expoziții de artă contemporană (octombrie — sculptură Benczedi Sándor, noiembrie — grafică Erdös Pal).

Ca program de viitor, muzeul își reorganizează tematic și expozițional secția de arheologie — din comuna primitivă pînă în sec. XII e.n., în cursul anului 1973 terminîndu-se și secția de istorie, extinsă pînă la momentul 1848.

Se reorganizează și secția de etnografie; la conacul Tompa se va amenaja o secție în aer liber a muzeului.

Conform planului inițial al arhitectului clădirii muzeului, Kós Károly, se construiește o nouă aripă, în spate, care va adăposti colecțiile de științele naturii.

În martie 1972 s-a redeschis într-o nouă clădire Muzeul din Tg. Secuiesc. Prezentarea actuală, aerată, de bun gust, cuprinde piese de mare valoare pentru istoricul breslelor locale. Muzeul posedă și o sală pentru expoziții temporare (de obicei, de artă contemporană).

Pe plan județean se lucrează intens la restaurarea a numeroase monumente de arhitectură, care au și fost deja, sau sînt în curs de repartizare pentru deschiderea de muzee sătești: casa Domokos din com. Cernat, castelul Daniel de la Vîrghiș, castelul de la Arcuș. Pe lîngă aceste clădiri, în curtea lor, se prevede transferarea unor gospodării țărănești, fapt care obligă însă Comitetul județean pentru cultură și artă la o documentare serioasă și o colaborare cu specialiștii muzeelor de acest profil.

JUDEȚUL HARGHITA

Muzeul județean e în plină reorganizare în clădirea în care s-a mutat recent, Cetatea Mikó, monument de arhitectură datînd din sec. XVII.

V. B.

Muzeul de artă modernă și contemporană românească, din Galați, și-a îmbogățit recent colecțiile, prin donația pictoriței americane de origine română, Georgeta Arămescu-Anderson. În vara acestui an, ea a donat orașului natal 85 dintre sculpturile și gravurile fratelui său, Ticu Arămescu (1914 — 1966) și 150 de picturi și desene proprii. Cea mai mare parte a acestei donații a fost expusă, între 20 octombrie—15 noiembrie 1972, în sălile pentru expoziții temporare ale Muzeului gălățean.

*

La Muzeul Brăilei a fost deschisă — experimental — o mică expoziție etnografică (piese de port, țesături de interior, unelte, icoane). Ea reprezintă rezultatul achizițiilor din această vară, făcute în județ de muzeograful Liviu Mihăilescu, care a folosit și experiența dobîndită la cursurile de perfecționare cu muzeografii din domeniul etnografiei, din iunie-iulie 1972.

T. S.

https://biblioteca-digitala.ro

LISTA CU PUBLICAȚIILE DIN STRĂINĂTATE, SOSITE LA INSTITUȚIILE MUZEALE DIN ȚARĂ

(II) *AUSTRIA*

Muzeul județean de istorie și artă Bacău

L. Archaeologia Austriaca — fose 44/1968; fose 47/1970; fose 48/1970; fose 49/1971;

Muzeul Brukenthal Sibiu

1. Jahrburch (Vorarlberger Landesmuseum) 1961.
2. Veröffentlichungen des Museums Ferdinandeum, 1954.
3. Jahrburch (Oberösterr Landesmuseum), 1958.
4. Kunstjahrbuch der Stadt Linz, 1961.
5. Österreichische Psthefte, 1959.
6. Archaeologia Austriaca, 1956.
7. Kunstgeschichtliche Anzeigen, 1956.
8. Mitteilungen (Österreichische Galerie), 1958.

Muzeul militar central

1. Krieg in Österreich, 1945.

Muzeul de științele naturii Bacău

1. Abteilung für Zoologie und Botanik am Landesmuseum Joanneum in Graz, Graz, 1953—1954.
2. Mitteilungen der Abteilung für Zoologie und Botanik am Landesmuseum Joanneum in Graz, Graz 1955—70.
3. Pflanzenchultz Berichte, Wien, 1968—1971.
4. Wissenschaftliche Arbeiten aus dem Burgenland, 1968.

Muzeul de artă Constanța

1. Herbert, 1969, Viena.
2. 50 Jahre der tschechischen... Viena, 1969.

Muzeul regional Hunedoara — Deva

1. Anzeiger, Viena, 100/1964; 101/1964; 102/1966; 103/1966; 104/1967; 105/1968; 106/1969.
2. Der Römische Limes in Österreich, Viena, XXI/58; 1/XXIII/1967, 2/XXIII/67; 2/XXIV/ /68, 1/XXV/1969.
3. Oberösterreichische Heimatblätter, Linz, 22, 1/2, 68; 22, 3/4, 68; 22, 3/4, 68; 23, 1/2, 69; 23, 3/4, 69; 24, 1/2, 70; 24, 1/2, 70; 24, 3/4, 70; 25, 1/2, 71; 25, 3/4, 71.

Revista muzeelor

1. Österreichische, Zeitschrift für Volkskunde, Viena; 1965, 1966, 1967, 1968, 1969, 1970, 1971, 1972.
2. Mitteilungsblat der Museen, Österreich, Viena.
3. Archaeologia Austriaca, Viena — 1966, 1967, 1968.
4. „Annalen des Naturhistorichen Museums in Wien" Viena, 1957.

(III) *ALGERIA*

Muzeul Brukenthal Sibiu

1. Libyca, tom I (1953—1961).

(IV) *ALBANIA*

Muzeul de științele naturii Bacău

1. Buletin i universitetit shteteror te Tiranes Tirana, 1969—1971.

Muzeul etnografic al Transilvaniei

1. Studia albania, Tirana, 1967—1971.
2. Studime historike, Tirana, 1968—1971.

A. B.

https://biblioteca-digitala.ro

СОДЕРЖАНИЕ ● SOMMAIRE ● CONTENTS

× × × — Музеи Истории — активная сила в процессе выработки социалистического сознания (5) ● Панаит И. ПАНАИТ — Научное исследование в Музее Истории (7) ● Танкред БЭНЭЦЯНУ — Этнографические музеи и научная деятельность (11) ● Дойна ТЕОДОРЕСКУ — Роль закрепления и активности в проведении музейной экскурсий с учениками (15) ● Костин ФЕНЕШАН — Относительно организации музейных исторических архивов (20) ● М. ПЕТРЕСКУ — ДЫМБОВИЦА — Вклад исторических научных учреждений Молдовы в создании Музея Истории Социалистической Республики Румынии (22) ● Валер БУТУРЭ — Пятидесятилетие Этнографического музея Трансильвании (24) ● Корнелиу БУКУР — Вернисаж постоянной выставки Этнографического музея в Регине (30) ● Валентина БУШИЛЭ — Школьные музеи (некоторые мнения) и национальная выставка пионеров „Открыватели сокровищ" (35) ● М. ДУМИТРЕСКУ — Снова о школьных музеях (41) ● Мирча ДУМИТРЕСКУ — Некоторые взгляды относительно создания музеев в Валени де мунте (43) ● Петре ОПРЯ — Художественная коллекция „Иоан Д. Николау" (47) ● Корина НИКОЛЕСКУ, Титус ХАШДЕУ — Эпитафия из коллекции Музея Бран (52) ● Родика ДАВИДЕСКУ — Новые свидетельства оценки личности Г. Асаки его современниками в коллекции музея Дробеты — Турну Северин (57) ● ХРОНИКА, РЕЦЕНЗИИ, ИНФОРМАЦИИ

× × × — Le musée d'histoire, force active dans le processus de formation d'une conscience socialiste (5) ● Panait I. PANAIT — Les recherches scientifiques dans les musées d'histoire (7) ● Tancred BĂNĂȚEANU — Les musées d'ethnographie et l'activité scientifique (11) ● Doina TEODORESCU — Le rôle de la fixation et de l'activisme dans le guidage des élèves (15) ● Costin FENEȘAN — Quelques considérations sur l'organisation de l'archive historique muséale (20) ● M. PETRESCU-DÎMBOVIȚA — L'apport des institutions de recherche historique de Moldavie à la réalisation du Musée d'Histoire de la R. S. de Roumanie (22) ● Valer BUTURĂ — Cinquante années d'existence du Musée Ethnographique de la Transylvanie (24) ● Corneliu BUCUR — Le vernissage de l'exposition de base du Musée Ethnographique de Reghin (30) ● Valentina BUȘILĂ — Les musées scolaires (quelques considérations) et l'exposition nationale des pionniers „Les chercheurs de trésors" (35) ● M. DUMITRESCU — De nouveau sur les musées scolaires (41) ● Mircea DUMITRESCU — Points de vue sur l'organisation des musées de Vălenii de Munte (43) ● Petre OPREA — La collection d'art „Ioan D. Nicolau" (47) ● Corina NICOLESCU, Titus HAȘDEU — L'épitaphios de la collection du Musée de Bran (52) ● Rodica DAVIDESCU — Nouveaux témoignages sur l'appréciation de la personnalité de Gh. Asachi par ses contemporains, dans la collection du Musée de Drobeta-Turnu Severin (57) ● CHRONIQUE, COMPTES-RENDUS, INFORMATIONS

× × × — The history museum — an active force in the process of construction of a socialist conscience (5) ● Panait. I. PANAIT — The scientific research in the history museums (7) ● Tancred BĂNĂȚEANU — The ethnographical museums and the scientific activity (11) ● Doina TEODORESCU — The role of the fixation and of the activism in the guiding of pupils (15) ● Costin FENEȘAN — Stand points concerning the organisation of the historical archives in museums (20) ● M. PETRESCU-DÎMBOVIȚA — The contribution of the historical research institutions in Moldova, to the realisation of the History Museum of the Socialist Republic of Romania (22) ● Valer BUTURĂ — Fifty years of existence of the Ethnographical Museum of Transylvania (24) ● Corneliu BUCUR — The inauguration of the permanent exhibition of the Ethnographical Museum of Reghin (30) ● Valentina BUȘILĂ — The school museums (some comments) and the national exhibition of the pioneers „Treasure Diggers" (35) ● M. DUMITRESCU — Again the school museums (41) ● Mircea DUMITRESCU — Stand points concerning the organisation of the museums from Vălenii de Munte (43) ● Petre OPREA — The art collection „Ioan D. Nicolau" (47) ● Corina NICOLESCU, Titus HAȘDEU — The epitaphios in the collection of the Bran Museum (52) ● Rodica DAVIDESCU — New evidences about the appreciation of the personality of Gh. Asachi by his contemporaries, in the collection of the Museum of Drobeta-Turnu Severin (57) ● CHRONICLE, REVIEW, INFORMATIONS

COLECTIVUL REDACȚIONAL: Aurora BĂDILĂ, Valentina BUȘILĂ, Iuliu BUZDUGAN, redactor—șef adjunct, Mircea DUMITRESCU, Ion GRIGORESCU, secretar de redacție, Olga MĂRCULESCU, Tereza SINIGALIA, Margareta ȘIPOȘ

PREZENTARE GRAFICĂ ȘI TEHNOREDACTARE: Gheorghe MATEI
COPERTA: Jean EUGEN

ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ „INFORMAȚIA" BUCUREȘTI c. 2152

https://biblioteca-digitala.ro

- × × × — Muzeul de istorie — forță activă în procesul de făurire a conștiinței socialiste (5)
- Panait I. PANAIT — Cercetarea științifică în muzeele de istorie (7)
- Tancred BĂNĂȚEANU — Muzeele de etnografie și activitatea științifică (11)
- Doina TEODORESCU — Rolul fixării și al activismului în activitatea de îndrumare cu elevii (15)
- Costin FENEȘAN — Unele considerații privind organizarea arhivei istorice muzeale (20)
- M. PETRESCU-DÎMBOVIȚA — Aportul instituțiilor de cercetare istorică din Moldova la realizarea Muzeului de istorie al R. S. România (22)
- Valer BUTURĂ — Cincizeci de ani de existență a Muzeului etnografic al Transilvaniei (24)
- Corneliu BUCUR — Vernisajul expoziției de bază a Muzeului etnografic din Reghin (30)
- Valentina BUȘILĂ — Muzeele școlare (unele puncte de vedere) și expoziția națională a pionierilor „Căutătorii de comori" (35)
- M. DUMITRESCU — Din nou despre muzeele școlare (41)
- Mircea DUMITRESCU — Puncte de vedere privind organizarea muzeelor din Vălenii de Munte (43)
- Petre OPREA — Colecția de artă „Ioan D. Nicolau" (47)
- Corina NICOLESCU, Titus HAȘDEU — Epitaful din colecția Muzeului Bran (52)
- Rodica DAVIDESCU — Noi mărturii ale aprecierii personalității lui Gh. Asachi de către contemporanii săi, în colecția muzeului din Drobeta-Turnu Severin (57)
- Ioan OPRIȘ — Perfecționarea muzeografilor naturaliști (60)
- Ioan OPRIȘ — Perfecționarea pregătirii profesionale a muzeografilor etnografi (61)
- Paraschiva POJAR, Ioan OPRIȘ — Specificitatea acțiunilor de perfecționare profesională a muzeografilor cu specialitatea artă plastică (65)
- × × × — Manifestări în cinstea aniversării Republicii (70)
- Tancred BĂNĂȚEANU — Aniversarea Centenarului Muzeului etnografic din Budapesta (70)
- M. D. — „Pontica '72" (71)
- Dr. Adrian RĂDULESCU — Aspecte ale activității Muzeului de arheologie Constanța (72)
- Vasile IACOB — Muncă asiduă, rezultate pe măsura așteptărilor (74)
- V. BUȘILĂ — Valorificarea artei populare și a folclorului din Țara Birsei (75)
- G. DINUȚĂ — Sesiunea de comunicări științifice pe teme de etnografie de la Caransebeș (76)
- Maria GRIGORESCU — Expoziția „Capodopere ale expresionismului" (78)
- Panait I. PANAIT — Seri muzeale la Colecția de artă orientală din București (79)
- Sanda LARIONESCU — Manifestări folclorice la Muzeul satului (80)
- Lidia MUNTEANU — Tudor Vianu — 75 de ani de la naștere
- Octaviana MIHĂILESCU — Expoziția „Oscar Walter Cisek în cultura și literatura românească" (82)
- Nicolae POSTOLACHE — Expoziții pe teme de sport (84)
- Victoria POPOVICI — Expoziția de incunabule (86)
- M. DUMITRESCU — „Cercetări istorice", Iași, 1970 (87)
- Dr. Vasile CODOREANU — „Studii și comunicări", Bacău 1971 (88)
- Silvia ZDERCIUC — „Anuarul Muzeului etnografic al Transilvaniei" pe anii 1968—1970 (89)
- Aurora BĂDILĂ — Muzeul și publicul — Revista „Museum", nr 1/1972 (90)
- Ioan ȘERBAN — Amgueddfa — 1972 (91)
- Constantin ANDRONESCU — Îmbogățirea patrimoniului Muzeului de artă al R. S. România, în anii 1971—1972 (92)
- Valeriu ACHIM — Cincizeci de ani de la moartea patriotului Vasile Lucaciu (93)
- V.B. și T.S. — Activități muzeografice (94)
- A.B. — Lista cu publicațiile din străinătate, sosite la instituțiile muzeale din țară (96)

43 474

Lei 7

https://biblioteca-digitala.ro